

OLÁH JÁNOS

MB
255.514

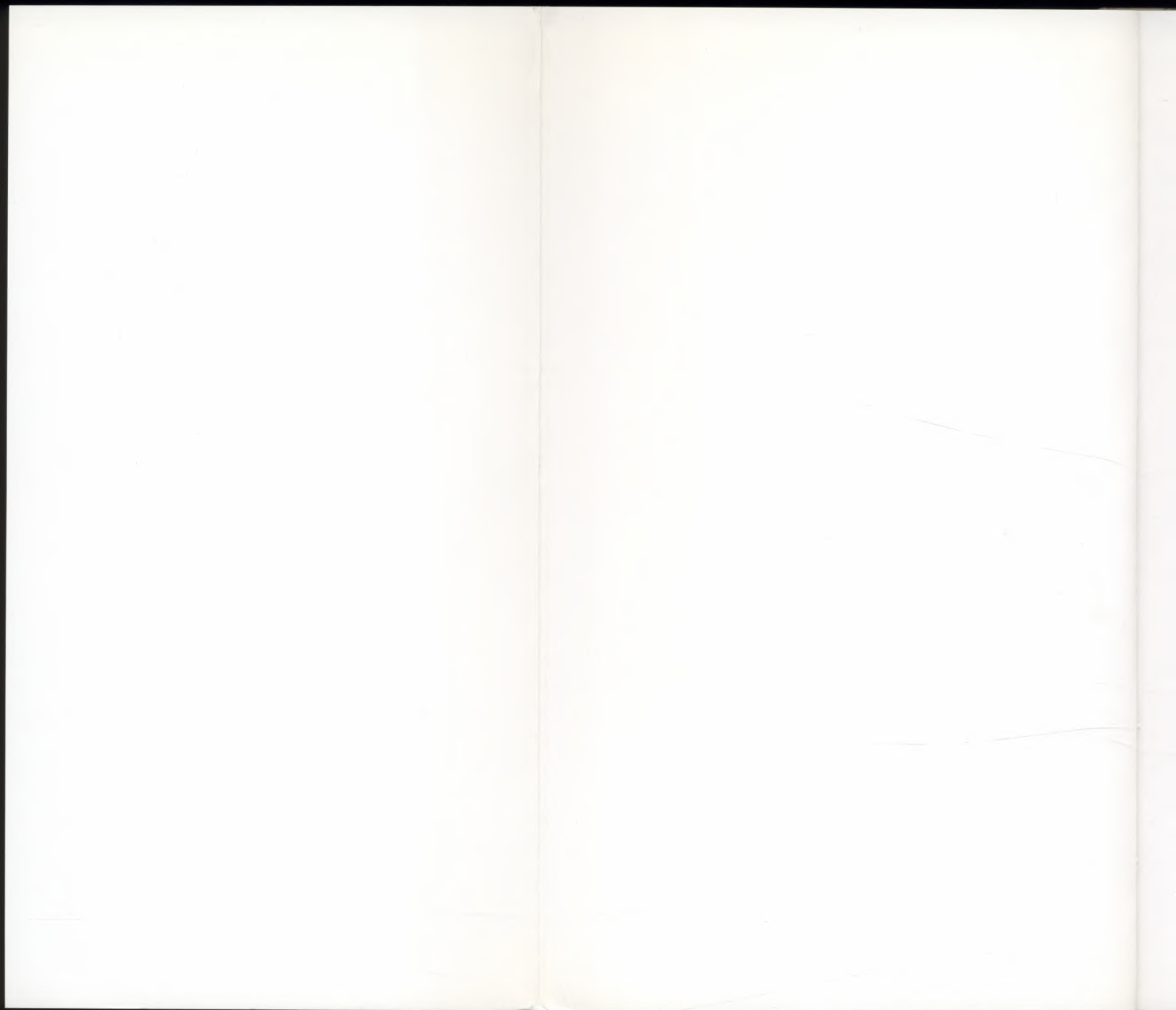

AZ ŐRÜLT

MAGYAR
NAPLÓ

„Ha akarjuk, ha nem, valahova mégiscsak visszatpad az emlékezet köldöksinórja. Nézz farkasszemet, s ne szégyenkezz miatta, fű illata s lótrágyaszag, mint gyerekkorodban, ez követ, s a penészes föld lehelete, a csatakos érmellék sásbozótja az ipari bűzön át egy kikövetkeztethetetlen s mondhatatlan messzeségben...

Segíts megfejteti, ezt kérem tőled, aki egyszer talán beletúrsz e romlékony lapokba. Ne várj kinyilatkoztatást, hízélgést, haragot, bosszantást, izgalmat, szemforgatást, semmit se tőlem, az igazat se; ha várhatsz valamit, azt csak magadtól várhatod. Segíts megfejteti, ennyit kérek, segíts, ne ezt az írást, ezeket az eltévedt mondatokat: önmagadat, nem többet és nem kevesebbet, ennyit kérek, önmagadat! Túl sok, azt mondod, vagy túl kevés talán? Bárminek tartod, cserbenhagysz. Fölkészültem rá, nem nagy ügy, felejtjük el, tegyük úgy, mintha másképpen volna, úgy, ahogy nem lehet. Ne csodálkozz a kérésemen, nem perverz ötlet szülte: a való élet, ha röstelljük is, ha fáj, akkor is.”

OLÁH JÁNOS

AZ ŐRÜLT

OLÁH JÁNOS

AZ ŐRÜLT

**MAGYAR
NAPLÓ**

Budapest, 2015

A kötet megjelenését
támogatta:

Nemzeti Kulturális Alap

Budapest Főváros
II. kerületi Önkormányzat

© Oláh János, 2015
© Magyar Napló, 2015

MB 255.513

2015

ISBN 978-615-5465-48-2

ELSŐ FEJEZET

A kopott, városszéli bérház vasárnap délutánja semmiben sem különbözött a többi vasárnap délutántól, talán csak egy kicsit barátságosabb volt az idő, mint általában tavasszal lenni szokott; a Nap ilyenkor három-négy óra tájt most már egy teázás idejére besütött az udvari ablakon. Éppen hogy fölkapaszkodott a szemközti háztetőre, és kikerülve a csipkés tűzfalat, a rozsdás vaslétrával ellátott kéményt, pontosan az asztalra esett. Az asztalon egy otfelejtett tányérban víz állt, a vízben összetördelődött a Nap képe, és a napcserepek azon szétszórva továbbvetültek a heverő mögötti intarziás szekrény öreg, de azért lakkosan föl-fölfénylő felületére, ahol a tányérba zárt víz gyűrűzésének ritmusa, sárga a sárgában, tettenérhetetlen erővel lobogott föl, minden üzenetét a hunyó Nap cserepeire bízva. A két öreg a maradék idő eltöltésével vesződött. Döme a szemüvegét igazgatta, ezt se hívja senki már okulásnak, s az újsághirdetések fölé hajolt, bal kezével a betűk között kotorászott, míg jobbájában, amikor valami érdekebbet olvasott, meg-megállt az ezüst kávéskanál, amelylyel a törmelékes, ízetlen, kétforintos orosz teát kavargatta.

Istenem, micsoda lötty! Hogy egy rendes teára ne jusson az embernek! Hát igen, itt kezdődik valahol. Nem, a vége nem itt van: valahol egészen másutt. Majd jön az ételhordó, az ingyenkonyha, azt hitte, még mindig létezik ilyesmi, hahaha. Szeretetház, fegyház, kórház, hullaház, pfoj. Kiköpött, ha csak gondolt is rá. Igen, így valahogy. Először csak egy szobából, a végén az egész lakásból kitúrják az embert. Na, jól van, megfizet, hát persze, hogy megfizet. És akkor mi van? Akkor is éppúgy összevissza mászkálja a lakást, éppúgy belenéz még a valagamba is, mintha semmit se fizetne. Kiverte a hideg veríték, ha arra gondolt, egy idegennel kell megosztania a lakását, hiszen ez azt

jelentette számára, hogy az utolsó zugot is elveszíti, ahol biztonságban érezhette magát, legalábbis eddig. Kicsit drága biztonság volt, de akkor is. Ezt nem lehet, egyszerűen nem lehet megfizetni.

Évek óta nem mozdult ki otthonról. Minek menjek el, ha egyszer jól érzem magam? Azok a koszos vendéglők! Nahát, megvan róluk a véleményem. Piszok zsebmetsző, bandita valamennyi; felárat számolnak a gyomorrontásért, beleköpnek a főzelékbe, megmossák a lábukat a sörben, a szemed közé fűjják a füstöt, rátaposnak a lábodra, leülik a kalapodat, a kabátodat leverik a fogasról, belepisálnak a szódába, a borba... Egyszóval nem. Nem és nem. Többnyire hó végén került szóba a dolog, ha a feleségének sikerült valamit félretennie az amúgy elég szűkös kosztpénzből. És többnyire sikerült, mert Éva nem egyszerűen gondos asszony volt, hanem valóságos varázsló, de ha ötször ennyi pénzük lett volna, valahogyan akkor is képtelenségnek tetszett elmenni otthonról, annyi veszélynek kitennie magát fölöslegesen. Éva még hajlandó lett volna efféle kétése vállalkozásokra. Kapcsolata a világgal, az emberekkel betegesen gyanútlan volt, bármennyiszer becsapták eddig, bármennyi csalódás érte, nem használt neki. Talán az a tíz év, amennyivel fiatalabb volt Döménél, adta neki ezt a gyanútlan biztonságot?

Mindenesetre Döme kihasználta, hogy így van, Éva járt el helyette mindenhova, a piacra, a közértbe vásárolni, a patyolatba, a Tükerbe, és egyáltalán, ahova csak ebben a városban a magafajta embernek el kell járnia. Ahova régebben a cselédek jártak. Miért, most nincs cseléd? Ha van is, nem neked. Egyébként soförnek hívják őket, meg háztartási alkalmazottnak. Elképzelhetetlennek tartotta, hogy neki személyesen kelljen megjelennie mindezekben a helyeken, ami pedig, ha nincs a felesége, elkerülhetetlen lett volna. Ismerte ugyan a buktatókat. Talán túlságosan is jól, az volt a baj, azért viszolygott tőlük annyira. Annak idején ő is, ahogy mondani szokták, alulról verekedte föl

magát. Föl? Ugyan, nevetséges. Gazdász volt egy Pest melléki uradalomban. Nem nagy ügy. Az apja szabó egy kisvárosban. Egészen kis lépést tett hát előre. És még ezt is hányan irigyelték tőle, de hányan, te jó isten! Mindenre, amire csak irigykedni lehet, irigykedik az ember. Nincs mit csodálkozni ezen.

Minél kevésbé sikerült föltornásznia magát a ranglétrán, annál jobban igyekezett hasonulni a fölötte levőkhöz, az igazi urakhoz, legalább azokban a dolgokban, amelyek nem kerültek pénzbe: az erkölcsök, a szokások, a nézetek terén. Mindennek praktikus célja is volt, így valamivel könnyebben tudta teljesíteni, amivel megbízták, az engedelmességet az erkölcs, a szolgálatkészséget meg a kölcsönös megbecsülés velejárójának tekinthette, s így nem kellett szégyenkeznie miattuk. Volt mindenre magyarázat. A lelke mélyén fészkelte ugyan valami kétely, de minden erejével arra törekedett, hogy ezt elhallgattassa, magába fojtsa, nehogy megakadályozza beilleszkedési törekvéseiben. Ha nem is könnyen, sikerült azért megkerülnie a szembenézést, néhány igazán elhanyagolható hazugság árán fönn-tartania a lelki egyensúlyát. Erre pedig mindenképpen szüksége volt, ha nem akarta elveszíteni a cselekvőképességét. Utolsó életenergiáit kellett igénybe vennie, hogy megfeleljen azoknak a követelményeknek, amelyeket a világ, amely a feljebbvalóival volt azonos, vele szemben támasztott, és tessék, amikor már-már úgy nézett ki, sikerül, akkor összeomlik körülötte minden.

Még hálát se adhatott az Istennek, hogy visszaengedte a háborúból, máris újabb kutyaszorítóba került. Szöktek az urak, és ami lent volt, az került fölültre. Neki is buknia kellett azokkal együtt, akiket szolgált. Pedig belül de szívesen állt volna azok mellé, akik szabadságot ígértek, egyenlőséget, testvériséget, s annyi jogot mindenkinek, amennyi megilleti. Nem mutatta azonban ki, hogy mit érez. Nem is mutathatta, hiszen ezek az érzések alighogy megkísértették, nyomban el is múltak. Nem hitt, nem volt ereje

hinni eleinte a változásban. Amikor meg nem volt módja kételkedni tovább, akkorra késő volt.

Lemaradtam, mint a borraivaló, gondolta némi öngúny-nyal, titkolt keserőséggel, ha az akkori események az eszébe jutottak. De nemcsak ennek a magatartásnak lett az eredménye, hogy le kellett mondania mindenről, amit addig elért: túl rigolyás is volt, észrevett minden hibát, sőt, szóvá tette őket, nem azért, mert annyira bátor lett volna. Azt hitte, ha gondos gazdának mutatkozik, méltányolják a felettesei. Tévedett. Ebben is. Egy ideig egy fűszerkereskedésben dolgozott kisegítőként, és csak jóval később térhetett vissza a szakmájába, de nem sok elismerésre számíthatott ekkor sem. Megtűrt, régi világbeli szakember lett belőle. A lakásukat azért, hála a felesége ügyeskedésének, többszöri cserebere árán sikerült megmenteniük, úgy, hogy közben a felére olvadt, kölcsönökkel terhelődött. Csaknem mindenről, amit megszokott, le kellett mondania, és különösebb megrázkódtatás nélkül le is mondott róluk, de annál eszelősebben ragaszkodott bizonyos apró és nevetséges semmiségekhez.

Szeretett kirándulni, s ha vasárnaponként, amikor jó idő volt, útra keltek a budai hegyekbe, úri vadásznak öltözött, fécántollas kalapot nyomott a fejébe, bricseszadrágot húzott, és fokossal a kezében szállt föl a zsúfolt villamosra. Mindez poros jelmeznek hatott, a könyörtelen iskolás gyerekek ki is nevették miatta. Ez is az új világ romlottsága volt a szemében, egy újabb adat, amellyel igazolni vélte lesújtó véleményét. Nehezen nyugodott bele, hogy az események ugyanúgy zajlanak körülötte, mintha mi sem történt volna, a világ nem vesz tudomást az ő sértettségéről, amikor pedig tudomást vesz, egyáltalán nem méltányolja.

Kénytelen volt hát maga megszakítani a kapcsolatát a világgal, ha szabadon akarta szövögetni az ábrándjait, mint a pók hálóját a sarokban. Nem olvasott újságot, nem hallgatott rádiót, nem nézte a televíziót, ha mégis egy-egy hír eljutott hozzá, a kezébe került egy múlt heti vagy

múlt havi lap, valahogyan a fülébe jutottak a rádió hírei, azon nyomban dühöngeni kezdett. Mit akarnak már megint evvel a mocskos Ben Bellával, evvel a piszkos, mocskos disznóval, fortyogott. Meg ez a Mobutu, ez se jobb a deákné vásznánál, rohadt Sztálin-bérencek mind egy szálig. Az anyjukat eladnák egy marék aranyér'. El is adják, ha már el nem adták. Pfoj. Ilyen mindegyik, mindegyik ilyen. Hogy rohadnának meg! Ben Bella, mi az anyja бүдös istenit akar ez a Ben Bella? Pedig semmit se tudott róluk. Egy-egy fölszálló, véletlenül horogra akadt név volt csak valamennyi, akikre talán éppen ezért aggathatta teljesen gátlástalanul minden haragját, sértettség táplálta dühét, ellenszenvét.

A felesége megpróbálta békíteni; hagyd a fenébe az egészet, azt se tudod, kifélék, mifélék, sohase láttad őket, sohase beszéltél velük, nem ismered egyiket se, mit akarsz tőlük, mondta. Hát már te is a pártjukon vagy, hördült föl Döme, és most már, ekkora árulás láttán, végképp nem tudta türtöztetni magát: fölugrott, nagyot köpött a padlóra, ahogyan az apjától látta még odahaza, amikor az megmérgezte az eszetlen kuncsaftokra, ahogy a megrendelőket nevezte, kirohant az ajtón, amelyet meg sem állva, csak úgy visszakézből csapott be maga után. Még a vécéről is behallatszott a harákolása, nagyokat köpött a kagylóba, aztán lehúzta a vizet.

Amikor kisvártatva visszajött, mintha mi sem történt volna, úgy viselkedett. Az asszony eddigre már elzárta a rádiót, elrakta az asztról az újságot, mikor mit kellett, csönd volt, mint gyerekkorában zokogás után, jólesően, igaz őszinteséggel fogadta vissza a világ, amely az imént, az volt az érzése, még kivetni készült magából. És ez a világ most semmi más nem volt, csak aminek alapjában véve mindig is lennie kéne: a puszta levegő, amelyet magába szívott, amelyet bátran magába szívhatott, a szék, amelyre leülhetett, a víz, amelyet megihatott, a föld, amelyen megállhatott, csupa olyasmi, ami nem emlékeztette

arra, hogy rajta kívül mások is élnek a földön, emberek, akik legszívesebben kitúrnák ebből az egyre szűkebbé váló zugból is, elszívják előle a levegőt, meginnák a vizét, leülnének a székére, akik örülnének neki, ha ő nem volna, ha egy talpalatnyival tágasabb lenne, mert az lenne nélküle a világ. Pedig ez már az utolsó hadállás volt, ezt már nem adhatta föl, csak egyféleképpen. Arra pedig nem érzett hajlamot magában, bár többször is gondolt rá. Az ötletnél tovább azonban soha nem jutott, gyermekes természetűe nem engedte, hogy végleg a kilátástalanságba forduljon minden.

Idegesebb volt, idegesebb, mint amilyennek lennie kellett volna. Már hónapok óta azzal foglalkoztak, hogy megfelelő albérlőt találjanak, és még mindig nem sikerült. Ha kell a pénz, hát akkor kell. Mindenki azt mondta, mi sem megy könnyebben ennél manapság, csak ki kell az embernek nyújtania a kezét, és száz albérlő akad mindegyik ujjára. Hát ők kinyújtották, és nem akadt egy sem. Döme olyan megfeszített figyelemmel, odaadással buzgólkodott, leste az újságokat, írta a címeket, fogalmazta a soha föl nem adott válaszokat, hogy még az izzadság is kiverte. Itt, az utolsó oldalon megszűnt irtózata, amelyet a napilapokkal szemben táplált. Kíváncsi szenvedély lett rajta úrrá. Mőhőn kapta kezébe a reggeli újságot, egyetlen mozdulattal kifordította, s az apró betűs oldalon a szeme már keresés nélkül siklott az albérlet című rovatra, belefogott az első hirdetés olvasásába, de közben a tekintetét türelmetlenül kapkodta a következők felé, érezve, hogy nem ez, hanem azok közül valamelyik lesz esetleg az igazi. A keze ügyében ott volt a jegyzetfüzet. Az érdekesebb hirdetéseket fölolvasta a feleségének, s ha ő is jónak látta, csak akkor hajolt a füzet fölé, jegyezte bele, amit kellett, pár szót emlegettetőül, cím, jelige. Később egy újabb selejtezés során aláhúzással jelölte meg azokat az ajánlatokat, amelyekre válaszolni akartak. Hogy aztán valóban elment-e a válasz, vagy sem, azt még ezer mellékes körülmény befolyásolta,

olyanok, amelyekről maguk sem tudtak, és egyáltalán, amelyeket képtelenség számba venni. Nagy nehezen végül mégis föladtak egy-két levelet, és most már régóta csak a válaszra vártak.

Szinte lehetetlen, erre útközben jött rá, ennyire bizonytalan alapon, mint ezek a hirdetések, még egy ilyen egyszerű megállapodást is létrehozni. Már nem is mesterség, kész tudomány ez is. Ocsmány világ! Lassan a lélegzetet is diplomára osztják. Csak, ha kitanulta, kérem, különben fulladjon meg! Így van ez, ne szépítsük. Kitanulni! Nevetéses. Osztják a papírokat, csak osztják, aztán semmi. Aki tényleg ért valamihez, hát az elmehet a sóhivatalba. Hogy valójában mi történik, avval meg senki nem törődik. Itt van, ni: Fiatal értelmiségi pár, jól hangzik, nem mondom, külön bejáratú albérleti szobát keres fürdőszoba, konyha használattal. Más nem kéne? Értelmiségi, hahaha, hogy oda ne rohanjak. Meg hogy pár, párocska, hehe. Szép kis párocska az ilyen, mondhatom. S ment tovább: Szolid tisztviselőnő, de ezt már itt az elején abba hagyta. Egy tisztviselőnő nekem ne legyen szolid. Még ha szelíd lenne. Szelíd! Nem mondom. Az legalább jól hangzana. Szelíd tisztviselőnő, ha így kezdődne, akkor talán el is olvasnám. Na, nézzük inkább a következőt: Kisgyermekkel, itt összeszorult a torka, és minden megjegyzés nélkül ugrotta át a bekezdést. Miért kell belekeverni a gyerekeket még ebbe is, ugyan miért? Mintha tudnák, hogy nekünk nem lehetett. Vegyük inkább a következőt: Végzős joghallgató, no, azt azért nem, hogy kiforgasson abbul a kevesemből is, amim még van? Jogásszal, ha nem muszáj, ne kezdjen az ember. Na, az utolsó, hát ebben meg mi van, ugrott a végére: Egyetemista, de nagyra vagy vele, aztán közben lehet, hogy nem is igaz, nevetett föl, albérleti szobát keres. De ez legalább szűkszavú. És nincsenek kikötései.

– Na, találtál valamit? – szólalt meg a felesége. Fölnézett, de nem válaszolt.

Az asszony puha, ősz kontya a tarkójára esett, a blúzá-ról hiányzott egy gomb, ezek az apró gondatlanságok semmit nem változtak az idő múlásával. Mintha még mindig húszéves volna, pedig nem az, de hát nem vagyok én se. Nem olyan nagy dolog. Valamikor nemigen hitt benne, de most már úgy látszott, mégiscsak sikerült megöregednie. Megöregednünk, javította ki nyomban magát még gondolatban. Nem válaszolt, s időközben a felesége is mintha megfélelmedett volna az iménti kérdésről. Így aztán nyugodtan továbbcsúszhatott a saját rigolyás gondolataiba, oda sem figyelve, már-már automatikusan jegyezte föl az utolsó hirdetést a jegyzetfüzetébe: Egyetemista albérleti... SOS jelígre...

Nem szívesen gondolt pedig vissza a fiatalságára. Mennyi elfecsérelt idő, micsoda terméketlen évek, te úristen! Nem tudni, miért, de a mögötte maradt idő nagy részét, szinte az egészet, elveszítettnek érezte. Óriási erővel tört föl ebből az érzésből a lehangoltság. És ilyenkor már hiába küzdött ellene, nem tudta megakadályozni, hogy elhatalmasodjék rajta. Komoly erőfeszítésébe került, hogy aztán végül mégis visszaszerezze a lelki egyensúlyát, olyan erőfeszítésbe, hogy sokszor az volt az érzése: ez már nem is érte meg. De nem takarékoskodhatott az erejével. Vagy minden, vagy semmi, kockáztatnia kellett. Végül is azért eddig még mindig sikerült. Ez az önmagával folytatott örökös harc azonban lassan, de biztosan, egyre jobban felőrölte az önuralmát.

Így történhetett meg aztán, hogy olyan jelentéktelen apróságok, amelyeket észre se kellett volna vennie, annyira kihozták a sodrából, hogy szinte magán kívül volt. Ráadásul ezeknek az apróságoknak semmi közük nem volt azokhoz az indulatokhoz, amelyeket kiváltottak, sem azokhoz a gondolatokhoz, érzésekhez, amelyek ezeknek az indulatoknak a háttérében lappangtak. A pillanatnyi ideggyöngeség, mert erről volt szó, éppen abban nyilvánult meg, hogy elveszítette kapcsolatát a valódi viszonyokkal,

és a képzelet martalékvá vált, amely pedig nemegyszer ormótlan tréfát űzött vele.

Amennyire ez a keresgélés kitöltötte a napjaikat, legalább annyira bizonytalanná tette őket, a kielégületlen várakozás árnyéka rávetült minden újságharsanásra, minden szemüvegvillanásra, minden széknycorgásra, ajtócsapódásra, telefoncsörrenésre. Sokat hallott már róla, hogy ez is mondta, az is beszélte, az ilyesmi, mármint az albérleti szerződés manapság nem jár semmi kockázattal, de ő még az idegeiben hordozta azokat az időket, amikor félni kellett az ismeretlen albérlőtől, aki bármikor kiigényelhette a lakást, följelenthette, elvitethette a szerencsétlen, reakciós főbérlőt, hogy aztán maga terpeszkedjen el a megürült szobákban.

Ma már ilyesmi nincsen, mondta neki a vén portás, aki vel néha, amikor lement sétálni, mindenről, erről is beszélgetett. Mintha ismerték volna valamikor régről egymást. Honnan ismered ezt a vén kocsmatölteléket, kérdezte egyszer a felesége, amikor észrevette, hogy köszönnek egymásnak. Sehonnan, mondta szemrebbenés nélkül. Nem szándékosan tagadta le az öreggel való ismeretségét, valóban úgy érezte, hogy nem ismeri, hogy a kapcsolatuk nem nevezhető ismeretségnek. Alighanem azért pártolt az öreghez, aki ugyan nem volt tíz évvel sem idősebb nála, de akit mégis mindig, már az első pillanattól kezdve öregnek nevezett, mert ő volt az utóbbi években az egyetlen ember a környezetében a feleségén kívül, aki némi megértéssel, sőt, tisztelettel közeledett hozzá. Ennyi lett volna hát az egész, kicsinyes önzés, merő hiúság, semmi több. Szomjasan itta be ezt a csöpp tiszteletet, mint az égett föld az esőt; azzal, hogy milyen, már igazán nem törődhetett. Hallgatta, hallgatta az öreget, de sokat nem adott a tanácsaira, a jóslatait semmibe vette, hiába volt több tapasztalata a mai viszonyok tekintetében, mint neki. Ugyan, még hogy manapság már nem kell félni az albérlőktől, senki sem túrhatja ki az embert a saját lakásából, ki mondta ezt

neki? A saját! Nevetséges. Hol él ez az ember? Mintha nem tudná, hogy manapság minden mindenkié, aki kapja, marja, ha megfogta, viheti, erről van szó. Persze, mindig így volt, csak a körítés volt más. De hát az emberek többségének csak ez kell, a körítés, a lényegre már nem is kíváncsiak. Elnevette magát. Váljék egészségükre! Ne félj, arra válik, s ha nem, hát a boldogulásukra, arra mindenképpen. Nem érdemes törődni vele, rántotta meg a vállát, semmivel se. Meggyőződése a világi hatalmak teljes megbízhatatlanságáról belerögződött, szinte a szokásaiba, és bár csak véletlenszerűek voltak a tapasztalatai, a kép, amelyet magában őrzött, a tudás erejével irányította.

A fordulat beálltával, bár nagy volt a zűrzavar, és nemcsak az ő fejében, az első érzés, amely a menekülő urak láttán elfogta, a nagy és kifejezhetetlen öröm volt, de nem mert hangot adni neki, sőt, arra is ügyelt, nehogy a vigyázatlanul előbukkanó apró mozdulatok, arckifejezések, megjegyzések, hangsúlyok elárulják, már amennyire képes volt ügyelni ezekre az önkéntelen kifejező gesztusokra. Miközben az örömeivel küszködött, ezzel a már-már fékezhetetlenné fajuló belső kárörömmel szép lassan őt magát is félreállították. Na, mit szólsz a barátaidhoz, kérdezte a felesége, amikor nem kapott állást az uradalom helyén alakult állami gazdaságban.

Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy megpróbáltak szót érteni vele. Maga a mi emberünk, mondta a párttitkár. S neki nem is lett volna kifogása e bizalom ellen. De ahelyett, hogy a szolgálatkészségét mozgósította volna ez a bizalom, mély és rossz ízű meghatottságot fakasztott a bensejéből, amely ránehezült a mellére, nem tudott tőle lélegezni, csaknem könnyeket préselt ki a szeme sarkából. Egészen megundorodott magától. A tétovázását hamar és könnyen húzódozásnak vették. Nem szívelték a társaságát. A háta mögött a legszívesebben lebüdösparasztolták, szemtől szemben túlzott udvariasság mögé rejtették a félelmüket, mert féltek, tartottak tőle, pökhendi és rigolyás

szakértelmétől, amellyel rögtön, amint egy kis bizalmat velt fölfedezni maga körül, előhozakodott, így aztán nem esett nehezükre osztályellenségnek, az úri osztály kiszolgálójának, a múlt csökevényének bélyegezni.

Egy darabig nem jutott álláshoz, de aztán mégis minden jóra fordult, igaz, a felesége segítségével, aki a saját gondjaival nem sokat törődve, teljes szívvel azon fáradozott, hogy legalább őt kisegítse a bajból. Mégis csalódott volt. Valahogy több elismerésre várt, nagyobb tervei voltak. Úgy érezte, ő is el tudta volna végezni, és sokkal jobban, azokat a feladatokat, amelyekkel másokat bíztak meg. A morzsák, amelyek neki jutottak, nem elégítették ki. Csalódottsága akkor juttatta a mélypontra, amikor megérezte, hogy a tudása, a képességei is elfecsérlődtek, megkoptak ebben a hosszú-hosszú tehetetlenségben, szélmalomharcban, és ha most megbíznák valami igazán nagy, vagy akár csak közepes feladattal, nem tudna neki megfelelni. A törpe dolgok magukhoz törpítették. A csalódottsága nem volt egészen alaptalan, de hát kissé maga is hibás volt abban, hogy minden így alakult. Ez azonban nem vigasztalta, inkább még keserűbbé tette a szája ízét, a csalódásba az önvád durva és ízléstelen háborgását szöve bele.

Nemcsak az ő hibája volt, hogy kikerült a forgalomból, hanem a helyzet is ezt hozta magával. Azok az erények, amelyekkel rendelkezett, amelyekkel valaha megindult a lassú előmenetel útján, mert annak idején is csak a lassú előmenetelhez volt mindez elég, mára sokat veszítettek az értékükből. A kicsinyes megbízhatóságra, a már-már agályos gyakorlatiasságra, a szinte bután konok szakértelemre senkinek sem volt szüksége a zavarosan szárnyaló álmok megvalósításának illúziója közben. Igazodnia kellett volna a politikai elvekhez, meggondolásokhoz, ha nem is kellett volna teljesen a magáévá tennie őket, s kevesebbet kellett volna bibelődnie a talaj-előkészítéssel, a vetőmag-minőséggel, s az egyéb, amúgy is megoldhatatlan szakmai apróságokkal, amelyekre a gyapotnak, a gumipitypangnak

s az egyéb micsuriniádáknak valóban nem volt semmi szükségük. De hát képtelen volt eltekinteni a szakszerűségtől, nem ismert magasabb szempontokat, s már-már az ésszerűtlenség határát súroló makacssággal ragaszkodott hozzájuk. Nem elsősorban a becsület miatt. Régen ezt követelték tőle, s mire idáig ért, elpazarolta az alkalmazkodóképességét.

Valamikor a szabóműhely világa állandónak és megingathatatlannak látszott, s bármennyien jöttek-mentek benne, alapjában véve tökéletesen zárt volt, mintha volna a világon bármi, ami mindig és minden körülmények között ugyanaz maradhatna. De jó volt azt hinni. Aztán meg váratlanul és hirtelen mindez szétrobbant. A főiskola, a szolgálat a végponthoz vezette. Egyszerűen nem tudott más lenni, mint amivé az eddigi körülmények alakították. Ennek ellenére zokon vette a mellőztetését. Az a mocskos Rózsahegyi, morgott magában, az az oka mindennek. Bárhogy szeretne volna, csak nem tudta lenyelni egészen a bosszúságot.

– Szóltál? – kérdezte a felesége, és fölneézett a kötésből, mert kötött éppen.

– Á, semmi – mondta Döme –, csak... Hagyjuk, minek rágódni ezeken a régi dolgokon, amikor változtatni már úgyse lehet rajtuk.

– Miféle dolgokon?

– Emlékszel arra a szaros Rózsahegyire?

– Hát persze.

– Miket meg nem csinált velem a piszok!

– Ugyan, hagyd már el!

– Na, nem, nem haragszom én rá, csak hát azért, ami sok, az sok. És most is... Jól fölvitte az Isten a dolgát. Nem mintha irigyelném, de az ilyen emberek teszik tönkre az országot.

– Tönkre?! Az volt a te bajod, hogy ezekkel az eszelős túlzásaiddal mindig túllőttél a célon.

– Igazad van, úgy lett, ahogy lett, nincs értelme rágódni rajta!

– Sok nincsen, az egyszer biztos. Én se rágódom, pedig nekem is volna min.

– Te ott rontottad el, hogy hozzám jöttél feleségül. Erre gondolsz, tudom én.

– Hát, ha azt hiszed, akkor... – A sírás környékezte.

– Tudom. Egy más ember, aki biztosítani tudta volna... Semmi se lett volna olyant találnod, aki...

– Nevetséges vagy, egyszerűen nevetséges vagy ezekkel az örökös komplexusaiddal, tudod-e! Hogy neked mikor, hogyan, mi nem sikerült, hogy veled ki, mikor és miért tolt ki, mintha mással soha nem toltak volna ki, mintha mást nem értek volna kudarcok! Dehogynem. Csak más igyekszik elfelejteni őket, túltenni magát rajtuk, és továbbmegy, és él, és élni akar, csinálni valami mást, amivel, azt hiszi legalábbis, több szerencséje lesz, és ez akkor is szép, akkor is csodálatos, ha tudja, ha jól tudja, mert hát tudnia kell, hogy nem lesz. De te, te belesüppedsz ebbe az örökös rosszkedvedbe, nem is akarsz kimászni belőle, és magaddal rántod az embert, de én ezt nem bírom, én ezt nem csinálom tovább. Akinek van esze, az csak a szépre emlékezik. Arra, ami szép volt, meg jó. Jobb volna, ha te is ezt csinálnád, különben az lesz a vége, hogy egészen bedilizel. Amúgy se vagy túlságosan messze tőle.

– Mitől?

– A bedilizéstől.

– Ugyan, hagyjuk ezt! Bedilizni! Mit ki nem találasz!

– Nem én találom ki.

– Hanem? A nagyokos barátnőid, mi?

– Legalább őket hagyd békén! Bántott valamelyik is? Mért fáj neked, hogy velük jól érzem magam?

– Te bolond vagy.

– Én? Te vagy bolond. Nem, hát ezt nem bírom. Ezt egészen egyszerűen nem lehet kibírni. Nem értelek, neked is jobb lenne, ha egy kicsit megnyugodnál, elengednéd magad, vagy nem?

– Dehogynem. Csakhogy nem rajtam múlik.

– Most mondd azt, hogy én nem hagylak pihenni, most mondd azt!

– Nem mondom.

– De azt gondolod.

– Nem gondolom.

– Dehogynem.

– Jól van, ha egyszer te jobban tudod, hogy mit gondolkodok, akkor csak tudd jobban! – Nyugodt arckifejezést erőltetett magára, de a gyomra már remegett. Csak azt tudnám, mi az istennyilától vagyok olyan ideges. Most kellene a hideg fej, most kellene abbahagyni, megérteni a másikat, most, amikor szinte mindez lehetetlen. Érezte, hogy az asszonyban szinte fékevesztetten vibrál az ingerültség, és érezte, hogy mindjárt szavakba öltözik, és ezek a szavak sok, túl sok igazságot hordanak a mélyükben ahhoz, hogy csak úgy egyszerűen elérse őket a füle mellett.

– Jobban tennéd, ha nem indulatoskodnál, inkább próbálnál megérteni engem is. Olyan nehéz? Amit megcsinálok, szívesen csinálom, de mért nekem kell mindent...

– mély lélegzetet vett – ...mindent elintéznem?

– Mindent?

– Jó, nem mindent. Túloztam, megengedem. De az is igaz, hogy te olyan nehezen szánod rá magadat bármire, olyan nehezen, hogy sokszor egyszerűbb, ha a hátad mögött magam csinálom meg. Itt van ez az albérlőügy, csak húzódik, húzódik, mint a rétestészta.

– Én tehetek róla? Föladtam a leveleket.

– Egy hetet késtél.

– A posta azért elviszi.

– El, de hogy jön-e válasz, az más kérdés.

– Ha jön, jön, ha nem jön, nem jön.

– Te könnyen beszélsz.

– Mért beszélnek én könnyebben, mint te?

– Mert igénytelen vagy. De én ehhez nem szoktam hozzá, nálunk, a mi családukban nem volt probléma...

– Értem – horkant föl Döme, de ekkor már az asszony is észrevette, hogy túllőtt a célon, hogy ezt azért nem kellett volna. Éppen a legérzékenyebb ponton megbántani Dömét! De ha egyszer így sikerült... Különben megérdemelte. Olyan magabiztos, olyan önző volt, olyan magas lóról beszélt, hogy nem lehetett mást tenni... Mindent megpróbáltam, semmi nem hatott. Kénytelen voltam a végsőkhöz elmenni. Legalább ő is megtudja, mi az, gondolta, ha megbántják az embert. Amikor meglátta Döme arcán a tehetetlen düh szederjes hullámaint átvetülni, már szeretett volna visszalépni. Aztán mégis maradt. Csak azért se, szegte föl dacosan az állát, nehogy azt higgye, megijedek tőle! Keményen a szemébe nézett, s ekkor, bármennyire dühítette az a gyerekes, fölfuvalkodott önzés, amely áradt belőle, megsajnálta. Előrenyújtotta a kezét, megfogta a csuklóját, nem szorította meg, csak megpihent rajta a keze, mintha egy lepke szállt volna rá.

Döme elhúzta a kezét, az érintés azonban követte. Ugyanolyan lepkékenyű volt, mint amikor odaröppent, nem erősödött, nem gyöngült, nem rebbent föl, egyszerűen csak volt. Döme megérezte, hogy az ütőerén pihen, és az az érzése támadt, hogy irányítja, irányítani tudja a szívverését. Éva mintha maga is tisztában lett volna gyógyító erejével, olyan fölényesen hallgatott. A hosszú csöndből bátoritanul merészkedtek elő a szavak.

– Mindkettőnknek jó volna, nemcsak nekem, neked is, ha megbékülnél. Ne idegeskedj, az a lényeg. Meglásd, minden simán megy majd.

– Nem idegeskedem – mondta Döme. Szégyellte, hogy elérzékenyült, s mert ez a hangján is észrevehető volt, inkább elhallgatott.

– Engem már nem tudsz becsapni, túlságosan jól ismerlek ahhoz. Kár volt ezért a negyven évért, igaz-e? Megjárja, aki ennyit együtt tölt valakivel! – Éva hangjában egészen váratlanul a régi, lányos évdés vibrált föl megint.

És Dömén, mintha semmit nem felejtett volna, azonnal átvillámlott az emlék, amikor először meglátta azt a idegen, ifjú asszonyt abban a hányaveti, nemtörődöm társaságban, ahogy feléje villantotta a szemét, ugyanazt a sokat ígérő, ugyanakkor a tréfára, gúnyolódásra mindig kész tekintetet, amelyet most is magán érzett. A könnyű, laza konty a nyakába csúszott, mint most is, fiatalasszonyosan. Ki az a bolond, aki megpróbálna uralkodni ilyen asszony fölött, olyasmire próbálná kényszeríteni, amit ő nem akar?

Már akkor, ott, azután az első találkozás után, amikor végigbaktatott az esti akácok alatt a kisváros fojtott, kutyaugatásoktól szúvas csöndjében, megértette, nem tehet mást, megpróbál az asszony közelében maradni. Bár úgy tetszett, lehetetlen ennél többet remélnie, nem habozott egy pillanatig sem: maradt, és várt. Aztán az egész sokkal egyszerűbben és könnyebben oldódott meg, mint ahogyan képzelte. Maga szinte nem is kezdeményezett semmit, csak nézte lemondóan, fantaszta terveket szövögetve magában, nézte az asszonyt, ennyi volt az egész. Az asszony visszanézett rá, át a beszélgető társaság feje fölött. Ez a gyermekes elfogulatlanság, romlottság vette le végképp a lábáról, készítette arra, kegy cselekedjék – ami pedig egyébként igencsak messze állt a természetétől –, és megszöktesse az asszonyt. Ez a szöktetés nem volt igazi szöktetés, azért emlegette csak így, hogy öngúnnyal leplezze szégyenérzetét, amely az ügyvel kapcsolatban azóta se csillapodott benne.

Kezdetől Éva intézett mindent, szerzett új állást neki, nézte ki a vonatot a menetrendből, vette meg a jegyeket, csomagolt, rendezkedett be az új helyen, az összes tenni-valók rá hárultak: ügyvéd, bíróság. Csodálta, és negyven év nem volt elég hozzá, hogy ez a csodálat lanyhuljon, hogy megszokja kiszámíthatatlanságát, lányos vakmerőségét, amely nemcsak a cselekedeteit hatotta át, ott sugárzott a szemében a leghétköznapiabb pillanatokban is. Mindig meglepte, mindig újdonság maradt számára ez az

éretlenség, ez a fiatalos bizonytalanságba ágyazott határozottság, amellyel ő maga a legkisebb mértékben sem rendelkezett.

Kórosan beleragadt néha a legésszerűtlenebb apróságokba, és azok elkísérték hosszú éveken át; sok közülük minden valószínűség szerint egész élete végéig elkíséri most már. Nem tartotta magát kicsinyesnek, de volt benne valami kicsinyesség. Ez a tulajdonsága nem volt bántó és kellemetlen mások szempontjából, hiszen elsősorban a becsületességéből, az egyszerűségéből táplálkozott, inkább csak őt magát nyomasztotta, régi sérelmek raktározódtak el miatta benne, olyan apróságok, amelyeket jobb lett volna percek alatt elfelejteni. Eszmélete használatlan, de elevenen ható rétegeiben riasztó mennyiségben gyűltek össze ezek a sérelmek, és kórosan hamar megöregítették. Nem a külsejét, ott ebből semmi sem látszott, ellenkezőleg, hogy ne mondjam, túlságosan is fiatalos volt, a haja, a bajusza dús volt, s egyetlen ősz szál sem látszott benne. A belsejébe, a gondolataiba, az érzéseibe rágott bele először az öregség.

Az asszony megérezte ezt, azért is állt melléje, mert látta, mennyire szüksége van valakire, egy örzőangyalra, aki odaáll közé és a világ közé, és kíméletesen átsegíti a veszélyeken, akadályokon; azokon a kudarcokon, amelyeket talán senki nem kerülhet el, de amelyeket ő képtelen lett volna elviselni a felesége enyhítő fondorkodása, kedvesnővéri türelme nélkül. Az asszony sohasem tette szóvá ezt a segítséget, pedig nagyon sokat föláldozott miatta a saját energiáiból, életéből, fáradozását azonban maga sem tekintette áldozatnak, természetesen adta, Döme is természetesen, minden gondolkodás és fontolgatás nélkül, szinte gyermekes mohósággal fogadta el.

Nem szólt, csak nézte az asszonyt. Szeretett volna ellenállni a meghatottságnak, amely fölébredt benne, mert szégyellnivalónak tartotta, de nem tudott. Ott habozott a fele úton, ámbár nem a saját jószántából. Alig várta, hogy Éva

megenyhüljön iránta; nem érzett elég erőt magában, hogy a megvetését, a neheztelését elviselje, akár csak percekre is. Nem tudta, mit tegyen, hogyan békítse meg. Elmélyülten turkált az emlékezetében, de képtelen volt valamiféle biztonságos megoldásra akadni. Ugyanaz a néhány hízalgő szó egyszer heves gyöngédségi rohamot eredményezett, máskor hosszú és makacs ellenállást. Talán egy szál virág, amely, mint a kutya farka, úgy áll a kezemben? Körülnézett, és a tekintete teli volt kétségbeeséssel. Semmit nem talált a szobában, amely a segítségére lehetett volna. Elöntötte az elkeseredés és a reménytelenség, mint mindig, ha egyedül kényszerült szembenézni a feladatokkal. Bárhogy kerülte, egészen nem kerülhette el ezeket a helyzeteket. Mit tegyen? Tanácstalanságában egyre közelebb húzódott az asszonyhoz. Ott állt a háta mögött, érezte a mozdulatlan testben lapuló feszültséget, az ellenséges taszítást, mégsem tudott ellenállni. Megérintette a vállát. Megszorítani, átölelni, magához vonni, nem riadva vissza az erőszaktól se, ezt szerette volna, de nem mozdult tovább, csak állt, csak állt az első érintés tétova, se ide, se oda keresztútján, és örült ennek is, hogy megállhat itt, hogy nem történik semmi, hogy az asszony sem vissza nem utasítja, sem el nem fogadja a közeledését. Beláthatatlanul hosszú és beláthatatlanul rövid idő múlt el így.

Végül Éva mégiscsak visszafordult. Vörös volt a szeme a visszafojtott sírástól. Találkozott a tekintetük. Döme megverten állt, szégyenével küszködve, mint a lopáson ért gyerek.

– Mi van? – kérdezte Éva.

– Semmi – mondta Döme, és megpróbált mosolyogni. Nem sikerült.

– Megijesztettél – húzódott el Éva. Döme kétségbeesve látta, hogy a nehezen ellopott távolság megint ott van, visszatüremlett kettőjük közé.

– Ne haragudj – mondta, és eddigi békülési szándéka attól, hogy ilyen nyíltan és egyszerűen kimondta, nyomban a visszájára fordult. A hanghordozásán is meg lehetett

már érezni a sértődöttséget, hogy amit mond, nem őszintén, nem tiszta szívből mondja.

– Nem haragszom – mondta az asszony. – Már régóta nem arról van szó, haragszom-e, vagy sem.

– Hanem miről?

– Tudod te is, minek erről annyit beszélni? Ha akarnád, már rég megérthetted volna, megérthettél volna, de nem akarod, nem akarod, nem akarod. – Döme a sarokban állt, az ablak mellett, és kinézett az udvarra. A feje mintha egy üres kapubolt lett volna, ahol önkényesen és elhallgattathatatlanul visszhangzott a nemakarod, nemakarod, nemakarod csörömpölése.

A sárga keramitkockákkal kirakott sokszög szinte világított a hideg napsütésben. Nem szeretett lenézni ide, betegesen vonzotta a mélység, úgy érezte, nem tud parancsolni magának, bármelyik pillanatban leugorhat, és akkor vége. Szerencsére most zárva volt az ablak, homlokát biztonságosan hajthatta neki az üvegnek, és nem kísértette a zuhanás réme, amely a nyitott ablakban állandóan ott leselkedett egész nyáron át. Nem mert volna előállni a kéréssel, hogy ne nyissanak ablakot, szégyellte volna még a felesége előtt is, aki előtt pedig már nem sok szégyellni valója maradt. De egyébként sem lehetett volna csukva tartani az ablakot, hiszen sokszor így is szinte fuldokoltak a levegőtleniségtől, a kősvatag nyári, mocsosan forró leheletétől. A kísértés néha annyira elhatalmasodott rajta, hogy szinte az egész teste görcsösen megmerevedett. Szólni sem tudott ilyenkor. És ez az állapot akár percekig eltarthatott. Most szinte élvezte ezt a kétes biztonságot, amelyet a törékeny üveg csalókan nyújtott feléje, mintha a maga erejéből lett volna úrrá a félelmein.

Egy ismeretlen alak vergődött az udvar csapdájában. Kétségbeesetten keresett valamit. Mintha nem találná, hirtelen elfelejtette volna az utat, bizonytalan sietséggel indult el, állt meg, nézett körül, s tett néhány tétova lépést megint.

A kabátja gallérját fölhajtotta, oda fújta bele a leheletét, az izgalomtól átfűlt párát.

Az idegen vergődését figyelve, különös ellenszenv ébredt Dömében. Nem találja a kaput a marha, az isten marhája. Igaz, a hátsó kapu, ez vezetett a lépcsőházba, eléggé el volt dugva, csak az itt lakóknak volt olyan egyszerű rátalálni, hogy föl se néztek, úgy vágtak át az udvaron és tűntek el a mellvédszerű fal mögött, amely a lépcsőfeljáró ajtaját takarta. Döme már nem emlékezett rá, hogy eleinte ő is ugyanilyen bizonytalankodva közelítette meg a lépcsőházat, nem, föl sem merült benne ez az emlék, ideérkezésének az emléke, túl sok kínos érzés települt rá, nyomta, tartotta lenn a mélyben ahhoz, hogy csak úgy, magától, minden kényszer nélkül képes legyen szembenézni vele. Eljött az ablaktól, nem várva meg, hogy az az alak odalenn rátalál-e a helyes útra, vagy sem. Nem érdekel, szögezte le magában. Az asszonynak föltűnt Döme viselkedése: már nem figyelt olyan éberen rá, az alkalomra, hogy megsértődjék, vagy hogy kiengesztelje, valami más foglalta le.

– Mi van veled? – kérdezte Dömétől. Még ki sem mondta a kérdést, érezte, eltévesztette a hangnemet, az irányt, nem ezt és nem így kellett volna kérdeznie, sokkal határozottabban, lényegretörőbben, és valami egészen mást, de már nem tudott változtatni az elhangzott szavakon.

– Semmi – rázta le magáról a kérdést Döme.

– Pedig olyan nyugtalannak látszol!

– Nyugtalannak? Ezt meg honnan veszed?

– Hát csak abból, ahogy itt jársz-kelsz föl meg alá.

– Én nem járok-kelek.

– Dehogynem. – Döme erre már nem válaszolt, érezte, hogy meg kell hátrálnia, nem bírja tovább a céltalan ellenállást.

Szeretett volna megint hallgatásba burkolózni, élvezni a hallgatás védettségét, ugyanakkor félt is tőle, ezért elkerülni is szerette volna. Nem tudta, mitévő legyen, melyik rosszat válassza a kettő közül. Miközben Döme a válasz-

tást mérlegelte, az asszony máris elfordult tőle, hagyta, hadd füstölögjön, dúljon-fúljon magában, hátha lecsillapodik, mert azt már érezte, hogy nem tud mit kezdeni vele, se megbékíteni, se megbántani nem akarja, de ha akarná is bármelyiket, akkor sem lehetne benne biztos, nem az ellenkezőjét éri-e el a szándékának – az egész helyzet, mindkettőjük hangulata, annyira kiszámíthatatlan volt.

Éppen a legjobbkor berregett föl a csengő undorító hangja. Mindketten az ajtó felé fordultak, de nem mozdult egyikük sem.

– Ki lehet az? – morfondírozott Döme szinte csak magában, mégis az asszonyhoz intézve a szavait. A szorult helyzetben azonnal, tétovázás nélkül talált rá a föloldódás, a békülés egyetlen lehetséges útjára, amelyet eddig, talán jó dolgában, olyan hányavetien kerülgetett. Az asszony elfogadta a közeledést, a vállát fölhúzva, a karját széttárva jelezte, hogy fogalma sincs róla, ki az. Nem tudom, akarta mondani, de mielőtt a hang kijöhetett volna a száján, újra megszólalt a csengő, durván beléfojtva a békülékeny szavakat. Döme, mint egy tehetetlen gyerek, értetlenül bámult az ajtóra, látszott, hogy fogalma sincs, mit kellene tennie, mit vár tőle a helyzet. Az újabb csöngetés aztán végleg ráébresztette az asszonyt, neki kell cselekednie.

– Hát én nyissak ajtót? – kérdezte szemrehányóan. A választ meg se várva, máris indult, hogy megtegye. Döme megfogta a karját, visszahúzta egy barátságos félig-öleléssel, és maga ment ki az előszobába. Az asszony nem láthatta, mi történik, csak hallotta a hosszas lábtörlőzajt, a fojtott köszönéseket, a jó napotot, a kit kerest, a tessék befáradnit. Túl hosszadalmasnak ítélte az előkészületeket, legszívesebben odament volna, hogy megnézzze, maga győződjön meg róla, ki az, nem bízott Dömében, de nem mozdult. Rá kell hagynom, ha már egyszer így alakult, törődött bele, miközben az emésztő kíváncsisággal küszködött.

Az idegen Döme csaknem haragos lökdösésétől kísérve nyomakodott be az előszobából. Éva egyetlen szempillantással fölmérte bizalmatlanságot keltő, de azért nem kimondottan ellenszenves alakját. Még nem vette igazán szemügyre a kabát kikopott könyökét, rojtosodó kézelőjét, leszakadt gombjait, divatjamúlt szabását; az arc borotválatlansága sem volt feltűnő, a körmök sem voltak túlságosan mocskosak; a kézen látszott, hogy nem kétkezi munkás keze, mégis durva volt; a cipő szét volt taposva, de nemrég tisztították; ha átsiklott is ezek fölött az apróságok fölött, az ösztöne, a női ébersége azért látott, és ítélkezett. Az albérlő, állapította meg magában kissé csalódottan. Tudta, hogy ez lesz, egy se ilyen, se olyan alak, és mégis mást várt, reménykedett, hogy velük kivételt tesz a szerencse, egy választékos fiatal diákkal ajándékozza meg őket, valami vidéki úrifíúval, egy orvos vagy egy állatorvos fiával, papfival esetleg, aki a frissen vasalt kisváros illatát hozza el hozzájuk, zsúrok bugyborékoló vidámságát, gondosan címzett lányleveleket az otthon hagyott barátnőktől, amilyeneket ő is írogatott annak idején, mindazt, amit olyan fensőbbiséges megvetéssel került el későbbi fiatalságában, s amire most, végül, annyi, de annyi nosztalgiával emlékezett vissza, hogy magának is csak szégyenkezve vallotta be. Hát ennek vége, gondolta lehangoltan. Ha nem itt laknánk, nem itt a város szélén, ha nem volna olyan közel hozzánk a rossz hírű Illatos út, akkor volna remény, várhatnánk másra, elutasíthatnánk ezt az alakot, akivel egyébként, ha az álmaitól képes lett volna eltekinteni, nem lett volna semmi baja, akitől így ránézésre se jót, se rosszat nem várhatott.

Könnyen belátta, hogy le kell mondania az ábrándjairól, de megfedkezni nem tudott róluk. Igyekezett leplezni a csalódottságát, de maga sem hitt benne, hogy ez sikerülhet. A fiatalember éles pillantással fedezett föl minden riasztó jelet, raktározta el magában a fitorokat, az akaratlan kézlegyintéseket, a szánt szándékkal köhögésbe

fullasztott félszavakat, mindent, amiből a bizalmatlanság légköre összeállt körülötte. Alighanem ez volt az oka, hogy félszége mögül elő-előbukkant a pimasz szemtelenség, amely különösen Dömét bősztette föl. Éva nem neheztelt érte, talán, mert némileg maga is büntudatot érzett.

Mire van annyira föl a lyukas valagú barátunk, csak azt tudnám, mire, mintha másnak nem ugyanolyan lyuk lenne a fenekén, úgy csinál. Na hiszen, nekem aztán jöhet, tehet egy szívességet, dúlt-fúlt magában Döme. Micsoda pökhendi alak! Mit biggyesztgeti itt a száját, ha nem tetszik, jól van, fel is út, le is út, nem kényszeríti senki, hogy itt maradjon. Hát persze, hogy ez nem a rócsild palotája, az istenit, de oda őt be se engednék, az biztos, talán még engem se, gondolta, pedig én azért... És ez megnyugtatta, hogy ő azért egészen más.

– Ugye a szoba miatt jött? – szólt ki ebből az általános, kellemetlen gyanakvásból az asszony, némi barátságos színt erőltetve a hangjába.

– Igen – mondta a fiatalember. – Süket vagyok, Süket Sándor – mutatkozott be, pedig ezt most senki nem várta tőle.

– Ó, Sanyi! – csivített gyanús lelkendezéssel Éva. – Ugye, szólíthatom így? – Nem várta meg a választ, máris iramodott tovább. – Volt egy nagybátyám, azt is Sanyinak hívták. Aranyos ember volt, de nem hasonlított magára. – Döme közben becsukta az ajtót, várakozva állt egy darabig Süket háta mögött, aztán tünetően topogni kezdett. Valami már megint nem tetszik neki, gondolta bosszúsan Éva, de megpróbált nem törődni vele. Most, hogy rájött, ez a szoba nem alkalmas arra, hogy akár egy csapdával, megfogja vele fiatalsága megtagadott világát, nem érzett csalódást, inkább némi elégtételt, hogy nincs kiút, nincs visszakozz, hogy végérvényesen elszakadt onnan, ahonnan el akart szakadni. Fáradt volt, úgy érezte, az egész élete fáradtsága, amely az idők folyamán belerakódott a testébe, az idegeibe, most mind egyszerre támad ellene, követeli a jussát,

a véget nem érő pihenést; telhetetlenül és falánkan nyújtotta ki feléje mancsát az álmoság. – Nem akarja meg nézni a szobát? – szólta ki az álom alól, amely majdnem úgy fogta meg, ahogy ő hajdan, gyerekkorában a bogáncs dézsmálásába feledkezett fecskefarkú lepkéket, egy egészen másfajta foglalatosság kábulata közben.

– Dehogynem – kapott az ajánlaton Süket, bár nem nagyon bízott a dologban. Ahogy ezt a két csodabogarat meglátta, mint mindig, ha szembetalálkozott a valós helyzettel, elment még az élettől is a kedve. Vagy túl sokat kérnek, vagy valami képtelen ötlettel hozakodnak elő, de hogy nem akarják kiadni a szobájukat, az egyszer biztos. Nem úgy néznek ki. Mégis kitartott. Az volt az elve, ha úgyszincs semmi értelme, akkor legalább a végsőig ki kell tartani. Megpróbált nyájasnak, jólneveltnek mutatkozni, már amennyire tellett tőle. Ezen ne múljon, gondolta.

A szoba kicsi volt. Tenyérnyi ablaka a szellőzőudvarra nézett. Az ajtó az előszobából nyílt, szemben a nagyszoba ajtajával. A bútorok szegényessége, meg a rendetlenség, Döme dúlhatta föl valamikor, amikor Éva nem figyelt oda, nem érdekelték. A rendhez, a lakályossághoz nem volt érzéke. Egyedül lehetek, gondolta. Nem leskelődik utánam senki. És nem pöröl velem senki. Ez az én helyem lesz. Itt végre azt csinállok, amit akarok, olvasok, cipőt pucolok, vagy a valagamat vakarom, senkinek semmi köze hozzá, az úristenit. Még talán nőt is hozhatok. Lelkesültsége azonban lelohadt, amikor az árra gondolt, úgyse tudom megfizetni, nem, hát az biztos. Szinte már bele is törődött.

– Tetszik? – kérdezte némi aggodalommal a hangjában Éva. A maga számára is érthetetlen volt ez az igyekezete, de kezdte szívén viselni a fiatalember ügyét. Talán így remélte elfelejteni a csalódottságát? Süket kivárt, mint egy ravasz alkusz, és csak akkor mondta ki az igent, amikor már senki sem számított rá. – Akkor talán beszéljük meg a részleteket – tért az asszony is a rendes kerékvágásba.

Kimentek a nagyszobába, Éva helytel kínálta Süketet. Süket leült, szerénységét bizonyítandó, a legócskább szék-re. Nem értette, miért lepte el hirtelen Döme arcát a dühös sértődöttség. Fogalma sem volt, mivel bánthatta meg. Honnan tudta volna, hogy az ő helyét foglalta el? Tanácstalansága elől a szórakozottságba menekült. A terítő rojtjával kezdett játszani, a cipője sarkával kopogott a padlón, és nem nézett föl, de így is magán érezte Döme dühös tekintetét.

– Mennyibe kerül? – kérdezte. Most jönnek majd ők, gondolta letörve. Mindegy, ha nem tudom, hát nem tudom megfizetni. Nem ez lesz az első, és alighanem az utolsó sem.

– Ötszáz – mondta az asszony. Süket föllélegzett. Micsoda mázlim van, csodálkozott el a váratlanul szerencsés fordulaton. Erőszakkal kellett visszatartania magát, nehogy elárulja az örömét. Ez az, amit még éppen hogy ki tudok fizetni.

– Rendben van – mondta. Döme csak bámult. Eredetileg négyszázat beszéltek meg a feleségével, s most csodálkozott, hogyan érzett rá Éva ilyen hirtelen és váratlanul, hogy többet kell mondania. Talán arra várt, hogy a másik alkuszik? Talán így is keveset kértünk, ébredt föl Dömében a mindenkiben ott szunnyadó telhetetlenség. Nem értette, miért kell mindjárt, az első alkalommal megegyezniük, hátha akadna később olyan jelentkező, aki többet ígér. De Éva a végére akart járni a dolognak. Dömét még egyszer kimozdítani, belelovalni egy hasonló keresésbe, alkudozásba, ahhoz már nem lett volna ereje. A pénz meg kellett. Döme nem tudott róla, de egyre nehezebben jöttek ki a nyugdíjból. Nem mintha többet költöttek volna, az élet lett drágább. Döme végignézett a fiatalember szegényes ruházatán, jelentéktelen ábrázatán, és nem tudott napirendre térni a dolog fölött. Honnan veszik ezek a pénzt, lopják talán, vagy mi az ördög? Nem tartotta helyénvalónak, nem, egyáltalán nem, hogy ennek a senkiházinak pénze legyen, akár csak annyi is, hogy az odút, amelyben

meghúzhatja magát, kifizesse. Ne legyen nekik, ha nem érdemlik meg, ez volt a véleménye. – Mikor jöhetek? – kérdezte Süket. Ezzel aztán megint sikerült fölingerelnie Dömét. De sürgős, az anyád istenit! Talán nincs hol aludnod?

– Amikor akar – mondta az asszony.

– Ma?

– Még szeretném rendbe hozni egy kicsit!

– Akkor holnap?

– Az jó lesz – mondta Éva –, nekünk is megfelel, ugye? – nézett Dömére, de Döme nem reagált, így hát Éva nélkül folytatta tovább. – A fürdőszobát meg a konyhát használhatja. – Itt megállt, rövid szünetet tartott. – Hát a vendégekről! Nézze, nem mondom, hogy senkit nem hozhat be a lakásba, de azért akárkit nem. Rokon, jóbarát, az igen, az jöhet, de válogassa meg az ismerőseit, azt azért kérem. Kérjük! Ugye, Döme? – Szeretett volna egy kis támogatást kapni. Döme azonban még mindig a szék meg a pénz miatt bosszankodott, és nem figyelt, így aztán nem is tudta, mit kéne mondania, tennie. Fölkapta a fejét, de értetlen arckifejezésén látszott, hogy valahol egészen másutt jár az esze. Ismerte Dömét, most mégis ingerült volt, hogy az olyannak mutatkozott, amilyennek eddig mindig. – Vagy szerinted mindegy, kit engedünk be a lakásba?

– Már hogy volna mindegy – horkant föl Döme. – Az én lakásom nem kupleráj. Hogy képzeled azt maga, ki maga, hogy csak úgy jön nekem, aztán egyből kurvákat akar ide hordani. Meg ne lássam, hogy...

– Nem arról van szó – csillapította az asszony. – Csak azt kértem a fiatalembertől, válogassa meg a vendégeit.

– Ritkán jönnek hozzám – mondta Süket.

– Ajánlom is – mondta Döme.

– Akkor megegyeztünk volna? – kérdezte az asszony.

– Igen – mondta Süket. – És holnap, holnap itt vagyok. Elindult az ajtó felé, még nem otthonosan, de maga nyitotta ki magának. Elköszönt. Már odakint állt a függőfolyosón, amikor visszafordult, s a saját válla fölött, az ajtórés-

ben még egyszer végignézett a két öreg. Döme éppen néhány megjegyzést készült elereszteni róla, de benneakadt a szó, amikor találkozott a tekintetük. Az asszony hátrafeszítette a nyakát, fölemelte a fejét, s egy önkéntelen mozdulattal megigazította a kontyát, mintha nem is tudná, hogy valaki nézi. Döme az ajtó végleges becsukódása után sem hozta szóba Süketet, nem próbálkozott vele, hogy eredeti szándéka szerint megjegyzéseket tegyen rá, csak a fejét csóválva, a bajsza alatt dörmögött.

– Mi bajod van vele? – kérdezte az asszony.

– Nekem? – kérdezett vissza Döme. – Nekem semmi. Mi bajom lehetne, amikor nem is ismerem. – Ez is bántotta, hogy nem kérdezte ki a fiatalurat, kiféle-miféle, pedig hát nem mindegy, ha egyszer a lakásukba fogadják. Most már azonban késő. Csak magát vádolhatta a mulyságáért, ezért inkább igyekezett úgy tenni, mintha nem tulajdonítana jelentőséget neki. Így legalább nem csapott be. Ha kérdezem, biztosan hazudik. Ahogy magamat ismerem, még el is hittem volna a sok bolond mesét, amivel etetett volna.

– Rendes fiúnak látszik – mondta az asszony. – Nem?

– De igen.

– Tényleg, van valami kifogásod ellene?

– Azon kívül, hogy itt akar lakni, az égvilágon semmi.

– Igazságtalan vagy velem. Úgy csinálsz, mintha ez az egész az én passzióm volna, pedig hát te is tudod, hogy abból a pénzből, amit kapunk, abból egyszerűen nem lehet kijönni. De téged ez nem érdekel. Semmi a magad kedvtelésein kívül, semmi az égvilágon, hogy én hogyan jövök ki, hogy én mit csinálok a...

– Na! – lépett oda Döme Évához, megfogta a vállát, maga felé fordította az öreg, de még mindig eleven, lányosan nyugtalan arcot, és megsimogatta. Az ujjbögye nedves lett a láthatatlanul szivárgó könnyektől. Elvette a kezét, az asszony háta mögött eldörzsölte az ujján, először sós sikamlósság futotta el a bőrét, majd ragadós forróság járta át.

A gyöngédség és a kiábrándult közöny egyszerre rohanták meg. Nem tudta, mit kezdjen az érzéseivel. – Ne sírj! – mondta. – Tudom én, hogy igazad van, nem is azért mondtam, amit mondtam, csak hát... – Átölelte Évát, aki akaratlan ellenére némi irtózattal tartotta távol magát tőle, s csak jóval később győzte le ezt az izmaiban fészkelő ellenállást, és engedett a makacs, bár szelíd erőszaknak, s fogadta el Döme közeledését. Nem beszéltek róla, de ez a belső, önkéntelen törés mindkettejükben nyomot hagyott.

Süket ekkor már hazafelé igyekezett. A helyi érdekű vasút dízelmozdonya fújtatva indult ki az állomásból, a szerelvény megrándult, a füsttel bélelt zöld kocsik kattogva ügettek a tavaszi külváros házai között, mezőkön, dombokon át, majd megint a házak között. Ki se kellett néznie az ablakon, a szerelvény rándulásaiból meg tudta állapítani, hol járnak, melyik állomásnál. Amikor leszállt, már a kocsmailatú tavaszi este sötétje vette körül. Megborzongott, aztán mélyet lélegzett az ismerős levegőből, de nem állt meg, ment tovább egyenesen, mintha valami sürgős dolga volna. Az utca, amelynek nekiindult, kifelé vitt, egyre kijebb és kijebb e külvárossá füstösödött faluból. A lába alól elmaradt a járda, a sáros, homokos pusztaszél földele taposta. A gyárak enyv- és vegyszerszagába itt már beleérzett a frissen sarjadó búza illata, a trágyás földké. A ház ugyanolyan volt, mint az utcában a többi, régen parasztok lakták, elől a lakószobák, hátul, hosszan elnyújtózva az istállók, de most ezekben is lakók szorongtak, a szűk közfalak közé zárva négy-öt család is egyben-egyben. Itt lakott a nagynéni is, s vele Süket, az egyik ilyen, istállóból lekerített szobában.

Otthonos unottsággal készült belökni az ajtót, de ekkor eszébe jutott, mit is akar: itthagyni ezt a szűkös, barátságatlan helyet, amely így-úgy, de mégiscsak befogadta eddig, ahova mindig visszatérhetett. Annyi sok viszontagság közepette mégiscsak ez volt az egyetlen biztos pont az életében. Szorongással gondolt most a bizonytalan jövőre, bár-

mennyire is az egész életét emésztették föl az itt töltött, szemrehányásokkal, veszekedésekkel teli napok. A kályha és a szekrény mögötti zug, az ismerős szagú szalmazsák, a gyűrött kendervászon lepedő, a hibás, vedlett-kopott fal bármennyire is ki volt bélelve az öreg Örzse harapós szitkaival, káromkodásaival, olyannak fogadta el, amilyen volt, semmit nem kért, nem várt, nem követelt tőle.

Visszanézett, és meglepődve tapasztalta, a búcsúzás hazug nosztalgiája mennyire más, eddig sose látott fényben fürdette meg a fészekgörbe, odúszagú utcákat, a bütykösre visszavágott akáctörzseket, a szappanos víztől bűzlő árkokat; minden, amin eddig a megszokás penésze ült, most teljesen ismeretlenként állt eléje, a saját ellentétükbe fordultak a tulajdonságok is: ami romlás, kopottság volt, újdonságként vakította; ott futottak az állomás felé végig az utca mentén, amerre jött, a hullámmzó, dülöngő, korhadás nyűtte, festéküket elhányt deszka- és léckerítések, a púpos vakolatú tűzfalak, a csapott, horpadt, siennabarnára szítt, moha csipkézte cseréptetők, annyira új és különös, és idegen volt mindez, mintha nem is az este fojtogatta volna a színeket, tompította volna el az éleket, hanem a délelőtt éles kése alatt bontakoztak volna ki a hivalgó részletek. Félni való volt, hogy ez a kés esetleg mélyebbre, a belső titkokig lehatol, ezzel pedig beláthatatlan zavart okozott volna, olyan igazságokat leplezve esetleg le, amelyek, ha kitudódnak, mindenkinek csak fájnak.

Kicsit tévovázott, mielőtt belökte volna a kaput. Előbb belehallgatott az udvar alvó szuszogására emlékeztető csöndjébe, de nem hallott semmi gyanúsat, semmi szokatlant, de hát ugyan miért kellett volna bármi gyanússal, bármi szokatlannal találkoznia éppen most. Ugyanez a tanácstalanság a tornác végére érve, a szobaajtó előtt is megkörnyékezte. Lenyomta a kilincset, aztán a vállával tolta be az ajtót, a lehető legkeskenyebb résen préselte magát befelé, de nem sikerült észrevétlennek maradnia: az ágy, amely mozdulatlanak tetszett eddig, váratlanul, pedig

számíthatott volna rá, megmozdult, a nagynéni fölült, torzonborz, ősz haja, beesett, sárga arca szinte világított. Ilyenkor a tyúkokkal fekszik, de reggel, reggel már sötét hajnalban fönt van... pedig semmi dolga, még csak egy macskája sincs.

– Ki van ott? – kérdezte tettetett rémülettel a hangjában Örzse.

– Na, mit gondol? – morgott bosszúsan Süket.

– Ja, csak te?

– Talán valaki mást várt?

– Hallod-e, ne szemtelenkedj velem! Anélkül is ölegem van belüled, az éccakai csavargásaidbu. Most is, hun vóta ilyen későig?

– Bankot rabolni.

– Na ne szórakozz velem itt éjvíz idején, hallod-e, mert enékü is van bajom öleg... Te könnyen beszélsz, vihogsz mindönön, de én má öreg vagyok, nem bírom ezt az éccakázást.

– Hiszen nyolc óra sincs. Még világos van.

– A rosseb valaga düjjön rád, hogy mindönre tudod a válozt... De velem ne vitatkozz, mert kizárlak, oszt lekközelebb a'hacc az árokba, hallod-e!

– Többet nem jövök későn.

– Eddig is mindig ezt mondtad. Hányszor montad má, te úristen, hányszor, osztán ugyanúgy mönt mégis mindön tovább.

– Most másról van szó. Egészen nyugodt lehet, nem zavarom többet.

– Hogyhogya?

– Elmegyek.

– Hova?

– Albérletbe.

– Szöröncse, hogy az anyád má' nem él, mer belepusztulna, ha megtunná, az eccer biztos, mit forra'sz. Osztán möggondutad-e jól?

– Meggondoltam.

- És mibe kerül?
- Négyszázba – mondta. Százat letagadott, de így is zavarban volt, mert még ez az összeg is duplája volt annak, amit a nagynéninek fizetett eddig.
- Osztánnék ki fizeti?
- Én.
- Te?
- Én hát.
- Mibű, ha szabad kérdőznöm?
- Dolgozom.
- És az iskola, az iskoláva' mi van?
- Majd elvégzem estin.
- Az meg mi?
- Nappal dolgozom, este van a tanítás.
- Naiszen, szép kis iskola lehet az is, mondhatom. Képzelm, mit tanítanak nektök abban az iskolában éccaka.
- Nem éjszaka, este.
- Semmi közöm hozzá, nem vagyok se az anyád, se az apád, te tudod, micsinyász, vagy még te se, de annyit mondhatok, nem jó vége lössz ennek.
- Van nekem magamhoz való eszem.
- Van ám! Mind azt hiszi, osztán hun végzi mégis?
- Mit gondol maga rólam?
- Tudom, amit tudok.
- Aztán mit tud?
- Láttak a szomszédok. Mögmonták.
- Mit láttak? – csattant föl Süket. Örzse azonban úgy tett, mintha nem értené a kérdést, morogva, köhögve viszsaereszkedett a párnára.
- Mit láthattak ezek, villant át Süketen a bénító kétely. Pedig azt hittem... nem látott meg senki. Tévedtem volna? Egyetlen szemvillanás alatt végigjárta azt a nem kívánt kalandot, azt a szégyenletes estét, amely a feledés homályából most vádlón tolult az emlékezetébe.
- A hirtelen megenyhült levegő meg-megremegett a sötét utcában, mintha belülről rázkódott volna. Kedvetlenül

baktatott hazafelé, egyáltalán nem számított rá, hogy találkozik valakivel, és akkor egyszerre csak ott volt előtte az a nő. Még sohasem látta, nem volt ismerős, fogalma sem volt, hogyan kerülhetett ide. Ahogyan magassarkú cipőjére kapaszkodva túlságos riszálással át-átvonaglott egy-egy lámpa alatt, rosszízű látomásnak tűnt. Eleinte még nem követte, hiszen amúgy is egyfelé mentek, de amikor a nő letért az egyik mellékutcába, utánament. A tüntetően ritka lépések, a vonagló járás, amelynek ritmusára az egész kövér test rázkódni érzett a sötétség leple alatt, ellenállhatatlan erővel vonzották magukhoz. Pár lépéssel csaknem utolérte. Miért megy ilyen lassan, azt akarja, hogy megszólítsam? Lassított inkább ő is, hogy időt nyerjen. Akármilyen lassan haladt, egyre közelebb került a hiába halogatott célhoz. Egymás mellé értek. Lopva ránézett a nőre, de az nem viszonzta a tekintetét, csak ment előre merev arccal, a teste azonban, a kövér has, a vonagló comb szinte füstölt az indulattól. Mit használna itt a szó, döbrent rá erőlködése hiábavalóságára, és kinyújtotta a kezét, hogy megérintse ezt az irdatlan testet, hiszen ekkor még afelől sem volt egészen bizonyos, nem a szeme káprázata-e csak az egész, amely a kinyújtott kéz, az izgatott érintés nyomán semmivé foszlik. Nem ez történt. A nő arcán, ezen a kövér, durva arcon itt-ott: a szájugban, az orrcimpák tájékán, s a szem szögletében rángatózás lobbant föl és enyészett el, ami az övéhez hasonló belső felindultságra utalt, akárcsak a lassú, fátyolos tekintet, amely ekkor váratlanul feléje fordult, és tetőtől talpig végigmérte. Keze ekkor a nő kezére tévedt, a kövér, kérges ujjak mintha viszonzták volna kereső, tétova érintését. Nem volt mit mondania, de valami belső kényszer arra indította, nyissa ki a száját, próbáljon meg hangokat képezni. Nem sikerült. Az üres torokból csak a légvétel kapkodó, görcsös raja tolult föl riasztó lihegésként. S ekkor hirtelen és váratlanul a kéz, amely az imént még viszonzni tetszett a kereső érintést, most durván megrándult, majd az arca irányába lendült.

Nem hitt a mozdulatnak, de talán különben sem védekezett volna. A lelke mélyén jogosnak érezte a pofont. Furcsa megnyugvás töltötte el. Megérdemeltem, megérdemeltem, morzsolódtak le benne az egyforma szavak, mint egy olvasó szemei. Rohanni kezdett. Hallotta, legalábbis hallani vélte a nő lihegését, a lépéseit, mintha kergetné. Éles hangja ugyanakkor valamivel távolabbról sívított fel: Rendőr! Rendőr! Rendőr! Addig rohant, míg a nő sikoltozása bele nem vészett a messzeségbe. Csak ekkor nézett körül, kezdett tájékozódni, próbált óvatosan, jókora kerülővel hazajutni. Izzadtan, a mezők hideg érintésével a nyakában tévelygett az alig ismert utcákon, az alig ismert házak között. Éberén figyelt az este eddig figyelemre se méltatott zajaira: ahogy a serkenő búzavetés között surrogva kotorászott a szél, a kerítésdeszkákból makacsul visszapercegett a tavaszi napmeleg, a vasgyár, a szövőgyár, a kénsavgyár más-más ütemben zúgott, morgott. A külváros megszokott csöndje volt ez, amelyet csak a helyi járatú dízelmozdony dudája, az iparvágányon tolató gőzös füttye lyuggatott át, rendőrcsizmák dobogásának, sikoltozásnak, kiabálásnak, kutyaugatásnak nyoma sem volt sehol.

Megúsztam volna? A reménykedésbe némi csalódottság vegyült. Hát ennyi volt csak az egész? Vagy mégsem csak ennyi?

– Mit láttak? – kérdezte újra most már színtelen, megbicsakló hangon Süket.

– Hát a kék fényt. A tévébe. Benne vótá te is, aszonták.

– Marhaság – lélegzett föl megkönnyebbülten Süket.

– Na, na!

– Csak nem hiszi el nekik?

– Mér hazunnának?

– Mit tudom én?

– Ha eccer láttak, hát láttak, kár tagannod.

– Látták ám az anyjuk valagát.

– Hogy beszélsz, te!

– Ahogyan akarok.

– De nem itt, bűdös kölök, nem az én hajlékomba. Amíg én adok neked helet, addig tartsd a szádat neköm, mögértötted?

– Szarok a hajlékába! – Maga is megtántorult, amikor ezt kimondta. Vörös indulat szorította a markába, és nyomta egyre szebb és szebb, mint egy fogkrémes tubust. Orrán, száján, mindenütt a méltánytalan, nyers gyűlölet dőlt belőle.

Az anyád testvére, te hülye, te marha, a karján ringatott, mesélt. Érzelmek boldog csalétke, de jó is volna lépre menni, de jó is, ha nem forgatna föl mindent tévedés, csalás, oktalan szitok. A cselekvés esélye eltűnőben, aztán egyszerre egy képtelen érzés forrása táján fölbugyog. Nyaklott korsó, fölsebzett marok az aratás porette forró völgyiből, gyere, igyál, a csordakút üzen, s én megyek, mennek, ha volna még erőm, hitem. Szerezz magadnak, fald föl, amit a fájdalom az asztalon hagyott étkedül, fald höröcsögpofával, kotródj ótvarbűdös vackod mélyibe, légy, amivé lenned kéne, amivé lenned nem lehet.

Szinte a semmiből kényszerítette ki az első lépéseket, hogy aztán a többi annál egyszerűbben kövesse őket. A leköppött küszöb ottmaradt mögötte, s a becsapódó ajtó részébe szorulva egy árva, örökre árva hívás megcsukló hangja:

– Hová mégis, hova, minek? Ne mennyi! – De se az ajtó, se a kéz ekkor már nem tétozott. – Maraggy! – s a fortyogó szavakra ridegen kattant rá a kilincs. Nincs visszaút. Ennyi csak.

A kabátja nyitva, a sálja kibontva, szinte futott. Nem érzékelte a levegő hideg érintését, mégis megborzongott. Az oktalan sietség egyszerre föltárta minden értelmetlenségét. Megállt. Behunyta a szemét. Nem akarta látni a sötétség fölfénylő vidrahátát, a csillagoktól vemhes ég bolondító öblét, semmit, semmit, semmit, csak hullani, hullani, egyre beljebb, egyre beljebb és megint csak beljebb, nem máshova, önmagába, hunyt szeme sötétje felé, ahol nem várja ítélet, semmi se várja, ezt akarta. A holmimért még

vissza kell jönnöm! De nem most! Szinte ijedten indult újra a megálló felé. Nekitámaszkodott a váróterem falának. A mocskos pincehideg belemart a húsába. Egyre kisebbre húzta magát. Végül is sikerült teljesen összetöporódnie, s eltűnt a pad támlája és a fal közötti részben.

Csak a szuszogása hallatszott ki, ahogy félálomban föl-fölriadva kocogó foga közé szorította, és hangosan rázta, cibálta, nyeldekelt az engedetlen levegőt. Az éjszaka még ebbe a mocskos kis zugba is, amely a kutyák és részek vizetétől büzlött, steril tisztaságot lehelt. Átitatta és lehűtötte nyárhideg sodrával az ereit. Ekkor már nem érzett különbséget szó és hallgatás, indulat és békesség, cselekvés és tétlenség, van és nincs között. Különös találkozások hegesztőfénye tépte föl a kobaltkékbe burkolózó álmok alvadását, az érzetlen vér babilonja kavargó útján fölfelé süvített, fölfelé, ahol a hullatag égbolt egykedvűen várta a napfelkelte beköszöntét. Szerette volna megállítani az időt, ellökni magától a virradatot, lerázni az első szerelvény dübörgését a dobhártyájáról, szeretett volna visszabékelni az éjszaka érzéketlenül egynemű hidegébe, az átható borzongás alá, de hiába.

Nem is annyira a szerelvény távoli csattogása, a mozdony dudája, az érkező hajnali utasok lépéseinek kőkopogása ébresztette föl, rántotta ki gémberevéssel teli odvából. Mintha valaki seggbe rúgta volna, úgy penderedett ki a rejtekhelyéről. Kénytelen-kelletlen, de elfogadta a reggel nemtörődöm hívását, beállt az álmoasságtól ragadós szemű utasok közé. Egyáltalán nem keltett föltűnést, ebben a jótékony szürkeségben senki nem mondta volna meg róla, hogy nem ágyból kelt fel, nem egy meleg vackot hagyott oda a didergető utazás kedvéért.

MÁSODIK FEJEZET

A kezében megcsúszott a teáscsésze, túl forró volt benne a tea, és a meggondolatlan szorítás következtében megégette az ujját. Nem nagyon, éppen csak annyira, hogy egy pillanatra, a pillanatnak egy töredékére, engedjen a kísértésnek, lazítson a szorításon, de még idejében észbe kapott, és némi szűrő-lüktető fájdalom árán, amelyet a csésze meleg fala lövellt az ujja begyébe, újra megszorította a forró porcelánt, elejét véve így a bajnak, amelyet a figyelmetlensége, az állhatatlansága majdnem előidézett. Pedig már mindent előre elképzelt, lejátszott magának, látta leesni a csészét, hallotta a cserepek csörrenését, ahogy szétugranak a padlón, a szőnyegen a székek meg az asztal alá, érezte a ruhájára ömlő tea forróságát, ahogy túlsüt szinte a bőrén is, bele egyenesen a húsába, és még tovább, annál is tovább, csaknem a csontokig. Már-már fölsikított.

Tudta, hogy csak a képzelet szülte, mégis a valóságosnál is feketébben áradt lefelé benne egyre mélyebbre, egyre kivédhetetlenebb titkok közé ez az érzés. Ellenőrizhetetlenebb volt, mintha valóságos érzetek alakították volna ki. A délutáni Nap a szokott egykedvűséggel süttött, csak süttött be a poros, „hiába tisztítom örökké” ablakon. Fulladj meg, súgta izgatottan, fulladj meg! De hát kinek? Az volt a furcsa, hogy közben érezte is a fulladás mohó, rossz ízű csókját, mintha a szájára meg az orrára is egyszerre tapadt volna rá. Nem ijedt meg, pedig szinte illett volna megijednie. Fásultabb volt annál, hogy bármi meglepje. Nem érzett semmi erőt a tagjaiban, igyekezett hát mozdulatlan maradni.

A szék, amelyen ült, mintha lassan, lassan, aztán egyre gyorsabban csúszni kezdett volna vele, kifelé ebből az egész valamiből, amit szívesen nevez hol ennek, hol annak, de legtöbbször valami ősi és furcsa tévedés folytán egy-

szerűen csak életnek hív az ember. Arra gondolt, talán nem is áll meg sohasem. Kifelé! Nem volt kellemes érezni, amit tudni sem igen akart. Megpróbált hidegen hátat fordítani, fölülkerekedni, megpróbálta lenézni, semmibe venni a saját képzelgéseit, de hát még ez sem volt olyan könnyű, amilyennek látszott. Kifelé sodródunk már megszületésünk óta. Jó volna, persze, hogy jó volna nem venni tudomást róla, de egy idő után már nem lehet. Gyermekek voltál, és egyszer csak nem vagy az. Nem gondolsz rá, de tudod, többé nem is leszel. Ekkor még úgy véled, hiszen ezer betöltetlen szerep, elvégzetlen gond, elérhetetlen ábránd, annyi minden vár rád, hogy ez mindegy is talán, elhanyagolható, közömbös. Aztán megszűnik ez is, ez a méhészongásos tervzavar, megállsz, vagy legalábbis próbálsz megállni egy pillanatra, mert van időd, s érzed, hogy inog alattad a padló, a föld, a szék, az ágy, és már belülről is az elmúlás sejtelve ráz, nincs szilárd pont. Közel az idő, amikor mindent föl kell adnod egyszer s mindenkorra, végül is mindent. Éva, hallotta, Éva, és ez a név most mintha nem az ő neve lett volna, messzibb gyűrűzött tudásban és időben. Éva, Éva! Ki hív, ugyan ki hívhat engem? Szerette volna, ha valódi hang valódi hívása kísérti, bár lehet, hogy akkor meg se hallja, fittyet hány neki, volt ilyen. De ez most más. Meztelen lábbal a forró homokra lépni, s aztán a víz! Ennyi tékozlás szinte fáj, ha télen emlékszik rá az ember.

A csésze már üres volt, a szájpaplásán még érezte a tea cukortól alig háborított dohánykeserűségét, és újra egészen váratlanul összefutott szájában a nyál. Az üres csészét letette az asztalra, de nem állt föl, pedig ezer tenni-való üzte, ezer meg ezer apró-cseprő napi gond hajszolta sárkánymohón, kitátott szájjal, de ő meg se mozdult, csak ült olyan látszólagos nyugalommal, olyan rezzenéstelenül, mintha nem tudna semmiről semmit.

Az ágakat vadul csapkodta a szél, Döme hiába súgta neki, hogy ne fűjj, az rá se hederített, belecsapta a fekete

salakport az arcába, a kabátja fölhajtott gallérja mögé, mintha egyenesen őt akarta volna bosszantani, azt akarta volna bebizonyítani, hogy előle nem lehet elbújni. Egykedvűen köpte ki a szájába került salakot, és ment tovább. Nem vagyok normális, hogy még ilyen időben is leevett ide a rosseb, egészen egyszerűen nem vagyok normális. Ráadásul már semmi szükségem sincs azokra a rohadt újságokra. Akkor meg minek? Csak pénzkidobás az egész, egyszerűen csak pénzkidobás, semmi más. Sietősen, mint ha titkolnia kéne valaki előtt, kotorta elő a pénzt, és adta oda az újságosnak. A lapokat a kabátja belső zsebébe gyúrta, hogy aztán két-három lépéssel odébb ugyanilyen sietősen rángassa elő őket.

Az olvasást most is a hirdetéseknel kezdte, és ott is fejezte be. Amikor belemélyedt ezeknek az apró betűknek a böngészésébe, úgy érezte, a világ ütőerén tartja a kezét, mindent első kézből tud meg, és azt tudja meg, ami igazán fontos: ki milyen férjet, feleséget, zongorát, tánctanárt, papagájt, kutyát, perzsaszőnyeget, bútort, motort, autót, telket, lakást, könyvet, s hány és hány el nem sorolt tárgyat, érzést, álmot, szeszélyt kínál, keres. Furcsa reménytelenség áradt ezekből a szabványos semmitmondás álarcába öltözött, de belül túlfűtött sorokból, lehetetlen volt elképzelni, hogy kínálat és kereslet, ha minden valószínűség ellenére mégis egybeesne, valóban meg is találja egymást. Aki nagyon akar változtatni, az megalkuszik, aki nem, az marad a régiben, egészen addig, amíg csak annyira nem romlik a helyzet, hogy beéri valamivel, ami az álmaihoz nem is hasonlít, csak éppen más, vagy legalább másnak látszik, mint a régi. A legormótlanabb türelemjáték, ha megpróbálsz összepárosítani őket, de legalább az vigasztalhat, hogy semmi értelme. Hangosan fölrohögött. Ennek is van értelme.

Értelmiségi, szolidan jól öltözött – az meg milyen lehet –, ápoltszerű – a bensővel, avval már nem is törődünk, mi, ez bizony, akárhogy is vesszük, a kor szava –, kultu-

rált életvitelű – ne tégy megjegyzést, legalább erre ne –, zenét, komolyzenét is, irodalmat, színházat, utazást kedvelő – itt már szóhoz se jutsz, vén pernahajder –, szorgalmas – az előbbieket után ez már egyenesen meglepetés –, rendezett körülmények között élő, nem dohányzó, nyugdíjas asszony becsületes, józan életű, nem dohányzó – az előbb még sajnáltam, hogy nem vagyok mohamedán –, intelligens, kellemes külsejű, 65-70 éves nyugdíjas férfi levelét várja, várja, várja, akinek budapesti vagy Budapest környéki otthonából hiányzik egy házas, gondoskodó, alkalmazkodó természetű, takaros feleség – köszönöm, nem hiányzik. – Remélem, találok olyan 70-75 éves özvegy, nyugdíjas, szerény lakással bíró, érzelmi igényes feleséget, aki pótolni tudná, akit elvesztettem... – Csak az az átkozott lakás ne volna! Hány érzelmi igényes szívet köt gúzsba, ha nincs, mérgez meg, ha van, rosszabb, mint a legkurtább föld, a legforróbb vagyon. – Ne fennhéjázz, te hólyag, rászorulhatsz még te is, hogy így keresd, amit...

A lobogó, gyűrődő lapok nehezen álltak meg a szélben, szinte a két körme közé kellett vennie a betűket, ha olvasni akart. Fönn ült az utcai pad támláján, lábát az ülőkére tette, mint a kamaszok. Ha látta volna magát, hát nem ússza meg szárazon, az biztos. A kabátja szárnyával igyekezett egy kis szélárnyékot összehozni. Annyira elmerült hiábavaló foglalatosságában, amennyire csak hiábavaló foglalatosságokban tud elmerülni az ember. Ügyet se vetett a kocsmára, amelynek pedig éppen a bejáratára látott volna, ha fölnéz.

– Mi van, öreg, odafigytl? – Fölkapta a fejét, nem vette ki pontosan a mondat értelmét, csak annyit észlelt, hogy neki szóltak. Néhány nagypofájú kamasz álldogált a kocsmajaútban. Most jöttek ki, vagy befelé készültek éppen? Bosszús volt, hogy foglalkoznia kell velük. A tojáshej még ott lóg a valagukon, de inni, meg szemtelenkedni, azt már tudnak. – Mért nem mégy be melegedni?

– Hova?

– A föld alá! – Kopár hangok csikorogtak végig a kavicson, mintha valaki közeledett volna feléje.

Egy pillanatra behunyta a szemét. Csak egy pillanatra. Időt akart nyerni. Hogy közben vesztett? Igen, vesztett. És mi mindent, te úristen, mi mindent! Málló por a keréknyomokban, elsüpped benne a bot. Szegénység és hatalom egyazon jelképe. Kipukkadt falu sodródik az időben. Valaki a kongó udvaron, a sárgán lüktető föld szennyvízlepedékes homorulatában áll.

– No, tata, mire vársz? Segítsünk?

– Kotródjatok, mert szólok a rendőrnek!

– Szaladj, fater!

– Ügess!

– Mocskok... – Fulladásos köhögési roham lepte meg, s így nem tudta mindazt a szitkozódásözönt rájuk zúdítani, amit pedig szeretett volna. Nyögve, a köhögés görcsében görbedve kászálódott le a padról, begyűrte a félig olvasott újságokat a kabátja zsebébe, s elindult, ekkor még azzal az elhatározással, hogy rendőrt kerít. Az üres templomtér felé tartott, ahol a rendőrség volt. Szerette volna lerázni magáról a köhögés kényszerét, menekült előle. Féktelen erőt érzett, képes lett volna megforgatni a világot is, s valóban, mintha sikerült volna, pedig csak szédült.

Ne légy igazságtalan! Ha lehetek, miért ne? Szembe hízeleg, de hátulról a beledet ontja ki, bármire kapható, nem undorodik semmitől, még önmagától se. Kezével az elveszett egyensúly után kapott, maga is természetesnek tartva, hogy nem találja.

Talán, hogy megkeresse, azért indult neki a dülöngő síkátornak, pedig most már nem is forgott körülötte a világ. Főlegyenessedett, szembenézhetett hát a házakkal újra. Volt köztük néhány emeletes, de többnyire földszintes volt mind. A vedlő vakolat a markába pergett, amikor a falnak támaszkodott. Ha nem volnának újságpapírral leragasztva, persze azért akadt függöny is néhol, beláthatnék az ablakokon. De talán jobb így. Különben sem érdekelte már

más, egyedül csak önmaga, akit, néha úgy érezte, unásig ismer, néha meg úgy, szégyenletesen kevésbé. A rendőrrel ekkorra már teljesen elfeledkezett, ezért lepődött talán meg annyira, amikor mégis szembe találkozott eggyel.

– Jó napot – köszönt rá olyan kihívón, hogy az már-már tolakodásnak is fölfogható volt. A rendőr feléje lesett, aztán, mint aki semmit se hallott, elfordította a fejét, csak a háta, a szürke, kipúposodó rendőrkabát nézett farkasszemet vele. A nyomába eredt. Akkor lett igazán tanácstalan, amikor utolérte. Érezte, hogy valamit mondania kéne, de hát ekkorra már nem volt mit. – Jó napot – nyögte ki újra az iménti köszönést, de ennek még annyi eredménye se volt, mint az előbbinek. – ...rendőr elvtárs! – tette hozzá végső elkeseredésében, a rendőr erre még jobban meggyorsította a lépteit, olyan tempót diktált, amelyet már futva sem tudott követni. Egy darabig még vitte a lendület. Aztán ez is elfogyott. Megállt, kezét egy bádогоzott ablakpárkányra tette, hogy támaszkodjék. Így nézte végig az ellenséges teknősbékahát távozását, várta meg, míg eltűnt az egyik mellékutca csapdájában.

Amikor újra elindult, váratlan könnyűséget érzett a mozdulataiban, ami leginkább az álmatlansághoz hasonlított. Feladat, cél, kötöttség, értelem nélkül menni tovább, a szél, a néha föl-fölbukkanó napsütés kénye-kedvének adva magát, meg-megállva hányódni az ismerősen ismeretlen utcák során jobb volt, mint gondolta, megérezhette így, amit valahova igyekeztében soha: a levegő, a szennyes napsütés, a föld szinte érzéki közelségét.

Elővette zsebéből az újságokat, és miközben valami kocsarat keresett, ahova bedobhatná őket, szórakozottan paszkolta, ütögette velük a házfalakat, akár egy légycsapóval. Végül ledobta a járdára őket, még beléjük is rúgott.

És ebből a mozdulatból váratlanul és merészen visszaáradt hozzá, amire a legkevésbé számított, a megtagadott, a lenézett, a megutált, az elfecsérelt, a semmibe vett legelső bűnbak: valamikori ifjúsága. Nem örült ennek a talál-

kozásnak, de elfogadta, bokaficamító szökellésekkel ugrotta át az árkokat, a köveket, a pocsolyákat, és futott és rohant, amerre az egyre zavarosabban gabalygó utcák forgatták és vezették, és eltávolodott, és visszatért, és körbe-körbe járt, és nem tudta, hogy ezt teszi. Azt remélte, egyszer csak kijut innen, mint akkor is, gyerekkorában, a házak közül, amikor eltévedt, s futni kezdett, ki a szabad mezőre, ahol a szél szembe futott vele, s arcába csapta a megsebzett föld vérforraló szagát, amelyet még nem nyomott el, nem olthatott ki egészen sem a füst, sem a kórom, sem a benzingőz, sem a városi szemét, sem a kénsav, sem az enyv, sem a vágóhíd szaga, semmi, de hiába remélt, minden észszerűtlen erőfeszítése ellenére sem jutott sehova, maradt ugyanott, ahol eddig bolyongott az üres, hideg külvárosi mellékutcák labirintusában.

Görbedve állt be az egyik kapualjba, fuldokló köhögés rázta, ebbe torkolt a fiatalos zihálás, a nagyravágyó lendület ide nyaklott. Van út azért innen is tovább, mint annak az egy helynek a kivételével mindenünnen, ha öregesen, ha botorkálva, ha bizonytalanul, ha félbe-szerbe is, de van, gondolta Döme.

A bevásárlókosár ott volt a szék mellett, benne a visszaváltandó üvegek, csak indulnia kellett volna, de azonnal, mert máris késésben volt. Annak ellenére, vagy talán éppen azért, mert a vérében egyre fenyegetőbben halmozódott föl a türelmetlenség, Éva egyre kevésbé tudott parancsolni magának. A kábultság peremére csúszva ült a székben, és az iménti, szavak se érintette üzenetre figyelt, amely ott dobolt, bizsergett, kaparászott a halántékán. Szeretett volna együtt maradni ezzel a rejtelmes, távoli és minden bizonnyal örökre megfejthetetlen érzéssel, de mennie kellett, s ha egyre halogatta is az indulást, a kötelességérzet pusztá jelentkezése elég volt, hogy eltépje onnan, ahol maradni szeretett volna, s ezzel megakadályozza e menedéket ígérő kapcsolatnak a kialakulását. Menni és maradni, kétfelől is lesett rá a csalódás.

Lépések zaja zökkentette ki tépelődéséből. Valami idegen ritmust fedezett föl bennük, de nem tulajdonított neki jelentőséget. Bolond ez, hogy a csöngőt nyomkodja? Ingerülten állt föl a székből, harmadszor hasította át a szobát a csengő berregése.

– Nyitom már, nyitom, na, ne szerencsétlenkedj – próbálta megnyugtatni Dömét. Ki más lehetne! Haragudott rá. Hol csavarogtál ennyi ideig? Alkalmas szemrehányó mondatokat keresgélt magában. Még szerencse, hogy fölnézett, mielőtt előhozakodott volna velük. Az albérlő állt előtte. Megpróbált közönyösnek mutatkozni.

– A férjem nincs itthon – mondta némileg meggondolatlanul. Lemondóan fedezte föl, hogy már nem is érdekli, mennyi kihívás lehetne ebben a mondatban. Persze, ha nem én, nem így, nem most... Eh, hagyjuk ezt... Gúnyos, megvető fintor ugrott a szája szögletébe s a szeme sarkába. E gúnyos mosoly láttán, nem tudta, honnan is tudhatta volna, hogy Éva magát neveti ki, Süket fölkapta a fejét, és mereven, sértetten figyelte az asszonyt. Titokban még egyszer végignézett magán, nem maradt-e valami föltűnő nyoma rajta a szokatlan körülmények között eltöltött éjszakának, de mást, mint odakint az ajtó előtt, meg lenni a lépcsőházban, most sem tudott fölfedezni, a ruhája gyűrött volt egy kicsit, a cipője kopott, de hát ez senki beavatatlan szemében sem lehetett több egyszerű hanyagságnál. Még egyszer a cipőjére nézett, és valahogy most elégedetlenebb volt vele, mint az előbb, megpróbált hát segíteni magán: fölemelte először a jobb lábát, és a cipője fejét a bal nadrágszára térdhajlatába törülte, aztán ugyanígy járt el a bal cipőjével is, miközben tüntetően máshova nézett, hogy ezzel elterelje a figyelmet nem éppen szalonképes mesterkedéséről, csak amikor elkészült, akkor nézett le újra a cipőjére: az eredmény siralmas volt. No, mindegy, gondolta, és hogy valamivel kárpótolja magát a sikertelenségéért, kihívóan, szemtelenül nézett bele az asszony arcába, aki meglepődve, de elfogadta a kihívást, visszanézett

rá. Észrevett volna valamit? Süketben fölnyilallt a mindig támadni kész büntudat. Most mit csináljak, kapta a cipőjére újra a tekintetét. Valahol igazán rendbe hozhattam volna magam. Egyre elesettebb tartásba görnyedt, alig mert az asszonyra nézni, akiben, látva a fiú zavarát, fölébredt az anyáskodó fölény. Mégsem akart eszerint cselekedni. – Éppen vásárolni indultam – mondta. Lehajolt, és odébb tolta a kosarat. Az ablak felé nézett, mintha onnan várna segítséget.

– Megjöttem – mondta szinte boldogan Süket. Az asszony bosszúsan nézett rá. Legszívesebben elküldeném, gondolta, ehhez volna a legtöbb kedvem. Ugyanakkor nem tudta elhallgattatni magában a józan megfontolás hangját sem: be kell hívnom, le kell ültetnem, bármennyire nincs kedvem hozzá. Milyen igaza volt Dömének! Nincs az a pénz, amely ezt megérné. Na, de most már mindegy. Mivel kínáljam? A sütemény elfogyott. Nem baj, akkor majd eszik kekszet... Ha van...

– Mért nem jön beljebb? – mondta, és a karjával a szék felé terelte Süketet. – Üljön le! – mondta szinte parancsolva. Süket elfogadta a kínálást, leült. A jóleső meleg, a kényelmes szék az álom közelébe szippantotta. Az asszony közben türelmetlenül járt föl-le a szobában. Ha Döme itt volna, akkor igen, akkor nem volna semmi baj, mehetne a dolga után, de hát nincs. Egyedül meg csak nem hagyhatom itt a lakásban? Különben is, most már mindegy, majd eszünk konzervet. És ekkor határozottság szállta meg. Na, hát akkor járjunk a végére, gondolta. – Szóval... – kezdte volna, de ahogy közelebb hajolt Sükehez, észrevette, hogy alszik. A szeme ugyan nyitva volt, a tartása normális, de a lélegzete árulkodóan egyenletes volt. Közelebb lépett hozzá, hogy megbizonyosodjék. A nehéz szemhéjak ekkorra már engedetlenül lecsukódtak. Kinyújtotta a kezét, az alvó vállára tette, nem túl súlyosan, nem túl könnyedén, éppen csak annyira, hogy fölébredjen. Nem számított ilyen gyors hatásra. Süket összerezsent, mintha valami

csínytevésen kapták volna, először föl akart ugrani, félig-meddig föl is egyenesedett, aztán, amikor egészen fölébredt, letett a szándékáról, lassan, a beletörődés leplezetlen roskatagságával ereszkedett vissza a székbe, s készségesen az asszony felé fordult.

– Tessék – mondta.

– Nem akarja megnézni a szobáját?

– De igen.

– Akkor jöjjön! – mondta Éva, s a választ meg se várva, elindult a szoba felé. – Kitakarítottunk. Szép rend van – mondta. – Megnézheti. De igazán! – Még nevetni is volt kedve. – És a csomagja? Hova tette a csomagját?

– A csomagom? – kérdezett vissza Süket, mintha tényleg csak most jutott volna eszébe. Még körül is nézett. – Biztosan ottfelejtettem az előző helyemen. – Látva az asszony várakozásteli arckifejezését, még hozzátette: – Majd később elhozom.

– Felőlem – vonta meg a vállát az asszony – akkor hozza, amikor akarja. Ha magának nem hiányzik, nekem aztán nem. Csak azt hittem, kint felejtette valahol itt az ajtó előtt.

– Kint? – Süket bármennyire is kerülni akarta a témát, azért eljátszott a lehetőséggel, megtetszett neki. – Nem rossz ötlet.

– Mi?

– Hát hogy esetleg kint is hagyhattam volna.

– Most kint hagyta, vagy nem?

– Á, nem, csak úgy mondtam. Vissza kell érte mennem, az előző helyemre. Nem akartam csak úgy beállítani egy rahedli cuccal. Majd, ha itt már minden rendbe jött, akkor elhozom, jó? – Gyorsan elhallgatott, szégyellte, hogy az imént ilyen bőbeszédű, ilyen közlékeny volt. Az asszony belépett a szobába. – Remélem, meg lesz elégedve vele! – mondta, és körbemutatott.

– Biztosan – hajolt hozzá közelebb Süket, pedig itt a szobában amúgy is összeszorultak egy kicsit. Meglepő volt ez a bizalmas mozdulat. – Csak meg ne lásson valaki!

Szégyen szorította össze a torkát. Evvel a vén banyával! És az öregember jutott eszébe. Ugyan mit szólna hozzá? Éva nem húzódott el, mintha észre se vette volna Süket tolakvó közelségét. Ennyire nem érdekli már, csodálkozott el Süket. Szeretett volna a végére járni a dolognak, s meg is teszi talán, ha nem fél ennyire a megaláztatástól, attól, hogy Éva esetleg ellöki magától. Mit képzelsz maga, maga szemtelen disznó! Talán még pofon is ütné. A veszélye mindenesetre ott lapult kettejük között. Letörten lépett vissza. Az asszony nyakig merült a különféle látszat-tennivalókba, verte föl az amúgy is feszes párnát, rendezte el a takarót, igazította meg a lepedő sarkait. Csak nem fél? Süket csodálkozása lassan ellenszenvvé alakult. Mit nem képzelsz ez rólam? A legszívesebben kiment volna, itthagyt volna a vén szipirtyót a szobájával együtt, igen, ezt tette volna, ha nincsen ennyire ráutalva. Az iménti közeledés kísértő villanása még csak jobban tüzelte, mintha az okatlan gyűlölet kiirthatná az emlékezetéből mindazt, amire nem akart emlékezni. Szerencse, hogy nem volt rá tanú, gondolta, s ennek a kicsiségnek is olyan visszataszítóan tudott örülni, amennyire csak véletlen, meg nem szolgált előnynek képes örülni az ember. Érdemtelenül kapni, ösrégről jön, s legalább olyan elemi vágy, mint a káröröm. Alighogy lecsillapodott, megint az álmosság kezdte környékezni. Az asszony közben tovább tett-vett, mutogatott.

– Ez itt a szekrény – mondta, miközben kinyitotta a szárazan recsegő ajtót. Az ajtó mögül, akár a szélfúvás egy váratlan oldalrohama, úgy tört elő a poros, levendulaízű szekrényszag, amely eddig békésen lapult a polcokon. – A ruháit... – A visszanyelt indulat egyre jobban akadályozta Süketet a levegővételben, annyira, hogy még az asszony is észrevette. – Mi baj van? – kérdezte.

– Semmi, csak egy kicsit megfáztam – s hogy bebizonyítsa, nem a levegőbe beszél, köhentett egyet-kettőt.

– Ez az átkozott időjárás! Én is csak nemrég gyógyultam ki belőle – mondta az asszony, és sietve visszatért az

előző témához. Még ki sem nyitotta a száját, Süket már tudta, érezte, hogy megint az az átkozott szekrény következik. Elsápadt. Nem igaz, hogy nem direkt csinálja, gondolta, de közben hallgatott. – A ruháit – mondta az asszony mit sem sejtve – ide rakhatja. Van egy akasztós része, van is itt pár akasztó – s odébb tolta őket –, de ha nem elég, csak szóljon, van nálunk odaát annyi... – Mint a szemét, egészítette ki gondolatban Süket. Nem riadt vissza a legolcsóbb tréfától se. – Ezek meg itt a polcok – indult tovább az asszony, s meglapogatta a polcokat, hogy csak úgy duhogott az egész alkotmány, s a láthatatlan por illata újult erővel tört elő belőle. – Jó tágasak – mondta, és ránézett Süketre. Zavarba jött, amikor a tekintete találkozott annak üres és érdektelen tekintetével. Hát hülye vagyok én? Na, nem, nekem ebből elég volt, egy ilyen flegma, tökéletlen alak miatt nem fogom strapálni magamat. Hogyne, hogy aztán kiröhögjön. Mintha nem is rajta akartam volna segíteni! Most már aztán elmehet felőlem a nénikéjéhez... Megvonta a vállát, és elfordult. Ha ugyan van neki. Kisvártatva, amikor újra visszafordult, s szembe találta magát ugyanazzal az arccal, már nem érzett szánalmat iránta, se gyűlöletet; úgy érezte, végre képes, amire eddig sose volt, hideg fővel mérlegelni. Süket nem nézett vissza, a mélyen ülő malacszemekben huzat nyomta gyertyaként füstölgött, pislákolt a kialvó tekintet, a leplezetlen álmoság marta-léka. De hát Éva nem hagyta ennyiben. – A szerződést... – kezdte olyan rendreutasító hangon, amiből Süket megért-hette, úgyse lesz nyugta, amíg eleget nem tesz Éva kérésének.

– Tessék? – tért vissza hát az álmosággal viaskodó ábrándjaiból.

– Mondom, meg kéne csinálni a szerződést! – úgy beszélt, mintha nagyothallóval társalogna, igyekezett inkább a szájmozgással, a mimikával, semmint hangokkal, hangereővel kifejezni magát.

– Jól van – mondta Süket közömbösen.

– És mikor csináljuk meg?

– Felőlem, akár most is – ajánlotta föl könnyelműen Süket, talán, mert fogalma sem volt, mire vállalkozik.

– Nem tart sokáig – mondta az asszony, aki most, hogy a dolgok elrendeződni látszottak, ismét elemében volt. – Én már mindent előkészítettem. – Elindult az ajtó felé. – Várjon, mindjárt hozom a papírokat! – A másik szobából kiabált át: – Magának csak alá kell írnia. – Hallani lehetett, ahogy a szekrényajtót nyitja, a fiókokat huzigálja. De áthallatszik minden, fortyant föl Süket, aztán mosolyogva iménti együgyűségén, nyomban meg is nyugtatta magát: hát persze, te bolond, amikor nyitva vannak az ajtók. És ekkor mély, ellenállhatatlan nyugalom szállta meg. Érezte, hogy belesüpped, jobban, sokkal jobban a kelleténél, de nem tudott ellenállni neki, képtelen volt megakadályozni, mintha egyenesen akarta volna, hogy elhatalmasodjék rajta. Egy volt ez a nyugalom a lélegzetvételével. Szokatlan zajra ébredt, a homloka a szekrény élének koppant. Világosság gyűlt körülötte, mint a villany, s ebben a hirtelen fényben valótlán élességgel rajzolódtak ki a tárgyak. Kénytelen volt látni és cselekedni. A homlokához kapott. Az ujjja belegabalyodott a vér ijesztő melegébe. Megnézte, vér volt valóban. A zsebkendőjét kezdte keresni, de nem találta. Még féltérden igyekezett megőrizni a maradék egyensúlyát, amikor az asszony belépett. Hirtelen a cipőjére görbedt, nem akadt jobb ötlete, azt kezdte bogozni, s a fejét mélyen lehajtotta, nehogy az asszony észrevegyen valamit. Még csak az hiányzik, hogy részegnek nézzen! – Mi baj? – hajolt oda hozzá Éva mégis ijedten. Nem csel volt ez, nem alakoskodás, amivel a kíváncsiságát akarta volna leplezni, őszinte aggodalom. Süket ezt rögtön megérezte.

– Ez a rohadt cipő... – morogta csak úgy mellékesen, mintha enélkül is nyilvánvalónak kellene lenni, miben mesterkedik. Nem akarta elárulni a megihatottságát. Az asszony, úgy látszik, bevette a cselt.

– Van egy pár cipőfűzőnk odakint. Behozzam?

– Nem kell! – mondta Süket, bár nyomban meg is sajnálta, hogy egy ilyen kitűnő lehetőséget elszalasztott. Talán még egy tükröt is találtam volna annyi idő alatt, és rendbe hozhattam volna magamat, ábrándozott, de visszatáncolni már nem akart. Majd csak megleszek valahogy így is, egyenesedett föl a „lesz, ami lesz” bátorságával, de azért igyekezett úgy fordulni, hogy a homloka ne lássék.

– Sikerült?

– Mi? – kérdezett vissza, mert a homloka takargatása közben már meg is feledkezett a cipőfűzőről.

– Megkötni a cipőfűzőjét. Vagy nem avval volt a baj?

– Dehogynem – kapcsolt most már sietve Süket. – Hát persze. Miért ne sikerült volna?

– Ha megint elszakadna, csak szóljon, nekünk van tartalékunk, szívesen odaadom. Majd hoz helyette másikat. De ha nem, az se baj.

– Köszönöm, remélem, nem lesz rá szükség – morogta bele Süket a szekrényajtóba. Még mindig nem szánta rá magát, hogy megforduljon, pedig tudta, nem kerülheti el a szembenézést, de érthetetlen elszántsággal ragaszkodott a legapróbb haladékhoz is.

– Itt van – mondta az asszony, és kiterítette a papírokat az asztalon –, amit ígértem: a szerződés. – Leült az egyik székre, és várta, hogy Süket is elfoglalja a maga helyét a másikon. Csak nem köthetik meg állva a szerződést. Süket megtörölte a keze fejével a homlokát, aztán visszafordult.

– Jézusom! – szaladt ki az asszony száján önkéntelenül. – Véres a homloka.

– Ja – mondta Süket tettetett nemtörődomséggel –, biztosan elvakartam. Valami seb volt rajta.

– Adok egy papírzsebkendőt, jó?

– Papírzsebkendőt?

– Hát persze, hogy letörölje – mondta az asszony, és máris vette elő a zsebéből, nyújtotta Süketnek.

– Köszönöm – mondta Süket, és elvette, majd a homlokára szorította a zsebkendőt, aztán megnyálazta, és még jobban szétdörzsölte a homlokán a vért.

– Hagyja, nem lesz ez így jó – mondta Éva, és kiszaladt a szobából. Na végre, lélegzett föl Süket, hogy egyedül maradt. Az asztalon felejtett szerződéssel nem sokat törődött, a sebet igyekezett lázas sietséggel rendbe hozni, de nem talált jobb módszert a nyálazásnál és a dörzsölésnél. A zsebkendő szétmállott a kezében, véres cafatjai odaragadtak a homlokára, a hajába. Nem volt mit tennie, elkáromkodta magát, és hagyta az egészet úgy, ahogy volt. Ekkor jött vissza az asszony, a kezében sepor, ragtapasz, olló, vatta, benzin. – Hajoljon hátra – mondta, és megfogta Süket fejét, hogy az a benzinszagon át is megérezte a ruhája illatát. A kíméletesen matató kezek hamar rendbehozták. – Így ni – mondta az asszony –, már készen is vagyunk. – Egy köszönömöt azért megérdemelne, gondolta magában Süket, de néma maradt. – Magának csak alá kell írnia – mondta Éva, és rámutatott a szerződésre.

– Hol? – kérdezte Süket.

– Itt.

– Rendben van – mondta Süket, és a tolla után kezdett kutatni hosszan és reménytelenül. – A tollam... Hova az istenbe tehettem?

– Adok én – mondta az asszony.

– Nem, nem, meg kell annak lennie – ellenkezett Süket, és nem vette el a feléje nyújtott tollat, elszántan keresett tovább, túrta föl egymás után többször is ugyanazokat a zsebeket. – Csak nem vesztettem el valahol? – Az asszony még mindig a kezében tartotta a saját tollát, Süket felé nyújtotta, aki most már kénytelen volt elfogadni. Móhón, sietve írta alá vele a nevét.

– El se olvassa? – kérdezte csodálkozva az asszony.

– Minek?

– Nem érdekli, hogy mi van benne?

– Úgyis mindegy.

– Hogy volna mindegy? Ha az ember szerződést köt, akkor be kell tartania, amit vállal.

– Én betartom.

– Hogyan akarja betartani, ha egyszer azt se tudja, mit vállal?

– Igaz is – mondta Süket. – Magának igaza van – de azért nem nagy meggyőződéssel hajolt a papír fölé. A betűk nem akartak engedelmeskedni a tekintetének, minduntalan elugráltak a figyelem ujjbegye alól. Minek kell ennyit írni, gondolta, istenem, minek! Újra nekifohászkodott az olvasásnak, de most már tudta, hogy ez is csak színlelés, s lázasan kutató az agya valami más, jobb megoldás után, és megtalálta hamarosan. – Egy példány úgysis nálam marad – nézett föl egyenesen bele az asszony szemébe –, nem?

– De igen – mondta az asszony, és nem tudta mire vélni a Süket viselkedésében végbement változást.

– Nahát, akkor majd elolvasom... – mondta, és meg se várta, hogy Éva kimenjen a szobából, vetközni kezdett. Már az ingét gombolta, amikor, látva az asszony tétovázását, még hozzátette: – ...később.

– Csak a fürdőszobát akartam megmutatni – eszmélt föl Éva, és már hátrált is kifelé. – Itt van. Az előszobából nyílik. Mindjárt a második ajtó. – A mondatot már kint fejezte be. – Ott megmosakodhat.

– Köszönöm – kiabált Süket, aki ekkor már egy szál gatyában állt a szoba közepén, az asztal mellett, és fázott. Hiába volt meleg, hirtelen, ahogy levette a ruháját, csupa lúdbőr lett a háta, a combja, mindene. Reszketve és tanácsatosan téblábolt, mintha időközben még azt is elfelejtette volna, miért vetközött le.

Kisvártatva ugyan újra fölébredt benne az alvás utáni vágy, és csaknem olyan elemi erővel, mint az imént, amikor állva elaludt, és nekiesett a szekrény élének, de most az újabb balesettől visszatartotta az az egyszerű tény, hogy fázott. Úgy érezte, nem tehet semmit, egyszerűen nem

tehet semmit, és mintha egyenesen élvezte volna, szinte nem is akart megszabadulni ettől a tehetetlenségtől. Járkálni kezdett a szobában, mintha keresne valamit, de alighanem csak azért, mert így kevésbé fázott. Egészen váratlanul jutott eszébe az ág. Még csodálkozott is. Óvatosan közelítette meg. Kétszer is körülcserkészte, mire meg merte tapogatni. Ettől kezdve aztán minden gyorsan ment. A párna csücskét már két kézzel markolta meg, nem környékezte, nem udvarolt tovább neki, egyszerűen rávetette magát, belecsavarodott a takaróba, és elaludt.

Félálomban még fölérezte a bőréhez simuló takaró jaját, megcsapta saját testének mosdatlan szaga, s az ágynemű enyhítő vasalásillata, de ekkor már azt se igen tudta eldönteni, hol van. Szaggatottan szedte a levegőt, mintha valami fukar kereskedőtől kellene külön-külön fortéllal kicsalni minden egyes kortyát. Többször is fölriadt.

Valami kisasztalt borított föl, amely csörömpölve zuhant a padlóra, csészék, kistányérok, meg egy teáskanna gurultak le róla, s váltak szét gerezdszerű cserepekre. És ki fogja ezt megfizetni, nyilallt belé egy kellemetlen hang. Nem értette. Hiszen nem is én voltam, nem is én voltam, egyre csak ezt hajtogatta magában, és valóban, mintha tényleg nem ő lett volna, hiszen a mozdulatra, amellyel fölborította az asztalt, egyáltalán nem emlékezett. Valaki más lehetett, talán éppen az, aki most abban mesterkedik, hogy ráterelje a gyanút.

Eddig, a félálom pereméig bukott föl, aztán látva, vagy legalábbis megsejtve, hogy mindez csak álom, merült máris mohón vissza egészen a következő kényszerképzetig, ahol kezdődött megint előlről minden.

Ébren volt, de a takarót szorosan a fejére húzta. Azt képzelte, egy huzatos folyosón áll, és lépéseket hall. Megpróbált a rejtélyes alak nyomába szegődni, folyosószögleteken leskelődött, ajtórésen kukucskált, és mégsem látta meg sehol. Nem lett volna kellemetlen ez a játék, ha biztos lehetett volna benne, hogy az a másik nem akarja ugyanígy

meglesni őt. Vagy ha legalább abban bízhatott volna, hogy ha akarja is, nem sikerülhet neki, de nem, erre nézve semmi, de semmi biztosíték nem volt.

Már egyáltalán nem volt álmos, és éppen ez volt a baja, nem tudta, mi történhetett vele. Aludni nem tudott, fölkelni nem akart. Ezer kifogása lett volna, ami fölmentheti a fölkelés kötelezettsége alól, de tudta, s ez kínos volt, hogy egyszer csak ki kell lépnie mögülük. Elismerte, hogy képtelenség, szerette volna mégis a végtelenségig elnyújtani az ágyban eltölthető időt. Mindent utált, amit attól kezdve, hogy kibújik a takaró alól, tennie kell. Még ha nem volna itthon senki, reménykedett, de a konyha és a nagyszoba felől beszűrődő zajok hamar kijózanították. Ezeket leste hát, ezeket a zajokat, s egyre türelmetlenebbül igyekezett összeállítani belőlük a készülődés, a távozás hangjátékát, de a befejezésig sohasem sikerült eljutnia.

Egyszer aztán, váratlanul, tökéletesen ellentmondva a megelőző zajoknak, fölhangzott mégis a várva várt ajtócsapódás. Nem kételkedett, nem mérlegelt tovább, megkönnyebbülten rúgta le magáról a takarót, kelt föl, kezdett öltözni, de a következő pillanatban félúton megállt a kezében a gatyá. Ahelyett, hogy elcsöndesedett volna a lakás, inkább megsokasodtak benne a zajok: mintha nem eltávozott, hanem, éppen ellenkezőleg, érkezett volna valaki. Nehézkes léptektől nyögött föl az előszoba parkettja. A gusztustalan férfiharakolás meg már minden kétséget kizáróan Dömée volt.

Így legalább nem kell találgatnom, ki az, állapította meg magában majdnem elégedetten. Csak azt tudnám, mit csinál ennyi ideig itt az előszobában. Idegesítette, hogy Döme semmiképpen sem akart tágitani az előszobából, mintha valami dolga volna ott. Már-már attól félt, hogy rányitja az ajtót, hiszen még nem is tudhatja, hogy ő itt van, és régebben alighanem ez az ő szobája volt, és se zár, se kulcs. Hát ezért majd szólnom kell, ehhez azért nincs

joguk. Hát igen, nem valószínű, hogy örülne neki, hogy elfoglaltam a szobáját. Már csak bosszúból is rám nyit, ha eszébe jut, az egyszer biztos. Nem merete még az öltözködést se folytatni, nehogy zajt üssön. Volt egy pillanat, amikor úgy látta, hogy már-már megmozdul a kilincs, aztán mégse. Csupa libabőr volt a teste, de maga se tudta volna megmondani, hogy a félelemtől borzong-e, vagy a hidegtől. Föllélegzett, amikor az első beszélgetésfoszlányok eljutottak hozzá, mert ez azt jelentette, hogy Döme már elhagyta az előszobát, s elmúlt a közvetlen veszély. Föl-szabadultan kapkodta magára a ruhát.

– Megmondtad neki? – hallotta, miközben a nadrágját gombolta.

– Aláírta – mondta az asszony. – Nem elég az?

– Elég, nem elég, nem erről van szó. Akkor is meg kellett volna mondanod.

– Mit, könyörgöm, mit?

– Hát, amiről beszéltünk.

– Benne van a szerződésben.

– Mit kíméled, mit sajnálsz, nem ma született bárány ez, albérlő, ha nem tudnád.

– Tudom, de azért az albérlő is ember.

– Na, majd megmondom én neki, ne félj, nem lesz ott így fiatalúr, meg úgy fiatalúr, mi az istennyilát kell annyit teketóriázni, meg kell mondani úgy, ahogy van, hogy ide nekünk márpedig asszonyt nem hoz, gyereket nem csinál, és kész. Ez a világos beszéd, nem? – Süket ekkor már fel volt öltözve, kiment az előszobába, és ott hallgatózott Dömék felig nyitott ajtaja előtt. Nem az sértette, hogy kikötéseik vannak a nőszüléssel meg a gyerekkel kapcsolatban, hiszen egyelőre olyan messze volt mindez, annyira lehetetlennek látszott, hogy nyugodt lélekkel egyezett bele bármiféle kikötésbe, hanem ahogyan Döme beszélt róla, az fölháborította. Jobb szerette volna, ha nem hallja mind- ezt. Igyekezett eliszkolni a színhelyről, mintha ezzel még megmenthetne valamit az önbecsüléséből. Már majdnem

elérte a fürdőszobát, amikor újra meghallotta Döme hangját. Nem tudott ellenállni a kíváncsiságnak, hiába vesztett rajta az imént is. Ahelyett, hogy benyitott volna a fürdőszobába, visszaaraszolt a nagyszoba ajtajához, csaknem bedugta a fejét a résen, hogy jobban halljon. – Velem nem fog kukoricázni, az egyszer biztos – harsogott Döme olyan erővel, amiért bizony kár volt visszaosonnia, nyugodtan meghallgathatta volna a fürdőszobában. A vizeleti inger, amely eddig is, már kényszerű álmai szüneteiben, többször megtámadta, most egy utolsó rohamot intézett ellene. Ez talán végleg visszavonulásra készítette volna, ha nem nyílik rá hirtelen az ajtó.

– Jó napot – köszönt gúnyosan Döme. Mi dolga van ennek folyton az előszobában, méltatlankodott Süket, de azért visszaköszönt.

– Jó napot – mondta. Bosszantotta, hogy Döme tetten érte, s ráadásul piszok módon még vissza is él a helyzetével, elállja az útját, mozdulni sem engedi. Mindent megpróbált, hogy közelebb kerüljön a fürdőszobához, de akár-hogyan mesterkedett, Döme résen volt, és lecsapott azonnal. Ne nézz hülyének, kisapám, ez volt a szemében, azért engem sem a gólya költött.

– Maga még itthon van? – kérdezte fennhangon. Süket össze volt törve. Görcs húzta a hólyagját, s már a veséjét környékezte. Most mit csináljak, föllökjem, egyszerűen csak lökjem föl? Közben megpróbált kellemes pofát vágni, tartani a látszatot.

– Igen, itthon vagyok, ahogy látni tetszik. – Tetszik a fenének, mondta volna legszívesebben Döme, de ő is mérsékelte magát.

– Jöjjön be – mondta –, megiszunk valamit. Egy kávét? – Látva Süket kínos vonakodását, mással próbálkozott. – Főzhetek teát is, ha azt jobban szereti. Süket úgy tett, mintha megadta volna magát, elindult az ajtó felé. – És elbeszélgetünk – tette hozzá ábrándosan Döme, annyira meghatotta a nem várt, gyors siker; szinte látható volt,

ahogy kialszik benne minden gyanakvás. Ezt használta ki Süket. Tudta, most vagy soha.

– Ne haragudjon! – mondta udvariasan, miközben félrelökte Dömét. – Igazán hálás vagyok – hadarta –, hogy meghívott, nagyon köszönöm, megtisztel, de máris elkés... – úgy tett, mintha megnézte volna az óráját, ami pedig nem is volt a karján –, ...tem a munkából. – Az utolsó szó már a fürdőszobában, az ajtó mögül hangzott el, s elkeveredett a mohón lövellő vizezés sustorgásával.

– Mi az, maga dolgozik? – kiabált be Döme a fürdőszobába. – Hát nem egyetemista? – Várt egy darabig a válaszra, de aztán, hogy nem jött, legyintve odébbállt. – Na, mindegy, maga tudja. – Megverve somfordált el, szégyellte, hogy így kiszolgáltatta magát ennek a senkiházinak. Bár nem remélhetett semmi megértést, azért befejezte. – Ha ráér, egyszer igazán benézhetne hozzánk. – Most már a víz csobogott. Hosszan.

Mit folytatja annyit a vizet? Na, ezt majd még megbeszéljük, méltatlankodott magában Döme. No, persze, nem most. Visszament a szobájába. Még az ajtót is magára csukta.

Süket mindent hallott, és alig tudta visszafojtani magába a kitörni készülő hangos nevetést. A vak diadalérzés egészen megszédítette: táncot járt a szűk fürdőszobában. Nem sok hiányzott, hogy leverje a polcot, egy ing le is esett a szárítóról, szerencsére csak a vécé mellé, és nem bele. Visszaterítette, s kilépett az előszobába. Már nem osont, kidüllesztett mellel vonult, mint egy hadvezér. A nagyszoba előtt megállt egy pillanatra, tisztelgett, és ráöltötte a nyelvét az ajtóra, annyira biztos volt a dolgában. S ez a biztonságérzet boldoggá tette. Egyáltalán nem törődött vele, hogy milyen áron szerezte meg. Győztem, győztem, győztem, ezt hajtogatta magában. Szüksége volt erre a diadalérzésre, kiitta hát az utolsó kortyig, bármennyi visszáságot volt kénytelen nyeldekelní vele.

HARMADIK FEJEZET

Nézd a szelet, a látható szelet! Nézd, de ne lásd! Eredj a nyomába! Légy izgatott! Árva alkonylevelet a szádba, egyet a szélben tévelygők közül, végy, ne végy? Itt kezd bizonytalanná válni a használati utasítás, amit adhatok, s végül is nem adhatok.

Előbbről kellett volna kezdenem, igaz, hogy akkor száz oldalakon sem érnék a végére, ezreken sem, úgy lehet... Van, aki irigylésre méltó biztonsággal ezt teszi. Másnak eszébe sem jut. Lesajnálja. A piacról él. Ha se itt, se ott, akkor én hol vagyok? Közbul talán? Nem, közbul nem, az egészen biztos.

Ha akarjuk, ha nem, valahova mégiscsak visszatapad az emlékezet köldökzsínórja. Nézz farkasszemet, s ne szégyenkezz miatta, fű illata s lótrágyaszag, mint gyerekkorodban, ez követ, s a penészes föld lehelete, a csatakos érmellék sásbozótja az ipari bűzön át egy kikövetkeztethetetlen s mondhatatlan messzeségben...

Segíts megfejtetni, ezt kérem tőled, aki egyszer talán beletúrsz e romlékony lapokba. Ne várj kinyilatkoztatást, hízelgést, haragot, bosszantást, izgalmat, szemforgatást, semmit se tőlem, az igazat se; ha várhatsz valamit, azt csak magadtól várhatod. Segíts megfejtetni, ennyit kérek, segíts, ne ezt az írást, ezeket az eltévedt mondatokat: önmagadat, nem többet és nem kevesebbet, ennyit kérek, önmagadat! Túl sok, azt mondod, vagy túl kevés talán? Bárminek tartod, cserbenhagysz. Fölkészültem rá, nem nagy ügy, felejtjük el, tegyünk úgy, mintha másképpen volna, úgy, ahogy nem lehet. Ne csodálkozz a kérésemen, nem perverz ötlet szülte: a való élet, ha röstelljük is, ha fáj, akkor is.

Egy szeles akáctörzs árnyékában lapulsz, kéregnek düttött homlok, földön ódalgó tekintet... Látszatra nyugodt vagy, de belül? Tekinteted vadul pásztázza a levizelt törzs-

mellék földmorzsalékát. Nem hajolsz le, hogy az ujjad közé vedd, mint hajdan a nagyapád a párolgó szántás ölébe... Hűtlen lettél. Talán, mert nincs mihez. Kezed természetlen fogyatkozás büvkörén kutat, szelet szűr, hályogot ken, álmokendőt harap. Csak el ne vétsd!

A gyárszagú szél, amikor az arcába csapott, ellenállhatatlanul áradt föl benne a lemondás, még a beleiből is. Az öntudata egyelőre visszaverni látszott az ostromot. Mintha csak álmos lett volna, pedig veszített. Sóváran áradt el rajta a vereség íze. Mélyebb és kietlenebb teljesség volt ez, mint amire valaha is számított, számíthatott.

Szerette volna is, meg nem is, ha találkozik valakivel. Csábító csalétek lapul a mélyén, s ha ráharapsz, rab vagy, ilyen minden találkozás, csapda; örülj, ha elkerülheted. Mindenki uralkodni vágyik, és sokan többé-kevésbé még meg is teszik, ezt rejtik csalódottságunk rébuszai... Csak ezt? Senki sem kotorász szívesen régi kacatok közt, ha a szenvedély rá nem fanyalítja. A múlt másra emlékeztet, kiforgat önmagadból, szembeköpi önzésedet. Az igazságról hiába próbálsz a szétvágódó szentbeszéd tűzét, sarát leseperni, nadrágod hályogát, kabátodét, a bőrödét...

Sárga fénytől csapzottan, itatós füst boglyában elmerülve kohók homloka állt elé, a város izgatott bőföge. Megvacogott. Haza kéne mennem, gondolta, de hiába képzelte el a szoba száraz, szinte csípős melegét, a pattogzó fűtőtest pállott festékszagát, mindennek még a szúrós, hidegen szemerkélő eső ellenére sem volt elég vonzóereje ahhoz, hogy kimozdítsa tehetetlen helyzetéből.

Elkeseredett harákolással igyekezett megszabadulni a torkára hurkolódó undortól, amelyről első pillanatban azt hitte, nem más, mint a felbőfögő sör kocsmaíze, csak később, többszöri sikertelen kísérlet után jött rá, hogy egészen másról van szó. Így utólag könnyű okosnak lenni, könnyű lett volna, ha akarja, de nem akarta. Hagyta inkább úgy visszarémleni a dolgokat, ahogyan a múlt idő távlatából véletlen rájuk látott.

Mint nevetgélő diáklányokból, buggyant ki belőlük a jókedv. Nem csoda, hiszen félig-meddig talán valóban azok is voltak. Mintha csak egy hamis orvosi igazolás biztos fedezékéből néznének elő, a makacsul kísértő iskolaszagot olcsó kölnivel próbálták leplezni, rendesen a vécében szítt cigarettát hanyagul az asztalra dobták, édes martinit nyalogattak macskarózsaszín nyelvüket sokáig forgatva a pohárban, s a kihűlt kávé szivarvég-illatától bódultan, miközben a harisnyájukat combig megmutatták, a káprázó zaj függönyén át Süketre mosolyogtak. Szemükben, ezekben az ártatlan diáklányszemekben máris minden női sőtétség visszafénylett, amely évezredek óta e nem éppen szeplőtlen hagyomány zsákjában összegyűlt. Süket elkapta a tekintetét. Szégyellte, mennyire ki van szolgáltatva nekik. A harisnya egy elvétett ránca nem kevesebb a valómásnál. Bosszantotta a nevetésük. Csak nem rajtam nevetnek? Szaros csitrik, dobolt föl idegesen az ujjával az asztalon, az iménti érdeklődés már-már dühödött ellen-szenvvé változott benne.

– Sört kérek – mordult a pincérre tettetett fennhéjázással, amit persze, az meg se hallott. A lányok nevettek. Pedig a kisebbik határozottan csinos, gondolta Süket, most kezdte sajnálni, hogy így alakultak a dolgok. Szerette volna, ha megszólíthatja őket, esetleg odaülhet az asztalukhoz, szívesen elhallgatta volna, amit a suliról mesélnek, a hülye tanárokról, meg minden efféle bennfentes butaságról. Az előbb mindez még egyáltalán nem látszott elérhetetlennek, most meg... Igyekezett úgy fordítani a székét, hogy még csak ne is lássa őket.

– Kettő sör – állt meg a pincér az asztal mellett, és rá sem nézve, szinte sértetlen csapta le a két sört a mocskos terítőre. Némi elégtételt érzett. Ha ragaszkodik eredeti szándékához, és szóvá teszi, hogy csak egyet kért, veszélyezteti ezt az amúgy is elég csalóka diadalt, amelyre pedig nagy szüksége volt. A pincér még el sem ment, ő máris a lányok felé fordult.

Azokból megint kibuggyant a nevetés, de az idősebbik, aki egy kicsit kövérebb is, csúnyább is volt, most komolyságot erőltetett az arcára. Csak nem az én kedvemért, bizsergett föl Süketben a meglepett öröm. Ugyanakkor egy kis csalódás is vegyült ebbe az örömbbe, hogy miért nem a másik. Nem vette volna észre, hogy nekem ő tetszik, hogy én rá várok? Nem volt azonban idő több szemrehányásra, az idősebbik félreérthetetlenül feléje fordult, intett neki, hogy hajoljon közelebb. Süketnek azonban, mielőtt még engedelmeskedett volna, összevillant a szeme a másikkal, aki szerényen mosolyogva húzódott barátnője háta mögé, de egyáltalán nem titkolta, hogy bármikor kész megcsalni azt. Süket most már megkönnyebbülten követte az iménti intést.

– Eljössz velem? – hallotta a cigarettától repedezett hangot, ahogy ópiumos egyszerűséggel a lényegre tért, majd, nem tudva mire vélni Süket tétovázását, rögtön irányt is váltott: – Vagy vele inkább? – s önzetlenül a barátnőjére mutatott. Hát még ezt is észrevette, csodálkozott el Süket, miközben önkéntelenül hátrahőkölt. A lányok, mintha csak összebeszéltek volna, egyszerre emelték föl keresztbe vetett lábukat, s a cipőjük talpát mutatták feléje, amelyre egy-egy háromjegyű szám volt krétával gondosan fölírva. Micsoda otromba tréfa! Süket nem hitt még a szemének se. Holnap az egész iskola rajtam röhög, gondolta, s a szégyentől paprikavörösen ugrott föl az asztaltól, s rohant volna kifelé, de a keresztbe tett székek között inkább csak botladozott. Remélem, az osztályfőnök úr is bekukkant egy pillanatra, és jól fölpofoz benneteket, vagy ha nem, hát...

Egy erős kéz kapta meg hátulról a kabátja gallérját, és rántotta vissza. A következő pillanatban már el is terült, egyensúlyát veszítve, az olajos padlón.

– Hé, fiatalember, hova ilyen sürgősen? – Egy láb a gyomrába taposott. Aztán valaki fölültette, és durván a falhoz szorította.

– Vécére – nyögte ki az egyetlen lehetséges választ Süket.

– És a két sör?

– Máris – mondta –, máris fizetek. – Kotorászni kezdett a zsebében. – Egy pillanat, mindjárt meglesz – nézett föl bocsánatkérő tekintettel, egyenesen belé a két izzadt, vörös arcba, ahonnan pedig, jól tudta, nem remélhet semmit, de legfőképpen bocsánatot nem.

– Ne szórakozzon itt velünk, nem érünk rá. Eriggy, Pici, hívjad a rendőrt!

Konyhakéssel hasítják föl a nadrágod szárát, forró krumplit dugnak a hónod alá, pengével metszik kockásra a talpadat, bakancssal rugdalják össze a sípcsontodat, a töködet, hideg vízzel locsolják a hátadat a havas, téli udvaron, kalapáccsal verik a körmödet, ha úgy tartja a kedvük, vagy a szájadba hugyoznak éppen, és nem kéri számon tőlük senki, kényükre-kedvükre ki vagy szolgáltatva nekik, az egyenruha kalodájában megromlott tájszólásnak, leheletük alkoholszagának, a képtelen szadista ötleteiknek, vagy éppen megbocsátó jóságuknak, amikor mindezek után, ha Isten is veled van, mindezek előtt egy éjszaka az utcára löknek, ereggy, légy szabad, s te mégy, és elhiszed, mert hinned kell, és mondod is, mert mondanod kell, az vagyok.

Olyan lendülettel lódult meg a karja, a lába, hogy maga is meglepődött. A pincér, mintha csak tréfából tette volna, szinte minden ellenállás nélkül vágódott neki a mögötte levő üvegajtónak, csak az volt furcsa az egészben, hogy az ajtó mégis valódi csörömpöléssel tört össze. Az álomszerű eseménysorban egyedül ez a csörömpölés hatott bántóan kijózanítóan.

Süket azonban ekkor már messze járt. Hallotta ugyan a gyűrűző kiáltásokat maga mögött, de csak alig, mintha egy ablak mögé szorult légy zümmögött, sírt volna a fülébe. Nyugodt volt, az izzadság sem verte ki, a lélegzete sem lett szaporább. Mintha álmodta volna, olyan magától értetődő volt a legnagyobb képtelenség is.

Egyből megismerte, amikor szembe jött vele, hogy ez ugyanaz a pincér, mégsem jutott eszébe, hogy védekezzék, hogy meneküljön, sőt, köszönni akart, de erre már nem jutott ideje, mert a pincér hirtelen az arcába ütött. Az álnok mosoly mögül szüette fogsor villant elő. Süketet gyöngesség fogta el, görnyedten csuklott le a házfal tövébe, az arcát a térde közé temette, tenyerét a tarkójára tapasztotta. Mindjárt összeszedem magamat, gondolta. Nem akarta tudomásul venni, mennyire reménytelen a helyzete. Az ütések, a rúgások számolatlanul érték.

Remegő testének kellemetlen bűze úgy csapta meg, mint ha egy árnyékszék huzatos, sötét gödre fölé hajolt volna.

– Szétverem a pofáját!

– Hagyd a francba!

– Nem hagyom.

– Gyere, nézzük meg inkább, mi van a zsebébe'. Hátha találunk nála valamit – és a hideg, erőszakos kéz máris a zsebeiben kutatott. Süket érezte, hogy megtalálta a tárcáját, olyan mohón rántotta ki, hogy a zseb belését is vele szakította. – Megvan – mutatta föl diadalmasan a zsákmányt. – Gyerünk! – adta ki nyomban az utasítást. A szűk utcában fölhangzott a távolodó léptek dobogása.

Süket egyedül maradt. Föl tudok-e állni? Nem úgy nézett ki, hogy sikerülhet. A falba kapaszkodva, szédelegve, de végül azért föltápáskodott. Látszatra nem volt semmi baj, hiszen két lábon állt, a feje tiszta volt, eh, túlságosan is tiszta. A tarkója vérzett csak egy elcsúszott rúgás horzsolts sebétől, ezt igyekezett most a zsebkendőjével elállítani. Csak a tárcája aggasztotta, nem is annyira a pénz, hiszen az alig volt benne, hanem az igazolványok miatt. Valószínű a csatornába dobják. Hacsak föl nem jelentenek. Nyugtalanította ez az eshetőség. Hiába szólt minden ésszerűség ellene, a veszéllyel számolnia kellett. Akárhogy is, minden esetre a kezükben volt.

Az akáctörzs kérge, miközben mélyen a bőrébe nyomódott, felhorzsolta a kezét, az arcát. Még mindig kétségbe-

esetben lapult hozzá, s szinte fuldokolt a hálától, hogy védelmet adott neki. Levette a tarkójára szorított zsebkendőt, és megnézte: a vérzés már csaknem teljesen elállt. Végigsimította ujjával a sebet, áttetsző nyirok szivárgott belőle, mint a csiga nyála. Megtörölte az arcát. A szeme alja mintha nedves lett volna. Csak nem sírtam, állt meg egy pillanatra az öngúny és a hitetlenség határán. Szégyenkezett. Fekete szél fújt a salakdombok felől. Ismerősen cibálta meg a haját, nyúlt be az inge alá. Hát megúsztam volna? Igazán örülni sem tudott a szerencséjének. Elengedte az akácfa törzsét. Támolyogva indult a megálló felé.

Na, nemsokára otthon leszek. Első pillanatban föl sem tűnt neki, milyen természetesen jön a szájára a szó: otthon.

Pár hónapja sincs még, hogy birtokba vette, s máris úgy érezte, mintha örökké ezeknek a falaknak az oltalmában lapult volna: a sarokba húzódás vakságában, a paplan, s a lepedő közé gyűrődő félálom kábulatában, egy teaszalonna-kenyér vacsora meghitt ízétől fuldokolva, a rádiátornál való szárítkozás délutáni álmodosságában, a bútorok percegésébe gabalyodott idegekkel, minden itt volt, amit az emlékezés sietve zsákjába gyűrt.

A villamos döcögve araszolt ki a kanyarból, majd sikoltva rándult össze, s állt meg előtte. Cipőcsattogásra figyelt föl, valaki futott a megálló felé. Mintha női cipők lettek volna, de ebben nem volt biztos. Megfogta a kapaszkodót, de nem szállt föl, megvárta, amíg a lépések teljesen elhalkulnak, amíg ott, a hátsó lépcsőn az az ismeretlen valaki fölkapaszkodik a peronra, ekkor lódult csak neki maga is. Inkább bosszantotta, semmint elégedettséggel töltötte el, hogy így, szinte az akaratán kívül segített valakinek. Meg sem nézte, ki lehet az, inkább a sötétbe bámult. Szinte tünetően tartotta oda az arcát a szélnek. Most érezte csak, mennyire fázik. Megborzongott, még a foga is belekoccant. Kénytelen volt bemenni a kocsiba. Szemben a peronon egy lányt látott tollászkodni, éppen a haját igazgatta a hátsó ablak üvegét használva tükörnek. Amikor

már elég borzasnak találta magát, szembefordult a fény-nyel, amely mögül Süket nézett ki rá. Hunyorgó szemmel lépett be a kocsiba. Egy pillanatra megállt, mintha alkalmas helyet keresne, aztán leült a Sükettel szemben levő ülésre.

– Kösz – mondta. Szőke vadmacska kócosága, piros szoknyája szinte vakított a villanyragyogásban. Nem hagyta zavartatni magát, zöld, hínáros tekintetét Süket szemébe mélyesztette, görbe, izmos lábát a lábához szorította. Süket, hogy izgatottságát elleplezze, összevissza forgolódott, izgett-mozgott, az ablakon nézett ki, a zakója gombjával babrált. – Mi az, nem ismersz meg? – szögezte neki a kínos kérdést a lány. Süket szégyellte volna beismerni, hogy így van, inkább hallgatott, kényszeredetten mosolygott. A lány átlátott a szitán. – Mari vagyok – mondta. – Együtt jártunk általánosba... – próbált segíteni Süketnek. – Nem emlékszel?

– Dehogynem – mondta Süket az örömtől s a csalódástól egyszerre elbutulva. Előrehajolt, Mari szemébe nézett, s megszorította a kezét. Mari szemében most fölfedezni vélte mindazt, amire már nem szívesen emlékezett, de ami mindezek ellenére mégiscsak a gyerekkora volt. Meglepte, hogy Mari mennyire természetesen, szégyenkezés nélkül, hálától átfűlt arccal fogadja el a tekintetét.

– Rég láttalak – mondta. – Mi van veled? – Képtelen volt elkerülni, bármennyire szerette volna, hogy ilyen hétköznapi szavakba temesse a meghatottságát. Annak idején nem volt semmiféle kapcsolat közöttük, soha egyetlen szót sem váltottak, hacsak a kölcsönös csúfolódásokat, nyelvöltögetést nem számítjuk, és most mégis... Amilyen érthetetlen, olyan természetes volt, hogy egymáshoz tartoznak.

– Hazafelé? – próbálkozott újra Mari.

– Már nem itt lakom.

– Hogyhogy?

– Elköltöztem.

- Csak nem megnősültél?
- Ugyan...
- Miért? Az osztályból majdnem mindenki megnősült, férjhez ment: a Babit a kocsmáros vette el, az Incit a Kosuth téri boltos fia, a Rózsának most lesz az eljegyzése...
- És a tiéd mikor lesz? Vagy már meg is volt?
- Lett volna kérőm, de nem mentem hozzá.
- Miért?
- Nem volt kedvem.
- Nem?
- Hagyjuk ezt – háritotta el váratlan ingerültséggel a fagatózást Mari. Süket, nehogy valami baklövést kövessen el, témát váltott.
- Mit csinálsz most?
- Dolgozom.
- Hol?
- Fodrász vagyok.
- Jó szakma.
- Á, ne hidd. Keresni lehet vele, de nem szeretem. Tanulni szerettem volna, de hát nem lehetett. És te, te befejezted az iskolát?
- Még nem.
- Sok van vissza?
- Két év.
- Á, azt féllábon is ki lehet bírni – nevetett föl Mari. – Aztán meg... – Itt egy kicsit tétovázott, mintha a helyes kifejezést kereste volna. – ...előtted az egész élet. – Nem hagyta, hogy Süket közbevágjon, megragadta a kezét, és unszolta kifelé a kocsiból: – Gyere, itt leszállunk!

Beljebb vezette az akácosba, amelynek a szélén a villamosról leszállva megálltak. Süket érezte, hogy Mari reszket, hogy fölbomlóban van az a magabiztosság, amelyre eddig olyan jóleső érzéssel hagyta rá magát. Ijedten kapott utána. A keze Mari derekára tévedt. Türelmetlenül karolta át, szorította magához. A száját kereste, hogy megcsókolja. Jött valaki. Szétrebbentek.

– Ne – mondta Mari –, ne menjünk még! – Süket kérdően nézett vissza, mire Mari szinte hozzátapadt, úgy súgta a fülébe: – Nem jöhetsz be. Otthon vannak az öregek – és egyre mélyebbre fészkelte magát Süket kitárt kabátszárnya közé. A kezét az egyik lepattant gomb részén becsúsztatta az ing alá. Ahhoz, hogy letérjenek az útról, csak néhány konzervdobozt kellett félrerúgniuk, s máris az egyik sötétlő bokor fedezékében találták magukat. Olyan szorosan ölelték egymást, hogy csaknem a levegő is elfogyott körülük. Mindketten engedtek hát a szorításukon, Mari kiszabadította a kezét, és Süket hajába túrt, aki erre önkéntelenül fölszisszent.

– Mi baj van?

– Semmi.

– Dehogynem, hiszen vérzik – mondta ijedten Mari, és a szájához emelte vértől nedves ujját, és a nyelvével megízlelte. – Hol ütötted be?

– Nem érdekes. Semmi az egész.

– Be kéne kötni. Gyere be hozzánk, otthon van kötszer, bekötöm.

– Az előbb még azt mondtad, hogy ne menjünk, mert anyádék otthon vannak.

– Hát persze, mert akkor még nem tudtam, hogy megsebesültél.

– Semmi az egész!

– Legalább a zsebkendőt hadd szorítsam rá – mondta Mari. – Elővette a zsebkendőjét, és Süket tarkójára szorította. Süket megrázkódott a fájdalomtól, mintha áramütés érte volna. – Mi baj van? – kérdezte Mari. – Csak nem vagy rosszul?

– Á, dehogy – mondta Süket, és sietve szájon csókolta Marit, mintha csak azért tenné, hogy véget vessen a további kérdezősködésnek. Mari lehelete forró volt, az ajka cserepes. Süket nem számított ennyire szenvedélyes fogadtatásra. Boldog volt. Úgy érezte, ennél boldogabb nem is lehetne. Egy tompa árnyék vetült át az ösztönei mélyén:

hiszen nem érdemlem meg. Megpróbált nem törődni vele. Az egyik keze a lány combjára csúszott, a másikkal a derekát fogta át.

– Na, te, mit csinálsz? – szisszent föl Mari. Nem visszatartás volt ez, inkább leplezetlen, gyerekes öröm, hogy megkapta, amit akart. A kezét Süket kezére tette, egy darabig így maradtak várakozón mind a ketten. Amikor aztán Mari keze mégiscsak megmozdult, Süket megérezte, hogy nem ellökni, inkább vezetni akarja az övét. Mari forró lehelete a fülébe szökött: – Ne most, ne itt, jó? – mondta.

– Miért?

– Még nem voltam soha senkivel, és... – de a hangjában már beleegyezés rezdült. Süket megértette. A keze végigcsúszott Mari combján, és a szoknyája alá nyúlt. A szemétszagú erdő hűvösen borzongott körülöttük az ide-oda ingadozó szélben. – Nem mondtam ám igazat az előbb – suttopta az izgalomtól s a bűnbánattól rekedten Mari. – Egyszer... Még tavaly, egy kőműves... De az nem számított, nem éreztem semmit...

– Hagyd! – mondta Süket.

– Nem is azért, csak úgy mondtam. Mert ez veled, ez egészen más – mondta, és sírva Süket nyakába harapott. Szinte fuldokolt a másik bőrének túlon túl közeli, már-már tolakvó izzadtságzagától, de boldog volt. – Olyan jó – mondta. – Olyan jó. – Süket hallgatott. Könny szökött a szemébe, nem értette, mi van vele, mi ez az ízetlen meghatottság. Arra eszmélt, hogy Mari kezd kibontakozni az öleléséből. – Emlékszel még? – kérdezte, amikor észrevette, hogy Süket újra figyel rá.

– Mire?

– A sulira...

– Aha...

– Vigyázz, te, a táskám! – mondta, és lehajolt a táskáért. – Majdnem ráléptél. – Indulni készült.

– Ne menj még!

– Várnak.

– Kik?

– Anyámék. Idegesek, ha nem jövök időre.

– Hát aztán...

– Nem úgy van. Ha szólok nekik, az más, akkor elmehe-
tek. De így, így nem rendes dolog. Gyere, menjünk! – Ha-
mar kiértek az erdőből, a vasgár tompán dübörgött a há-
tuk mögött, villamos zakatolt, messze valahol fölböngött
a HÉV dízelmozdonya, a gőzmozdony a másik oldalról
harsogó füttyel felelt rá. – Tovább ne gyere! – tapasztotta
Süket mellére a tenyerét Mari.

– Miért?

– Nem akarom, hogy anyámék... szóval, hogy lássanak.
Majd máskor, jó? – És a másik kezével békítően megsimo-
gatta a fiú arcát: – Hát szevasz! – mondta, s elmosolyodott.

– Mikor találkozunk? – szakadt ki Süketből szemérmel-
len mohósággal a kérdés. Megijedt a lehetőségtől, amely
most hirtelen nagyon is közelinek tűnt, hogy elveszítheti
Marit.

– Tudod, hol melózom, a fodrászatban, a megállónál, ott
megtalálsz. A héten délutános vagyok. Megvárhatsz, ami-
kor csak akarsz. Nincs programom – tette hozzá biztatóan.
Egy csókot nyomott Süket arcára, aztán hátat fordított neki.

– Ott leszek – kiabált Süket Mari után, alighogy sikerült
néhány használható hangot kipréselni a torkán. Mindaz,
ami megtörtént, olyan gyorsan jött, s annyira csak a pillá-
nat csalogó látszatának tűnt, hogy egyelőre képtelen volt
bármit is kezdeni vele; se hinni, se kételkedni nem akart,
nem mert benne, hogy esetleg folytatódik, ami elkezdő-
dött.

Bizonytalan léptekkel haladt a megálló felé. Most kez-
dett csak igazán kiütközni rajta a fáradtság, hogy eloszlott
benne az a felfokozott idegfeszültség, amely eddig erejé-
nek szinte természetellenes összpontosítására sarkallta.
Betámolygott a váróba, és leroskadott a padra. Egy esőtető,
huzatos bódé volt ez, a pad, amelyre leült, törött volt és

mocskos, a sarkok vizelettől bűzlöttek, de nem zavarta most a mocsoknak, a tisztátalanságnak ez a durva közeli léte. Egyetlen törekvése volt csak, hogy minél kisebbre zsugorodjék, így próbálta megőrizni testének fogyó melegét, amelyet a hűvösödő éjszaka egyre lehetetlenebb mőhósággal szívott ki belőle. A lélegzetvételért is meg kellett harcolnia. Minden üresen, hidegen csillogott a sötétben, egykedvűen futottak a sínek a gyéren világított úttest mellett, a gyárfalak tövében, a sötét, embermagasságú betűkkel föl mázolt jelszavak alatt. Úgy érezte, sosem ér véget ez a várakozás. Talán örökké így lesz. Vacogott. Mintha zsinórpadlásról eresztették volna alá, olyan különös nyikorgással, váratlanul állt eléje a villamos. Álomból riasztott mozdulatokkal ugrott föl a lépcsőre. Betornászta magát a kocsiba, leroskadott a legközelebbi ülésre, feje lenyaklott a kabátja szárnya alá, mint egy madárnak.

Az ágyban feküdt, és a sötétséget bámulta. Kimondhatatlanul fáradtnak érezte magát, és mégsem volt egyáltalán álmos, sőt, éberebb volt, mint eddig bármikor. Elmenjek holnap? Megpróbált, mintha lett volna választása, eljászani a gondolattal, feszélyezte, mennyire mohón, mondhatni durván kap az első adódó alkalom után, milyen szomjasan és kíméletlenül csap le az első megértő szóra, gyöngéd szemrebbenésre. Másnak akart látszani, nem annak, annak semmiképpen sem, aki volt. Ugyanakkor azt is jól tudta, hogy esetleg már reggel ott fog ólálkodni a fodrászműhely előtt.

Hasra fordult, és kinyáiban beleharapott a párnába. Erről jutott eszébe, hogy ma még se nem ebédelt, se nem vacsorázott. Nem érzett éhséget, inkább csak az éhségtől való félelem készítette arra, hogy fölkeljen, és ennivaló után nézzen. A ruhásszekrényben egy csontkeményre száradt kenyérvégre s egy avas szalonnadarabra akadt. Tudta, hogy valahol téának is kell lennie, de nem találta, pedig ott állt előtte az asztalon egy újságpapírral letakart befőttesüvegben. Leült, és rágni kezdte a pattogzó kenyérdarabot,

s hozzá a megsárgult szalonnavéget. Véletlenül sodorta le a könyökével a befőttesüvegről az újságpapírt, vette észre a teát, mohón csapott le rá. Egy hajtásra kiitta, pedig jobb lett volna, ha beosztja, s kortyonként puhítja meg vele a kenyeret. Megtörülte a száját a pizsamája ujjában, és csaknem mindennel elégedett volt. Kimegyek a fürdőszobába, aztán lefekszem, gondolta, de nehezen szánta rá magát, hogy meztelen lábát beledugja az átnedvesedett cipőbe. Mekkora megkönnyebbülés volt aztán újra ott ülni az ágy szélén, lerúgni lábáról a hideg cipőt, végignyújtózni a gyűrött lepedőn, magára cibálni az összegubancolódott paplant, s aludni, aludni, aludni.

Az elintézett s az elintézetlen tennivalók mind egyformán újakat fialnak, s minél tevékenyebb az ember, annál inkább. Egy menekvés van csak: a hanyagság. Kutyaszorítóban volt: annyi mindennel kellett volna foglalkoznia, annyi mindent kellett volna intéznie, hogy inkább semmivel se törődött. Már-már úgy látszott, a Marival való találkozás is, amelyet pedig tegnap még annyira akart, áldozatul esik ennek a nemtörődömségnek. Aztán egyszer csak mégis a villamoson találta magát, amely egykedvűen döcögött a külváros felé. A peron koszfátyolos hátsó ablakához préselődve bámulta, hogyan rázódnak mindegyre odébb a talpfák egyetlen álnokszürke szédüléssé keveredve. Már megint elfelejtett ebédelni. Első mérgében le akart szállni, aztán mégis inkább beletörődött a sorsába. Megelégedett azzal, hogy elképzelje magát, amint az önkiszolgáló sárga, tejfoltos műanyag lapjára könyököl, a beeső napfény az arcába süt, kalácsot rág, tejet iszik. S máris itt volt a fodrászműhely, amely előtt le kellett szállnia.

Csak véletlenül jár erre, azt a látszatot akarta kelteni, úgy próbált belesni a függönyhasadékon. Nem látott semmit. Mindent sötét árnyék takart. Lenyomni a kilincset, benyitni valahogy nem akaródzott. Hátat fordított inkább, s a trafikosbódé napos oldalának támaszkodva várta, hogy a fejlemények a maguk sorsára bízva kuszálódjanak

össze, rendeződjenek el. Nem tudta, mennyi idő telt el, egyszer csak úgy érezte, nincsen értelme a további várakozásnak.

Megérkezett a villamos. Ellökte magát a faltól, és bepré-selődött az egyik lépcsőn lógó fűrtbe.

– Szia – szaladt ki a száján, mielőtt még megfontolhatta volna, helyesen teszi-e, vagy sem, ha ráköszön Marira. A lány meglepetten fordult hátra:

– Te meg hogy kerülsz ide?

– Vártalak.

– Hol?

– Hát az üzlet előtt.

– Jaj, ne haragudj, a hátsó kijáraton jöttem ki – mondta, és elnevette magát. – Na, nem azért, hogy elkerüljelek, húst kellett vennem, és onnan közelebb van a hentes. Nem gondoltam, hogy már ma itt leszel. – Süket hitte is, nem is a magyarázatot. Mari közelebb fészkelődött. Úgy bújta oda hozzá, mintha mindez még a tegnapi együttlét zavartalan folytatása lett volna. Süketben a maradék gyanakvás is elcsitult erre. Mari hátrafesztette a fejét, és megpróbált egyenesen Süket szemébe nézni. – Komolyan akarok veled beszélni – mondta. – Lehet? – Aztán, talán Süket kérdőcsodálkozó pillantását tekintve válasznak, máris belekez-dett. – Ugye, eljössz hozzánk?

– Anyádék nincsenek otthon?

– Dehogynem – nevetett föl türelmetlenül Mari. – Éppen hogy be akarlak mutatni nekik. Már várnak. Sokat meséltem rólad.

– Igen?

– Hát persze. Nem hiszed?

– Dehogynem – mondta beletörődve Süket, miközben a villamos fékezését ellensúlyozva a leszálláshoz készülődött. Ugyanazon az ösvényen léptek be a kiserdőbe, mint tegnap, ugyanúgy sötétedett, és mégis minden annyira más volt. Süketben hirtelen és fájdalmasan sajdukt meg a fölismerés. Egy hirtelen mozdulattal átfogta Marit, ma-

gához húzta, meg akarta csókolni, de Mari ijedten bújt ki az ölelésből.

– Mit csinálsz, te? – és nevetett, talán még egy csipetnyi gúny is volt ebben a nevetésben. – Itt, mindenki szeme látára! – Süket értetlen arckifejezése kissé ingerültté tette. – Nem érted, hogy várnak? – Aztán meg mintha megbánta volna a nyers, rendreutasító hangot, engesztelően bújt viszsza Süket karjába. – Baj? – kérdezte hizelegve.

– Nem – mondta Süket, és végtelenül csalódottnak érezte magát, pedig pontosan úgy történt minden, ahogyan elképzelte, ahogyan várta.

– Hát akkor gyere, menjünk – penderült Süket oldalára Mari. Süket lehajtotta a fejét, a földet nézte, a szürke, száradó fücsomókkal szegélyezett salakutat, a szétrugdalt, zsíros papírcafatokat, újságokat, tejeszacskókat, konzervdobozokat. Mint egy megfélemlített, alázatos kisgyerek, olyan megadással hagyta vezetni magát. Marit egészen elvakította ez az engedékenység. – Gyere – próbálta a karját rángatva gyorsabb haladásra ösztökélni Süketet –, ne andalogjunk, mint valami szerelmesek – maga is megérezte e tréfa rossz ízét, s hogy valamivel feledtetni próbálja, erőltetetten újra fölnevetett. Már a ház előtt álltak, amikor Süket érthetetlenül megmakacsolta magát. Mari megpróbálta tovább rángatni, de mintha egy villanyoszlopot akart volna kimozdítani a helyéből. – Na, mi van, mért álltál meg? – kérdezte a csodálkozástól és a bosszúságtól eltorzult hangon. Süket megvonta a vállát. – Nem tudod? Na, ne hülyéskedj!

– Valahogy nincs kedvem.

– Nincs kedved, jó vicc. És rám nem gondolsz? Mit mondok a szüleimnek?

– Ennyire várnak?

– Mondom, hogy megbeszéltem velük.

– Azt hittem, hülyéskedsz.

– Mért hülyéskednék? – Süket engedett. Beléptek a kapun. – Anyám már nagyon kíváncsi rád. Ismer ám még az iskolából. Na, nem csoda, hiszen egy osztályba jártunk.

– Majdnem.

– Hát persze, te a fiúba, én a lányba, de különben ugyanoda.

– És mit szólt, amikor megtudta, hogy mi ketten...

– Azt mondta, nem keresel.

– Igaza van.

– Mondtam neki, hogy nem baj, keresek én.

– Kitartasz, mi? – Mari megpróbálta elereszteni a füle mellett Süket utálatos, száraz nevetését, de képtelen volt túltenni magát a megbántottságán. Elengedte Süket kezét, szembefordult vele.

– Most mért mondod ezt? – kérdezte, és vallatón nézett Süket szemébe. Már az ajtóban álltak, ahonnan minden szó behallatszott, jobbnak látszott hát befejezni a beszélgetést. – Feltételezed rólam, hogy így gondolkodom?

– Ne haragudj – mondta Süket.

– De, haragszom – mondta Mari. Mutatóujját Süket homlokára tette, aztán végighúzta az arcán, egészen az álla csúcsáig. – Te bolond – mondta, és nem tudta megállni mosolygás nélkül. Beléptek a konyhába. Odabentről, a szobából kékes fény szűrődött ki. – Tévéznek – állapította meg Mari csalódottan. Szégyellte, hogy így fest a beharangozott nagy várakozás. Ideges lett, s ettől kissé erősebben lökte be a szobaajtót, mint ahogyan kellett volna. Az apja, meg sem várva a köszönését, azonnal rámordult:

– Mi az, nem tudod rendesen kinyitni az ajtót?

– Hagyd, apa – próbálta békíteni az öreget az anya. Az asztalnál ült, s félretolva a művirágokkal telerakott vázát, a tévét bámulta. – Még meg se jött, máris veszekszel vele. – Az öreg a díványon ült. Hátát a falvédőnek vetette, s egyelőre nem szólt többet. – Szervusztok, hát megjöttetek? – kérdezte az anya mézesmázosan, de közben a tekintetét el nem mozdította volna egy pillanatra se a készülékről. Süket megriadt ettől a túlzott kedvességtől, attól tartott, hogy esetleg viszonznia kellene, akkor már inkább az öreg barátságtalan dörmögése, az legalább nem kötelez

semmire. Fáj, fáj, fáj, ordította bele egyenesen az arcába egy ferde vállú, szemüveges alak, olyan átéléssel, hogy Süket elszégyellte magát. Csodálkozott, hogy az öregek milyen zavartalan figyelemmel nézik a képet, szinte csüggenek a látványon, amelynek hivalkodó szemérmetlensége őt ennyire zavarba hozta.

– Hát ti nem nézitek... – kérdezte az anya csodálkozva – ...a slágerfeszítvált? Titeket nem érdekel? – Látszott rajta, hogy nem hiszi.

– De érdekel – adta meg magát Süket.

– Hát akkor üljetek le! Marikám, hozz még egy széket Sanyinak. Ugye, így hívnak?

– Igen. De nem kell a szék. Jó lesz nekem így is.

– Emlékszem rád az iskolából! Csuda pofa voltál. Kis jó tanuló. Milyen büszkén mentél ki azért a vacak könyvért. Hahaha... Hogy tartottad azt a muris nagy fejedet, a vörös hajad meg félre volt fésülve...

– Össze tetszik tévesztetni valakivel.

– Dehogy tévesztelek.

– Sose volt vörös a hajam.

– Már hogyan lett volna.

– De hát anyukám – vágott közbe szinte könyörögve Mari –, ha egyszer tényleg nem volt vörös a haja.

– Hanem milyen volt?

– Barna.

– Ugyan, az már mindegy. Különben is, te mit beszélsz bele? Nem is emlékezhetsz rá, hiszen akkor meg se láttad Sanyit, Morgós Bélába voltál beleesve idáig, ni – s mutatta, hogy fülig.

– Ne tessék már ilyeneket mondani – próbált tiltakozni zavartan Mari.

– Mért, talán nem igaz? Mit szégyelled, ez is másnak csapta akkoriban a szelet.

– Nem csaptam senkinek.

– Nem ám, hát a Kotlós Juli, arra már nem emlékszel? Vagy nem te kísérgtetted folyton a templomba? – Hosszan,

bugyborékolva fölnevetett, csak úgy sütött belőle az elégedettség. – Eh, ti fiatalok semmire se emlékeztek. Bezzeg én még arra is emlékszem, milyen ruhám volt, amikor elsőáldozó voltam.

– Arra ki nem emlékszik? – mondta lenézően Mari.

– Nézd a csitrit, hogy fölvágták a nyelvét – s ezzel mintha napirendre is tért volna Mari megjegyzése fölött. – Na, kíváncsi vagyok, a zsűri hány pontot ad neki – mondta, és ekkor már minden figyelme újra a képernyőé volt. – Még szerencse, hogy a közönség szavazata is beleszámít. – Lebiggyesztette a száját. Nem tudta megállni, hogy valahogy ki ne fejezze a zsűriről alkotott véleményét. De még ezzel sem érte be: – Ökrök – mondta –, emeletes ökör ez mind. – Süket odahajolt Marihoz, és megsimogatta a haját. Az anya félreértette a mozdulatot. – Mit súgdolóztok? – csattant föl azonnal.

– Nem mondtam semmit – próbált szabadkozni Süket.

– Még le is tagadod? Nem szép dolog, fiam, ez igazán nem szép dolog. Nem minden, ha valaki jó tanuló, az illemet is ismerni kell. Mert arról ítélik meg az embert, és nem a bizonyítványáról. Különben nehogy azt hidd, hogy csak te voltál jó tanuló, Mari is az volt, csak nem szerették a tanárok, mert nem voltam benne a szülői munkaközösségben. Még el is jött az egyik tanár... Hogy is hívták? Nem jut eszembe. Na, mindegy. A lényeg az, hogy eljött.

– Na, azért nem egészen így volt – jegyezte meg Mari.

– Igazad van. Először behívtak. De én nem mentem. Hát ráérek én folyton az iskolába rohángálni, nem a napot lopom én, dolgozó ember vagyok, vagy mi a frászkarika. Nahát erre kijött. Nem akarják, azt mondja, továbbtaníttatni a kislányukat? Ez meg, mutatott a férjére: Akarja a hóhér, azt mondta – mind a ketten nevetni kezdtek olyan jóízűen, ahogy csak gyerekek tudnak nevetni.

– Még röhögnek is rajta, van pofájuk röhögni – görbült sírásra Mari szája, és hirtelen, mintha menekülne valami elől, kiszaladt a konyhába. Süket utána akart menni.

– Hagyd, majd visszajön magától – mondta az anya. A szeme a képernyőre tapadt, de közben tovább beszélt. – Aztán beadtuk fodrásznak, de hiszen ezt már tudod. Többet keres, mint én meg a férjem együtt. Ha iskolába járatjuk, amíg el nem végzi, egy vasat nem keres, csak a pénzt kell ráköltetni, ha meg elvégzi, mi nem tudunk neki rendes állást szerezni, bedugják egy irodába, aztán jól van. Lesheti, hogy elveszi-e a főnök, vagy nem. Ez persze – és Mari felé bökött a könyökével –, még mindig szájal, hogy így nincs igazunk, meg úgy nincs igazunk. Esti iskolába jár most is. Gimnáziumba. Érettségizik. Csak azt tudnám, mi a fenének!

– Nem akar olyan lenni, mint az apja meg az anyja, ez az igazság, a kutya úristenit. Lenéz minket, urizálni akar – szólalt meg újra az apa.

– Azt, persze, urizálni – felelt vissza reszkető hangon a konyhából Mari. – Hogy ti mindig csak ilyen hülyeségeket tudtok mondani!

– Hát akkor mit akarsz, ha még azt se? – horkant föl végképp nekibőszülve az apa.

– Semmi közöttök hozzá.

– Ezért aztán tényleg fölösleges iskolába járni, hogy a végén így beszélj a szüleiddel!

– Hagyjátok abba – avatkozott közbe az anya. – Ezek folyton veszekednek – fordult Sükethez elnéző mosollyal. Süket nem kért ebből a rossz ízű szövetségből, úgy tett inkább, mintha nem vette volna észre az ajánlkozást. – Te mikor végzel?

– Nemsokára.

– Az mit jelent?

– Két év.

– És az neked nem sok?

– Hát, ha ahhoz mérjük, amit eddig eltöltöttem vele, akkor nem.

– És ha végeztél? – Süket úgy tett, mintha nem értené el a célzást, az anya azonban nem hagyta annyiban: – Mik a kilátásaid?

- Ezt meg hogy tetszik érteni?
- Mennyi pénzt kapsz?
- Nem tudom, de az biztos, hogy keveset.
- Mari azt hiszi, hogy ha te most elveszed...
- Na, de anyu...

– Hadd mondjam végig! Te csak veszekedj az apáddal, és ne figyelj ide. Szóval, ha elveszed, megélték a fizetéséből, aztán meg, ha végeztél, ő fog tanulni, és a te fizetésedből éltek. Hiába mondom neki, hogy ez hülyeség, egyszerűen nem hiszi el. Addigra jön a gyerek, és egy kezdő tanár fizetéséből, ugye, tanár leszel – Süket bólintott –, nemhogy hárman, de még ketten se éltek meg, az egyszer biztos. Csak azért mondtam el ezt az egészet, mert rám már nem hallgat. Próbáld te lebeszélni, neked hátha sikerül! – Süket hallotta, hogy Mari föltépi a konyhaajtót, és kirohan a lakásból. A nyitva felejtett ajtón át behallatszott a zokogása. Erre Süket sarkon fordult, és egyetlen szó nélkül kirohant ő is. A ház sarkánál érte utol Marit, aki könnytől nedves arcát a mocskos, durva vakolatnak szorítva vigasztalhatatlanul zokogott. Megfogta a vállát, és elhúzta a faltól, mire a zokogása nemhogy csillapult volna, inkább még elkeseredettebbé vált.

– Mi van veled, miért sírsz?

– Hiszen hallottad. Mért kellett ezt csinálnia velem, azt mondd meg, miért, miért, miért?

– Szeretlek – mondta Süket, és magához szorította Marit, aki menekült volna tőle, s bújt is volna hozzá egyszerre. – Gyere, és ne törődj az egésszel! – Mari úgy érezte, nincs más választása, mennie kell, és most már minden kételye ellenére rá kell bíznia magát Süketre egészen.

NEGYEDIK FEJEZET

Nemrég maga sem gondolta volna, hogy ennyire bensőséges viszonyba kerül a radiátor hangjával, szinte megszereti, s most mégis kedvtelve hallgatta az ormótlan, rücskös öntöttvas alkotmány szúnyogzűmmögését. Ébren volt, Marit figyelte, aki ott feküdt mellette a szűk, matracos vaságyon. Késő volt. Az ablakon féhéren ütött át a világítóudvar fénye.

– Jaj! – szisszent föl Mari, s úgy ugrott ki az ágyból, mintha nagyon régen ébren lett volna. – Hány óra van? – szégyenlősen kapta magára a ruháját. – Mosakodnom kéne – állt meg aztán zavartan.

– Megmutatom a fürdőszobát – mondta Süket, és kikászálódott az ágyból, kelletlenül, mintha csak ezért kelne föl. Inget, nadrágot vett, de papucsja nem volt, mezítláb ment ki. – Várj, mindjárt jövök – dugta vissza a fejét, s tényleg, alig ment ki, máris itt volt. – Jöhetsz – szólt be.

– Mi a fenének suttoysz? – kérdezte riadt gyanakvással Mari.

– Nem akarom, hogy az öreg meghallja.

– Hát itthon vannak? – ijedt meg Mari. – Ezt nem mondtad – és csak úgy sütött a hangjából a szemrehányás. Kapkodva mosakodott. – Fordulj el! – mondta. Süket elfordult. Mari, amikor elkészült, mintha szökni akart volna, olyan csöndben osont ki. Süket már az előszobában érte utol, ahogy a kijáratí ajtóval bajlódott.

– Engem meg se vársz?

– Majd kint – mondta Mari, miközben az ajtó éppen fölhasadt résén, mint egy csík, siklott ki a függőfolyosóra. Szemmel láthatóan fölengedett, a szája elnyílt, zöld, hunyori szeme kitágult. – Jaj, a táskám – hasított bele ebbe a már-már boldog pillanatba a kínos fölismerés. Kapkodva,

szelesen futott vissza a szobába. Süket némi elégtételt érzett, hogy mégsem sikerült Marinak olyan könnyen megszöknie, mint szeretett volna. – Sanyi, Sanyi, mi van? – suttogott izgatottan a becsukott ajtó mögött. Megijedt valamitől. Sükettől várta a segítséget, de Süket most mással volt elfoglalva: Döméék ajtaját figyelte. Megérezte, hogy az öreg leskelődik, és rajta akarta kapni. De Döme megelőzte. Kilökte az ajtót.

– Jó reggelt – fordult Sükehez, mintha véletlenül tenné. Süket nem tudta mire vélni ezt a viselkedést. Talán tudja, hogy Mari még bent van?

– Jó reggelt – köszönt vissza foghegyről Dömének, aki örömmel ismerte föl ebben az eltorzult köszönésben a csapdába szorult férreg tehetetlen, szánalmas fújtatását.

– Nézelődünk, nézelődünk?

– Na, hát arról azért beszélgethetnénk, ki ki után nézelődik – bosszankodott Süket. Döme mintha nem is hallotta volna.

– Hova, hova ilyen korán?

– Korán? – ütközött meg Süket. – Máris el vagyok késve.

– Na, csak tréfáltam. Előadás?

– Igen – Süket nem habozott a hazugsággal.

– Akkor nem tartom föl. A viszontlátásra – köszönt el, de nem mozdult. Tud valamit, törődött bele Süket.

– A cipőm – mondta, és kényszeredetten mutatta mezetlen lábfejét Dömének. – Még cipőt kell vennem – és viszsza ment a szobájába, s dühödten csapta rá az ajtót a kajánul vigyorgó öreg orrára. Az ajtó mögött Mari aggódó, sírásba gabalyodott suttogása fogadta.

– Mi lesz most, Sanyikám, mi lesz, mi lesz?

– Semmi.

– Hogyhogy?

– Ahogy mondom. Na, gyere, menjünk! – Kézen fogta Marit, és vitte kifelé, mit sem törődve a még mindig őrt álló Dömével. Közben beleugrott a cipőjébe, csak úgy fűzetlenül, mint egy papucsba.

– Jónapot, kisasszonykám, csókolom a kezét – rikkantott fel Döme, diadaltól mámoros hangját a kelleténél is jobban kieresztve. – Hát maga meg hogy kerül ide?

– Ééén? Háhát úgy, hogy... – nyökögött Mari zavartan, miközben segélykérő pillantásaival Süketet ostromolta.

– Meglátogatott – vágta el a kényelmetlen beszélgetés fonalát Süket.

– Csak nem rokonok? – intézte az újabb kérdést is makacsul Marihoz Döme, mintha tudomást sem vett volna Süket beavatkozási szándékáról.

– De igen – válaszolta Mari helyett ismét csak Süket –, rokonok vagyunk. – Kicsit gondolkodott. – Az unokahúgom – mondta végül. Mari arcáról lerítt, bármennyire is várta a segítséget, nem ilyennek képzelte, nem gondolta, hogy egyszerű hazugság képében jön el. Ha lett volna ereje, bátorsága hozzá, legszívesebben ellöki magától, de nem volt. Közben Éva is megjelent az ajtóban. Egyetlen pillantással fölmérte, baj van.

– Kész a kávé – mondta Dömének, ezzel próbálva valahogy enyhíteni a helyzetet, aztán Sükethez és Marihoz fordult. – Maguk nem kérnek?

– Köszönjük, nem – hárította el Süket az ármányos meghívást. Belekarolt Mariba. – Gyere! – mondta. – Nálad van minden? – Mari bólintott. A hálától elszorult a torka. – Visszontlátásra – köszönt vissza Süket. Éva ott állt az ajtóban, és barátságosan integetett Mari felé, aki ekkor már a lépcsőház csapóajtájának biztos fedezéke mögött lapult. Kénytelen Sükethez fordult hát.

– Aztán hozza el a kis unokahúgát máskor is, és ne dugdossa előlünk! – Majd helyeslést várva a háta mögött nyomakvó Dömére nézett. – Elhozhatja, nem?

– Elhozni elhozhatja, csak el ne vegye!

– Ne hallgasson rá, folyton tréfál... Megiszunk egy kávé, elbeszélgetünk egy kicsit... Elvégre nem vagyunk idegenek. – Süket szeretett volna indulni, csak illendőségből toporgott az ajtó előtt.

– Sok ilyen unokahúga van? – Döme rosszmájú megjegyzése váratlanul érte. Elöntötte a méreg. Foghegyről vágta oda:

– Van egypár! – Mari ekkor már a lépcsőn rohant lefelé, Süket utánavetette magát, hármásával, négyesével vette a fokokat. Befűzetlen cipője esetlenül klaffogott. – Várjál, hova rohansz? – lihegte Mari hátába, amikor végre sikerült utolérnie. – Még a cipőmet se kötöttem be. – Azt hitte, ennyi elég hozzá, hogy Mari megvárja. Nyugodtan lehajolt hát, és bekötötte a cipőjét, de amire fölegyenesedett, Mari már megint messze járt. – Nem tudsz lassabban menni? – kérdezte, amikor sikerült újra utolérnie.

– Sietek.

– Azért megvárhattál volna...

– Utálok elkésni.

– Ki nem?

– Hát akkor megértheted – mondta Mari. Süket, hogy valahogy megengesztelje, átfogta Mari vállát, de Mari úgy rázta le magáról a kezét, mint kutya a vizet. – Hagyjál! – mondta.

– Most mi bajod van?

– Semmi – zárkózott be Mari még jobban sértődöttsége pózába.

– Te tudod – fogadta el kénytelen-kelletlen a hadiállapotot Süket. Szótlatlanul mentek egymás mellett, tisztaságban, mint két idegen. Kértek az utcára, a szürke falak közé sisteregve szakadt alá a hideg, de napfényes ég. Süket előreengedte Marit. Hát csak menj, ha annyira sietsz, gondolta bosszúállón. És Mari ment, a nyakát behúzza, mint egy gyerek, aki a verést várja. Süket jogtalannak érezte Mari viselkedését. Durván megmarkolta a lány karját, és maga felé fordította. Mari engedelmes volt, a hallgatását azonban nem adta föl. Megpróbálta legalább az arcát félrefordítani, s amikor ez nem sikerült, a kezével takarta el.

– Te sírsz? – hökkent meg Süket. Erre nem számított.

– Nem sírok – tagadott Mari. Ettől azonban még jobban elveszítette az önuralmát. Szabadon ömlött a szeméből

a könny, eltorzultak a vonásai, s már arról a hiábavaló igyekvéséről is le kellett mondania, hogy az arcát eltakarja.

– Miért? – képedt el Süket. – De hát miért?

– Tudhatnád – fakadt ki Mari.

– De nem tudom! Mért nem akarod megmondani?

– Ha magadtól nem jössz rá, fölösleges mondanom... akármit.

– De hát hogyan jöhetnék rá?

– Gondolkozz! Gondolj vissza...

– Mire?

– Hát amit mondtál.

– Mikor?

– Az előbb. Ott fönn.

– Neked?

– Nem. Az öregnek. Az nem igaz, hogy nem emlékszel – rázta meg újult erővel a zokogás Marit. – Csak kínozni akarsz. De hát miért, miért, miért?

– Hogy az unokahúgom vagy?

– Nem, nem, amit utoljára mondtál, amikor eljöttünk.

– Amikor eljöttünk? – Süketnek most hirtelen világosság gyúlt az agyában, de időt akart nyerni. – Nem emlékszem – mondta.

– Hogy neked sok ilyen... unokahúgod van... mint én – fuldokolt Mari. – Van egypár, ezt mondtad. Van egypár, pontosan ezt.

– Csak hülyéskedtem.

– Ugyan, ezt most azért mondod, hogy megvigasztalj – nem hitt Süketnek, de már az is megnyugtatta, hogy tagad.

– Dehogya... – Süket megérezte, hogy vége Mari ellenállásának, átölelte hát. Mari most nem ellenkezett. A forró meghatottságba, amelyet a visszatalálás váltott ki belőle, valahogyan mégis belekeveredett a kiábrándultság mérge.

– Itt a busz – súgta, de nem engedte el Süketet, továbbra is a nyakába kapaszkodott. Süket fölszállt vele. Fogták egymás kezét. Amikor leszálltak, még akkor is ugyanígy

kéz a kézben. Megálltak a járdaszigeten búcsúzkodni.
– Hát akkor szevasz – mondta Mari. – Találkozunk valahol, vagy inkább értem jössz?

– Nem tudom.

– Várlak – suttogta bele a piszkos utcazajba Mari, és most már tényleg hátat fordított Süketnek, és elindult az aluljáró lépcsőjén lefelé.

Valami képtelen gondolat motoszkált benne, valami megszületni kész, de még alaktalan sejtés. Erre figyelt, erre próbált figyelni, azonban észre kellett vennie, hogy a figyelem nem segít, nem biztosít megfelelő körülményeket ahhoz, hogy a gondolat alakot öltjön. Ki tudja, mióta ült már a helyén, a könyve fölött, az asztali lámpa fénykörében, és az asztalt nézte, a meglazult szálkákat kapargálta. Semmi értelme, ez motoszkált benne, semmi, ha nyáron elmegyek dolgozni, abból talán ki tudom fizetni az adósságaimat, de jövőre már úgyis képtelen lennék folytatni, ha Mari nem volna, akkor még talán, de így, így minek... hogyan... Lehetetlen. De ha mégis, ha mindezek ellenére valahogy sikerülne, igaza van az öreglánynak, utána jönne csak a neheze, semmi lehetőségem, semmi kapcsolatom, ez az a bűvös kör, amit csak egy fölülről lenyújtott segítő kéz törhet meg, utánam pedig mért nyúlna ilyen, kinek volna fontos, hogy én ki és mi vagyok, mit csinálok, hogyan élek, senkinek, senkinek, senkinek, földadni, ahhoz is kell lelkiező, hát igen, ehhez is.

Álmos volt, valami szerencsés véletlen folytán azonban mégsem merült el az álomban egészen. Ügyetlenül kotrászott a lerúgott cipője után, nem tudta, hány óra van, de érezte, hogy mennie kell. Befűzte, megkötötte a cipőjét, még át is törölte egy koszos ronggyal, fölvette a kabátját, begombolkozott, megfésülködött, mindenre volt gondja, talán még több is a kelleténél, csak éppen az evésről feledkezett meg, amely pedig most az összes többinél fontosabb lett volna, de hát így van ez, a bőség csak arra jó, hogy elveszítsük benne a legfontosabbat.

A vártnál langyosabb este bebújt a kabátja szárnya alá, és vele tartott. Az ég valószínűtlenül messze volt, a csillagok is alig látszottak, s ettől egyszerre szabadnak érezte magát. Kettesével ugrotta a lépcsőket, fűtyülve futott lefelé a lejtőn a hunyorogva gyullongó lámpák alatt. Aztán ez a könnyűség mintha hirtelen kiteljesedett volna, már nemcsak a gondolatai, az érzései lebegtek benne, az egész testét magával ragadta, eltépte a lábát a földtől. A karja kitérült, úgy úszott ebben a megmagyarázhatatlanul kopár és mégis bő elemben, mintha sohasem akarna többet földet érni.

Akkor sem érzett fájdalmat, amikor végül mégiscsak elesett. Arccal zuhant előre az úttestre. Nem volt kedve fölállni, a legszívesebben most már mindig így maradt volna. A szeme sarkából nézett körül. Ijedten látta, hogy a járókelők mind feléje sietnek. Fölpattant, mintha mi sem történt volna, s könnyedséget, jókedvet tettetve iramodott tovább. Hoppon maradtatok, hullarablók, nézett vissza némi elégedettséggel.

A barátja, Nagy az étkezőpultra könyökölve várta. A pörkölt nyoma még ott volt a szája szögletében.

– Már azt hittem, nem jössz – nyerített föl –, megijedtél – tette hozzá becsmérően, miközben szörcsögve szívta ki lyukas fogából a vacsora maradékát. – Eszel valamit?

– Nincs pénzem.

– Meghívnálak, de nekem sincs – ütött a zsebére csaknem boldogan Nagy. – Ha előbb jössz, felezhettünk volna.

– Könnyű ígérni olyasmit, ami már úgyis teljesíthetetlen. Süketet bántotta ez az elégedettség, bízni szeretett volna Nagyban fenntartás nélkül, de nem tehetette.

– Pedig jó lett volna, ha kajálsz valamit, mert majd nem bírod.

– Hagyjuk! – legyintett ingerülten Süket.

– Jól van, te tudod – mondta Nagy, s lecsusszant a magas ülőkéről. – Akkor mehetünk? – Süket nem várt biztatásra, ment magától is. Nagy az ajtóban érte utol. Együtt léptek

ki a sötétbe. A város nyirka – mert közben valami megnevezhetetlen mélységből, mintha szitálni kezdett volna – beleragadt a hajukba. Süket fölismerte, ez az a pont, ahol visszahőkölt volna, ha teljesen egyedül van. Szégyellte, hogy már ennyire az elején megingott. Szerencsére Nagy ebből semmit sem vett észre, s így nem kellett szégyenkeznie előtte.

Ismerni a jót könnyebb, mint követni. Lehetnél akár vén haza bölcse, elfelednek. No persze, nem akárhogyan. Fröcskölt belőle a néma gyűlölet. Elásott nyelven hűlő csatabárd. Ha mindenki másként, ha senki más már, olvadás, közöny, én akkor is... Mintha vér lepedéke tapadt volna az ínyére. Észben tartani mindent, az sem gyerekség, hát még elfeledni!

Az áporodott, mosdatlanságszagú előtérben a fénycsővilágítás olyan gyöngye volt, mintha gyertya égett volna. Nagy beállt az ajtóhoz legközelebb eső sorba. Süket a sarokba húzódott. Egy vén, esőkabátos, hetes borostás alak nyomban ki is nézte magának, melléje szegődött, és nem túl feltűnően, de figyelte. Süket észrevette, hogy az öreg a rendesnél többet pislog feléje, de nem tudta mire vélni az érdeklődését. Közben Nagy kivergődött a sorból.

– Monorra megyünk – mondta, s már lépett volna is ki az esőbe, de Süket visszatartotta. – Mi van?

– Te, van itt egy alak...

– Na és... – rántotta meg a vállát Nagy, s vizslatva nézett körül.

– Az előbb még itt volt – mentegetőzött Süket. – Folyton engem figyelt.

– Baleknak nézett – nevetett föl bántóan Nagy. – Gondolta, a felébe otthagyd a melót, ő meg újra kikéri magának, így aztán fél munkával egész pénzt keres. Jó szem és szerencse kell hozzá. Alighanem akkor tűnt el, amikor meghallotta, hogy Monorra megyünk. Úgy látszik, utazni nem szeret. – Mintha cseppek nélkül esett volna, a jeges permet fölszívódott a ruhájukba, kiült a bőrükre, hajukra,

szemöldökükre, átjárta még a csontjukat is. – Fázol? – Süket bólintott. – Jobb is, ha most, mert aztán később nem lesz rá idő – próbált valami alkalmi tréfát összeütni Nagy, de nem volt sikere, így aztán nem erőlködött tovább. – Na, ez az – mondta –, a monori – és fölkapaszkodott az egyik személyvonat lépcsőjére. Süket utána. A kocsiban fűtöttek. A meleg hihetetlen erővel sodorta bele Süketet az álmoságba. Nagy alig fért a bőrébe, folyton fészkelődött, föl-fölugrált, Süketet azonban ez sem zavarta. Arra ébredt, hogy Nagy rázza a vállát. – Mi lesz, hé, ez nem hálókocsi!

Leszálltak. A forgalmista ekkor már az állomás épülete felé baktatott, hóna alatt az indítótárcsával. Nekilódultak hát ők is, és hamarosan utolérték. Egyáltalán nem látszott meglepettnek.

– Á, maguk azok! – mondta, és az irodába vezette őket. Az olajos padló átható vonatszagot árasztott. Nagy letette az asztalra a papírokat. – Adom a szerszámokat – mondta a forgalmista, és kiment. Süket és Nagy követték. Egy kamrához értek. A forgalmista kinyitotta az ajtót, aztán eltűnt a görnyesztő sötétben. Odabentről szerszámok csörömpölése hallatszott, s egy cifra káromkodás kíséretében két lapát röpült ki a közúzálékkal fölhintett útra. – Elég lesz? – kérdezte a sötétből a forgalmista. Nem kapott választ. Előmászott hát, és kulcsra zárta maga mögött a kamraajtót. Nagy és Süket fogták a lapátokat, s elindultak a forgalmista után, aki menet közben levette a sapkáját, és most a pókhálót törölgette róla. Mire a sapka újra a fejére került, meg is érkeztek a céljukhoz. – Ez lesz az – mondta a forgalmista, s a két sín pár között tornyosodó szénhalomra mutatott. Süket és Nagy egymásra néztek. – Oda kell fölrakni – s hüvelykujjával a mellettük álló vagon platója felé bökött. – Értették? – Választ nem kapott, de talán nem is várt. – Na, hát akkor én megyek – mondta –, a többi a maguk dolga. – Süket és Nagy csalódottan néztek egymásra. Mi-kor már biztonságban voltak, Nagy vastagon kiköpött:

– Jól kibasztak velünk.

– Most mit csináljunk? – támaszkodott tanácstalanul a lapátjára Süket.

– Berakjuk.

– Miért?

– Pénzért, te marha – mondta Nagy, s mélyen belevágta a szénbe a lapátot, jelezve, hogy részéről a téma be van fejezve.

Csak a lapátok harsanása hallatszott, s a szén huppogása odafönről. Nem sok idő telhetett el, Süket mégis végtelennek érezte, s izmaiban kibírhatatlannak a fáradságot. Szeretett volna megállni, de attól félt, nem tudná újra kezdeni. Nagy felhős tekintetében is együtt fénylett a düh és a kimerültség. Süket elszégyellte magát. – Na, mi van – lökte oda Nagy Süket elé kihívóan –, nem bírod?

Az éjszaka tágassága megállt fölöttük, s mint egy óriási távcső, meredt a végtelenbe, már a csillagok is elő-előtűnedeztek a ködös esőlepel alól, de ők nem néztek bele ebbe a távcsőbe, lefelé néztek, a földre, ahol a szén, mintha bűdös ördögmélységek fekete lelke lett volna, hiába csikorgatták benne a lapátjukat, egyre moccanatlanabbnak látszott. Éberén, kegyetlenül lesték egymás mozdulatait. Egyikük sem akarta előbb feladni, mindketten a másakra vártak. Süket veszítette el hamarabb a szeme elől Nagyt. A lapátnyélbe kapaszkodott, s így nem esett el. – Rosszul vagy? – A kimerültségtől tétova arcon látszott a káröröm. Süket úgy érezte, előre, egyre csak előre röpül, mintha olyan hintán ülne, amelyik sohase lendül vissza.

– Nem – csattant föl. A lekapcsolt öntudat sötétje alatt – maga is meglepődött, mennyire nem volt szüksége rá – jutott el az utolsó lapátig. Virradt, s ez váratlan volt. Mindenütt az égen, a kezük fején, a lapátnyeleken, a szénporban, a kavicsok között elfojtott hegesztőfényként vibrált a világosság. Süket egy pillanatra mintha létezni is elfelejtett volna. Rekedt, gúnyos nevetés zavarta meg.

– Ezt nem hagyjuk itt, hehehehe, hahahaha... – Nagy volt az, egy lapát szenet sikerült összekotornia, s afölött

állt. Süket alája döfte a lapátját, és föllendítette a szemet a többi felé, de úgy látszik, kevés volt a lendület, mert a lapát tartalma visszahullott a nyakukba. Nagy arca elsötétült. – Menjünk – mondta –, most már mehetünk. – A lapátokat visszaadták, átvették a lepecsételt munkalapot. Mire a csapnál, a kerítés tövében megmosakodtak, leporolták a ruhájukat, addigra megjött a vonat.

Alig ismertek rá a munkakiadóra. Most nem volt tolongás, alig néhányan lézengtek csak az ablakok előtt. Nagy komoran jött vissza. Lelökte a sarokban levő pultra a pénzt Süket elé.

– Becsaptak, a kurva anyjukat!

– Kik?

– Ha én azt tudnám, most nem itt volnék.

– Hanem? – kérdezte Süket, miközben eltette a saját részét. Nem számolta meg.

– Közöttük. Miért, te nem?

– Ezen még sose gondolkoztam, de amúgy se sok értelme van, nincs módom választani. – Már az utcán mentek az önkiszolgáló felé.

– És ha volna?

– Nem értem, mért olyan fontos ez?

– Majd megérted – veregette meg leereszkedően Nagy Süket vállát. Az önkiszolgáló bejáratánál megálltak. Süket az ajtó fogantyújára tette a kezét.

– Na, most jól bepofázok – mondta. – Te nem jössz? – kérdezte Nagyot.

– Nem – mondta Nagy, és az órájára nézett. – Bemegyek a menzára, még elérem a reggelit. Gyere inkább te is!

– Nincs jegyem.

– Hagyd, majd szerzünk valamit.

– Á, most nincs hozzá kedvem.

– Te tudod – mondta Nagy, s a hangja elvékonyodott, mintha megsértődött volna. Hátba vágta Süketet, és elfutott a megálló felé.

Süket kinyitotta az ajtót, végigment az asztalok között, beállt a sorba, tálcát vett, evőeszközöket, kenyeret, aztán

sokáig, kedvtelve válogatott a kitett ételek között. Végül egy sonkás rántottában, egy fél liter kakaóban és három buktában állapotodott meg. Mohón mélyesztette bele a fogát a kérges öreg kalácsba, kakaót kellett rá innia, hogy megpuhítsa a csomós falatokat. Evett, semmi mással nem törődött, az sem érdekelte, hogy erre a lakomára elment a keresetének a fele. Kéz, láb, arc, világtalan, egyszerű kívánságába merülni el, most ezt akarta, nem állni ellen nekik, nem zavarni meg, nem dobni martalékul őket semmilyen megfontolásnak.

A peronon állt, a dunai szél szinte belezuhant az arcába. Láta a kerekeket, ahogy rozsdásan, fényesen föl vibrálnak, elfutnak alatta. Közel voltak, s ugyanakkor olyan kivédhetetlenül messze, hogy vissza kellett hőkölnie tőlük.

A rekedt hang a harminchatoshoz ért. Ez én vagyok, gondolta, fölállt, lement a lépcsőn. Félrelökte a függőnyt, és a forróságban sárgán hólyagzó kabinok közé lépett. Kezében a köténnyel és a papuccsal, utcai ruhában izzadva állt a néptelen kabinfolyosón, és a sorsára várt. A meleg füstölögve szállt föl a kövezetről.

– Rám vár? – kérdezte a kabinos meghökkenve.

– Igen – nyögte ki Süket.

– Akkor miért nem szól, uram?

– Elnézést – szabadkozott Süket, s ezzel sikerült kivívnia a másik megvetését.

– Ötvenhatos – mondta a kabinos, miközben ajtót nyitott, s máris rohant tovább.

Nem szerette a gőzfürdő szagát, álmatlanság szaga volt ez, szaga-íze a megkeseredett fáradtságnak, ugyanakkor a semmittevés híg verejtékbűze is, bűze a belső fortyogásnak, bőfögés, fíngás pácolódott egybe, fertőtlenedett a gőz forróságában. A meleg áthat, és nem sebez meg, ez az egyetlen talán, amely valami mást sugall, mint amit átélsz. Zuhany kopog a fehér fürdőszobafényben, s aztán a medence állott napíze áll eléd. Záptojásszag. Szinte dörömböl a szomjúságod, a párolgó csap fölé hajolsz, hogy letépd

torkodról a fájdalom undok lepedékét, a fogad közt kibugygyanni készülő kortyokat az élvezettől s az undortól egyszerre megszédülve és elcsitulva mégiscsak visszasajtolod. A halántékon s a haj között kövér cseppekben ül meg a szénporos izzadság, és meleg és sötét, mint a vér.

Török fényűzés kaleidoszkópja játszik bele száz évek távolából, fényűzés, amely csalni és hazudni sose volt rest. S a megvertségből megvertségbe támolýgó város tekintete zavartan vergődik át a tarka üvegablakokon, s hullik le, olt ki minden tekintetet, ne nézz vele farkasszemet. Bújj meg, ez az egyetlen parancs, ha élni akarsz... Van vagy nincs értelme, kutatni merő hiúság, inkább kövesd, mint annyi megvert, kifosztott, megaláztatást, korbácsot, börtönt, kalodát nyögő ősd. Fejjel a falnak miért rohannál? Vagy azt hiszed, különb vagy, ha vakmerőn fordulsz föl? Tűrjem inkább, hogy akik a hatalmat bitorolják, a hatalommal nap mint nap visszaélnek, arcul köpjenek? Igen. Tűrj, ha egyszer tűrni kell! Nem, ez sem kevesebb, mint csaló eszmék után loholni, vagy esetleg kihasználni őket.

Akik alul vagyunk, nem remélhetünk mást, hatalmi játszadózások asztalán a kocka tétje mindig is mi voltunk, vagyunk s leszünk. Figyeld, mikor mi merre fordul, úgy lapulj, sunyíts, kerüld, ha elkerülheted a sorsodat! Mennyi idomítás kellett hozzá, te úristen, mennyi jutalom, büntetés, hogy ezt megértsd. Nincs más út: elérzékenyült, könnyes talpnyalással hálálni meg az életet, testvért föladva koldulni kegyét, próbálni szaporán enni, inni... Érdemes, mondd, hát érdemes?

Beszédfoszlányok, álomzsongás gomolygása a kupola alatt, az értelmüktől megszabadult szavak szinte szárnyalnak könnyedén, szabadon. Süketnek ki kellett másznia a zuhany alá, sokáig kellett folytatnia a fejére a hideg vizet, hogy minden újra megkeményedjék, s visszanyerje körvonalai hazugságát a világ.

Nem akart bemenni a pihenőbe, mert félt, hogy elalszik. Aztán mégis engedett a kísértésnek. Nem alszom el, gon-

dolta, amikor ledőlt, csak pihenek egy kicsit. Az álom persze alattomosan a legkészszerűtlenebb pillanatban támadta meg, éppen fogadkozás közben. Nem volt átmenet. Így kéne a végére járni mindennek, az volna szép, bár talán még szerencse is, hogy nem lehet, az ember mohó, ilyen hatalom nem való neki: akadályokon egyetlen vállrándítással jutni át, úgylis csak rosszra használná fel. Aki vergődésre született, annak úgy kell meghalnia. A túlságba vitt hatalom, gőg csak arra jó, hogy idő előtt elveszejtse előbb a környezetét, míg végül önmagát. Úgy hívják: világtörténelem. Aki túléli, csak az győzi le: a makacsul őrzött szaporaság.

Ahogy a meleg víz a tarkótól hirtelen a sarokig szalad, sisteregve sugdos a bőrnek, becéz, vigyáz, kérdez... Ez vagy. A száj maradéktalanul ölti ki fullánkját, amely lehet egy szó, egy lehelet, bármi, ha elér, egyformán csíp vele. Egy fölviharzott, egy megcsömörlött vágy nyomába hajszol. Megragad, ráz kétségbeesve, mint a hideglelés. Hiszen te reszketesz! A kihűlt szobában senki sincs. Vagy mégis? Közelebb húzódsz hozzá, és közben azt súgod: Mari, Mari! S amikor már-már boldogan nyitnád rá a szemedet, egy szuszogó, szőrös, kövér férget kell látnod magad mellett, és érezned, ahogyan a combja a combodhoz nyomódik. Még mindig nem volt egészen a tudatában annak, hogy mi történik, de már tudta, mit kell tennie: menekült.

A lepedőjét a dereka köré kapta, csoszogó papucsban, apró léptekkel ugrándozott kifelé az ajtón. Az új jövevény kedvtelve nézett utána, majd végigdőlt az ágyon. Nem állhatta meg egy egészséges, bamba nevetés nélkül, amely elkísérte Süketet a kabinokhoz vezető folyosón végig, bár-hogy is szerette volna lerázni magáról, bár-hogy is szerette volna elhallgattatni, nem sikerült.

A vetetlen ágyba fújni a fejét, és aludni, aludni, aludni, ezt akarta, de mindez, habár csak néhány villamosmegálónyira, mégis annyira messze volt most, s olyan elérhetetlennek látszott, hogy meg kellett győznie magát: valami

mást akarjon. Menni akart, mégis maradt, ha maradni, ment: görnyedve várta az idő múlását, s lám csak, ez az egy, ez nem csalta meg. Jött bámulatlan szófukarság mentén, bár nem ugyanaz volt, ami a történelem évszámainak képében kísért, de mégis ő, araszolva, gyalog, elcsigázott katonaléptekkel, vizes bakancsban kúszott fel a nappal meredekén, az emlékezet homokos alján hagyott nyomot, mint vizes folyóparti fövényen eltörölhető, szélre, hullámok kényire bízott nyomot. Kétségbeejtő igyekezet, de ez még nem volna baj, erre még volna mentség, na, de a többire...

Látta hullámsani, érezte kísérteni, dobogni jonha mélyén, kopár kopogását vélte hallani, ahogy mint heveny lázat, utolsó erejét morzsolja el. Ennyi kényrt egy lapra vetni, ennyi rontást, képet és képzetet, nem volt vele tisztában, mit jelent: kalapok alá rejtőzött a megzápult világosság, lázak tojásalbuma, kétszer kettő nélküli irgalom, te hányaveti vén katáng, aki még ezzel se döbbentesz meg senkit, a hervadással, pusztai szelek lovasaként nyargalva, álmodva, kitépve, kócos sötét este sörényébe bukva, gyuladt tekinteted tövise a földben, hogy lásd a virradást, a reggelt, hogy tudj még egyszer, utoljára érezni, fájni, élni, halni. Amikor a végé is aranyból lesz, hahaha, mondják, mert az arany nem ér már semmit. Hülyeség, akármi-lyen elvétett villámcsapás, kódorgó ránca időt boncol, akár a képzelet, majd öregkorodban, amikor már későn lesz, jól tudom. Egyszerre mindent, a hasznosat se elvetni, bár-hogy vonz a haszontalan, tűrni miért nem lehet? Mert nem lehet. Gondold meg, ha te volnál a helyükben, bizonyosab-bat mondani tudnál-e, tudnál-e mást, mint hazudni?

Ijedten nézett föl, mintha rajtakapták, meglesték volna. Az alvásnak ezek a lopott, nyomasztó percei bármennyi zűrzavart áramoltattak át rajta, mintha megtisztították volna a fejét. Bement az egyetemre. A folyosón Naggyal találkozott. Meglepetten bámult rá.

– Hát te meg mit csinálsz itt?

- Vizsgáztam.
- Miből?
- Finnugor nyelvészetből.
- Nem is tudtam, hogy érdekel.
- Micsoda?
- Hát a nyelvészet.
- Érdekli az istennyilát – rikkantott föl Nagy.
- Hát akkor?
- A jelesemhez kellett.
- És megvan?
- Naná...
- Gratulálok. Nincs is több vizsgád?
- Nincs. És neked?
- Nekem sincs.
- Tegnap még volt. Végeztél vele?
- Dehogy.
- Hát akkor?
- Nem jöttem be.
- Nem?
- Abbahagyom.
- Mit?
- Ezt az egészet.
- Hülye vagy.
- Komolyan mondom.
- Azért csak aludj rá egyet. Én a helyedben, hiszen még nem is voltál otthon, hazamennék, és lefeküdnék. Holnap, tiszta fejjel egészen másképp látsz majd mindent, ebben biztos vagyok. Na, de most már megyek. Sietnem kell. – Süket az ablakfélfának támaszkodott, és Nagyot nézte, ahogy hajlottan, feje a válla közé csúszott, végigsietett jellegzetesen oldalazó járásával a folyosón, aztán eltűnt a fordulóban.

Indulni készült maga is, a Nap állította meg. A háta mögötti ablakból vicsorgott rá gondtalanul. Milyen meszsze volt most ez is. Talán még annál is messzebb, mint a valóságban. Csiling, csiling, galang, galang, hallotta egy

buja sugdosás vészcsengőjét a füle mellett, a hajnali gyors légvonata támad így, ilyen érzéketlen arculcsapással s ugyanakkor mindent feledtető szenvedéllyel. Mert attól is őrizni kell, attól igazán, aki a leggazdagabb, még ezt is, a testünk melegét, ezt a menthetetlenül fogyó lángot, mielőtt meglopni nyúlna érte. Tudta, nem beszélhet. Csendben kell megtennie mindent. Mert nem várják tőle, titokban. Jobb ez így. Behunyta a szemét, és odatartotta az álnok Nap alá, csak úgy próbaképpen, hogy mi lesz. A fejét lehajtotta, a kövezet piszkos kockáit ügyelte, így ment meg-megállva, imbolyogva az ólálkodó folyosón, mint aki nem is titkolja céltalanságát. Az ajtóra, amely előtt megállt, egy koszos keménypapír volt kitűzve. KISZ-bizottság, ez állt rajta. Az első négy betű gondosan volt rajzolva, a többit azonban mintha csak úgy futólag kanyarította volna oda valaki, ráadásul egy másik kéz. Ismerős hangot vélt hallani odabentről. Nem értette pontosan, ezért aztán egyre közelebb osont, már azzal sem törődött, hogy a hallgatózásnak legalább a látszatát elkerülje.

– Hát, én csak azt tudom mondani, hogy nem alkalmasak, egészen egyszerűen nem ide valók – megismerte, ez Kapás. A másik beszéde azonban nem hallatszott ki. Ő, úgy látszik, jobban ismerte a helyi viszonyokat, s vigyázott. Süketet váratlanul érte, hogy szembekerült a kíméletlen igazsággal, amely pedig már benne is megfogalmazódott, ha nem is ilyen alattomosan: nem való ide. Mért vette magára ilyen készségesen, ki tudja? – Nem viccelek – tört ki hevesen Kapás –, egészen egyszerűen nem valók ide. Közösségellenesek. Ezt, kérlek, mindenki tudja, ez nem vitás. Ráadásul ideológiailag teljesen éretlenek. Nekik csak a pénz a fontos, mindent azért csinálnak... – Hülye, marha, bukott ki Süketből a fölháborodás önkéntelenül, nem tudom, ha neked a rózsadombi papád-mamád nem nyalná ki a seggedet, tömne külön könyvtárral, zsebpénzzel, külföldi utazásokkal, akkor mit csinálnál. – Kapkodva vette a levegőt, amely így a görcsös izommozgás rései között

fennakadt, s belülről szorította a mellkasát. Tudta, jobban tenné, ha elmenekülne a kíméletlen szavak elől, mégsem tette, hagyta, hadd záporozzanak tovább a dobhártyájára. – Nekik csak a pénz a fontos, azért bármit megtesznek, de a társadalmi munka, az, kérlek, smafu. A múltkor is azt mondták nekem, ezt hallgasd meg, szarunk mi a te társadalmi munkádra, inkább elmegyünk trógerolni a vasútra, azért legalább fizetnek. – A másik türelmetlenül vágott közbe. – Úgy érted, neveket mondjak? – hökkent meg Kapás egy pillanatra, de hamar feltalálta magát. – Máris mondom – vágott bele aztán rögtön a közepébe: – Nagy, Répás, Süket... – Most megint a másik sugdosása következzett, de Kapás nem hagyta sokáig beszélni. – Ha nem toroljuk meg azonnal és határozottan ezt a magatartást, ha teret engedünk az efféle konformizmusnak, akkor az egyetem képtelen lesz megfelelni a feladatának, képtelen lesz rá, hogy egy új szocialista érzületű értelmiséget neveljen, akkor akár föl is lehetne osztatni. Éppen elég baj az, hogy bekerültek ide, nem szabadna avval is tetézni, hogy megtűrjük őket. – Süket elképzelte, föltépi az ajtót, nekiesik Kapásnak, ismerte, a taknya-nyála egyből összefolyna már az ijedtségtől, de nem mozdult. – Határozottan kell föllépni ellenük, különben mindent megfertőznek. Igen, ki kell vágni őket. Nem, nemcsak a KISZ-ből, az egyetemről is. – Süket nem számított rá, hogy éppen most nyílik ki az ajtó, de ez történt. Megpróbált minél jobban behúzódní az ablakmélyedésbe, minél mozdulatlanabbá, észrevétlenebbé válni. Azok ketten, Kapás meg Kabos Pali, mert ő volt az, a kari KISZ-titkár, úgy tettek, mintha nem vették volna észre, s búcsúzóul kezét fogtak.

– Most az egyszer próbáljátok komolyan venni, amit mondtam – szólt vissza Kapás.

– Ne viccelj! Nagyon köszönjük... – hallotta Süket most már Kabos válaszát is – ...a bejelentésedet. A legközelebbi kari gyűlésen foglalkozunk vele. Addig is gyűjtsd össze a bizonyítékokat, és foglald írásba, arra kérlek, amit mondtál.

– Rendben van – mondta Kapás –, akár le is írhatom – és megvonta a vállát –, ha nektek mindenképpen írás kell. Sértődötten fordult el a becsapódó ajtótól. Egyenesen szembe találta magát Sükettel. Süket fölkinálta a lehetőséget, ha Kapás nem akarja, ne vegye észre, hátat fordított neki, Kapás azonban nem élt az alkalommal. Természetes határozottsággal ment oda Sükethez, csapott a vállára, ölelte át: – Szeerbusz, szeerbusz – köszöntötte hamisan. El kéne löknöm, pofon kéne vágnom, ahogyan akartam is, gondolta Süket, de nem tette. Viszonozta a szívélyes köszönést, habár kicsit kedvetlenül, s ezzel elfogadta a Kapás kínálta játékszabályokat. Eleinte maga sem értette, mi tartotta vissza tőle, hogy szabadjára engedje az indulatait, csak később jött rá: az elérzékenyülés volt mindennek az oka. Annyira vágyott a megértésre, hogy képes volt elfogadni bármi áron. – Szervusz, egykomám – cifrázta tovább népies stílusban Kapás. Valljuk be, volt ebben némi gúny is. – Olyan régen láttalak, mit csinálsz itt?

– Semmit – mondta sietve Süket. Nem szerette volna, ha kiderül, hogy hallgatózott.

– Na, na, mi ez a dekadens hangvétel?

– Dekadens? – kérdezett vissza ingerülten Süket, az ajtó mögötti támadás visszhangját vélve fölismerni a rosszul időzített tréfában. – Hogyhogy dekadens?

– Nem kell mindjárt megsértődni, hiszen csak vicceltem – duruzsolt behízalgőn Kapás, és átfogta Süket vállát, és vitte, vitte magával. Süket boldog volt. – Gyere, na! Mutatok neked valamit, valami olyant, amit még sose láttál. – És Süket ment, esze ágában sem volt már ellenállni, Kapás most bármit csinálhatott volna vele, annyira ki volt szolgáltatva neki. Csupán a stílus apró árnyalatai múlnak a jellemen, a lényeg a helyzet határozza meg, ez világos volt, az esze azonban képtelen volt ennyi cinizmusra, amelyre ösztönei már réges-rég megérték.

Kapást nem kísértette meg az érzelmességnek ez a zavaros kotyvaléka, őt más fából faragták, de azért, mint

ahogy senki, ő sem lehetett biztos a dolgában. Tudta, mit kell tennie, mégsem volt ereje kizárólag erre figyelni. Őszintén elmondtam a véleményemet. Különben sem lesz tőle semmi bajuk, próbálta mentegetni magát. S már ennyi lelkiismeretfurdalás is túl szép volt tőle, hiszen senki nem kérte rá. Ők a kedvencek, dúlt-fült magában. Hátrányos helyzetűek, hogy oda ne rohanjak. És az én helyzetemmel ki törődik? Mindenki a maga képességei szerint érvényesüljön, az volna az igazságos. Minek ez a sok fölösleges szemforgatás? A helyes utat nem az indulatok, nem az erkölcsi érzék, hanem mindig is a társadalmi körülmények határozták meg. Annak van igaza, aki alkalmazkodni tud hozzájuk, nem pedig, aki esztelenül kapálózik ellenük. Ez a társadalmi szint, ahova eljutottunk, az együttműködésre épül, itt már az egész társadalom nem más, mint szakadatlan együttműködés, no igen, a fölül levők diktálta szabályok szerint: aki kivonja magát ebből az együttműködésből, képtelen megfelelni neki, vagy csak egyszerűen fütyül rá, az elveszett, ezt tudomásul kell venni, mert aki nem veszi tudomásul, hát az magára vessen. Azt hitte, sose érnek véget, sose szabadul meg erőszakosan egymásba kapcsolódó gondolataitól, pedig már nem volt rájuk szüksége.

Oldalt pislogott Süketre, kíváncsi volt, hányadán áll vele. Lenéző mosoly villant föl a szája szögletében. Süket könnyű zsákmánynak látszott, mélyen merült bele tehetetlen meghatottságába. Valószínű, fenntartás nélkül engedett volna a legképtelenebb kívánságnak is. Kapás végtelenül lenézte most ezért is, a meghunyászkodásáért. Ugyanakkor magára is dühös volt, még mindig nem tudta: hallgatott-e Süket, vagy sem. A viselkedése arra vallott, semmiről sem tud, Kapás mégis gyanakodva kutatott a bizonyítékok után. Mitől van ennyire beszarva, mitől fél? Csak nem tőlem? Ez a feltevés hízelgett neki. Miért pont most félne, ha eddig sose félt?

– Hova megyünk? – kérdezte Süket felbátorodva Kapás hallgatásán.

– Majd meglátod – vágta el a kezdődő beszélgetés fonálát ingerülten Kapás. Nem akart fecsegni addig, amíg nem volt biztos a dolgában. Hallgatózott, hát persze, most olyan vitathatatlan ténynek érezte ezt, amennyire kétségesnek vélte az imént. És ekkor, a megkerült döntés fényében nyilvánvalóvá vált a rejtélyesnek látszó viselkedés magyarázata is. Rájött, hogy nem félelem az, amely Süketet igazgatja, egyszerű sunyiság. Puhatolózik a piszok, no, de csak puhatolózzon, adok én neki puhatolóznivalót eleget! Elégedett volt magával. – Ide bemegyünk – mondta váratlanul, s a karjánál fogva megállította Süketet.

– Miért, mi ez? – nézett körül Süket. Egy beüvegezett ajtó állta útjukat, az üveg mögött vasrács. Az ajtó előtt sötétkék öltönyös, világoskék inges, bordó nyakkendős KISZ-rendező állt.

– Klub. KISZ-klub. Az aktivistáknak.

– Mit keresnék én itt?

– Hülye vagy. Egy fasza nyugati filmet vetítenek. Francia – tette hozzá még a nyomaték kedvéért, hunyorogva Kapás, mint aki tudja, hogy a döntő érvet a végére tartogatta.

– Nincs belépőm.

– Sose félj, amíg engem látsz! Majd elintézem, jó? – Süket most kezdett kijózanodni. A jóindulatnak, a segítőkészségnek ez a valószínűtlen áradása gyanakvóvá tette, de nem volt visszakozz. – Itt várj meg – súgta a fülébe Kapás, és máris eltűnt az ajtó mögött.

Közben kint megszorodtak a gyanús külsejű ólalkodók. Az a fajta népség ez, amelyik mindig mindenről tudomást szerez, s mindig mindenhova befurakszik lassú, szívós szemtelenségét használva ajánlólevélnek. Süket utálta még a szagukat is, most kénytelen-kelletlen mégis elvállalta velük a sorsközösséget. Elszántan őrizte a helyét, és megpróbált nem törődni semmi mással.

Egyszer csak megcsörrent az ajtó üvege, odakapta a tekintetét, Kapás állt mögötte, és őt nézte. Visszanézett. Ka-

pás egy félkört rajzolt a levegőbe, és várt. Süket értetlenül nézett vissza. Kapáson látszott, hogy bosszantja ez az értetlenség, és már fogytán a türelme, de azért tett még egy próbát. Aztán meg se várva Süket válaszát, megindult az egyik hátsó folyosó felé.

Süket inkább csak az ösztönére, semmint az értelmére hallgatva megkerülte az épületet. A sarkon túl egy sötét, mocskos kis benyíló elé jutott, amelyet vasajtó zárt el az utcától. Nagyon is valószínűtlennek látszott, hogy éppen ez lenne az az ajtó, amelyre Kapás célzott, mégis, jobb híján, itt állt meg. És igaza lett: csakhamar lépések, kulcs-csörgés hallatszott odaátrol, megcsikordult a zár, és az ajtó kinyílt, de annyira csak, hogy egy kéz, Kapás keze éppen kiférjen rajta.

A kéz belekapaszkodott Süket kabátjába, és berántotta egy rosszul világított, kukákkal, vödörrel, ládákkal, papírdobozokkal, söprűkkel s más ismeretlen lomokkal megpakott kis előtérbe. Sötét volt, de Süket azért mindent látott, Kapáson kívül még volt itt valaki. Az idegen most azzal foglalkozott, hogy újra kulcsra zárja az ajtót. Rosszkedvű teknősbéka-tekinet a fekete keretes szemüveg mögött, előrecsücsörödő száj, mintha éppen köpni készül ne. Süket elkapta róla a tekintetét, nehogy azt higgye, hogy őt bámulja, annyira csúnyának találta. Kapás megfogta mindkettejük vállát, s közelebb húzta őket egymáshoz.

– Az öcsém – mutatott Süketre, aki erre hirtelen zavarba jött, még a feléje nyújtott kezét sem akarta elfogadni, csak akkor kapott utána, amikor az már sértetten visszahúzódt. Mindketten mormogtak valamit az orruk alatt, ami a nevüket volt hivatott helyettesíteni, és ezzel befejezettnek is tekintették a bemutatkozást. A házigazda eltette a kulcsokat; amikor elsüllyesztette őket, más kulcsosmók is megcsörrentek feneketlen zsebében, és maga előtt tolvaj a két botcsinálta testvért, a vetítőterembe kormányozta őket.

– Jó szórakozást – mondta, és eltűnt.

– Na, mit szólsz hozzám – döllesztette ki a mellét Kapás.
– Nem gondoltam, hogy el tudod intézni – ismerte be Süket.

– Hajjaj, sok mindent nem gondolsz te rólam – nevetett föl diadalittasan Kapás, és Süketre nézett. A hatást leste, fél-e már. Inkább féljen, mint sunyítson, gondolta. Leoltották a villanyt, és a termet ellepte a vetítés kétértelmű, ragadós homálya.

A világosság mindig váratlanul csapja arcul az embert, hát még egy ilyen film végén! Egymás sarkát taposva lökdösődtek kifelé.

– Honnan szedtétek ezt az ócska pornót? – próbálta a film hatását fölényességgel eltakarni Süket.

– Te annyi jobbat láttál!

– Azt nem mondtam.

– Akkor meg mire vagy föl? – Süket megvonta a vállát. Kapást bosszantotta ez a hirtelen ridegség, amely már-már ellenségességgnek is fölfogható volt. Nem értette, honnan meríti hozzá Süket a bátorságot. – Különben sem pornó. A négerkérdésről van benne szó. A nyugati társadalomnak egy olyan alapvető ellentmondásáról, amit a fiatalok a szerelemmel vélnek megoldani, de ami így nem oldható meg, ez a filmből is kiderül. Csakis társadalmi forradalommal, ahogy azt a marxizmus tanítja. Azért vetítjük csak itt, ilyen szűk körű, ideológiailag képzett közönségnek, mert a közönséges néző nem tudná felfogni a filmnek ezeket a rejtett üzeneteit, ő csak a felszínt, a pornót látná.

– Kösz a kioktatást – mondta Süket –, de ne fáraszd magad, rajtam már nem fog, be vagyok oltva ellene – és fölrohögött. Kapás, mire az utcára értek, úgy eltűnt, mint ha a föld nyelte volna el. Süketnek nem fért a fejébe, hogyan tudott megszökni úgy, hogy ő nem vette észre, amikor pedig mindvégig mellette volt.

Begubózott a szobájába, senkivel sem akart találkozni, még a boltba sem ment le, száraz kenyeret evett, teát ivott, ezt is csak megszokásból, mert éhes sem, szomjas sem

volt igazán. Azt remélte, az összekuszálódott szálak majd maguktól kibogozódnak. Egyedül volt otthon, a háziak a zajokból ítélve moziba mehettek, amikor valaki kopogott az ajtón. Igen, kopogott, mintha nem találná a csöngőt. A csöngetésre talán meg sem mozdult volna, de ez a kopogás túl talányos volt ahhoz, hogy csak úgy elengedje a füle mellett. Kinézett. Nagy állt az ajtó előtt.

– Hát veled meg mi van? – kérdezte Nagy, s nem mert beljebb lépni, félt, hogy elbotlik a homályban. – Beteg vagy? – próbálta még mindig az ajtóban állva szóra bírni Süketet.

– Gyere be! – suttogta Süket. Alig jött ki a hang a torkán, mintha tényleg beteg lett volna, pedig nem játszott rá. Nagy beoldalazott az ajtón. Szemmel láthatóan nem ízlett neki a fogadtatás.

– A torkod fáj? – tudakozódott tovább. Keserű, kurta nevetés volt a válasz, meg egy vállrándítás. – Már azt hittem, beteg vagy – tűnődött Nagy Süket szokatlan viselkedésén.

– A francokat – mondta Süket, és érdekes módon most már mintha a hangjával sem lett volna semmi baj. – Gyere már! – mondta. Talán túlságosan barátságos volt, mert Nagy kissé kelletlenkedve engedelmeskedett az unszolásnak. Beléptek a szobába. Süket széket tolt Nagy alá. A szék hátulról úgy ütődött Nagy térdhajlatának, hogy akár akarta, akár nem, le kellett ülnie. Tehetetlenül hupant le a kényelmetlen, rozoga konyhai székbe. Süket az ágyra ült. – Tudod már te is? – kérdezte Nagyt a kíváncsiságtól elcsukló hangon.

– Mit?

– Hát, hogy Kapás... följelentett.

– Kit?

– Bennünket.

– Hol?

– A KISZ-ben.

– Ugyan, rémeket látsz.

– Saját fülemmel hallottam, amikor a KISZ-titkárnak, tudod, Kabos Palinak, vagy hogy hívják, azt mondta, hogy

mi nem vagyunk az egyetemre valók, ki kell rúgni bennünket. Megbízhatatlanok vagyunk, nem járunk társadalmi munkára, meg mit tudom én, még mit össze nem hordott.

– És Kabos Pali mit szólt hozzá?

– Hogy szerezzen bizonyítékokat, vagy valami ilyesmit. Nem tudom, azt már nem hallottam jól.

– Á, nincs olyan nagy baj.

– Miből gondolod?

– Kabos Palit nem érdeklik az efféle apró hülyeségek, magasabbra kacsingat az már.

– Hát aztán, minél nagyobbakat rúghat lefelé, annál gyorsabban halad fölfelé. Velünk se lesz szívbajos, ne félj!

– De hogy kibe rúg, az teljesen mindegy neki, csak rúghasson, az a lényeg, nem igaz?

– Hogy érted ezt?

– Bízd csak ide – mondta Nagy némi rossz színű fölényességgel a hangjában –, kitekerem a nyakát, az hétszentség.

– Kinek?

– Kapásnak.

– Hogyan?

– Ne légy olyan kíváncsi, mert hamar megöregszel – próbálta tréfával elütni a dolog élet Nagy.

– Te is föl akarod jelenteni?

– Mért olyan fontos ez neked? Vegyük úgy, hogy még magam se tudom.

– A Kabos Palinál? – makacskodott tovább Süket.

– És ha valaki másnál? Azt hiszed, a Kabos Palinál nagyobb ember már nincs is a világon?

– De hiszen ez képtelenség. Kapás apja, tudod, valami nagykutya. Inkább meghallgatják, mint téged, ebben biztos lehetsz. Különben is, a besúgás ocsmány dolog.

– A becsületemmel elmehetek a sóhivatalba. Ha valamilyen tanúskodni kell, azért nem hazudtolsz meg?

– Ha igazat mondasz.

– Úristen! Sírba viszel az erkölcsel. Azt mondd meg, számíthatok rád, vagy nem?

– Számíthatsz.

– Kösz – mondta Nagy, és sietve ugrott föl a székből. Kezet fogtak. – Hát akkor ebben maradtunk – próbálta nyomatékosítani az előbbi megállapodás súlyát Nagy, mint-ha még mindig nem volna eléggé biztos a dolgában.

– Ha valamit megígérek, azt meg szoktam tartani.

– Tudom – mondta Nagy. Mintha egy kicsit röstellné a bizalmatlanságát, szinte kullogva, lehajtott fejjel távozott. Süket nem kísérte ki, ottmaradt ülve az ágyon.

Hanyatt dőlt, és a mennyezetet bámulta. Azt próbálta megfigyelni, mennyi idő telik el így, de minél éberebben csak ezen csüggött, annál bizonytalanabbá vált a megítélése. Hiábavaló várakozásából újabb kopogás zökkentette ki, de most nem a bejárati ajtón kopogtak a tétova ujjak, hanem közvetlenül a szobája ajtaján. Hát persze, a lakbér, nyilallt bele azonnal a rémület. De sürgős nekik, az anyjuk kapzsi úristenit, próbálta sértettségbe fojtani a félelmet.

– Tessék – szólt ki kelletlenül. Éva, mert ő kopogott, értve a hangsúlyból, nem nyitotta ki az ajtót, csak a kilincset nyomta le. – Mindjárt jövök – szólt ki Süket.

– Igazán nem akartam zavarni – mentegetőzött Éva.

– Éppen most akartam átmenni magukhoz – próbált magyarázkodni Süket.

– Jöjjön csak bátran, mi mindig szívesen látjuk, hiszen tudja! – mondta Éva, és megpróbálta az előszobába lépő Süketet a saját szobájuk felé terelni. – Csak nincs valami baj? – súgta anyás elnézéssel. Süketet inkább gyanakvóvá tette, semmint hogy bátorította volna ez a cinkosság, de azért engedelmeskedett.

– Na, mi van, fiatalember? – rikkantott rá odaát jókedvűen Döme. Süket nem értette, miféle hátsó szándék vezeti őket.

– Csak azt szerettem volna... – kezdte, de annyira belezavarodott a mondókájába, hogy újra kellett kezdenie. – Elnézést kérek, de most csak egy százast tudok adni, a többire szeretnék haladékot kérni... elsejéig.

– Foglaljon helyet – mondta az asszony, és egy széket tolt Süket alá.

– Az elseje az biztos, arra mérget lehet venni...

– De nem muszáj? – tréfált Döme.

– Ó, nincs semmi baj – mondta Éva –, jó lesz az akkor is. Nem kenyérre kell. Hanem az a kislány... – Gyanakvón fürkészte Süket arcát. A hatást leste.

– Mari? – kérdezte kényszeredetten Süket.

– Az unokahúga... – próbált kellemetlenkedni Döme.

– ...kereste – fejezte be Éva, amikor végre szóhoz jutott.

– Itt volt? – érdeklődött Süket.

– Telefonon – mondta az asszony.

– Köszönöm – állt föl Süket a székből. – Mennem kell – intett az ajtó felé. – Viszontlátásra.

– Kikísérem – mondta Éva. – Itt volt ám – súgta Süket fülébe, amikor az előszobába értek –, csak előtte – s itt a szemével a szobában maradt Döme felé vágott – nem akartam mondani. – Megadtam neki a telefonszámot. Rosszul tettem? – csodálkozott el, látva Süket ingerült arckifejezését. – Értse meg, az ember nem szökhet el az elől, amit... – bosszantotta, hogy belezavarodott, de nem hagyhatta ennyiben. – Annak a kislánynak szüksége van magára, igazán csúnya dolog lenne, ha pont most hagyná cserben.

– Én cserben?

– Nem kereste, pedig ő annyira várta.

– Nem volt időm.

– A kötelességét akkor se mulaszthatja el az ember. Legyen jó hozzá, hiszen maga rendes fiú. Mondtam én a kislánynak is, nem olyanak ismerem magát, aki ne tudná, mi a kötelessége... egy nővel szemben – fejezte be sietve a mondatot, miközben hátra-hátra pislogott a szobája felé, nem sokallta-e meg Döme máris a távollétét. Mielőtt végleg magára hagyta volna Süketet, még egyszer visszaszólt neki, kockára téve ezzel a családi békességet is: – Ne feledje el, amit mondtam, és legyen jó fiú!

ÖTÖDIK FEJEZET

Bemegyek a fodrászatba, gondolta, biztosan ott találok, úgy emlékezett rá, Mari most délelőttös, de már a lépcsőházban úgy érezte, képtelen megküzdeni a mozdulatait behálózó gyöngeséggel. Olyan volt mindez, mintha máris az öregség mindent felborító utolsó szédülete legyintette volna meg. Valószínűtlennek tetszett, hogy eljuthat akár csak a legközelebbi sarokig is, nemhogy a város másik végébe, a zavaros villamos-, autóbuszjáratok labirintusába zárt fodrászműhelyig. Az utóbbi napokban többször neki vágott már ennek az útnak, de valahol mindig elakadt, s a kísérletek egyre reménytelenebbekké váltak. Arra azonban még az elmúlt napok rossz tapasztalatai alapján sem számított, hogy ilyen hamar, már a lépcsőházban, a kezdet kezdetén elfogy az ereje. Azonban a teljes kilátástalanság nem szegte kedvét, ahogyan az várható lett volna, ellenkezőleg: inkább fölszabadulttá tette.

A részegség határán imbolygó mozdulatokkal, de szinte jókedvűen botorkált le, jutott a szemétszagú, hideg kapualjba. Mélyet lélegzett az erjedés sugallatától áthatott levegőből. A magukat hunyorgással álcázni akaró szembogarak szemérmetlenül meredtek a kapunyíláson át beözönlő világosságba, amelynek kételkedés ette függőnye mögött mintha Marit vélte volna fölfedezni. Nem tudta, rossz tréfának, egyszerű káprázatnak vélje, amit lát, vagy esetleg mégis higgyn neki? Úgy állt Mari előtt, úgy nézett rá, mintha szántszándékkal nem akarná észrevenni, még köszönni is elfelejtett.

– Mi az, már meg se ismeresz? – kérdezte Mari. Süket meglepetten tapasztalta, bármennyire félt ettől a találkozástól, most nyoma sincsen benne a félelemnek, sőt, bizonyos bántó könnyedség fertőzte meg a viselkedését, amelynek a nyoma a hangjában is fölfedezhető volt, hiába próbálta elrejteni.

– Éppen hozzád indultam.

– Hagyjuk ezt.

– Nem hiszed?

– Elhinném szívesen, de hát ez képtelenség, egészen egyszerűen képtelenség.

– Miért?

– Még kérdezed? Ezek után? Azért kéne hinnem neked, hogy aztán annál könnyebben kiröhöghegy?

– Miért mondod ezt? Hiszen én mindig, mindig is... Sohase hazudtam neked...

– Ne vigasztalj – mondta Mari –, nincs rá szükségem! – Ugyanakkor a szavaiból az értelmükkel tökéletesen ellentétes jelentés süttött.

– Talán van valaki más, aki megvigasztaljon? – bizonytalanodott el Süket.

– Hülye vagy, hülye, hülye, hülye... – robbant ki erre Mariból ellenállhatatlanul a zokogás. S hogy Süket ne láthassa, a hideg, vizeletszagú falhoz szorította az arcát, ide sírta, ide mázolta a könnyeit.

A szövetség, amely csalások, hazugságok, ezer megalkuvás árán, de mégiscsak épülni látszott közöttük, most mintha minden különösebb ok nélkül, szinte egyik pillanatról a másikra magától összeomlott volna. Minek ezt a kiábrándító utat, ezt a kicsinyes, valószerűtlen életet végigjárni: bármit csinálsz, úgyis ugyanaz lesz a vége, mindig ugyanaz, ugyanaz, ugyanaz... Egy-egy pillanatra elcsitult a zokogása, de aztán visszatért, s újult erővel lapította a falhoz a vállát, és egyre kíméletlenebbül csak rázta, rázta, rázta...

– Ne sírj, na, ne sírj már... – próbálta kérlelni Marit minden meggyőződés nélkül Süket, talán csak azért, hogy a büntudatán enyhítsen. Olyasfajta reménytelen makacssággal hajtogatta a lassan teljesen értelmüket veszített szavakat, mint amikor valaki a földhöz vágott pohár cserepeit próbálja újra meg újra sikertelenül összeilleszteni. Bár érezte a mozdulat ügyetlenségét, nem ide való voltát, meg-

próbálta átfogni Mari vállát. Mari ingerülten, szinte iszonyodva lökte el magától. Nem mert újabb kísérletet tenni. Elámult ekkora erő, ilyen fékevesztett kétségbeesés látán: Én volnék mindennek az oka, én tettem volna mind-
ezt?

– Hagyjál békén, hagyjál békén... – rázkódott össze Mari, s szinte eltorzult az arca. Az elszánt és vad visszatartás láttán Süket egyszeriben eltántorodott eddigi lelkiismeret-furdalás táplálta békülési szándékától. Mintha hideg fővel tette volna, olyan számítóan, kegyetlenül vágta Mari szemébe a kérdést:

– Hát akkor minek jöttél ide? – Mari körül megfordult a világ. Sok mindenre számított, de erre nem. Hiába hangzottatta magában, hogy semmi jót nem várhat Sükettől, s hiába tudta is, belülről azért mind ez idáig azt remélte, hogy végül másképp lesz. Jobban fájt neki, hogy ez a belső, titkos előérzete megcsalta, mintha nyíltan tévedett volna az eszével. Hogy lehet ilyen, te úristen, hogy lehet! A legszívesebben azonnal elrohant volna, de az erejéből csak arra futotta, hogy visszatapadjon a falhoz, s a vállát még megadóbban dobja oda a teljesen elvadult zokogásnak.

– Csak – sírta bele a falba dacosan, a fulladással küszködve. Süket úgy érezte, akarata és szándéka nélkül kényszerült bele ebbe a megalázó helyzetbe, és hogy ez Mari műve. S hiába tudta, hogy alaptalanul vádaskodik, az igaztalan gyanakvás mocsara egyre lejjebb és lejjebb húzta. Amikor némi együttérzést erőltetve a hangjába, mégiscsak megszólalt, ezzel is csupán önmagát próbálta igazolni, Mari mintha már egyáltalán nem is érdekelté volna. Mari valamit megérezett ebből a sanda szándékból, s makacsul szegült ellen újra. Ez a rejtett, de annál könnyörtelenebb lelepleződés váratlanul sodorta a megértés közelébe Süket. Bármilyen egyszerű, hétköznapi érzés is, eddig sosem sikerült igazán kapcsolatba kerülnie vele, talán még kimondani is szégyellte volna a szót, amelyet most olyan kedvtelve ízlelgetett.

– Miért csináltad ezt velem, mondd, mondd meg, miért?
– A lépcsőház visszhangos távírószobájából, mint morzejelek kopogtak vissza a szavak. Miért, miért, miért... – ti-tá ti-tá ti-tá...

– Nem tudom – mondta Süket. Zavarban volt. A megértés hirtelen gyulladt világossága szavakat nem kölcsönzött neki.

– S ha meg tudnád is magyarázni, most már hiába... – süllyedt egyre mélyebbre a saját kiábrándultságába Mari.

– Nem, az nem lehet... – mondta Süket.

– Akkor miért nem mondd? – úgy szöktek ki, olyan őszinte reszketéssel, bizalommal a belső kétségbeesés csapdájából ezek a szavak, mintha idekint valóban a szabadság várná őket. – Hiszen tudod jól, elhinnék neked mindent szívesen, bármit hazudnál, ha tudnám, ha biztos lehetnék benne, hogy azért mondd, mert tényleg meg akarsz vigasztalni... – és Mari ujja zavartan Süket markába szökött. Egyémásra találtak, s most már az sem zavarta őket, hogy mi minden ellenére.

– Nem akartam, hidd el, hogy nem akartam...

– Annál rosszabb.

– Hogy érted ezt?

– Már észre se veszed, hogy bántasz, annyira... – Mari nem tudta befejezni, levegőt kellett vennie.

– Szeretlek... – mondta Süket váratlanul, de mintha ki sem mondta volna. Talán azért érzem így, mert nem egészen igaz, töprengett magában. Mari érezte, mennyi figyelmet érdemel ez a vallomás, nem bántóan, de átsiklott rajta:

– ...nem érdekellek – fejezte be az iménti lélegzet-törte mondatot.

– Szeretlek – mondta újra, szégyentől száraz, forró torának ellenszegülését is legyőzve Süket.

– Miért mondd ezt?

– Mert így van.

– Csak ki akarsz csúfolni – suttogta Mari alig hallhatóan. Látszólag még mindig ugyanolyan makacsul állt

ellen, mint eddig. Süket, szinte eleve beletörődve a siker-
telenségbe, mintha csak megszokásból tenné, úgy békít-
gette. Váratlanul érte, amikor Mari könnytől mocskos mó-
kusarcát a kabátjába fúrta.

– Mi baj van? – Megpróbált Mari arcába nézni, de nem
sikerült. A makacsul leszegett áll nem engedett az erő-
szakoskodásnak sem. Süket elszégyellte magát. Eddig is
tudta, hogy Mari sír, mégis úgy tett, mintha csak most
vette volna észre. – Ne sírj! – mondta. – Mostantól minden
másképp lesz, minden.

– Késő – mondta Mari –, most már késő.

– Hogy volna? – próbált kitérni Süket. – Hogy mond-
hatsz ilyet? – Ugyanaz a bizonytalanság bujkált benne,
amely Mariban, csak éppen szégyellte.

Mari, amikor úgy döntött, eljön Sükehez, otthon egészen
másként tervezte el a találkozást. Azt hitte, lesz benne erő
egyetlen kurta mondattal megpecsételni eddigi viszonyu-
kat, ugyanakkor véget is vetni neki, de hát semmi sem úgy
alakult, ahogyan szeretne volna. Már ott kezdődött a vesz-
szőfutása, azokkal a rohadt villamosokkal: egészen átfá-
zott a hideg, huzatos peronokon, mire ideért, aztán itt is,
nem fönt, a szobájában találta Süketet, ahogyan elképzelte,
hanem már a lépcsőházban. Arra számított, mielőtt becsön-
get, kifújhatja magát az ajtó előtt, de ez a váratlan összefu-
tás kihúzta a lába alól a talajt. Nem volt ereje Süket arcába
vágni az igazságot, amely a csömörig csomósodva gyült
meg a torkában: terhes vagyok. Pedig ezt kellett volna ten-
nie, de szinte lehetetlen volt hátat fordítani, elindulni vissza
az ellenséges városon át a még ellenségesebb otthon felé.

Ahogy fölfedezte Süketben a megértés első rezdülését,
azonnal belékapaszkodott. Szégyellte, hogy így, szinte erő-
szakkal csikarta ki a megbékélés hazugságát, mégsem
tudott lemondani róla. A megkönnyebbülés pillanatában,
szinte akaratlanul buggyant ki a száján a vallomás:

– Terhes vagyok! – A szavak belepréslődtek Süket ka-
bátjába, a füstös, szekrényzagú szövetbe. Pártatlan fül talán

meg sem hallja őket, de Süket éber gyanakvással kapta föl a fejét. Riadt tanácstalanság volt benne. Hát erre aztán nem számított! Pedig számíthatott volna. Mari érezte: minden, minden a visszájára fordul, de furcsamód valahogy most nem bánta már ezt sem. A zokogását sem akarta rejteni tovább, az arcát fölemelte, még a szemét se sütötte le, belenézett egyenesen Süket szemébe. Megadóan viselte a szégyenét, olyannyira, hogy az már-már hivalkodásnak tetszett. Könnyű volt, és a valószínűtlenségig érzéketlen, mintha összeroppanat volna benne az a belső feszültség, amely ide juttatta.

– Mióta?

– Azóta, hogy... Mit kérdezhetsz ilyen hülyeségeket, hiszen te is tudod!

– És biztos?

– Voltam orvosnál.

– Orvosnál?

– Hát persze – Mari már ingerült volt. – Azt hitted, a levegőbe beszélek? – Süket hallgatott. – Ne reménykedj! – Süket úgy érezte, mintha csak most nyílt volna rá a szeme mindarra, amivel eddig nem törődött, most találta volna magát először szembe megszokásainak mulékony fényével, most ébredt volna rá, hogy minden, de minden jóvátehetetlenül egyszeri. Haladékat kérni, megállni, dédelgess bármilyen hazug reményt, lehetetlen. Kapkodva, futtában kell odahagyni mindent az idő és az időtlenség örökös zavarában, de talán így természetes. A rend, a szabályosság vágya csupán az emberi hiúság bagolyvárában fészkel, ott huhog, az élet sodra, a mindennapok gyalázata nem ismeri. – Most kell visszamennem – mondta Mari.

– Hova?

– Az orvoshoz.

– Minek?

– Hát hogy elvetessem – mondta Mari idegesen. Megalázónak találta a kényszeredett helyzetet, amelybe Süket a kérdéseivel belecsalta, de már sírni sem tudott igazán, csak

reszketett hangtalanul. Süketet is átjárta ennek a reszketésnek az árama, érezte, hogy tennie kellene valamit, de képtelen volt bármire rászánni magát. Amikor mégis megszólalt, a szavai már csaknem minden időszerűségüket elveszítették.

– Ne hülyéskedj! – mondta. Bár érezte, milyen nevetséges, amit mond, valahogy nem futotta többre. Aztán mégis kibukott belőle, bár nem gondolta végig, mit jelent ez az érzés. – De hiszen az gyilkosság! És mi nem akarunk gyilkosok lenni!

– Mi mást csinálhatnék?

– Mondjuk, akár meg is tarthatnád... tarthatnánk...

– Mi az, hogy tarthatnánk? Egyáltalán nem úgy viselkedtél eddig, mint akinek bármi köze van ehhez az egészhez.

– Nem tudtam.

– Hát éppen ez az, tudnod kellett volna.

– Honnan, ha egyszer nem mondtad...

– Kérdezted? Még csak nem is kerestél, ki se jöttél egyszer se azóta... A gyerek nem játék. Nem elég megcsinálni, megszülni, el kell tartani, föl kell nevelni... És ez már sokkal nehezebb.

– Ahogy más, mi is fölneveljük.

– Csakhogy se lakás, se semmi...

– Megoldjuk, ne aggódj!

– Miből? Ha én szülni megyek, tudod, mi táppénzt kapok...

– Elmegyek dolgozni.

– Abbahagyod az iskolát?

– Igen.

– Aztán meg engem szidsz majd. Sose bocsátanád meg, tudom.

– Befejezhetném estin.

– Gyerek mellett, albérletben... Á, ezt nem gondolod te se komolyan.

– Miért? Ha más kibírja, én is kibírom.

– És velem, velem mi lesz? Ne haragudj, de ez felelőtlenség. Manapság már nem lehet egy gyereket a világra hozni csak úgy vaktában. Előbb egzisztenciát kell neki teremteni, ha ez nem megy, akkor inkább ne is jöjjön a világra... Most mit nézel rám úgy, mint egy gyilkosra? Ez nemcsak az én véleményem, akárkit megkérdezhetsz, mindenki ezt mondja. Azt hiszed, ha a homokba dugod a fejedet, és nem veszel tudomást róla, akkor olyan lesz a világ, amilyennek szeretnéd? Hát nagyon tévedsz.

– Ezt meg hogy érted?

– Nincsen sok időnk gondolkozni. Most kell észnél lennünk, amikor még választhatunk.

– Nekem ez nem választás.

– Más is megteszi. Mindenki.

– Én akkor se.

– Hülye vagy.

– Inkább az legyek, mint gyilkos.

– Hagyd már abba, és próbáld végre józanul végiggondolni az egészet.

– Ha arra várunk, hogy mindenünk meglegyen, sose lesz gyerek, az biztos.

– Nem kéne nekem minden, csak egy lakás.

– Ad a tanács.

– De mikor?

– Honnan tudjam? – vont a vállát Süket.

– És addig?

– Szerzek albérletet. Vagy jobban szeretnél anyádékhoz fordulni?

– Ugyan, abba az egy szobába?

– Akkor marad az albérlet.

– Soha.

– Miért? Venni képtelenség, annyi pénz talán nincs is a világon, amennyiért manapság lakást lehet szerezni. Nincs más lehetőség, húzódj be valamelyik bűdös patkánylukba, aztán várd, hogy a tanács, az állam talán egyszer majd megkegyelmez. Persze, ha nincs szerencséd, holtad napjáig el-

várhatsz. Én is tudom, de akárhogy is van, azért hadd éljen az a gyerek. Próbálg meg bízni, most igazán bíznod kellene.

– Miben?

– Hát hogy majd minden jobbra fordul.

– Már nem tudok.

– Bennem se? – kérdezte Süket egészen váratlanul a személyes érzelmek felé terelve a beszélgetést. Mari nem válaszolt. Ízléstelennek találta ezt a váratlan személyeskedést. Neki kellett szégyenkeznie Süket helyett is, amiért átlátott annak önző nagyképűségén.

– Benned? – kérdezte gúnyosan. – Tudom, hogy rosszul teszem, ha most hiszek neked, keservesen meg fogok érte fizetni, és mégse tudok mást csinálni. Bolond vagyok, te úristen, milyen bolond is vagyok én! – Az arcát a kezébe temette, de úgy, mintha önmagát akarná kicsúfolni vele. Süket közelebb lépett hozzá, megfogta a kezét.

– Te fázol! – fedezte föl álmélkodva. – Gyere föl, legalább megmelegszel.

– Ki van otthon?

– Nem érdekes.

– Nem, nem megyek – mondta Mari, talán attól ijedt meg, hogy túlságosan is nagy kedve lett volna engedni a csábításnak. Kilépett a kapualjból. Süket elkapta a karját, és visszarántotta. – Na, mit csinálsz? – próbált szabadulni Mari, megriadva a ragaszkodásnak e váratlanul megnyilvánuló brutalitásától.

– Elkísérlek, jó?

– Rángatni azért nem kell.

– Bocsáss meg! – mondta Süket, de nem engedett.

– Fölösleges fáradnod – mondta Mari –, egyedül is hazatalálok.

– Na, nem is azért.

– Hanem?

– Ilyen állapotban...

– Hagyd már! – rázkódott össze Mari. – Mástól nem tudsz beszélni? Nem elég, hogy így alakult, mért kínoz még te is?

– Nem akartam.

– Te könnyen beszélsz, de nekem... – Végül is sikerült kitépnie a karját Süket szorításából. Megállt, és szembe fordult vele, megmarkolta mellén a kabátot, és rázni kezdte, rázni, rázni, mintha egy lehetetlenül mély álomból próbálná fölébreszteni – ...dönteni mégiscsak nekem kell. – Süket úgy érezte, annyira igazak, tiszták ezek a szavak, hogy most már neki igazán nincs, nem lehet mit mondania.

Mintha még egyszer, utoljára annak a nyögve, prüszkölve induló mozdonynak az erőfeszítésére kellene bíznia magát, amelyik annak idején kipöfögött vele a ködbe töpörödő, meszelt kerítésű, sárga állomásról, olyan volt minden, üres, és mégis teli a változás fenyegetésével. A kerek a melléig érték, vén kezek lökték odább, alámerült a kicsapó gőz sustorgásában, szén és olaj szaga metszette át a reggeli földek illatát, a szántásokét, a rétekét. Valami nemcsak elveszni, de megszületni is sejtett. Lába a lépcső reszkető pallóján feszült, keze a fogantyú mocskos, hideg vasára ragadt, de ez már mindegy is volt, nem törődött vele tovább senki. A föld azonmód, gazos árokpárt képében futott ki a lába alól. És ebben a szédülésben az esztelen ragaszkodás mellett ott lapult az elszakadni tudás káröröme, fennhéjázása is.

– Igazad van – mondta Süket, és megállt egy lélegzetvételtelre. – De hát éppen ezért nem kéne elvetetni.

– Hanem?

– Fölnevelnénk.

– Örültség.

– Akkor is! – Alig tudta visszatartani a könnyeit, úgy meghatódott a saját jóságától. – Ha már összetartozunk, minek tépnénk szét...

– Mit szólnak ehhez anyámék! Hogy mondom meg nekik?

– Egyszerűen, odaállsz elébük, és...

– Könnyen beszélsz.

– Mondjam meg én? Megmondom szívesen. Nem szégyen az.

– Nem is azért, mintha szégyellném, inkább valahogyan olyan furcsa, hiszen nincs hozzá semmi közük. Ez csak a mi... – ...kettőnk dolga, akarta mondani, de nem fejezte be a mondatot. Nem akarta tolawodóan az együvé tartozásukra emlékeztetni Süketet. Szeretett volna még egy lehetőséget adni neki a meghátrálásra, hogy kibújhasson a felelősség alól. Ezt mindenképpen meg kell tennie, úgy érezte, bármennyire is félt most már tőle, hogy Süket esetleg valóban él az alkalommal. – Elvetetem inkább, és kész... – mondta. Elharapva hagyta abba a mondatot, annyira türelmetlenül várta rá a választ. Süket nem értette, miért fordult meg ilyen hirtelen Mari, mi a szándéka vele, gondolta, egyelőre jobb, ha nem vesz tudomást róla, ott folytatja, ahol az imént voltaképpen még abba sem hagyták.

– Igazad van – mondta. Marival erre megfordult a világ. Hiába próbált közönyös arcot erőltetni magára, nem sikerült. Nem akart, most már végképp nem akart színt vallani Süket előtt. – Ha gondolod... – Süket meglepődve tapasztalta szavai váratlan hatását, de megpróbálta nem zavartatni magát – ...nem szólunk senkinek. Egyszerűen elköltöztől otthonról, és kész. – Mari csak most vette észre, hogy Süket másról beszél, s megkönnyebbült.

– De hová? – kérdezte szinte boldogan.

– Mondtam már, evvel ne törődj, szerzek valamit, az biztos. Ezek – bökött hátra a ház felé, amelyet jócskán elhagytak már – nem hiszem, hogy beengednének, olyan rigolyások, különösen az öreg, de nem érdekes, az egyik haverom már meg is ígérte – úgy érezte, szüksége van erre a kis hazugságra –, hogy szerez valamit, egy nyaralót...

– Hát nem tudom...

– Nem bízol bennem?

– Nem benned nem bízom, valahogy ebben az egészben, minden olyan bizonytalan.

– Majd csak lesz valahogy. Különben is, ettől a bizonytalanságtól csak az életeddel együtt szabadulhatsz meg.

– Ne beszélj ilyen cinikusan!

– Nem annak szántam.

– Tudom – mondta Mari, és odabújt Sükethez, és a vállára hajtotta a fejét, mintha valóban minden rendben volna.

A zötykölődő peronzug ketrecében álltak, csöndben nézték, ahogyan valami ismeretlen erő rázza, ingatja a házfalakat, remegteti az ablakokat. Amikor a kiskapu elé értek, Süket megfogta Mari kezét, s egy pillanatra visszatartotta.

– Bemenjek veled?

– Ne – tolta el magától Mari gyöngéden Süketet –, most ne. Majd én elintézem, jó? – és otthagytta egy gyorsan illanó csók kámforízével a száján. Süket szorongva tette meg az utat hazáig, mint aki menekül.

A kollégium előtt állt. Nagyot várta, mindenképpen találkozni akart vele. A fák ágai közt megbúvó lámpák nem sok világosságot adtak, s ő ráadásul még a telefonfülke árnyékát is magára húzta, hogy észrevétlenné váljék. Nagy szemrebbenés nélkül ment el mellette. Süket, mintha csak erre várt volna, kilépett az árnyékból. A kezét Nagy vállára tette. Nagy összeresztette. Csak nem megijedt? Süket sohasem gondolta volna, hogy ilyesmire is képes, egyáltalán, hogy bármiben is részese azoknak az emberi gyöngeségeknek, amelyekkel ő olyan kilátástalanul küszködik már a megszületése óta.

Nagy bokszolóállásba helyezkedett: a keze ökölbe szorult, ütni készült.

– Á, te vagy az – engedte le csalódottan a kezét, amikor fölismerte Süketet. – Mit akarsz? Valami baj van?

– Kéne valami állás, azt mondtad, tudsz szerezni.

– Most rögtön, vagy jó lesz azonnal is?

– Ne hülyéskedj, ez most komoly.

– Mint a vakbélgyulladás.

– Ha nem akarsz velem normálisan beszélni, akár el is mehetek.

– Megsértődöttél? – hátrált meg Nagy. – Nem érted a tréfát. Na, ne hülyéskedj! Gyere, szedd össze magad! – mondta,

és Süket vállára tette a kezét. – Majd odabent elmondod, mi nyomja a lelkedet.

– Nem, nem akarok bemenni.

– Gyere, akkor menjünk be legalább ide a büfébe!

– Nincs pénzem.

– Ne törődj vele! – Nagy még mindig átkarolva tartotta Süket vállát, erős markának érintéséből biztonság sugárzott. Elindultak lefelé a lépcsőn. – Mit akarsz te avval az állással? – tért vissza a lényegre most már egészen bizalmasan Nagy.

– Kell a pénz.

– Mire?

– Lakásra.

– Mért nem kérsz kollégiumot?

– Tavaly se adtak.

– Az tavaly volt. Az idén biztos fölvennének.

– Már nem lehet.

– Miért? – Süket vállat vont. – Csak nem nősültél meg? – próbálta tréfára fordítani a szót Nagy, de a szavai éppen az ellenkező hatást váltották ki, mint amelyet várt. Süket ahelyett, hogy harsányan röhögni kezdett volna, magába roskadt. – Na, mi van, csak nem találtam el?

– Majdnem.

– Öregem, te teljesen megőrültél. Ráadásul a csaj is ugyanolyan ágrólszakadt, mint te, mi, azért nincs lakás, állás, semmi, így van? Ne csinálj hülyeséget, hagyd ott, amíg nem késő.

– Nem lehet.

– Miért, annyira szerelmes vagy?

– Nem erről van szó.

– Hanem? – Süket makacsul hallgatott. – Gyerek? – talált rá a hallgatás okára a vártnál is gyorsabban Nagy.

– Igen.

– És már nem lehet elvetetni?

– El lehetne, csak...

– Nem akarja a csaj?

– Én nem akarom.

- Te?
- Én.
- Nem értem.
- Az én gyerekem, föl akarom nevelni, mit nem értesz ezen?
- Tönkreteszed magad.
- Nem érdekel.
- Akit szülők, nagybácsik segítenek, még csak bírja valahogy, de egyedül... Igazán találhattál volna valami menő csajt, van itt belőlük elég, más sincs jószerivel, akinek a papája eligazította volna a szénádat, lakás, állás nem lenne gond, de így vaktában belevágni... Ennek nem lesz jó vége.
- Nem arra kértelek, hogy kioktass! Tudsz-e valami állást?
- Jót nem tudok, azt mind elhappolják odafönt, hozzám csak a szemete jut.
- Nem válogatok.
- Akkor gyere be holnap a KISZ-bizottságra, adok egy pár címet.
- Hogy kerülsz te a KISZ-bizottságra?
- Amíg annak a hülye Kapásnak a balhéját elrendeztem, sikerült bedolgoznom magamat. Jól jön ez majd. Ha végezek, nem akarok hoppon maradni. – Beléptek a büfébe, s megálltak az egyik pult előtt.
- Akárhova kerül az ember, ha van benne kitartás, tehetség, megcsinálja, amit akar, ha meg nincs, akkor úgyis mindegy.
- Akinek az állam hivatalt adott, annak észt is adott, akinek meg nem, avval a kutya se törődik... Ha van megfelelő állásod: van időd, van lehetőséged, elismerik, amit csinálsz, ha kívülálló vagy, akkor se idő, se lehetőség, se elismerés, se pénz, és ebbe előbb-utóbb belerokkan az ember. Majd meglátod.
- Lelkiismeret is van a világon.
- Sokra mész vele! – legyintett Nagy, s elindult a pénztár felé. Két pohár sörrel tért vissza nemsokára. – Itt van,

ígyál – toltá az egyiket alig leplezett bosszús sajnálkozással Süket elé.

– Kösz – mondta Süket, és elvette a poharat. Megitták a sört, és hallgattak. Nem volt mit mondaniuk egymásnak.

A benti tompa zümmögés melegét idekint a város éles, otthontalan kavargása váltotta föl. Nagy körül sem nézett, mint aki már eleve tudja a célját, úgy indult el a maga útján. Süket egy darabig ott futott mellette, mert nem volt biztos benne, hogy esetleg nem kéne-e mégis elköszönniük egymástól, de aztán csak elmaradt anélkül is. Csohálda ezt a magabiztosságot, de nem vágyott rá, üresnek tartotta, végtelenül üresnek. Bármennyi bajt, gondot okoztak is neki a maga kétségei, nem szívesen cserélte volna el őket Nagy bizonyosságával. Nagynak elég volt az, amit tudott, bőven elég ahhoz, hogy eligazodjék, s a többivel, a nem tudható dolgokkal szinte szándékosan nem törődött. Bizonyos szempontból igaza volt, mert hát valóban, minek is törődni azzal, aminek semmi haszna?

Az ébredés sem mosta ki belőle annak az álom nélküli éjszakának az ízét, amelyet most maga mögött hagyott. Az ágyban töltött idő nemhogy levette volna a válláról a tegnapi nap terheit, újakkal rakta meg, a fáradtság összegyűlt benne, s ólmos nehezezként lapult meg a sejtjei mélyén.

Éva mintha csak rá várt volna, úgy állta el az útját az előszobában. Nem a véletlen vezette, az látszott rajta. Süket most döbbsent csak rá, amikor meg kellett szólalnia, hogy fáj a torka. Mintha tompa kést próbált volna lenyelni, s az a torkán akadt volna, olyan érzése volt. Régi betegségek párlott ágyszaga érzett, átizzadt dunnák súlyával megtetézett délutánok mélye, a rongyolt izmok között vacogó láz lobbánása, amikor még a saját csontjaid súlyát is visszaérzed. Bármilyen mozdulatlanul gubbasztasz az ágy kifeküdt gödrében, bármilyen meghunyászkodva, már-már semmivé válva várod a gyógyulást, úgy érzed, képtelen vagy kiérdemelni.

Nem tudta, hogy a torokfájás szülte-e a beszédől való irtózatát, vagy fordítva, mindenestre képtelen volt meg-

szólalni. Az asszony észrevette Süket kényszeredettségét, de mintha kedvét lelte volna benne, csaknem a végtelenig nyújtotta a kínos egymásra várakozást, amelyből Süketnek nem volt módja kiszabadulni.

– Mi újság? – kérdezte végül, amikor megunni látszott a hallgatást, olyan magától értetődően, hogy az már-már az arcátlansággal fölért. Most kéne beszélnem vele, gondolta Süket, Mariról, a gyerekről, de túl korai és túl nyilvánvaló volt az alkalom ahhoz, hogy éljen vele. – Valami baj van? – Éva már-már gyöngéd volt. – Csak nem Mari-val? – Abbahagyni, és elkezdeni valami egészen mást, Süket ezt szeretne volna, talán csak azért, mert nem lehetett. Megkísérteni valamit, amikor azt se tudod, mi az, hiú és fölösleges kalandnak látszik, de talán mégsem az. Nem elég hinni, amit gondolsz, vagy gondolni, amit hiszel, egyformán útvesztőbe jutsz, bármelyik módszert követed.

– Igen – vallotta be Süket hosszas tétovázás után. Többször is megfordult a fejében: tagadni fog, végül mégis az igazat mondta. Azt hitte, ez még nem jelent semmit, innen még bizvást visszafordulhat, belül azonban érezte: másképpen van, elfogyott az ereje, nem tud tovább alakoskodni.

– Beszélt vele? Olyan izgatott volt a múltkor, amikor itt járt.

– Igen?

– Nem értem magát, hiszen olyan rendes lánynak látszik.

– Az is.

– Hát akkor meg miért nem jobb hozzá? Ne gondolja, hogy minden bokorban talál hasonlót, különösen manapság...

– Tudom, el is venném... feleségül. Csak hát...

– Csak hát?

– A lakás. Nincs hova költözzünk.

– Itt elférnének, miért nem jönnek hozzánk?

– Jönnénk mi, de... a férje...

– Dömét bízza rám, megbeszélem én vele, jó?

– Köszönöm.

– Ne gondolja, hogy rosszat akar magának, maguknak, á, belülről csupa megértés, csupa jószág, arany szíve van. Maga még nem ismeri. Minden rendben lesz, nekem elhiheti. – Süketet hirtelen elkapta a köhögés, bármilyen görcsösen igyekezett, nem tudta visszatartani. Meg kellett várnia, amíg magától lecsillapodik. – Nem hiszi?

– Dehogynem... – vette elő a zsebkendőjét Süket. Kifújta az orrát, aztán ugyanazzal a taknyos-mocskos zsebkendővel a homlokát kezdte törölgetni.

– Hát akkor meg legyen egy kicsit jókedvű.

– Megpróbálom – mondta Süket, de képtelen volt változtatni az arc kifejezésén. Különben sem volt tiszta a lelki ismerete. Úgy érezte, visszaél Éva jóindulatával, ha nem mondja meg, hogy Mari gyereket vár. Ugyanakkor előhozakodni is képtelen volt vele. Abban bízott, lesz még rá alkalom, mintha nem tudta volna: az igazságot sosem az alkalom hívja, mindig annak ellenére van jelen.

– Tudom én, hogy unalmas öregasszony vagyok, de hát ne is az én kedvemért...

– Tényleg azt hiszi, ilyeneket gondolok magáról? – ijedt meg Süket.

– Jól van, jól van, csak tréfáltam... – tette az asszony Süket vállára a kezét. – Aztán föl a fejjel! Én beszélek Dömével. Maga meg... – s itt váratlanul bizalmassá halkította a hangját – ...hozza el egyszer Marit, aztán akkor majd együtt megbeszélünk mindent, jó? – A választ meg sem várta, bement a szobájába.

Süket nem mozdult, a csukott ajtót nézte, mintha valamire várt volna még. Nem, dehogy akart ő hallgatózni, még amikor az ajtó megszólalni tetszett, akkor sem volt egészen tisztában vele, mit csinál. Az asszony fojtott hangjának sistergését Döme durva szavai követték, az ajtó nem nyelte el, inkább fölerősítette őket.

– Jöhet ám – itt rövid nevetés szakította meg a mondatot – a seggembe dugaszna! – Aztán szinte meghunyászkodva folytatta, mintha a szándékolt durvasággal sikerült

volna könnyíteni a lelkén. – Tudtam, előre tudtam, hogy így lesz: add oda a kisujjadat, s az egész karodat kérik. De evvel éppúgy nem érik be, mint a kisujjaddal. Semmivel, amíg föl nem fálnak egészen. Ez itt a baj. Eddig se volt könnyű, de kibírtam, háború, rekvirálások, tiszta röhej, hogy ilyen semmiségbe kell belebuknom, ilyesmik miatt kell megdöglennem.

– Ne beszélj bolondokat, attól, hogy meghúzzák itt magukat, még nem lesz semmi bajod.

– Ha meghúznák, nem is lenne, de éppen ez az, hogy nem húzzák meg. A lábom alól a szőnyeget, azt húzzák ki inkább, ahogy ismerem őket. Mind ilyen, nem azért mondom. Gyerek... Pelenkák... Még rendesen ki se szarhatom magamat, mert állandóan foglalt lesz a fürdő.

– Megegyezés kérdése. Legalább addig hadd maradjanak, amíg nincs gyerek.

– Aztán meg kidobod őket az utcára?

– Csinálunk egy szerződést, aláírják... Elvégre felnőtt emberek, tudják, mik a jogaik és mik a kötelességeik. Idehívtam őket.

– A nő is?

– Marira gondolsz? Hát persze.

– Szóval azt veszi el, az unokahúgát!

– Mért csinálsz ebből ilyen nagy ügyet, unokahúg, nem unokahúg, mi mást mondhatott volna?

– Még véded is?

– Dehogyan védem, tudom én is, hogy hibázott, hát persze, de te soha nem csináltál ilyet, amikor fiatal voltál?

– Képzeld, soha.

– Vagy nem emlékszel rá, és nem is akarsz. – Süketnek ennyi elég volt. Így is többet hallott, mint amennyit szeretett volna.

Megalázónak érezte, hogy a háta mögött beszélnek róla, és ő nem léphet közbe. Szinte lehetetlen változtatni a dolgok menetén. Bármilyen kényelmetlen bevallani, mindnyájan kiszolgáltatottak vagyunk végül is.

Tudnék mesélni, ha volna mit. Ott állsz a horpadt fejű lovak között a közelgő őszi eső párájában topogva, fagyva, félve vársz, csak egyre vársz, bent a malom garatja mormog, megérkeznek a meleg, lisztillatú zsákok, szikkadt vállakról csúsznak le a kasba a friss szalma közé, ahova te is behúzódsz, hogy fölszívd magadba az őrlő kövek melegét a ruhádon át, s ez szinte fáj, így jutsz haza a házba, ahol asszony nép sűrög, téstát dagaszt, kenyeret szaggat, kemencét fűtenek, látod a kitátott kormos likon a huzattérben hogyan izzad, pöröl, nyí, huhog a venyige.

Találomra rótta a várost, míg csak be nem esteledett. Mariék ablakában nem gyulladt föl a villany, hiába leste. Nincsenek itthon. Hogy került ide, szerencsére azt most senki nem kérdezte tőle, s ettől megkönnyebbült. Keze a zsebében, még fütyörészett is, amikor nekivágott a környéknek, elindult a mellig érő, besüppedt kerítések során. Hallotta a szél motozását, mintha szemétkosárban turkálna valaki papírok, forgács és szalma közt. Ráért, mint ahogyan talán nem is illik. A legtöbb ablakon nem volt sötétítő függöny, vagy éppen elfelejtették behúzni, akaratlanul is megleshette a konyhában szöszmötölő asszonyokat, a bilin ülő gyerekeket, a vacsorát kanalazó családot, a sarokban gubbasztó öregeket, asztalra könyöklő férfiakat. Érthetetlen, eddig még sose tapasztalt szenvedély csalta beljebb és beljebb a kicsiny, megvilágítatlan utcák zegzugaiba.

Egyszerre azt vette észre, hogy semmi támpontja nincsen, képtelen tájékozódni. Az volt az érzése, egyre csak körbe jár, s hiába erőlködik, nem jut el sehova. Nem állt meg mégsem. Kábult volt a fáradtságtól s a kilátástalan igyekvéstől. Villamossivítást hallott. Nem hitt benne, mégis elindult felé. Ez volt a szerencséje. Sosem járt még itt, ezen az ismeretlen végállomáson. Rohanni kezdett, a fordulóban elérte az utolsó kocsit, s fölkapaszkodott rá.

Mari szinte berobbant az előszobába, félő volt látni, ahogy a kisasztal, a polc, a fogas között mozgott, mintha

leverni, föllökni, összetörni készülne mindent, pedig a viharos érkezés alighanem csak az izgatottságát volt hivatva eltakarni. Annyira félt ettől a látogatástól, annyira zavart volt, olyan tompa és távoli volt számára minden, hogy azt hitte, ha a villamos menne át rajta, azt sem érezné most. Kicsit szégyellte a felindultságát, mégsem tudta túltenni magát rajta.

Süket elképedve látta, mennyire más lett, mintha nem is vele beszélt volna délelőtt telefonon. Akkor megszólalni is alig tudott, most meg...

Mari is érezte ennek a kettősségnek a terhét, de tudta, nem törődhet vele. Mindig így volt, bármilyen kínos-keservesen került a cselekvés vonzáskörébe, ott már hirtelen éber lett és tettre kész. Élesen látott, határozottan ítélt, gyorsan cselekedett, szinte gondolkodás nélkül, kapkodva. Képtelen volt elodázni a tennivalókat, elkerülni a kockázatot, a sorsukra hagyni az eseményeket, olyan kihívóan ment elébük, hogy az már a butasággal fölért, pedig tudta, jobban járna, többre menne, ha a háttérbe húzódná. Képtelen volt túlfokozott éberségét tompítani, kivonni az öntudatlanság köréből, mint egy külső erőnek, úgy engedelmeskedett neki, úgy bízta rá magát a kiszámíthatatlanságára. Szinte meggörnyedt a súlya alatt. Lehülve és kiüresedve roskadt bele a székbe, amelyet Éva sietve tolt alá, látva, mennyire ki van szolgáltatva a hirtelen mozdulatok között leskelő gyöngeségnek. Döme az asztal túlsó sarkán a bajuszába temetkezett, az arcán sárgán virított a közönyösség álarca. Süket és Éva hátra maradtak, mint akiknek külön ügyük van. Marinak nem tetszett ez a bizalmas viszony. És amikor bejöttek, akkor is: nem lehetett volna azt a terítőt másképpen megigazítani, csak így, Sanyi vállába kapaszkodva?

Kezdett kínosan elnyújtózni közöttük a hallgatás. Éva kínálgatással próbálta feloldani valahogy az asztal körüli feszültséget, de a „hozom a teát, parancsoljanak ebből a pogácsából” féle semmitmondás sehogy sem akart ered-

ményre vezetni. Annyi minden volt, amit meg kellett volna beszélniük, hogy egészen reménytelennek érzett belekezdeni.

– Hogy vagyunk, hogy vagyunk? – harsánykodott Döme. Ő fogyott ki először a türelemből.

– Köszönöm, jól – mondta Süket.

– Hát a kedves unokahúga? – Süketet kínosan érintette, hogy Döme nem felejt. Nem is annyira a hazugságot szégyellte, azért volt bosszús csupán, hogy miatta Döme ennyire fölébe kerekedett, ilyen gúnyosan, ilyen sértő hangon beszélhet vele.

– Marira gondol? – kérdezett vissza Süket támadóan. – Nem az unokahúgom.

– Pedig azt hittem.

– Nagyon is jól tudod, miről van szó, miért akarod mindenáron zavarba hozni őket?

– Én, zavarba? Hát már az is bűn, ha az ember egy kicsit kíváncsi, és szeretné megtudni, van-e az albérlőjének unokahúga, vagy nincs?

– Mari a menyasszonyom.

– Ne mondja! És mikor lesz az esküvő?

– Nem tudjuk – szólt közbe Mari. – Az attól függ – neheze ére esett, de ha már elkezdte, be kellett fejeznie –, lesz-e lakásunk. – Megkönnyebbült, ahogy kimondta. Döme arcán összefutottak a ráncok. Vészjósló volt. Mint egy kaktuszból, külön-külön állt ki belőle minden borosta, szinte fájt tőlük a bőre.

– És van már valami? – kérdezte szenvtelenül. Éva nem szólt bele. Tudta, a végén úgyis ő következik.

– Nincs – morogta az orra alól Süket.

– Hát akkor hogyan képzelik?

– Majd csak lesz valahogy. Talán akad valami – mondta Mari letörten. – Bár így, gyerekkel... – elakadt a szava, de azután befejezte mégis – ...elég nehéz.

– Máris jön a gyerek?

– Szeretnénk – mondta Süket.

– Éppen arról beszéltünk, hogy itt is maradhatnának, ha megfelel, igaz? – szólalt meg Éva, és sokat sejtetően Döme nézett.

– De gyerekről nem volt szó. Ketten is sokkal több áramot, vizet fogyasztanak, s ez mind pénzbe kerül ám...

– Többet is fizetnénk – ajánlkozott készségesen Mari. – A duplája elég lesz? – Süketnek elakadt a lélegzete.

– Talán még egy kicsit sok is... – vágott közbe meggondolatlanul. – Elvégre ugyanazt a szobát használjuk.

– A pénzen, azt hiszem, nem fogunk összeveszni – mondta Éva. – Nekünk se az a célunk, hogy kifosszuk magukat, hanem hogy segítsünk. Tudom én, hogy nem könnyű kifizetni azt a pénzt, de ha majd nyugdíjasok lesznek, s ilyen kevés nyugdíjat kapnak, mint mi, akkor jobban megértik, megértene bennünket.

– Hiszen így is... – próbált sietve hálásnak mutatkozni Mari. – És köszönjük, nagyon köszönjük.

– Arra is gondoltunk, nem tudom, mit szólnának hozzá, hogy mivel nekünk úgyszincs gyerekünk, és itt van ez a lakás, amely, ha meghalunk, az államra maradna különben, nem volna-e kedvük eltartási szerződést kötni velünk. – Döme egy köhögőrohamba fojtotta a méltatlankodását. Megbeszélték, hát persze, de mit kell evvel ennyire sietni. Nem ért volna rá még egy kicsit? Süket és Mari döbbsen hallgattak. Nem mertek egymásra sem nézni, nehogy elárulják magukat, mennyire kapva kapnak a lehetőségen. Éva zavarban volt, még az is megfordult a fejében, hogy esetleg nem kell nekik. Több mint kínos lett volna: megalázó egy ilyen visszautasítás.

– Amíg nincs gyerek, nem bánom, addig maradhatnak – nevetett föl élesen, szinte durván Döme –, de csak addig, és egy perccel se tovább. Én nem akarok gyereket a lakásba: pelenkák a fürdőszobában, éjszakai sírás-rívás, fürdetés, mosás, vasalás: megérthetik, ehhez én már öreg vagyok. – Kifújta magát. Most, hogy túl volt rajta, megkönnyebbült. Félt, hogy esetleg nem lesz elég világos, ért-

hető, határozott, de minden rendben ment. Igen, ezt érzi az ember. Meg aztán Süket meghökkent arckifejezése is erre utalt. – Mi nem árulunk zsákbamacskát. Jobb mindezt előre tisztázni, vagy nem?

– De, igen – bólogatott készségesen Süket. – Rendben van. – Mari meg volt szégyenülve, legszívesebben világga futott volna, elbújt volna valahol, ahol senki sem látja, ahol kedvére kisírhatja magát. Hát miért ellensége mindenki annak a szegény gyereknek? Meg sem született, de már az egész világ összeszövetkezett ellene. Látszólag semmi nem kényszerítette Süketet a beleegyezésre, hacsak Éva könyörgő pillantása nem, amelyet egész idő alatt magán érzett.

– A szerződést... – akart az ügy gyakorlati részére térni Éva, de Süket megakadályozta benne.

– Bármikor megköthetjük – mondta. – Minél kínosabbnak érezte az ügyet, annál gyorsabban túl akart jutni rajta.

– Jó – mondta Éva –, majd keresek valami ügyvédet.

– Ügyvédet! – horkant föl Döme. – Még csak az kéne. Ha eddig kihúztam szabadlábon, nem volt könnyű, most már öregségemre nem akarok börtönbe kerülni. Akárhogyan is, csak ügyvédet ne keverjünk a dologba...

– Ezt pedig másképpen nem lehet – makacskodott Éva.

– Én ügyvéd nélkül is tudom jól, hogy mit akarok – tűzelt tovább Döme. – Ide nekem gyereket nem hoznak, az egyszer biztos, ha száz ügyvéd mesterkedi ki azt a szerződést, akkor se. Ha meghalok, akkor meg úgyis azt csinálnak a lakással, amit akarnak.

– Jól van, na, ezt még majd megbeszéljük ketten – próbálta nyugtatni a férjét Éva. – Mari fölállt, hányingere volt, olyan kétségbeesetten menekült ki a szobából, hogy még köszönni is elfelejtett. – Valami baj van? – kérdezte Éva.

– Semmi – súgta vissza görnyedten Mari, és Süket kíséretében kilépett a folyosóra. Süket mellette állt, a karját fogta, mégsem látszott semmit észrevenni. Fellengzős volt, és üres. Az önelégültség mámora olyan elszántan szorította meg a torkát, mintha soha többet nem akarná elereszteni.

HATODIK FEJEZET

Kloroformszag süttött a folyosón, mint havas lejtőn a Nap, erre gondolt, ahogy szűkre húzott szemhéja rejtékéből a tüntetően életidegen kórházi nyüzsgést figyelte. Mintha éppen valakit becsapni készülődtek volna. A főorvosra várt, a főorvos úrra. Viharzón érkezett, nem nézett se jobbra, se balra, egyenesen a szobája ajtaját vette célba. Alacsony volt, Süketnek talán a válláig se ért. Hitler-bajuszt viselt, amely szökén virított ki ráncos, vörös ábrázatából, a mellén az érzelmek cinikus semmibevételének jelképeként éppen a szíve fölött friss vérfoltot hor-dott, a műtőből jött. Süket megpróbálta elállni a folyosót, mert tudta, ha az orvos egerutat nyer, s beveszi magát a délelőtti kávézás, a vizit s az ezer más elfoglaltság sötét labirintusába, nem kerül elő többet. Egy porszem, még annyi se vagyok neki, nem, engem még a cipőjéről se törölne le, gondolta Süket, de mind ilyenek, ilyenek vagyunk, akinek hatalma van, visszaél vele, de hát mi másra is volna használható a hatalom, ha nem erre. Alulról nézve azért volt, maradt és marad mindig is olyan kiábrándítóan aljas a világ, amilyen igazságos, ésszerű és távlattal teli felülről. Ki hol él, onnan ítél. Csak arra vigyázz, nehogy a fejed vétessen érte. Hazudni már a pólyában megtanultál, hát használd bátran a tudományod.

– Jó napot! – köszönt rá Süket az orvosra, de az mintha nem is hallotta volna, fürge egérszemével azt vizslatta egyre, merre tűnhetne el. – Doktor úr! – szögezte Süket most már félreérthetetlenül a mellének a megszólítást.

– Mi tetszik? – törődött bele a megváltoztathatatlanba a doktor.

– Maga operálta Kopasznét?

– Jöjjön be – vált váratlanul barátságossá a doktor, s előretessékelte Süketet. A szoba kicsi volt, alig fértek el

benne ketten. – Rokona? – nézett föl a doktor, miközben az asztalon heverő papírok között turkált.

– Igen – mondta Süket az ajtó mellé szorulva –, az unokaöccse vagyok. – Nem tudott jobbat kitalálni, kénytelen volt visszatérni ehhez a régi hazugsághoz. – A férje bízott meg, hogy érdeklődjem. Úgy tudom...

– Igen – szakította félbe az orvos sietve. – Most operáltam.

– És?

– Az operáció sikerült – vágta ki gyorsan a választ, de a hangja fönnakadt, mintha még mondani akarna valamit, azonban nem mondta, csak nagy sokára szólalt meg, amikor eszébe jutott egy másik, elterelő mondat. – Ami tőlem telt, megtettem, de... – még a köhögés is rájött, nem, nem erőltette, mindez természetes volt, úgy látszik, elképesztő gyakorlattal rendelkezett, a dolgoknak efféle csűrös-csavarásában – ...nem sok jót mondhatok – fejezte be végül a kiábrándítóan prózai mondatot köhögéstől könnyes szemmel. Süket annyira meghökkent, hogy még arról is elfeledkezett, miért jött. Bár a zsebében görcsösen markolta a gyűrött ötszázásokat, az esze valahol egészen másutt járt. Előre tudta, mi lesz az orvos mondandójának vége, de azért várta a bizonyosságot, szinte kikövetelte, mintha az valami járandóság volna. Az orvos ügyesen kerülte el a kielezett figyelem csapdáját; akkor szólalt csak meg, amikor már elég érdektelennek ítélte a helyzetet, de akkor aztán gyors volt, célratörő és kíméletlen. Szinte szenvtelen hangon, a tudós tárgyilagosság álarca mögé rejtőzve haddarta el az ítéletet, amelynek a kihirdetésében, bárhogyan leplezte, mintha némi öröme telt volna. – Nézze, a dolog súlyosabb, mint amilyennek a műtét előtt látszott. Előrehaladott rákról van szó, áttétel az életfontosságú szerveken. Lehet, hogy csak napjai vannak hátra, lehet, hogy hónapok... Én mindenesetre megtettem, ami tőlem tellett.

– Tudom – mondta Süket –, hálásak is vagyunk érte. – Elővette, és zavartan szorongatta a tenyerében a galacsinná gyűrűt ötszázásokat, nem tudta hirtelenében, ho-

gyan adja oda, mit is mondjon. Boríték kellett volna, s hogy nem volt, ez most szinte áthághatatlan akadálnak látszott.

A doktor előjött az asztal mögül, s ezáltal a kicsi előtérben lehetetlenül szűkössé vált a hely, szinte nem is kellett kifelé tessékelnie Süketet, úgy is nyilvánvaló volt, mennie kell, az alkalom könyörtelenül múlófélben volt, az orvos a kilincsre tette a kezét, s már egy lábfejnyi rést meg is nyitott az ajtón. Süket megérezte, ez az utolsó pillanat a cselekvésre, gyorsan az orvos zsebébe gyűrte hát a pénzt, de a kapkodó, zavart mozdulatok megbosszulták magukat, az egyik ötszázas leesett a földre. Süket izzadva hajolt le érte, az orvos lába elé, fölvette, s ezt is a másik után küldte. Hálás volt, hogy az orvos, bár utálkozva, de elviselte a mesterkedését, ahogy a köpenye körül kaparászott.

Kiléptek a folyosóra, s ami az imént egy kergebirkaakolnak tetszett, most a szabadság távatát lehelte. Az orvos a kezét nyújtotta. Több volt ez, mint amit remélhetett, mégis menekült. Megkönnyebbülten, szinte boldogan rohant le a lépcsőn. Az események valóságos jelentésével látszólag semmit sem törődött. Csak az utolsó lépcsőfok előtt torpant meg. Nem gondolta, hogy a végén ugyanaz a szerep vár rá is, amelyet az imént az orvos olyan gyakorlattan, szinte élvezettel játszott el, de amelyben ő teljességgel tájékozatlan. Már a puszta gondolatától is, hogy ilyen helyzetbe kerülhet, annyira megzavarodott, hogy ha a lépései visszhangja hátba nem taszítja, talán még vissza is fordul.

Döme elszántan várt rá. Nem lépett közelebb, nem tala kodott, nem akarta megzavarni, de az elszántság azért lerítt róla. Süketnek új volt ez a tapintat, nem ilyennek ismerte, de nem csodálkozott, elvégre az ember kedvére megváltozhat bármikor, amíg csak él. Akármilyen kíméletes volt Döme jelenléte, mégiscsak kikerülhetetlenné tette a találkozást. Süket előtt világos volt, hogy ez lehetetlen, mégis megkísértette a szökés gondolata. Féltrelokní az ajtó-

ból, elfutni, ennyi lett volna csak. A terv nem is annyira gyakorlati, mint inkább erkölcsi szempontból volt képtelenség. Döme nem leplezte az izgatottságát: az orra cimpája kitágult, a szemhéja remegett, olyan belülről fakadó mozgások voltak ezek, amelyeket akaratlagosan nem lehet irányítani, s mégis az embernek az volt az érzése, hogy Döme mindezt akarattal teszi.

– Na, mi van? Sikerült? – Süket érezte, meg kéne mondania az igazságot, de valahogyan nem akaródzott megszólalnia. Pedig nem érdemli meg, hogy kíméljem, gondolta. Nem, sajnálni egyáltalán nem sajnálta Dömét, inkább haragudott rá; hát igen, talán éppen ez, a harag volt mindennek a kerékkötője. Dömének föltűnt Süket tétovázása. Nem értette. Mi lehet emögött? Fölébredt benne a gyanú, de hát ezért is csak magának tehet szemrehányást, miért bízott rá egy ilyen alakra ennyi pénzt? És ráadásul se nyugta, se tanú, semmi bizonyíték. Most már nem volt más választása, hinnie kell Süketnek mindenféle képpen, akármilyen átlátszóan hazudik is. Mert hazudni fog, ebben biztos volt, mi mást tehetne, én is a helyében, gondolta, én is azt tenném. Még csak esélye sincs rá, hogy megtudja valaha is az igazságot, nem állhat oda a doktor elé, na, mi van, doktorkám, elraktad az ezresemet? Ha mégis odaállna, akkor a doktor volna kénytelen hazudni. Ha igazat mondana, azt meg ő nem hihetné el. Mindez így utólag, minden bonyolultsága ellenére szinte túlzottan is világos volt, csak azt nem értette, miért nem gondolt bele egy kicsit előbb, amikor még lett volna módja másképpen cselekedni. Nem akarta kiadni magát, nem akarta, hogy Süket bármit is megsejtsen a benne lappangó gyanúból, mert akkor aztán végképp minden elveszett. Így esetleg elszólja magát. Mégis, hirtelen mohóságában csak kibuggyant belőle a kérdés. – Hol a pénz, odaadta? – Szóval erről van szó, vált hideggé és számítóvá azonnal Süket, ahogy belelátott Dömébe. És még csak nem is szégyelli magát a szemérmetlen, a felesége haldoklik, de őt nem

érdekli semmi, csak a pénz. Ha egyszer ennyire nem bízik bennem, minek adta ide, mért nem intézte maga? Elfordította a fejét, ezzel jelezte, hogy nem kíván a kérdésre válaszolni. Dömét előntötte a düh, most már aztán, ekkora szemtelenség láttán végképp nem bírt magával. – Vagy eltetted, a saját zsebedbe? – Süket menni akart, mert érezte, ez már több annál, amit képes volna szó nélkül elviselni, de Döme nem engedte, megfogta a kabátja ujját, és annál fogva tartotta, húzta vissza. – Te rohadék! – már-már nem is mondta, szinte beleköpte a ragadós, méregtől átítatott hangokat Süket szemébe.

– Eresszen el, mert különben... – sziszegte vissza Süket.

– Különben? Mi lesz különben? Még te fenyegetsz engem, te szemét! Hova tetted a pénzemet, arról beszélj inkább!

– Akármit mondanék, úgyse hinné el. Csak azt nem értem, ha egyszer ennyire nem bízik bennem, akkor miért adta ide? Kértem én egyszer is? Maga hízelt nekem, hogy kedves jó Sanyikám így, meg kedves jó Sanyikám úgy. Mert szüksége volt rám. Most már nem kellek, hát nyugodtan belém rúghat, azt hiszi. Hülye vagyok, rohadt, szemét. De ne gondolja, hogy ilyen könnyen lerázhat. Nem. Most az egyszer én se hagyom magamat. Különben jobban tenné, ha a feleségével törődne egy kicsit. Persze, magának mindegy, magától akár föl is fordulhat, csak a pénz, a pénz, az legyen meg.

– Vigyázz a szádra...

– Mért nem enged el, verekedni akar?

– Tudsz valamit.

– Haldoklik... a felesége.

– Nem igaz! – kiáltott föl Döme. Az arcát a kezébe temette, nem törődött vele, hogy Süket marad, vagy megszökik. – Hazudsz, hazudsz, minden szavad hazugság... – Mintha sírt volna, úgy szakadtak ki belőle az eltorzult szavak. Nem is akarta, hogy érthetőek legyenek, hogy bárki megértse őket.

– Mért hazudnék? Most mondja meg, mi hasznom lenne nekem abból, ha hazudnék?

– Nem a haszonért teszed, te pizok, hanem hogy engemet kicsinálj. Na, de ilyesmivel tréfálni, az már több, mint szemétség. Megkeserülöd, ne félj!

– Fönt van az orvos, kérdezze meg tőle, ha nem hiszi! Na, mért nem megy? – Döme úgy érezte, már az sem segítene, ha agyonverné ezt a férget. Süket most már elmehe-tett volna, mégis maradt. Titkolt kárörömmel leste Döme tehetetlen vergődését. Nem látszott valószínűnek, hogy e gúnyos fölény állapotából lehetséges eljutni a teljes kifosztottságba, megalázottságba. Sükettel mégis ez történt. Megbabonázta a Dömét gyötrő, most őszintének tetsző fájdalom látványa.

Döme rádöbbsent, hogy szüksége van valakire, akinek az együttérzése enyhítheti balsorsát, és ezt az együttérzést azonnal meg is akarta szerezni, ha mindjárt Sükettől, most az sem érdekelte.

– Megnézem – motyogta Döme, mintha csak magában beszélt volna. – Mit gondol, fölengednek? – Süketet váratlanul érte, hogy Döme hozzá fordul tanácsért, de azért nem utasította vissza. Megpróbált úgy viselkedni, mintha minden rendben volna. Döme a szeme villanásán megérezte, hogy vele van, s ennyi most elég volt neki. – Szeretném látni, mielőtt meghal! – Bármennyire nehezére esett is, mindenképpen ki kellett mondania ezeket a szavakat, talán, mert annyira félt tőlük. A háta meggörbedt, amikor elindult. A mozgása, a tartása olyan volt, mintha menekülne.

Süketre hirtelen tört rá a reszketés, maga sem tudta, a hideg vacogtatja-e, vagy az utca mániás körforgása rázza. Mari, Mari, Mari, ez zakatolt benne, csak ez, semmi más, ez is olyan halkan, hogy szinte tudomásul sem vette, csak érezte. Öregharang vecsernye-kondulásán, tejillat lebbenésén, fejés kalamoló zaján át jutott el idáig, a hazatérés öntudatlan káprázatának közelébe. A kezéd sem nyújtod ki, és rád nyílik az ajtó.

– Mi van? – kérdezte Mari. Süket örült, hogy Mari itt-hon van, s nem kell rá várnia. Mari kutatva nézett bele a szemébe. – Olyan fáradtnak látszol – mondta –, csak nincs valami baj?

– Bent voltam a kórházban – mondta Süket kissé kény-szeredetten, mert már régebben észrevette, hogy Mari nem szereti, ha Éva neve szóba kerül közöttük. Csak nem féltékeny? Marhaság, háráította el magától a gondolatot, de azért kerülte a témát. Érezte, bármilyen meggyőző lenne is, a kimagyarázkodás megalázná, nem javítana, inkább rontana a helyzeten. Most mégis képtelen volt mellébe-szélni.

– És?

– Megoperálták.

– Ilyen gyorsan?

– Igen.

– Jól van?

– Á, meg fog... – akaratlanul szakadt ki belőle a sírás, de képtelen volt uralkodni magán; ostobán keringett föl benne az önzés: mi lesz velünk, mi lesz velünk – ...halni – fejezte be a mondatot. Bár szégyellte, nem törölte le a könnyeit, nem fordult el, lesz, ami lesz, gondolta.

– Ennyire sajnálod? – kérdezte megriadva Mari. Engem bezzeg... ez volt benne, de nem mondta ki, képtelen lett volna lenyelni most e vallomás teljes keserűségét. Süket kénytelen-kelletlen megpróbált magába nézni. Nem őt, akarta mondani, nem őt sajnálom, de nem mondta. Meg-riadt a kijelentés nyomában leskelő újabb kérdéstől. Elszé-gyellte magát. Megpróbálta kuszált arcvonásait valahogy rendbeszedni, s elfeledkezni a belsejében leselkedő önzés-ről. Mindenképpen szüksége lett volna Mari együttérzé-sére, de nem tudta, hogyan szerezhethé meg. Miközben e belső cselvetések lehetőségeit, következményeit fontol-gatta, észre sem vette, hogy a szavai önálló életre keltek, a maguk egyszerű és durva módján máris keresztbe húz-ták minden számítását.

– Nem. Nem őt... – mondta. Maga sem hitte, hogy ilyen könnyedén túlesik rajta. Mari úgy tett, mintha elengedné a füle mellett ezt a kétes értékű vallomást, nem csapott le rá, ahogyan pedig az várható lett volna. Süket hálás volt ezért a tapintatért. Mari mintha kitalálta volna a gondolatait.

– Ha tényleg meghal, nem tudom, mi lesz velünk. Az öregben nem sok könnyörület van.

– Nem olyan harapós, amilyennek látszik.

– Amíg egyedül van, talán nem, de az első útjába eső nőt elveszi...

– Vagy fordítva, a nő veszi el őt.

– Az még rosszabb. De akár így, akár úgy, az az egy biztos, hogy kifüstölnek innen bennünket.

– Na, na, azért mi is ott leszünk. Nem adjuk föl, most már nekünk is vannak jogaink...

– Jogaink, ugyan, menj már, kit érdekelnek a mi jogaink?

– Minket, minket kell, hogy érdekeljenek. Nekünk kell harcolnunk értük.

– De ha egyszer semmi esélyünk, jobb, ha belenyugszunk a sorsunkba, és valami mást próbálunk – átölelte Süketet. – Gyere, vacsorázzunk inkább! – Kenyeret, sajtot, vaját, felvágottat vett elő, egy kis tálban még saláta is volt. Süket némi öngúnnyal szemlélte e terülj asztalkámat, eszébe jutottak a régi szalonnabőr, szárazkenyér-vacsorák, a befőttesüvegből ivott hideg tea, mennyivel más most minden, de a keserősége nem enyhült. Tudta, ez csak a látszat, a lényeg ugyanolyan sunyin, alattomban lapul meg, mint eddig, s ugyanolyan elszántan kész ellenük törni bármikor.

Volt már állása, Nagy állta a szavát, mégsem tudott megbékélni a helyzetével. Azt sem igen merte bevallani, milyen keveset keres, szégyellte. Mari persze tudta, de hallgatott. Neki nem ez számított. De hát végül is pénz nélkül nem lehet semmire sem jutni. Ha jön a gyerek, el kell innen menniük, új lakást kell keríteni, s az is újabb

kiadás. Most, amíg Mari keres, mennek a dolgok, de ha jön a gyerek, nem lesz borraavaló, a táppénz meg az ő keresete együtt sem lesz annyi, amennyi Marinak most egyedül összejön. Itt a fizetését nem emelik föl, csinálhat akármit, ezt már látta, csak megalázzák. Mindenki beletapos, akinek módja van rá, és itt mindenkinek módja van, mindenki fölötte van, fölötte levőnek érzi magát, de nem menekülhetett, nem volt hova, nem volt kihez. Elviselni, úgy érezte, ez az egyetlen elérhető cél, amelyet kitűzhet maga elé. De hát meddig lehet így élni, vajon meddig? A zavarosan kavargó napok eseményei közepette Éva feledésbe merült, látszatra végérvényesen elnyelte a kórház.

Már majdnem átlépte a munkahelye küszöbét, aztán mégis visszafordult, nem, esze ágában sem volt, hogy föllázadjon, csak éppen szerette volna ezt a pár percet kicsikarni magának, ellopni tőlük. Fölkapcsolta a zsebében a rádiót, és várt. Nyolc óra kö... most már mindenképpen el kellett indulnia, ha a pontos időt jelző sípolásra odabent akart lenni. Végigfutott a folyosón, becsapta maga mögött az ajtót. Mindenki bent volt már Kertész kivételével, de hát ő mindig késik. Késik, de micsoda kifogásai vannak! Őt aztán nem lehet sarokba szorítani.

– Hány óra van? – nézett föl a kávéja kavargatásából Barna, a főnök. Erőltetett, fagyos volt a hangja. Válaszul Süket újra felcsavarta a zsebében a rádiót, ahol éppen most hangzott föl a pontos időjelzés. Barnának a szeme se rebent, úgy mondta, amilyen vészjóslóan csak kitelt tőle: – Ez nem válasz!

– Nyolc – mondta Süket.

– Ez az, látod, éppen ez az, már megint elkéstél.

– Tudtommal nyolckor kezdődik a munkaidő – mondta Süket.

– A munkaidő, az igen. De mire te leülsz az asztalodhoz, előszedelőzködsz, fél kilenc lesz. Éppen ezért, már az elmúlt értekezleten is megmondtam, mindenki háromnegyed nyolcra köteles bejönni. Aki nem lesz itt három-

negyed nyolckor, attól levonom a fél órát, aztán majd a fizetéskor megnézheti a borítékját.

– Én anélkül is megnézhetem.

– Nem érdekel a véleményed – mondta, s meg se várta, hogy Süket esetleg egy újabb közbeszólással kellemetlenkedhessen. Fölállt, kihörpintette a kávéját, és bevonult a szobájába.

Éppen odafordult Sárikához, hogy megkérdezze, kiadta-e már a főnök az újabb ajánlólistát, de elkésett: Sárika, kezében az aranyszínű alumíniumtálca, rajta a kávé, éppen most készült bevonulni a főnökhöz, így aztán rá már nem jutott a figyelméből. Úgy tett, mintha észre sem venné, átnézett a feje fölött, talán még meg is botlik benne, ha nem sajnálja a kávé, annyira semmibe vette. Mindenki a papírjait túrta az asztalok mögött, mintha buzgón dolgozna, pedig ez nem az az idő volt, amikor dolgozni lehet, lázas sustorgás nesze szakadt ki innen is, onnan is, villantak leskelődve föl a lesütött tekintetek, de a látszatot nem merte megsérteni senki. Süket sem tehetett mást, követte a többiek példáját: úgy tett, mintha beletemetkezett volna a munkájába, de nem haladt. Úgyis mindegy, gondolta, Barna egyetlen kézlegyintéssel, minden indokolás nélkül visszadobja majd ezt is, mint mindegyiket.

Egy idő óta Barna viselkedése megváltozott az irányában, hiszen eleinte már-már túlságosan barátságos volt, vendégségbe hívta, sokat beszélgettek, úgy bánt vele, mint egy jó baráttal. Süketet elkápráztatta ez a jóindulat, amelyet azelőtt soha senkitől sem tapasztalt, nem gyanakodott, vakká és önteltté vált. Azt hitte, ez a barátság a személyének szól, az erényei keltették fel Barna érdeklődését, önteltségében elhitte, hogy rendelkezik ilyenekkel. Föl sem tűnt neki, hogy Barna egyébként ekkor sem segítette semmiben, a fizetését nem emelték, s ugyanazt a szemet munkát kapta mindvégig. Mégis tökéletes biztonságban érezte magát, őszinte volt, mert hát milyen barátság az, amelyikben még ezt sem engedheti meg magának az ember. Az

érdekeken alapuló barátságok ugyan mind ilyenek, de hát Barnának semmi érdeke nem fűződött ahhoz, legalábbis Süket úgy vélte, hogy vele, egy ilyen kis senkivel jóban legyen.

– Beléphetnél a pártba – hozta elő egyszer a kérdést egészen váratlanul Barna. – Szereznék egy ajánlót, a másik én lennék...

– Nem, nem – tiltakozott ijedten Süket.

– Miért? – kérdezte Barna kissé sértődötten és rosszalóan, mint akinek visszautasítják az ajánlóját.

– Nem akarok belekeveredni.

– Mibe?

– Hát ebbe az egészbe – mondta Süket kényszeredetten. Érezte, ha magyarázkodni kezd, az rosszul végződik, de nem volt más választása. Barna most már hidegen, szinte követelőzően nézett rá, és hallgatott, olyan hallgatással, amely a vákuum erejével szívta ki belőle a szavakat, a gondolatokat. Az enyém vagy szőröstül-bőröstül, mintha ezt sugallta volna a pillantása. És Süket beszélt, azt hitte, a barátság jogán. – Öt hold földje volt a nagyapámnak, elvették tőle. Nem akarta adni, erre fölhasogatták a talpán a bőrt, hogy ne tudjon lábra állni, kilökték az utcára, négykézláb mászott haza. Makacs paraszt, mondták, és röhögve utána köptek.

– Régen volt – mondta Barna minden eddiginél behízeltgöbb hangon, de érezte, most már ez sem segít. Süket nem hisz többé neki. Süket valóban belelátott Barna kártyáiba, tudta, hogy hazudnia, színlelnie kéne, nem szabadna egyetlen őszinte szót sem kimondania, egyetlen arcrándulást sem megkockáztatnia többet, nem tudott mégsem gátat vetni a már megkezdett vallomásnak.

– El kellett menekülnünk, nem maradhattunk a faluban. Apám a kénsavgyárban dolgozott. Segédmunkás volt. Ötvenhatban beválasztották a munkástanácsba. Azóta nem láttam. Anyám azt mondta, véresre verték a rendőrök, s amikor valahogy kiszabadult, nyugatra szökött. A határon utána lőttek. Nem tudom. Most én is...

– Nincs más út – mondta Barna hidegen. – Talán a régi urakat várod vissza, hogy azok szolgáltatssanak igazságot neked?

– Nem kell őket várnom, itt vannak anélkül is: bérlő, ügyvéd, orvos – itt némi hatásszünetet tartott –, szatócsfiak a hatalom legelső szolgálói most is – mondta, s keményen Barna szeme közé nézett. – A hatalom őket választotta, mert ők használható emberek, nem makacskodnak, tudják, hogyan kell szolgálni, ismerik a módját. Nem, sose reméltem, hogy megszabadulok tőlük valaha is, csak szerettem volna kívül maradni, hogy ne kelljen saját magamat szembeköpni. Ha végképp rákényszerülök, akkor majd talán megteszem még ezt is, de amíg nem muszáj...

– Ahogy gondolod – mondta Barna, s kitessékelte Süketet a szobából, amelyet még most is belengett a harminc éve elveszített fűszerkereskedés illata. Vagy csak Süket képzelte így?

Barna viselkedése nem változott meg ettől fogva sem lényegesen irányában, csak éppen vendégségbe nem hívta többet. Egy időben még azt a látszatot is megpróbálta kelteni, hogy segíti a munkájában. Arról igazán nem tehetett, hogy minden, ami Süket kezéből kikerült, valahogy zátonyra futott. A gyanút ügyesen mindig másokra terelte. Süket úgy érezte, lassan, észrevétlenül fogy el a levegő körüle. Szeretett volna segítséget kérni valakitől, de rá kellett döbbsennie, senkihez sem fordulhat, kizárólag Barnára van utalva. Maga ez a fölismerés is kétségbeejtő volt, aztán ráadásul ez a reggeli incidens. Nem lett volna szabad szembeszállnom, nyíltan semmiképpen sem, gondolta, és Kertész jutott az eszébe, aki tényleg mindennap elkésik, de akit ezért mégiscsak egy-egy fejcsóválás erejéig marasztal el Barna, ha elmarasztalja egyáltalán. A jutalomból, prémiumból sosem marad ki. No persze, ő sem kizárólag az ötletes hazugságainak köszönheti kivételezett helyzetét, a nagybátyja sem akárki, meg aztán be is nősült valami... Szóval kibírja azt a pár hónapot féllábon is, amit

itt el kell töltenie, addig, amíg talál a számára a családi tanács valami jobb helyet. Ha én is ilyen védett helyzetben volnék, talán jobban bírnám, több volna a türelmem, röhögnék az egészen. A kilátástalanság az, ami végképp kiborítja az embert.

Részeg ugyan nem volt, de az ital már kissé a fejébe szállt, kezdte embernek érezni magát. Arra gondolt, most azonnal elégtételt vesz Barnán, fölpofozza, belerúg, mert ehhez lett volna kedve, de annyit azért még nem ivott. Belátta, senki sem adna igazat neki, különben is ki hallott olyat, hogy valaki értekezleten megverte a főnökét, ilyen talán még nem volt, s nem is lesz, se itt, se másutt, sehol, amióta csak világ a világ. Az ember sok mindent szeretne, de az útja végén, a veszély pillanatában realista lesz. Még nem kezdődött el az értekezlet, azonban a konyakosüvegek már ki voltak készítve, és Sárika mindenkinek töltött. A hangulat jó volt. Most kellett volna róla jelentést írni, hangulati jelentést. Süket hallotta a fojtott sustorgást:

- Az egész vállalatnak jó a nyolc óra, csak neki nem.
- Persze, evvel akar kitűnni, bevágódni az igazgatónál.
- Evvel is.
- Mért, maga másról is tud?
- Hajaj!

– Na hallja, kell is neki igyekezni, ha egyszer főosztályt akar... – Aztán csend lett, Barna megtartotta a beszámolóját. A hozzászólásokra várt. Rövid, rutinos tekintetjáratás. Ha nincs, hát akkor... berekesztem. De most nem ez következett.

– Süket elvtárs, magának mintha lett volna megjegyzése, úgy láttam. Kérem, ne csak a szomszédjával közölje, mondja el hangosan is, ne sajnálja tőlünk! – Barna szellemes megjegyzését szolgálai nevetés követte. Hát már itt tartunk, képedt el Süket, s idegességében összevissza ötölthetolt, ráadásul föl sem állt. Barna nem hagyta ennyiben: – Álljon föl! – csattant a hangja. Süket beletörődve a sorába fölemelkedett. – Vagy rosszul láttam volna?

– Tudtommal a munkaidő még mindig csak nyolc óra – mondta tompán. Barna arca elsötétült, de csak egy pillanatra. Amikor szükség volt rá, azonnal visszanyerte a kellő higgadtságot, fölényt. Ez az, amire én képtelen volnék, ismerte be irigyen Süket.

Barna úgy tett, mintha Süket meg sem szólalt volna, nem is lenne jelen, berekesztette a gyűlést, szabadjára engedte a hangulatot. A konyakosüvegek kint maradtak, így aztán Sükettel tényleg senki sem törődött. Leírt ember volt. Mostanáig nem tudta, mit jelent ez. Mindenki átnézett rajta, kivétel nélkül, levegő volt nekik. Egyetlen együttérző pillantást sem kockáztattak meg. Hogyne, hogy Barna észrevegye, aztán valami baj legyen belőle, kimaradjanak a legközelebbi fizetésemelésből, a november hetedikéi jutalomosztásból. Senki sem ellensége saját magának.

Kertész is, aki egyébként megértőnek mutatta magát, elfordította a fejét, amikor szólni akart hozzá. Igaz, úgy tett, mintha csak véletlenül nem vette volna észre, de ekkorra Süket sajnos már átlátott a szitán. Undok ízzel bőföggött föl a gyomrából a keserűség. Már bánta, megbánta nagyon, amit tett, a nyílt bűnbánatra azonban, amely esetleg még segíthetett volna rajta valamelyest, sehogy sem tudta rászánni magát. A csodában már régen nem bízott, maga pedig képtelen volt a saját feje fölül elhárítani a veszélyt. Akármilyen aránytalannak érezte is a büntetését, nem volt más választása, mint hogy megpróbálja valahogyan elviselni.

Mint a pestis, harapózott el a vállalatnál az irányában tanúsított megvetés. Talány, honnan szereztek róla tudomást, de mindenki tudta, valami van a füle mögött, most szabad, szinte illik belerúgni, leköpni, az önérzetébe taposni. Ha nem áll tanult ember hírében, amiért külön utálták, akkor is megteszik. Hiszen mindenki boldog, ha valahol, valakinek továbbadhat valamit abból a töméntelen megaláztatásból, megszégyenítésből, ami naponta éri, no, nem az egészséget, a legalsó szinten erre már nincs remény,

de valamit, annyit legalább, aminek árán az önbecsülésnek csupán a csíráját megőrizheti legalább.

Az értekezlet után Barna a szokásával ellentétben rögtön bement a szobájába, Sárikával üzent ki Süketnek, hogy azonnal menjen át Ancikához a beszerzési osztályra, és kérdezze meg tőle, mikor adták föl az egyik megrendelés ügyében a levelet. Tulajdonképpen telefonon is megkérdezhetette volna, s ha már nem, átküldhette volna Sárikát, aki szívesen ment volna, jaj, de nagyon szívesen. Mind-egy. Süket érezte, nincs mit tennie, ezt a kérést a jelen helyzetben egészen egyszerűen nem tagadhatja meg. Megállt egy pillanatra a beszerzési osztály ajtaja előtt, aztán kopogott. Nem jött válasz. Ennek ellenére benyitott. Ancika félig háttal ült a bejáratnak, így nyugodt lélekkel úgy tehetett, mintha nem vette volna észre. Süket köszönt, Ancika nem hallotta meg. Süketet bosszantotta ez a viselkedés, de még nem kételkedett az őszinteségében, topogással, mesterkéltséggel igyekezett fölhívni magára a figyelmet. Hiába. Kénytelen volt az asztal túlsó oldalára kerülni, szinte beletolakodni Ancika látókörébe, hogy az egyáltalán észrevegye.

– Á, maga itt van? – villant Süketre egy papírvékony nevetés kíséretében ez a kurtán-furcsán gúnyos mondat. – Észre se vettem – magyarázkodott szinte boldogan Ancika. – Na, mondja gyorsan, mit akar, mert nem érek rá. – Mentő ötlete nem volt, azt meg, hogy Barna ilyen lealacsonyító feladattal küldte, egyszerűen nem akarta bevalani. – Mi az, elfelejtette? Máskor írja föl a kéménybe, ha ilyen rövid az esze! – mondta, és megint elkacagta magát. – Inkább a munkájával törődne, ahelyett hogy folyton elégedetlenkedik. Hallom, már megint valami marhaságot csinált, híre megy ám ennek hamar. Jobban meg kéne becsülnie magát, akkor talán még vinné is valamire. Manapság nem úgy van, mint régen. Ma aki tehetséges, aki szorgalmas, az érvényesül, az én fiam is, az én kis mókucim főiskolára jár, és már a tévében is szerepelt... – Süket

fölmérte, hogy itt nincsen tovább keresnivalója. Úgy határozott, hogy szó nélkül távozik. Nem tehetett róla, hogy másképp történt, hogy mégiscsak kicsúszott a száján az a mondat, egy töredéke annak, ami a bensejében forrt.

– Vén boszorkány – mondta. Behunyta a szemét. Nem érdekelte, mi történik, tudta, mindennek vége van. Arra sem emlékezett, hogyan jutott vissza a helyére, de egyszer csak ott volt. Megállt az asztala előtt, és lenézett. A megszokott szék éhesen, üresen tátotta rá fekete száját, de bekapni már nem volt ideje, Sáríka szólította.

– Sanyikám, várja a főnök. – Mennie kellett, mi mást tehetett volna. Még hallotta, hogy az egyik íróasztal mögül egy undorítóan vidám női hang utána röppen:

– Te, hát ennek meg mi baja van? – De hogy kié volt a hang, nem tudta megállapítani, őszintén szólva nem is volt ideje, hogy sokáig latolgassa az eshetőségeket. Barna unottan kaparászta a körmét, föl sem nézett, amikor Süket belépett a szobájába. Nem mintha mást várt volna, ez a fogadtatás mégis megviselte.

– Ancika nem volt a helyén – hazudta, s zavarában még csak be sem érte ennyivel –, betegállományban van – folytatta elvakultan törtetve a biztos bukás felé. – Talán a könyvelésben is meg tudnák mondani... Menjek a könyvelésre? – ajánlkozott egy újabb kínos kaland áldozatául Süket, csak hogy most szabaduljon.

– Nem kell... – mondta Barna, s fölvette a telefont. A házit, állapította meg Süket. Tárcsázott. Süket hiába füllett, nem tudott semmit kivenni a beszélgetésből. A végén azonban minden világos lett. – Köszönöm, Ancika, köszönöm – emelte föl a hangját Barna, miközben jelentőségteljesen Süketre nézett. Nem, itt nem volt helye félreértésnek. Süket föllélegzett, most már úgyis minden el van veszve, gondolta, de legalább magyarázkodnom nem kell.

– Hát akkor én megyek – mondta.

– Ajánlom is – mondta Barna, és fölvette az asztalról drága, vadonatúj vállalati golyóstollát, s a már régóta kiké-

szített pusztá papír fölé hajolt, ezzel kívánva jelezni, hogy dolgozik.

A város elkoszolódott itatósa mohón szíttá magába a nedvességet. Nem sietett. Szinte jólesett neki, hogy bőrig ázik, a kabátja, a nadrágja, a cipője, az inge, a zoknija, a haja fokozatosan telítődött meg az eső érintésével. A hideglelés ezer tűszúrás képében jött, támadta meg a bőrt, mintha egyszerre hajolt volna föléje ezer doktor, úgy érezte, s egyszerre oltotta volna be valami különös, ismeretlen betegség szérumával. Lehetetlen lett volna mindent úgy elmondania, ahogyan megtörtént. Akkor hát minek. Pedig valahogyan valamit mégiscsak mondanom kéne, gondolta, de nem mert előállni egy ilyen lehangoló, kiábrándító hírrel, különösen *így*, hogy tudta, Mari milyen sokat, a lehetónél jóval többet vár tőle. Szégyellte is, félt is bevalani, hogy nem tudott megfelelni ennek a várakozásnak, hogy egészen más valaki, mint amit a megismerkedésük idején játszott, mint amilyennek Mari tartja, tartani szeretné, és amilyen ő maga is lenni szeretne, szeretett volna. A haladék, amelyet maga adott magának, egyszer csak elfogyott, hiába mérte olyan bőkezűen. Be kellett nyitnia, legalább az előszobába. Mari arca semmit sem árult el, pedig tartott tőle, hogy máskor olyan éles szeme most is észreveszi rajta a történeteket, legalábbis megsejt valamit belőlük.

– Gyere – mondta Mari –, öltözz át! – s a nyaka köré fonta száraz, meleg karját, az arcát az arcához szorította. Szinte perzselt a bőre. Süket önkéntelenül is elhúzódott, úgy érezte, Mari testén valami távoli, ismeretlen eredetű remegés fut át, mint egy megfejthetetlen táviró üzenet. A gyerek, gondolta Süket. Utólag könnyű bármit megmagyarázni, de amikor valóban szükség volna a bizonyosságra, a jelen szorításában a legegyszerűbb dolgokat is nehéz megérteni. Élni, gondolta, élni kell minden áron, amíg lehet, amíg csak hagyják az embert, ez sem kevés, bár a legkevesebb, amit kénytelen vagy kicsikarni a vi-

lágától, de talán a legtöbb is, amit kicsikarhatsz. Élni, sosem jutott még ilyen közel a jelentéséhez, sosem tapintott még rá ilyen igazán az elevenére ennek a különben már-már semmitmondó szónak. Egy pillanatra mintha nemcsak elégedett, boldog is lett volna. – Érzed? – kérdezte Mari, és Süket vállára hajtotta a fejét. – Mozog – mondta, és lesütötte a szemét, összekapcsolódott a tekintetük. Ez az önfeledtség azonban nem akadályozta meg abban, hogy a lehető legpraktikusabban cselekedjék, magával húzva Süketet a szobába, s gondosan bezárkózzék. – Így ni, most már aztán nem zavar senki. Gyere, átöltöztetek – mondta, s újra hozzálátott, hogy lehántsa Süketről a ráragadt nedves nagykabátot. Az inggombokig jutottak, amikor valaki kopogott az ajtón.

– Ki lehet? – rettent meg Mari.

– Döme – mondta Süket durván –, ki más lehetne.

– Egy pillanat – kiabált ki Mari készségesen.

– Mért szóltál? – nézett rá szemrehányóan Süket.

– Úgyis tudta, hogy itthon vagyunk.

– Hiába, ha egyszer nem válaszolunk.

– Nem szeretek hazudni.

– Bolond vagy.

– Na, öltözz már – sürgette suttogva Mari. Süket a szekrényajtó védelmébe húzódott, s engedelmesen öltözni kezdett.

– Nyithatod már – szólt ki a szekrényajtó mögül. A nadrágja még nem volt rendben, a gombokat igazgatta, aztán a szíjjal bajlódott, amely sehogy se akart bekapcsolódni.

– Kerüljön beljebb – mondta Mari, miközben kinyitotta az ajtót. Döme félszegen lépett be a szobába, a saját szobájába. Feszélyezte a tudat, hogy a saját szobájában van, mégis idegenként. Mindegyik székben ruhák, könyvek, táskák s egyéb limlomok heverték, még leülni sem volt hova.

– Nem zavarok? – kérdezte, amikor észrevette a nadrágjával bajlódó Süketet, aki annyira bele volt merülve e szerencsétlen pizsmogásba, hogy föl sem nézett. Döme félre-

értette a helyzetet, így aztán a kelleténél is feszélyezettebb volt.

– Á, dehogy – csicsergett erőszakolt kedvességgel Mari. – Foglaljon helyet nálunk! – mondta, de majd elsüllyedt szégyenében, amikor látta, hogy mindegyik széken hever valami, persze, Süket holmija mind. Kapkodva csinált rendet, dobált be mindent a szekrény aljába. Döme leült. Nem ezen a széken szoktam, gondolta bosszúsan, de nem szólt. Hogyan is szólhatnék, amikor én itt csak vendég vagyok. Beigazolódni látta a legrosszabb sejtelmét.

Amikor bekopogott, úgy tervezte, barátságos lesz, elbeszélget a fiatal párral, megkérdezi, miben lehet a segítségükre, jól érzik-e magukat, és így tovább, most azonban hirtelen előntötte a türelmetlenség, s nyersen és kurtán egyből a közepén kezdte.

– Mit tud a feleségemről? – szögezte Süket mellének a kérdést.

– Hát nem volt bent nála? – kérdezett vissza szinte szemrehányóan Süket.

– De voltam, csak nem találtam meg. Másik osztályra vitték, azt mondták. Oda meg nem engedtek be. – Süket rosszat sejtett. Fölugrott, és az ajtóhoz rohant.

– Hova még? – kérdezte megütődve Mari, de Döme is furcsán nézett rá. Ettől aztán lehült egy kicsit. Szégyellte, hogy így kiadta magát.

– Telefonálni – mondta. Úgy érezte, meg kéne valahogy magyaráznia a viselkedését, de hát maga sem értette, valójában, miért ennyire fontos számára az asszony állapota. A magyarázkodást azonban mindenképpen szeretne volna elkerülni. Visszafordult hát az ajtóból, nem ment ki a telefonhoz, de most már ez sem segített. Mari kissé sértetten figyelte, mi lesz, szántsándékkal nem avatkozott közbe. Mennem kéne, gondolta Döme, és nyögve, nehezen fölállt a székből. Nem is annyira a fizikai erőfeszítés merítette ki, sokkal inkább a lelki: elmenni innen talán még kellemetlenebb volt, mint jelen lenni.

Süket Dömével együtt ért ki az előszobába. Elővette a telefonkönyvet. A kórházaknál lesz, hát persze. Sokáig lapozgatott, mire megtalálta. A központot, igen, azt kell hívni. Tárcsázott, halló, jó napot, hirtelen elege lett az egészből, lecsapta a kagylót, tévedés, dörmögte, Döme éhes tekintettel állt mögötte, na, mi van, mi újság, sürgette az újabb próbálkozást, Süket kényszeredetten próbált engedelmesskedni, eleget tenni a várakozásnak, gémberegett ujját erővel emelte a számtárcsa fölé. Mari az ajtóból figyelte őket, s némi elégtételt érzett, mint az anya, ha látja, hogy a gyerekei nélküle semmire se mennek. Nem bírta tovább, közelebb jött, áthajolt Döme görbedt válla fölé.

– Segítsek? – kérdezte.

– Kösz, csak ellapoztam a számot – mondta Süket –, és most meg kell keresnem újra. – Váratlan csöngetés szakította meg őket. Döme kinyitotta a kémlelóablakot.

– Távirat? – kérdezte csodálkozva. – Egy pillanat – mondta –, mindjárt hozom a pénzt. – De csak elfordult, úgy vette elő a pénztárcáját. Sokáig kotorászott. – Tessék – mondta, és a postás felé nyújtotta a markában levő aprót, és elvette a borítékot. Mari és Süket egymásra néztek, mintha előre tudták volna az eredményt.

– Meghalt – mondta Döme csaknem szórakozottan. Hirtelen mehetnékje támadt. Nem tudta, hova, miért, csak menni, menni, ez a kényszer dolgozott benne, de Süket és Mari elállták az útját, lehetetlen volt szabadulni tőlük. Ugyan mit akarhatnak? Mari megmozdult, hogy közelebb lépjen Döméhez, talán néhány vigasztaló szót akart mondani neki, de Süket visszatartotta.

– Maradj! – mondta, és megszorította Mari karját. Betuszkolta a szobába. Mari nem ellenkezett, de azért zokon vette ezt az eljárást, utálta, ha erőszakoskodtak vele.

Amikor becsukódott mögöttük az ajtó, Süket merevsége egyszeriben fölengedett, háttal nekidőlt az ajtónak, és mélyet lélegzett, mint a filmszínész, ha azt akarja eljátszani, valami nagy veszélytől menekült meg. Elégedetten, már-

már büszkén nézett körül a kis szobában. Egy véghetetlen birodalom nem ér meg ennyi büszkeséget. De mintha minden erő is elszállt volna belőle, szinte magatehetetlen volt. Marinak kellett a hóna alá nyúlnia, odakísérnie az ágyhoz, leültetnie. Végül maga is mellé ereszkedett. Fogták egymás kezét, és a padlót nézték. Egy idő után Süket kiszabadította a jobb kezét, és Mari hasára tette.

– Még mindig nem vette észre? – hajolt közel Marihoz. Lopva nézett körül, mintha itt is, most is tartania, félnie kéne valamitől. Megszokás volt, mindenbe belefészkelő megszokás, olyan, amely nem ereszti el többet, ha egyszer, bármilyen ostoba véletlen folytán, a cinkosává tette az embert. Mari gyanús könnyedséggel fölnevetett.

– Ugyan, mit vesz ő észre? Előbb-utóbb azért észre kell vennie.

– Ne törődj vele – mondta Süket –, majd csak lesz valahogy. – Ha Éva élne, más lenne, gondolta, de így, az öreggel nehéz lesz, rettentő nehéz. Na, mindegy, ha menni kell innen is, hát megyünk... Hirtelen lepték el az arcát a könnyek, még letörölni sem volt érkezése őket. A szégyentelenség érzése, mint egy kés hasított belé, megalázó és jól-eső volt egyszerre.

– Töröld meg az arcodat – mondta Mari, és odanyújtotta neki a zsebkendőjét. Süket elvette, és megtörölte vele az arcát, de a könnyek kéretlenül és tolakvóan újra előbugygyantak. Mari úgy érezte, lehetetlen messziről kell a szavait eljuttatnia Sükethez, fölemelte hát a hangját, de az eredmény így is siralmas volt. – Nem értem – mondta rekedten, tompán. Minden erőlködése arra volt elég, hogy éppen csak átlépje a suttogás határát. Annyira távol volt most tőle Süket, hogy szinte megvetette. Én a szüleimnek, az édes szüleimnek fordítottam hátat miatta, igenis, miatta, ő meg, ez meg... egy idegen... nő... miatt... Megremegett a szája széle, nem állt messze tőle, hogy maga is sírva fakadjon. Nem, nem, ezt az örömet nem szerzem meg neki, gondolta, s a makacsul feltolakvó könnyeket visszagyűrte

a torkán. A kezét kiszabadította Süket kezéből, fölállt, tett egy-két tétova lépést. Az ajtó előtt megtorpant. Nekivetette a hátát.

Érezte, hogy a mozdulatok nem a saját mozdulatai, mégis ezek vezették, s ő hagyta vezetni magát. Szinte automatikusan cselekedett, húzta magára a kabátot, rohant ki a sötétbe, tárva-nyitva hagyva az ajtókat maga után. Süket meg sem mozdult. Látszólag közömbösen szemlélte az eseményeket.

– Nem sajnálom – motyogta maga elé kétségbeesetten –, nem, nem nem... – Pedig Mari akkor sem értette volna meg, ha történetesen teli torokból kiabál, olyan messze, ki tudja, hol volt már.

S mert fölösleges, csak annál szégyenletesebb volt az árulása. Elhallgatott. Mintha egy fölbolygatott hangyabolyban ült volna, úgy nyüzsögtek körülötte az ellenőrzetlen gondolatok, ellepték, marcangolni kezdték. Attól félt, nem hagynak rajta semmit, szétrágják egészen, még a csontjait is. Jól teszik, hát persze. Egy ilyen rohadt, önző állat, egy ilyen senki... senki... senki... S ez a szó most valóságosabb volt, mintha tényleg kimondta volna, talán mert túlságosan az elevenébe vágott. A mondat értelme, pedig nem akarta befejezni, úgy csapódott rá, mint egy csapda fedele: nem érdemel mást.

HETEDIK FEJEZET

– Ne mondd, aztán mi történt vele, kiment a szobából, és nem jött vissza, ennyi volt az egész? – nem volt csalódott, szinte boldogan nevetett föl. – Azt hittem, mutatták, hogyan ütötte le, de ha nem mutatták, akkor nem sokat vesztettem... – duruzsolt a telefonba áthatóan Micike. Micike túl járt már az ötvenen, de Micikének kellett hívni, ez kijárt neki, nem mintha megkövetelte volna, de valahogy így alakult. Annyi volt az egész, hogy nem haragudott érte, sőt, némileg mintha még büszke is lett volna rá. Valamikori fiatalságának egyetlen maradéka volt ez. Így aztán nem tagadhatott meg tőle némi ragaszkodást. A külső szemlélő számára nevetséges és értelmetlen lehet ez a ragaszkodás, ő maga azonban úgy érezte, legigazabb, legmélyebb titkainak egyike.

Döme sután és leforrázva hallgatott a vonal túlsó végén, mintha nem is ő csöngette volna föl Micikét, ugrasztotta volna ki a körülötte burjánzó ezer tennivaló közül, hanem valaki más. Mosás, mosogatás, takarítás, főzés, bevásárlás, varrás, több volt belőlük mindig, mint ami elvégezhető, de Micike nem bánta, ez volt az életeleme, ez a lehetetlen sürgés-forgás hálózta be az utolsó porcikáját is. Másrészt, ha egyszer hátat fordított nekik, akkor úgy meg tudott feledkezni róluk, mintha sohasem senyvedt volna a rabságukban, most is olyan odaadással csicseregget, hallgatott, mintha Dömén kívül semmi más nem létezne a számára ezen a világon. Döme nem tudott mit kezdeni magával, csak hallgatott, zavartan köhécselt ott a vonal túlsó végén, és a pokolba kívánta a pillanatot, amikor eszébe jutott, hogy fölhívja Micikét, de hát honnan tudhatta volna, hogy ilyen lehetetlen helyzetbe kerül majd általa.

Micikének persze könnyű, a színésznő nem váltja úgy a szerepeit, kaméleon a színét, mint ő saját magát, egyik

pillanatban még poros, nyűtt melegítőben pucolja az ablakokat, a másikban frissen mosott háziasszonyként kavarja, szolgálja föl az ételt a vendégeinek, az unokáját pesztrálja nagymamaruhában, aztán aranypókhálós kisestélyiben, a hajában művirág-bokréta, az Opera poloskás páholyszékén ropogatja a cukorkát, ágyból nézi együtt az egész város mulya tévébaglyaival az esedékes krimit, s most vele is mint egy főhercegnő beszél. Hát nem szélhámosság ez valahol? Más hasonló helyzetben biztosan telepanaszkodta volna az életét, de Micike nem szólt, mintha semmi nem esne nehezeire, pedig hát dehogynem, csak éppen tudta, nem sok jóra számíthat. Egy csöpp megértést azért szívesen elfogadott volna, de hát ha nem, akkor nem, a világért sem könyörgött volna senkinek, pedig néha végtelenül fáradtnak érezte magát, s végtelenül kilátástalannak azt az igyekezetet, amellyel a világnak, a hétköznapiaknak ezekbe az apró-cseprő ügyeibe kapaszkodott, de előre tudta, mi lett volna a válasz, ha panaszkodik, szinte a fülébe karmolt Rózsi hangja, ahogy mondja, mondja, ahogy mondta volna a magáét, ha alkalmat ad neki rá, szegény anyukám, a te korodban nemigen ugrálhat az ember, elvégre nem vagy mai csirke, meg hasonlók.

Én szültem egyáltalán? Nehezen tudta legyűrni az ingerültségét. Az, hogy esetleg segítsenek rajta, hogy levegyenek valamit a válláról, ó, nem, az meg sem fordult a fejükben soha, van nekik elég bajuk, tudja ő jól, nem is kívánná, hogy tényleg segítsenek, elég lett volna, ha csak följajánlják a segítségüket, és ő visszautasíthatja, nem, kislányom, elbírok én vele magam is, tegyétek csak el, megvan nekem a magamé, de szívesen tért volna ki a segítő szándékuk elől, ha lett volna rá alkalma, de hát nem volt. Csak ez bántotta. Ő már akkor előre látott mindent, amikor Rózsi bolond fejjel, még a gimnáziumot sem végezte el miatta, hozzáment ehhez az üresfejű fajankóhoz, ehhez a Mukihoz, hogy lehet valakinek ilyen hülye neve, te úristen, de nem szólt, mert nem szólhatott. Nem értette a lányát, mi örö-

met talál benne, hogy kitart egy ilyen használhatatlan férfit, mert az volt, semmire sem jó, pipogya fráter, rosszabb, mint egy selyemfiú, még ha csinos volna, de nem, málé-szájú, mulya hivatalnok volt már akkor is, nem egyéb. Szereti? Ó, hogy oda ne rohanjak! Különben sem hitte, hogy egy ilyen férfit egyáltalán lehet szeretni. Hát akkor meg?

Szerencsére hamar elmúlt a fáradtsága, a kétségbeesése, ahogy jött, olyan követetetlenül feslett le róla. Ő már csak ilyen, nem esik kétségbe, kikapcsolódik egy kicsit, kipi-heni magát, aztán jöhet az új nap, jöhet minden előről. Bármilyen nagyra vannak a fiatalságukkal, a teherbíró képességükkel, azért őt nem pipálják le, ebben biztos volt, jöhetnének hozzá tanulni, volna mit, de ha nem jönnek, az sem baj, próbáljuk ki, mire megy ki-ki a maga erejéből. Nem vagyok olyan öreg, ahogy hiszitek, majd meglátjuk, ki szalad a másikhoz, hogy így anyukám, úgy anyukám, beteg a kis Peti, be kéne vásárolni, orvoshoz, patyolatba, munkába, vendégségbe menni, vigyázni a gyerekre, óvodába vinni, igen, ez az, aminek aztán nincsen se vége, se hossza. Talán én szaladok majd mindevvel hozzátok?

Igen, az én unokám, de nektek meg a gyereketek, minek csinál az olyan ember gyereket, aki nem tudja ellátni, bezeg az én uram, az megteremtette, ami a családnak kellett, nálunk szolgáló volt, pesztra, aztán meg pótmama, bejárónő, na igen, ahogy az idők változtak. Az ilyen tehetetlen, lusta, élhetetlen frátereknek, mint ez a Muki, nem is szabadna megnősülniük soha, ha én miniszter lennék, törvénnyel tiltanám meg. Minden másképp lenne, ökelme se ugrált volna ennyire, ha szegény uram nem hagy itt bennünket, nem szökik meg nyugatra avval a pizsok kis titkárnökkel, ó, ha egyszer a kezem közé kerülne, kikaparnám a szemit, az egyszer biztos, mind a kettőt a kis pizsoknak, szegény Robimnak sose jutott volna magától eszébe ilyet csinálni, így cserben hagyni a családját, hiszen világeletemben családszerető ember volt, élt-halt a lányáért, de csak menjen, ha egyszer annyira menni akart, nem sajnálom,

megállok a magam lábán, megteremtem én magamnak, ami kell, ha a fene fenét eszik, akkor is.

Türelmetlenül fordított hátat gondolatai motollazúgásának, zárta el előlük ijedten az érzékeit, hogy most már minden figyelmével a jelen pillanaton csüggjön. Idegesítette Döme hallgatása, miért nem szól, hova tűnt, mi lett vele, csupa kérdés volt, csupa vibráló türelmetlenség, alig tudott megálljt parancsolni magának, hogy ne kezdjen el kiabálni, törni, zúzni, veszekedni, talán ha tényleg lett volna kivel, meg is teszi, nem nyeli le a mérgét, még jobb is lett volna. Így azonban nem volt más választása, meg kellett maradnia a feszült figyelem állapotában, fülét a kagylóra tapasztva próbálta megfejteni a beszűrődő rejtélyes jeleket, írógépkopogást, ajtónyikorgást, ablakzörgést, edénycsörömpölést, vízcsobogást vélt hallani, de kuszaságukban nem volt semmi értelem, semmi megfejtésre váró jelentés. Csak nem tette le? Annyira megijedt ettől az eshetőségtől, hogy az elhatározásával ellentétben mégiscsak megszólalt: – Letette? – kérdezte elvékonyult, szinte csipogó hangon.

– Nem – mondta Döme. Micikében, mint a bolondóra, egyre csak a bizonytalanság járt körbe-körbe, hiába szeretett volna megszabadulni tőle, nem tudott, mért olyan mogorva, barátságtalan, csak nem bántottam meg valamivel? Bizony isten nem akartam. Sose lehet tudni, mikor melyik cselekedetével okoz bajt az ember, szerencse kérdése ez is, mint annyi más, de hát még talán jóvá lehetne tenni, nem olyan végzetes, hiszen csak valami apróságról lehet szó, valami semmiség biztosan...

– Mi baj van? – suttogta. Annyira átlátszó volt a kellemkedés szándéka benne, hogy képtelen volt arcpirulás nélkül engedni neki. Szerencse, hogy nem vezették be a képes telefont, gondolta, ezer szerencse.

– Semmi – válaszolt Döme. Semmiképpen sem akart szószátyár vénembernek látszani, különösen most nem, hogy ilyen kényes helyzetbe került. Hiszen ennek a telefonhívásnak a pusztá ténye is félig-meddig udvarlásnak szá-

mított, hacsak egyenesen leánykérésnek nem. És az én koromban, gondolta, az én koromban már ez is több a soknál. Évára gondolt, és szégyellte magát. Csak egy mozdu-lat, gondolta, és vége van az egésznek. Tényleg úgy érezte, le kéne tennie a kagylót, nem volna szabad tovább halogatnia. Most még semmiség volna az egész, minden jóra fordulhatna, de ha nem, beláthatatlan bonyodalmakba ke-veredik, mert Micike nem Éva, ez volt az, ami már az első pillanattól kezdve vonzotta és taszította is egyszerre. Sokkal kiszámíthatatlanabb, megbízhatatlanabb, nem, nem alatto-mos, inkább rejtélyes. Igen, leteszem, szánta rá magát végre. Elégedett volt magával. Na végre, gondolta, most legalább a saját akaratom szerint cselekedtem. Aztán mégsem így történt. Furcsa zajokat hallott, ajtócsapódást, beszélgetésfoszlányokat, s ez fölkeltette a kíváncsiságát, gyanút fogott.

– Van nálad valaki? – izgatottságában minden kertelés nélkül, szinte szemtelenül tért rá a tegezésre, amelyet eddig annyit és olyan körülményesen kerülgetett. Micikét elégedettség töltötte el, mondhatni boldog volt.

– Nálam? – súgta megindítón.

– Úgy hallottam – erősködött tovább Döme.

– Senki, csak a lányom meg a vejem... – Dömének nem tetszett: miért akar ilyen sietve átsiklani a téma fölött? Eddig nem beszélt a családjáról, most meg... Talán nincs valami rendben?

Micike érezte, hogy a család kényes téma, ezért nem hozta szóba. Félt, hogy esetleg abba a látszatba keveredik, mintha a lakás miatt húzna Döméhez. Pedig hát nem. Vagy a szerelem bolygatta volna föl? Ugyan, az én koromban, háritotta el magától a gyanút, bár nem túl határozottan, nem egészen őszintén. Ha se nem érdek, se nem szerelem, mi volt hát akkor e különben megmagyarázhatatlan kaland ösztönzője? Meg akarta, mindenképpen meg akarta mutatni nekik: nem olyan öreg, amilyennek látni szeretnék, nem az a vén satrafa, hanem igenis kell még valakinek.

Hogy ez is érdek? Hát istenem, mi nem az ebben a rohadt világban, mi nem? Uhh! Már-már örömteli mozdulattal rázta le magáról a kétségeket, fröcskölte szanaszét, szabadt meg tőlük.

Sétálni az ünnepi, üres városban nyári vasárnap délután, amikor mindenki odakint tolong a roskadtan horpadozó balatoni országúton, fagyaltot nyalni, kávét inni, cigarettára gyújtani olyan izgatott mozdulattal, mintha először tenné, mintha fiatal volna, a füst nem marta volna szét a hangját, a festék a haja színeszálát, a krémek s az idő az arca bőrét, mintha minden úgy volna, mint egykor, amikor lehetett volna még másképpen is, meg-megtorpanva a kirakatokat nézni, aztán megállni, s csak állni, állni a tenyérnyi tér közepén, miközben a kövekből előlővellő forróság áramutése szinte a csontja velejéig hatol. Ez is ő volt, most ez volt, mert ez akart lenni, olyan, amilyenek Döme megismerte, amilyen akkor volt, amikor először találkoztak, amikor leszólította, mert hát így volt, akármilyen nevetséges is, mint egy gyereklányt az utcán. Megállt mellette, mint egy kóbor kutya, éhesen, fáradtan, hajszoltan, kopottan, s belémart, talán csak azért, hogy az éhségét, amely dühödten dolgozott benne, valahogy csillapítsa, de ő már akkor érezte, nem marad ez ennyiben, azért is állt olyan könnyen kötélnek, könnyebben, készségesebben sokkal, mint ahogy mutatta.

A karját Döme karjába fűzte, amitől Döme, ezt is észrevette, megremegett. Szinte mámorossá vált attól az érzéstől, hogy valakire, mindegy, akárki is az, még mindig ekkora hatással van. Kimondhatatlanul hálás volt. Nem tudta túrtőztetni magát, szembefordult Dömével, és belenézett a szemébe, úgy, olyan odaadással, ahogyan évek óta nem nézett már senkinek a szemébe, érdekes, ezeket a lányos csacsкасágokat mintha sohasem lehetne elfeledni. A hatás váratlan volt. Döme, mint egy szégyenlős kisfiú, úgy sűtötte le a szemét, szinte rá sem lehetett ismerni, mintha nem is ugyanaz a szereleméhségtől bűzlő, kivert kankutya

lett volna, aki az imént olyan mohón markolt bele a vállá húsába, hogy holnapra kék foltok jönnek majd elő minden ujja nyomán.

– Lányod is van? – kérdezte Döme makacsul beleragadva a családi ügyek firtatásába.

– Még unokám is – mondta Micike. Legyünk túl rajta, akkor már legyünk túl rajta egészen!

– Na, ne ugrass!

– Mért ugratnálak?

– Hiszen még olyan fiatal vagy – mondta ki Döme a szó-kás hívásának engedve az ízetlen bókot.

– Köszönöm – mondta Micike, mintha meghatódott volna, pedig inkább nevetni lett volna kedve, vagy sírni. Istennem, micsoda útszéli tempó! Hát igen, sírni, sokkal inkább sírni. De hát miért tűröm el akkor? Mért nem adom ki az útját? Húsz évvel ezelőtt nem gondolkodtam volna rajta ennyit, nem tétováztam volna, az biztos.

– Eddig nem is beszélte... róluk – harapta el a mondat torkát mohó egyszerűséggel Döme. Minek annyit csürni-csavarni, gondolta.

– Nem akartalak terhelni vele – vette elő erre bűbájos hangját Micike. – Gondoltam, úgyis találkozunk még, lesz idő, alkalom, hogy mindent elmondjunk egymásnak. Akár most szombaton is... eljöhetnél. Jó? Hát akkor vegyük úgy, hogy megbeszéltük. Bármikor jöhetsz, de legjobb, ha úgy öt-hat óra tájban... Vacsorára. Gyere, mert várlak ám!

– Köszönöm – dörögte Döme a kagyló mellé –, köszönöm.

– Ne köszönd, csak gyere! – búgta Micike a telefonba, s egy utolsó, csábító kacajjal is megtetézte a bolondító felhangok ellenére is túl hétköznapiaknak ítélt szavakat.

– Ott leszek – mondta Döme, de a hangjából hiányzott a meggyőződés. Micike elégedetlen volt, de már nem akart tovább erősködni, úgysem segített volna vele semmit, gyorsan elbúcsúzott inkább, nehogy még elrontson valamit, mert, bár a hatás nem volt tökéletes, azért ő elégedett

volt, úgy érezte, amit tehetett, azt megtette, nem kell magának szemrehányást tennie.

Süket jól hallotta a beszélgetést. Még csukott ajtón át is behallatszott volna, de nyitva volt. No, nem azért, hogy hallgatózzék, véletlenül, egészen véletlenül maradt így, igen, több mint valószínű, bár pontosan nem emlékezett már rá. Mért kéne nekem mindenre emlékezni, gondolta bosszúsan. Igaz, becsukhatta volna, amikor meghallotta, hogy Döme a telefonnal pizsmog, de hát mit bizonyít az, hogy nem tette, semmit, az égvilágon semmit. Minek hívta volna föl magára a figyelmet? Még azt hitte volna a vén bolond, hogy hallgatózom. Egy pillanatra felöltött benne, mi lenne, ha Döme tudomására hozná: mindent tud, mindent hallott, nem ártana egy kicsit rápirítani a vén kujonra, nem ártana, de a cselekvésig már nem jutott el, annyira elszórakoztatta maga a pusztá ötlet, hogy meg is elégedett ennyivel.

Micike, ahogy letette a kagylót, igyekezett észrevétlenül besurranni a szobába. Hallotta, hogy a fiatalok a konyhában vannak, s azt remélte, nem veszik észre, s így sikerül egy kis időre, legalább, amíg megnyugszik, közömbös kifejezést erőltetnie az arcára, egérutat nyernie, azonban rosszul számított. Még el sem indult, éppen csak megfordult a fejében a szökés gondolata, Rózsi máris rányitotta az ajtót.

– Mi van, anyukám? – csicssergett bűbájosan.

Micike nem akarta megadni magát a sorsának, majd csak elengedi Rózsi, s akkor hozzájuthat egy kis nyugalomhoz, összeszedheti magát, a gondolatait végre. Különben sem olyan kérdés volt ez, a Rózsié, amelyre okvetlenül válaszolni kell: mi volna, általában sohasincs semmi, miért pont most volna valami! Elindult a szoba felé. Maga is csodálkozott, hogy ilyen magától értetődő mindez, mintha valóban semmi sem akadályozná.

– Kivel beszéltél? – csattant föl Rózsi hangja, ahogy elébe állt. Korán örült, úgy látszik. Rózsi maga is szé-

gyellte, hogy így beszél az anyjával, mégsem hátrált meg, mégsem engedte az útjára. Micike ijedten húzta össze magát a kérlelhetetlen hang hallatán. Egy időre letett távozási szándékáról, de azért nem válaszolt. Dacosan, kihívóan nézett vissza Rózsi szemébe. Mi közöd hozzá, ez volt ebben a tekintetben. Rózsin azonban nem lehetett ilyen könnyen kifogni. – Valami hapsi volt? – Micikének el kellett ismernie, hogy veszített, de a sírás, amely a torkát fojtogatta, továbbra sem engedte, hogy megszólaljon. – Csak nincs valami baj? – enyhült meg Rózsi, de most már a kedveskedés is bosszantotta Micikét, ezt is hazugnak érezte.

– Hapsi... Neked mindenki hapsi... – mondta, s ez is nehezebbre esett most, hogy a rosszállásának hangot adjon, amelyben pedig máskor biztosan a kedvét lelte volna.

– Jó, hát akkor legyen férfi. Így jobb? – Rózsi nem értette, miért ez a neheztelés: hiszen én csak érdeklődtem, eszem ágában sem volt számon kérni semmit, nevetséges, mi joga kérhetnék én számon valamit is, csak éppen szerettem volna végre minden sanda szándék, minden kollegiális alattomoság nélkül elbeszélgetni valakivel, a magam kedvére, a hivatalban amúgy is naphosszat ebben pácolódom, de úgy látszik, nem lehet, még az anyámmal se. Meg volt bántva. – Csak nem férjhez menni készülsz? – vágta oda a nyers, bosszúálló kérdést, hiszen már úgysis mindegy volt.

– Miért ne – fordította élesre a szót Micike is.

– Ugye tréfálsz? – Istenem, de szerette volna, ha valóban csak tréfa az egész, egy rossz tréfa, semmi több.

– Dehogy... – mondta Micike fölényesen, s kihasználva Rózsi megingását, bement a szobába. Az ajtót azonban nem tudta behúzni maga mögött, mert Rózsi ott volt szorosán a nyomában. Látszott rajta az eltökéltség, hogy nem hagyja ennyiben.

– De hiszen ez... de hiszen ez lehetetlen...

– Mért volna? – Rózsi hallgatott. Némán nyelte le inkább a mérgét, félt, hogy esetleg valami olyasmit talál mondani,

amit maga is megbánna később. Micike így is, szavak nélkül is megérezte Rózsi magatartásában a fenyegetést, az ellenségességet. Magyarázkodni kezdett: – Elvégre nekem is jogom van a saját életemhez, nem?

– Ahogy vesszük...

– Szóval, te még ebbe is bele akarsz szólni, az én magánéletembe! Annak idején én nem szóltam bele a tiédbe, pedig valamivel több jogom lett volna hozzá.

– Elég rosszul tetted.

– Hagyjuk ezt most, nem ide tartozik.

– Nem – mondta Rózsi. Merőn nézett az anyjára. Csupa fenyegetés volt a tekintete.

– Csókolom – köszönt be a konyhából Muki.

– Ne kiabálj, inkább gyere be! – szólt vissza türelmetlenül Rózsi. Muki erre bedugta a fejét az ajtórésein, a szája tele volt étellel.

– Éppen kajálok – mondta mentegetőzve.

– Nem baj – mondta Rózsi –, majd abbahagyod! – Muki ismerte ezt a hangot, s jobbnak látta nem ellenkezni. Röstelkedve somfordált befelé, miközben a keze fejével a kiflimorzsákat próbálta lesöpörni a zakója melléről. – Anya férjhez akar menni – förmedt rá Rózsi. Arra sem volt ideje, hogy összeszedje magát, rákészüljön, amit hallani fog, talán nem is értette, mit mondott Rózsi, mégis úgy kapta föl a fejét, mintha puskalövést hallott volna.

– Tessék?

– Férjhez megy. Jól hallottad.

– Kicsoda?

– Az anyám.

– Gratulálok – hajolt meg Micike előtt Muki. Így, bohóckodással próbálta enyhíteni a zavarát.

– Na, ne marhászkodj, ez komoly – állította meg félúton Rózsi.

– Az ő dolga – vont a vállát Muki szinte unottan. Nyugi, nyugi, veregette meg gondolatban a saját vállát, nem kell mindjárt fölkapni a cukrot, az asszony azért van, hogy veszekedjen. Ha nem veszekedne, akkor volna okod

idegeskedni, akkor biztos lehetnél benne, hogy valami baj van, de így...

– Mit nevetsz, te féleszű! Nem tudom, akkor is ilyen jó kedved lesz-e, amikor majd az utcára kerülünk. Elvégre lakás kell az ifjú párnak, nem gondolod?

– Hallgass... – mondta Micike a sírással küszködve. Kiabálni akart, de a suttogásig is alig jutott el.

– Mért, nincs az ürgének lakása? – csodálkozott Muki, s bár a kérdés Rózsinak szólt, ártatlanul pimasz tekintetét Micikére emelte.

– Hogyne volna – szabadkozott gyorsan Micike, de nyomban el is szégyellte magát, hogy így meghátrált egy ilyen senkiházi elől. – Attól függetlenül, ez a lakás az enyém... tudtommal.

– Hát persze, hogy a tiéd, anyukám, ezt senki sem vitatja – torkollta le Micikét szívélyesen Rózsi. Forrt benne a méreg: az övé, az övé, folyton ezt hajtogatja, mást se tud mondani, az enyém, az enyém, én szereztem... jó vicc, próbálna meg most lakást szerezni, amikor... és ráadásul egy ilyen férjjel a nyakában... röhej; de azért az indulatai mögött hideg ésszel már számolt is: szóval van az ürgének lakása, na, így mindjárt más az ábra... S bár nehezeére esett hangot változtatni, megtette. – Úgy rendelkezel vele, ahogy akarsz.

– Egyelőre még élek, nincs szándékomban végrendelkezni.

– Én se arra gondoltam.

– Hanem?

– Hát ha férjhez mégy, össze is költöztök, vagy nem? Egy házaspárnak nem lehet két lakása.

– De nagyon tudod! – Hát így állunk, képedt el Micike, ezek máris a lakásra spekulálnak, kihúznák a fejem alól a párnát, a talpam alól a szőnyeget, ha nem figyelnék oda, még szerencse, hogy levegő van elég, hogy azt nem kell megosztanom velük, mert akkor megfojtának, megfojtának, az egyszer biztos. – Nézzétek, én mindig is segítettem nektek, és segítek ezután is, amiben csak tudok, de

végre meg kéne már próbálnotok önállósodni, hogy ne kelljen folyton az enyémmre spekulálnotok.

– Nem erről van szó – szűkült el Rózsi szeme –, tudod nagyon jól, hogy a vállalatnál megígérték, a legközelebbi átadásnál kapok lakást, csak hogy az se meg máról holnapra.

– Mióta mondod már ezt!

– Semmit se adnak ingyen – mondta Rózsi tompán. Sajnálta, hogy belement ebbe a beszélgetésbe, hogy többé-kevésbé őszinte volt. De hát, amikor az anyám! Igen, ez tévesztette meg.

Odabent a hivatalban, ott más volt, ott mindig a helyén volt az esze, bár a tanulást, az iskolát sosem szerette, gyorsan haladt előre. Csinos volt, tudta, kire hogyan kell mosolyogni, ez sem olyan egyszerű tudomány, amilyenek látszik, mikor mit kell mondani, kinek a véleményéhez kell csatlakozni. Most is továbbképzésre akarta küldeni a főnök, vezetőképzőre, azt mondta, ha elmegy, biztosan megválasztják párttitkárnak. Akkor aztán kapna lakást is, de még milyet. Menne is szívesen, csak hát a gyerek. Kire hagyjam? Az anyámról talán? Nem, hát ez kész örültség, kitérne a hitéből, ha csak megemlíteném is neki. Na és aztán Muki, hogy ő mit szólna hozzá, arról jobb nem beszélni. Így se nézi jó szemmel a munkaidő utáni értekezleteket, hogy bent maradok néha, pedig hát ezt másképpen nem lehet csinálni, valamit valamiért. De ez, ez minden egyes alkalommal levágja a dilit, féltékeny, a hülye, mintha munkaidőben is nem annyiszor csálnám meg, ahányszor akarom. Különben is, mit szívja annyira mellre? Nem tud semmit, és ez a lényeg, igazán nyugodt lehetne. Itt egy valakinek volna oka idegeskedni, és az én vagyok. Nem veszik észre, de hogy léteznek, avval is minden pillanatban akadályozzák az érvényesülésemet, ugyanakkor folyton azt kérik számon, miért nem szerzem meg ezt meg azt, amit meg kéne szereznem a családnak.

És Muki miért nem szerzi, ő miért? Azt mondja, rendesen elvégzi a munkáját. Na bumm, attól még senki sem kapott lakást. Csak vigyorog mindenben, vagy méltatlankodik, de hogy tényleg megpróbálna valamit, valahogyan előbbre jutni, ahhoz nincs esze.

– Ezt meg hogy érted? – szólalt meg Muki. Rózszi az érzékeny pontjára tapintott, és nem egészen akaratlanul.

Az anyját próbálta tovább puhítani, vádoló tekintettel nézett rá: látod, mit tettél velem, egész lényéből ez sugárzott, de hiába, valahogyan most nem találta az anyai jóindulat nyitját, pedig máskor olyan egyszerűen és könnyedén ment minden. Anyja makacs és zárkózott arcát látva, úgy érezte, mintha most futna el a lelkéből annak a gyöngédségnek az utolsó csöppje is, amellyel ehhez az archoz, ezekhez a vonásokhoz, és mindahhoz, ami mögöttük van, olyan kétségbeesetten ragaszkodott. Igen, eddig így volt, bármennyi veszekedés, panaszkodás, vád és öröm árán, de így, mostantól azonban másképpen lesz, másképpen kell lennie, és nem én akartam.

– Miért, azt gondolod, én kaptam bármit is ingyen az... élettől?... ettől a bűdös, rohadék élettől? – Rózsit megdöbentette az anyja hangjából kicsapó forró, már-már az ízléstelenség határát súroló őszinteség, de a belső ellenkezést ez sem némította el: miért, azt hiszed, nekem ingyen lesz? Különben sem értette, mit takarhat ez a szokatlan viselkedés, mi célja van vele az anyjának. Nem érzett lelki ismeret-furdalást, hogy mindenben a számítást keresi. Mert hát miért is ne? Azt kell keresni mindenben, ami van, és nem azt, amit vélni szeretnénk. Idegesen rántotta meg a vállát. Mindegy, hagyjuk... Nem volt ideje. A gyerek fölsírt odakint. A konyhában laktak, amelyből így, hogy a részükre függönnyel leválasztották az ágyhelynyi hálót, csak egy főzőfülke maradt. Rózszi idegein átvillámlott a türelmetlen indulhatnék, etetés, pelenkázás, mosás, vasalás, vacsora, mosogatás, hát igen, éjjél is elmúlik, mire ágyba kerülök. Hogy fogadkozott pedig tegnap, ma oko-

sabb lesz, jobban takarékoskodik az idejével, meghúzza a gyepelőt, igen, és éjfél előtt ágyban lesz, és olvas egy kicsit, nem bánta volna, ha fél oldal után leragad a szeme, de olvasni akart, olvasni, olvasni mindenáron. Nem is annyira az olvasás élményére vágyott, inkább csak az ezernyi kielégítetlen és kielégíthetetlen kívánságtól megroppant idegrendszerét szerette volna egy ilyen csalóka mutatóvannal félrevezetni, de nem, hát úgy látszik, ez sem sikerül, ebből sem lesz semmi, bármilyen semmiségnek, könnyen elérhetőnek látszott eleinte. Persze, amíg nem nyújtod ki utána a kezedet, mindennel így vagy, gondolni könnyű rá, elérni nehéz. A kilincsre tette a kezét, jelezve, hogy menni készül. – Már mész?

– Sír a gyerek.

– Sose hallgatsz meg – nézett rá szemrehányóan az anyja.

– Nem érted meg, hogy sír a...

– Most a gyerek, máskor meg más, mindig van valami kifogásod, csak hogy itthagyhass, elszaladj...

– Nem gondoltam volna, hogy ennyire önző vagy.

– Én, önző? Hagyom magamat mindenből kiforgatni, és akkor tessék, ez a köszönet.

– Ha így áll a dolog, akár holnap elköltözünk.

– Hova?

– A Gellért-hegyi villánkba. Mért érdekel ez téged?

– Mert érdekel.

– Hova költözhetnénk?

– Albérletbe? Azt nem engedem.

– Miért?

– Csak – jajdult föl ijedten Micike. Hogyne, mit szólnának hozzá a Pistáék, meg a Peti húga, az a pöfeteg bolondgomba, hogy az én lányom albérletben nyomorog, amikor ők... Na, nem, hát azt nem élném túl.

– Más kibírja, mi is kibírjuk.

– Nem, nem engedem – mondta Micike falfehéren. Rózsi erre hátat fordított neki, bár látta, hogy sír, nem törődött, most már nem tudott törődni vele, kiment a szo-

bából. Szinte vidám volt, mindenestre megkönnyebbült. Benyitott a konyhába, s félrecsapva a függönyt a gyermekágyhoz lepett, és a karjára kapta a kis Anettet.

– Mi van, kislányom, hát éhes vagy, gyere, itt van az anyuci, már melegíti is a kis vacsorádat... – gügyögte a gyerek fülébe, mire az mintha megértette volna, nyomban e hallgatott, s kíváncsian leste az anyja mozdulatait: valóban a vacsorát készíti-e, mert ha nem, hát ő képes újra kezdeni a sírást, a szája szögletében még ott volt az az édes kis görbeség, nem sokba került volna. – Így ni, addig feküdjél vissza, amíg anya elkészíti az ételedet – mondta, és óvatosan visszafektette a kislányt az ágyba, mire annak nyomban legörbült egészen a szája, látszott rajta, kétségbe van esve, de azért nem sírt, úgy látszik, egyelőre az anyja pusztja jelenléte elég volt ahhoz, hogy ne veszítse el minden reményét. Rózsi sűrűn kevert-kavart a kis edényekben, ellibbent a tűzhelyhez meg vissza, aztán a gyerek fölött duruzsolt, mesélt: – Anett – mondta –, kicsi Anett – s megsimogatta a puha, pelyhes fejecskét.

Anett, azért is Anett, ébredt föl benne megint a régi dac, Anett és nem Rózsi. Rózsi, istenem, hogy lehet egy gyereknek ilyen közönséges, hülye nevet adni, ráadásul egy kislánynak, ez az, amit végképp nem lehet megérteni. Tehénnev, pfoj, borzongott össze még most is, ha erre gondolt, annyira utálta a nevét, pedig megszokhatta volna már, ha meg lehetne szokni az ilyesmit egyáltalán. Muki is azzal vette le annak idején a lábáról, hogy Zsinek hívta, olyan magától értetődően és ismeretségük első percétől fogva, mintha egy francia filmből szólt volna ki hozzá egyenesen. Pedig egyszerűen csak a nevének a második fele volt ez a Zsi, de annak idején nem vette észre, azt hitte, tényleg valami francia filmből van, mint minden, amit Muki előhozott, mert az a hülye mindent onnan tanult, francia, mondta, és már rohant is a moziba. Azóta sem jött meg az esze, nem jössz, drágám, mondja, s már el is ment, meg sem kérdezi, miért nem megy vele, hogy utálja azóta

ezeket a limonádé francia filmeket. Pedig azelőtt, ó, azelőtt egyáltalán nem utálta, együtt jártak moziba, mindenhova, ki sem lehetett vakarni őket a négyes páholyból, bal négyes, az volt a kedvenc helyük. De régen volt, úristen, de régen!

Ezeztől a gondolatoktól valahogy fölkavarodott az egész belseje, olyan szokatlan volt. Azért megetette, tisztába tette a gyereket, akit annyira elfárasztott a hosszú tortúra: várakozás, evés, bőfögés, hogy alighogy visszakerült az ágyba, nyomban elaludt.

Az ablakhoz ment, lenézett az utcára. Alig tudta visszatartani magát, hogy ne tépje föl az ajtót, s ne rohanjon maga is a tekintete után, szembe az utca apadó sötétjével, a járókelőkkel, az autókkal, a villamosokkal, szembe mindezzel. Néhány elvétett illatért a meggyűrt, kietlen város levegőjében – amilyen leheletnyi, annyira mindent átható volt a csábítás ténye. Mi lüktethet bennük, az atlanti viharok mérge, amelyet, így képzelte, tengerészek nyaltak le sóval cserzett ajkukról, bagótól s rumtól hólyagos nyelvvel, vagy déltengerek unalmas balzsama? Szinte jajgatott a szemérmertlenségtől, ahogyan mindezt elképzelte, de nem mozdult. Hátát a falnak vetette, tekintetét vadállat-éberséggel fúrta bele az ablak moccsatlan homálykékébe, a keze akaratlanul előreleendült.

Ellökte magát a faltól, az ágyhoz lépett, fölemelte a már alvó kislányt, aki erre megadóan nyöszörgött, a puha fejcskét az arcához szorította, s mélyen beszívta a gyerekhaj kesernyés dióillatát. Milyen kietlennek tűnt most minden ábránd, amely el akarta téríteni ettől a közelségtől, szégyellte magát, hogy hallgatott rájuk, akár csak egy pillanatra is, egyáltalán, hogy észrevette őket.

Süket türelmetlenül rótt a parányi előszobát, róka jár így állatkerti ketrecében a kurta rács mögött, aztán egyszer csak, mintha hirtelen rátalált volna arra, amit keresett, megállt Döme ajtaja előtt, de nem bírta rászánni magát, hogy kopogjon, benyisson, pedig tudta, hogy Döme bent

van, kihallatszott a motozása. Igen, beszélnem kell vele, gondolta, de ez a beszélgetés annál terhesebbnek tűnt, minél közelebb volt a lehetősége. Hátat fordítani, és menni, elmenni innen, hogy sose lássa többé ezt a szerencsétlen lakást, Döme kárörvendő, öreg arcát, az lett volna jó. Rajtam ti csak ne röhögjete, harapta össze az ajkát, s már ment is volna, de Döme megelőzte.

– Mit keres? – szólalt meg ingerülten.

– Én? – kérdezett vissza méltatlankodva Süket. – Semmit. És maga, maga mit keres, mit leleskedik... utánam?

– Én leleskedem! – kapkodott levegő után Döme. – Vegye tudomásul, hogy velem így, ilyen hangon – szinte fuldokolt a fölháborodástól – nem lehet beszélni. Még hogy leleskedem, én leleskedem, és ezt maga mondja, éppen maga. Az előbb is, amikor telefonáltam, ott hallgatózott az ajtó mögött, ne, ne tagadja, észrevettem, mindent tudok, érti?

– Hallgatóztam? Röhej. Ha befogom a fületem, akkor is kénytelen lettem volna végighallgatni, úgy kiabált. Egyáltalán, minek magának telefon, evvel a hangerővel anélkül is boldogulna. Különben is, úgy bele van esve magába az a csaj, hogy ha egy szót se szólna hozzá, azt is meghallaná.

– Ő neked nem csaj.

– Ohó, hát így állunk! Fogadni mernék, feleségül is veszi a végén.

– Semmi közöd hozzá – mondta elutasítóan Döme. Aztán, ahogy támadásba ment át, hirtelen udvariassá változott a hangja: – Ha szabad érdeklődnöm – mondta –, mi van a kedves unokahúgával? Rég láttam. Csak nem elutazott?

– De igen – mondta Süket megverten.

– Hova?

– A nagynénjéhez.

– Gondolhattam volna – mondta Döme, és csaknem fölnevetett. – Nehogy aztán ketten érkezzenek meg... – Süketnek elevenébe vágott ez az ízetlen tréfa. Nem fogok meghunyászkodni, gondolta, s egyenesen Döme szemébe nézett.

- Miért, nagy baj volna?
- Nem erről volt szó – mondta Döme. Nem tudta eldönteni, komolyan vegye Süket vallomását, vagy csak ugratásnak tekintse. Egyelőre megpróbált tovább puhatolózni.
- Vagy már elfelejtetted, mi van a szerződésben?
- Dehogy, csak hát nem olyan dolog ez, amit előre ki lehet számolni.
- Családtervezésről még nem hallottál? – vált egyre vészjóslóbbá Döme, ahogy közeledett a bizonyossághoz.
- Hallottam, de... – Süket gondban volt. Nehéz volt bármit is mondania, ha meg akart maradni a jóízlés határain belül, de hát ez most, úgy érezte, nem olyan fontos, fő az, hogy sikerüljön kívágnia magát. – ...határidő-módosítás is van a világon, nem?
- Én értem a tréfát, de a jelen helyzetben képtelen vagyok méltányolni a... a... – nem tartotta eléggé kifejezőnek az ide kívánckozó szót, de azért kimondta: – szellemességedet.
- Tudom – mondta Süket, s szinte összeroskadt a fölismerés súlya alatt –, mert tényleg meg akar nőszülni.
- Ehhez neked semmi közöd – lökte el magától ijedten Döme a gyanúsítást.
- Hát éppen ez az – mondta Süket szinte könyörögve –, hogy nincs hozzá semmi közöm.
- Miért, ha volna...?
- Lebeszélném róla. – Döme várta a folytatást, de Süketnek minden rábeszélő tudománya kimerült ebben az egyetlen mondatban.
- Mit tudsz te erről? – érzékenyült el Döme. Megpróbálta viszonzni Süket őszinteségét, de ő is meghátrált már az első mondatnál. – Különben is, jó tanácssal teli már a padlás. Meg aztán azt sem szeretem, ha hülyének nézik az embert.
- Csak nem rám céloz?
- Szegény Éva sok mindent elnézett maguknak – tért át újra a magázásra Döme –, és a kedvéért én is, de ő már meghalt, ha nem vette volna észre, és a helyzet evvel gyökeresen megváltozott, most már más szelek fújnak.

– Az új asszony nem ilyen elnéző, mi?

– Arra kérem, a megjegyzéseit tartsa meg magának – mérgedt meg Döme. Süket nem válaszolt, hátat fordított, mintha beismerné a vereségét, és se szó, se beszéd, elindult kifelé. – Elmegy? – szólt utána Döme, de Süket nem méltatta figyelemre. – Na látja, ezt jól teszi – kiabált utána Döme még a lépcsőházba is. – Akár vissza se jöjjön többet!

Döme egyedül maradt a győzelmével. Szinte ellenállhatatlan kísértést érzett, hogy a telefonhoz folyamodjék, tőle kérjen segítséget, de hát kit hívhatott volna föl, ugyan kit, senki nem volt az ismerősei között, akire ilyen esetben számíthatott volna, hacsak Micike nem, igen, Micike, de hát ez képtelenség... Még egy órája se volt, hogy letette a kagylót, meg különben is, mi köze van neki ehhez az egészhez, nem vagyok én taknyos gyerek, gondolta, hogy folyton asszonyok szoknyájába kelljen kapaszkodnom, megállok én a saját lábamon is. De nem volt valami meggyőző a fogadkozása.

Hát megint az utca, az ölelte magához. Mintha a nagyanya kendője lett volna, úgy gyűrődött az arcába váratlanul enyhén a szél, mintha nem nehezedett volna rá többé az ezernyi gond átka, kilátástalan helyzete rácsai semmivé váltak volna körülötte, olyan szabadnak érezte magát. Lehetett mindez érzéksalódás műve, nem érdekelte, örömmel fogadott bármilyen biztatást, hazug vagy igaz, tudta, nem válogathat. Mari, Mari, Mari, hajtogatta magában, mintha valami idegen név volna csak, és most keresné a gazdáját. A város azonban néma maradt, kiábrándítóan és borzongatóan néma. Elkerülni szeretne volna a kórházat, lopakvón mégis közelített hozzá.

Mari az utolsó pillanatig halogatta az indulást, irtózott a kórháztól, legszívesebben otthon szült volna, ha teheti, mint a nagyanya, no de most más világ volt. Éjjel érkeztek taxival. Süketnek úgy rémlett, órákba telt, mire valakit találtak a kórházban. Az sem nagyon akart szóba állni velük. Álmos, bosszús nővérarc. Ilyenkor minden rendes

ember alszik, őt meg akárki kedvére kirángathatja az ágyból, igaz, hogy csak úgy ruhástól dült le, de akkor is, hol itt az igazság! Az orvos fiatal ember volt, és lehetetlenül magas. Onnan fönről nézett le Süketre, ide-oda ingatva apró meggymagfejét. Néhány kórházi tréfát eresztett meg, inkább csak megszokásból, mert hallgatósága nem volt, aztán eltávozott, rá sem nézett Marira, akit teljes egészében a nővér gondjaira bízott, valószínű, ugyanoda ment vissza, ahonnan jött, talán az ügyeletes szobába. Süket utánakiabált: doktor úr, doktor úr, kétségbe volt esve, de az orvos vissza sem nézett, mintha nem hallaná. Süket neki-lendült, tett egy-két lépést, hogy utolérje, aztán reményvesztetten megállt.

Kezében ott szorongatta az összegyűrt borítékot, benne a pénzt, amelyet oda akart adni az orvosnak, de elmulasztotta az alkalmas pillanatot. Az önvád egyre jobban a sarokba szorította, nem tudott szabadulni tőle. A folyosó, a lépcső, minden reménytelenül üres volt. Saját kellemetlenül visszhangzó lépéseitől megrettenve ösönt vissza a padhoz, letette rá a borítékot, aztán visszahúzódott a bejárati üvegajtó mögé, a sötét előtérbe, és várt. Nem hiába. Valahonnan újra lépések visszhangja hullott a folyosó cementlapjára, s nyomukban föltűnt az orvos is, mintha csak véletlenül tenné, sétált el a pad előtt, eresztette le hosszú, valószínűtlenül hosszú karját, hajolnia sem kellett, elég volt egy kissé a térdét berogyasztania, hogy ujja közé csip-pentse a borítékot, amelyet ki sem bontott, meg sem nézett, mintha döglött egér lett volna, úgy csúsztatta bele a zsebébe, s ment tovább lépései visszhangos kopogásától üzve, végig a kihalt ajtók előtt.

Süket alig bírta végigvárni a jelenetet, minden önuralmára szükség volt hozzá. Boldog volt. Sikerült, hát mégis-csak sikerült. A legszívesebben becsapta volna maga mögött a nehéz bejárati ajtót, s rohant volna végig az utcán, csattogó léptei szárnyára bízva magát, át a dermedt parkokon, talán még kurjongatott volna is, ha nem szégyelli,

kiabálva verte volna föl a város csöndjét, ehelyett gyáván veszteg maradt, magába fojtotta minden dühét, energiáját, s amikor az orvos léptei ismét elhallgattak, csak akkor merészkedett elő, kullogott el megverten, hajlott háttal, vállán az éjszaka minden reménytelenségével, zűrzavarával.

Úgy érezte, lehetetlenül régóta gyalogol már, a feje teli volt zúgó fáradtsággal, szeme a hajnal meglepően együgyű, szürke derengésével, s ekkor mintha egy vékony sivítás cernáját húzta volna keresztül valaki a városon, talán még hallani is vélte ezt a megmagyarázhatatlanul gyöngéd, már-már negédes hangot, amely nem is létezett talán, és mégis egy tűszúrás magabiztosságával érte el, nem, nem a fülét, a homloka legközepén hatolt át, és a tarkóján jött ki, ennek ellenére úgy érezte, nem az agyvelejét sértette meg, egyszerre támad mindenünnen, egész lénye ellen, és olyan könnyedén semmisíti meg, hogy azon már a szégyen sem segít. A legmeglepőbb az volt az egészben, hogy mégis van, hall, lát, jár, gondolkodik, érez, s bármennyire más embernek érzi magát, azért alapjában véve mégiscsak ő maga az. Reggel volt már, bár még nem nyilvánvalóan. A fény ott lapult a szemetes palánkok tövében, a kerítések hasadékaiban, a tűzfalak mellékén, a széljárta utcafordulókban ugrásra készen. Tudta, egy pillanat csak, és széttaszítja a szűkülő szemhéjakat. Az ólomszürke kábulatból úgy csattant ki a napsütés, mintha narancs leve csorran a szádra, miközben a bűdös, szédült moziban ülsz.

Látogatáskor aztán ő is ott toporgott a kórházkert rácsos kapuja előtt bebocsátásra várva, ott sietett a többiek között végig a csikorgó kerti úton, de amikor belépett az éjszaka kísértetürességét teljesen levetkőzött folyosóra, amely mégis tagadhatatlanul ugyanaz volt, akkor bizonytalanozott el, torpant meg, állt egyik lábáról a másikra. Kihez forduljon, hova menjen? Kezében óraingaként járt a szedett-vedett ajándékokkal teli műanyag szatyor. Sokáig várta így a jószerencsét, mire rászánta magát, hogy érdek-

lődjék. Odament az egyik nővérhez, és megkérdezte tőle, hol fekszik Mari. A nővér megmutatta az ajtót, bement.

Mari viaszsárgán feküdt a legbelső, ablak melletti ágyon, s mozdulatlan arccal bámulta a mennyezetet. Nem aludt, de mintha mégsem lett volna jelen. Látszólag észre sem vette Süketet, még akkor sem, amikor az megállt az ágy lábánál, és beszélni próbált hozzá. A szeme rebbenése jelezte csak, hogy hall, ért mindent. Túlságosan távol volt most, túlságosan messziről kellett volna visszajönnie ahhoz, úgy érezte, hogy törödni tudjon bármivel. Képtelen volt vállára venni e közeledés hétköznapi apróságokból összezsúfolt terheit, odafigyelni rájuk. Süket is csak egy volt ezek közül a kellemetlenségek közül, beleolvadt a környezet zavaró mozzanataiba, egészen nem is tudta kihámozni onnan, az éjjeliszekrényen álló pohár víz átellenéből.

– Mi van veled? – kérdezte Süket rekedten, s közelebb merészkedett az ágyhoz. Mari erre elmosolyodott, igaz, kissé gúnyosan, kissé lenézően, de hát mégiscsak mosoly volt ez. Süket így is fogadta, Mari keze után nyúlt, hogy megszorítsa, de a kéz elhúzódott előle. Talán nem akarattal, de mégiscsak. Mari úgy érezte, nem ismerik egymást. Mintha minden, ami volt, kihullott volna belőle, teljesen üresen, érzések, gondolatok, emlékek nélkül feküdne itt, az sem biztos, hogy itt, az sem, hogy ő maga. Nehéz volt ebből a hihetetlenül egyszerű ábrándból visszatérni, amely nem is ábránd volt tulajdonképpen, sokkal súlyosabb annál, inkább valami kényszerképzet, vagy az sem, hiszen önként menekült hozzá, teljesen önként, ez nyilvánvaló volt. Süket kedvéért megpróbált egy pillanatra elfeledkezni róla, de kár volt, ezt most látta csak, amikor találkozott a tekintetük, és a kezük is egymásba kulcsolódott, mert Süket egyáltalán nem méltányolta az erőfeszítéseit, sőt, mintha túlságosan türelmetlenül sürgette volna a választ, némi méltatlankodás érzett a hangjában. – Hogy vagy? – kérdezte újra. Miért ez a kínzó türelmetlenség? Még a kezét is megrángatta. Bármilyen finomnak szánta

a mozdulatot, Marinak az volt az érzése, erőszakkal akarja kicsikarni a választ. Lemondó mosollyal kísérté az ostoba igyekvést.

– Jól – mondta. A válasz szemmel láthatóan ellentmondott az állapotának. Süket olyan együgyű mohósággal fogadta el mégis, hogy ez már Marinak is gyanús volt. Belátta, bármilyen nehezeére esik, meg kell próbálnia őszintén beszélni. – Csak majdnem meghaltam. – Úgy érezte, nem is ő mondta ki ezeket a szavakat, maguktól potyogtak ki a száján, s mintha el sem hangzottak volna, ott maradtak tompán és könyörtelenül kettejük között a levegőben. Nem, nem kellett volna, de hát most már nem lehetett változtatni. Túl súlyosak voltak ezek a szavak ahhoz, hogy részvétet fakasszanak, pedig hát semmi másra nem vágyott most, semmire, csak egy kis részvételre, együttérzésre.

– Az orvos, az ügyeletes nem segített? – Mari válaszul megrázta a fejét. – Pedig odaadtam neki a pénzt.

– Annak?

– Igen.

– Soha többet nem láttam.

– A szemét... – szaladt ki Süket száján.

– A nővér is elment aludni. Megvárták, amíg reggel bejött a saját orvosom. Addigra... addigra már alig... éltem.

– Micsoda mocskos banda... – fakadt ki újra Süket, de ez sem csillapította lappangó lelkiismeret-furdalását. Ha a kezébe adom a pénzt, egyenesen a kezébe, akkor talán segít. S ha akkor se, hát én, én magam is telefonálhattam volna.

– Mindegy... – mondta Mari békítően. – Túléltem. – A tekintetét most emelte először Süketre ismerősen, az összetartozás kényszerét is vállalva. – Látod, már jól vagyok – mondta, és elmosolyodott. – Otthon mi újság?

– Döme nőül.

– De hiszen csak most halt meg a felesége!

– Törődik is az vele...

– Hát ezt azért nem gondoltam volna róla, bár sejtettem. Kezdtél túl szép lenni minden. És az új asszony, mi van az új asszonnyal?

– Hallani se akar rólunk, még nem láttam, de ezt már tudom.

– Most mit csinálunk?

– Találtam másik helyet. Egy nyaralót. Nem olyan rossz. Azért van mit csinálni rajta, se kályha, se semmi, de most nincs olyan nagyon hideg. Víz, villany van, még bojler is... Mikor jössz haza?

– Haza?

– Hát hogy mondjam? Jobb szeretnél anyádhoz menni inkább?

– Nem, nem – szorította meg ijedten Süket kezét Mari. Homályos, talán könnytől homályos tekintetét fölemelte. Süket boldogan fogadta a bizalomnak ezt a megmagyarázhatatlan állapotát, ahogyan az ajándékot szokás, amelyben a kettejük közé fészkelte bizalmatlanság egyszerűen semmivé vált. – Csak mi maradjunk együtt, a többi nem számít – mondta Mari. Süket lehajolt a paplanra, és megcsókolta Mari kezét. Kétségbeesve, mint a gyík tokája, lüktetettek a csuklón az erek. Ahogy hozzáért, a száraz, meleg bőr riadtan rándult össze, s megtelt gyanakvással. Süket fölemelkedett, úgy tett, mintha semmit se vett volna észre. Mari szintén. – Jó? – kérdezte Mari.

– Jó – mondta Süket, s bár nem akarta, kiszaladt a száján –, de nehéz lesz.

– Nehéz – mondta Mari –, de legalább nem szól bele senki az életünkbe. Úgy unom már, de úgy, hogy mindig mindenki mindenbe belepofázik. Csak egyszer végre a magam ura lehetnék, nem érdekelne, hogy mi az ára. – A paplan kórházzzagú hegy-völgyei fölött újra egymásra néztek. Süket boldogan fürdött a meg nem érdemelt bizalomban, amely Mari szeméből áradt feléje, habár maga sem hitte, hogy valaha is képes lesz neki megfelelni.

– Kérjük, fejezzék be a látogatást! – reccsent rájuk az ügyeletes nővér hangja.

– Hát akkor én megyek – mondta Süket lehangoltan.

– A gyereket láttad? Burokban született, azért volt vele ennyi baj. De azért aranyos. Ha sietsz, még megmutatják odakint, az előtérben képernyőn... – Süket kihúzta a kezét Mari kezéből.

– Mikor jöjtek érted? – kérdezte.

– Szerdán már mehetek, azt mondták, de azért telefonálj, mielőtt jössz, hogy biztos legyen – hadarta Mari. – Egy ágyat kéne vened, a játékboltban, ott lent, nálunk is láttam, meg egy kocsit, meg egy mérleget a kölcsönzőből, de ezek nem olyan fontosak, elég lesz, ha hazamegyek, csak a bőrröndöt ne felejtse el, mindent összekészítettem, ott van a szekrény aljában, biztosan megtalálod... – Fölemelte a fejét, hogy megcsókolja Süketet. Annyi esztelen, gyerekes ragaszkodás volt ebben a csókban, mint amikor először csókolták meg egymást.

– Ezt itthagynom – mondta Süket, és letette az éjjeliszekrény alsó polcára a nyűtt műanyag szatyrot, amelyet mindvégig a kezében tartott, aztán elindult. Ahogy távolodott, még a második ágynál sem járt egészen, Marinak az volt az érzése, máris teljesen elfelejtette őt, és valóban, hátra sem nézett, a lépései ruganyosak, gondtalanok voltak, talán még fütyörészett is. Mariban nem volt harag, csak éppen csodálkozott, hogy lehet ez? Vagy csak én látom így, tűnődött, de olyan nyilvánvalónak látszott az egész, úgy érezte, hogy nem tévedhetett.

Vén szaros, gondolta ingerülten Süket, miközben fejét a villamos rázkódó ablakának támasztotta, nehogy azt hidd, annyira rá vagyunk utalva az ócska lakásodra, hát nem, edd meg, fulladj bele, gebedj meg tőle, megleszünk mi nélküled is... A homlokán még akkor is érezte az üveg remegését, amikor már régen elhúzódott az ablaktól. Megmondom én neki személyesen is, csak találkozzunk! Mindenre képesnek érezte magát, úgy érezte, nincs előtte le-

hetetlen, alig várta, hogy cselekedhessék. Az idegei, az izmai olyanok voltak, mint egy visszanyomott rugó, a túl-
hajtott tettekészség energiája csaknem szétfeszítette. A hátralevő napok mind ebben a valószínűtlen izgalomban
vágattak el fölötte. Mert folyvást az alkalmas pillanatra
várt, nem volt képes, hogy az idő múlását előzve mindent
rendbe tegyen maga körül. Ez is, az is elmaradt, kicsú-
szott a kezéből, és most már képtelenség lett volna pótolni,
hiszen újabb és újabb tennivalók tolakodtak a helyükre,
s mindig több, jóval több, mint amennyit ellátni egyáltalán
lehetséges.

Miért sír, mi baja lehet, kapkodott Mari ingerülten a fiók-
kok után, a gyógyszerek között keresgélt, majd az orvos
telefonszámát próbálta föllapozni, miközben futó pillan-
tást vetett a gyerekekre. Már otthon volt, a nyaraló kopott,
puszta falai között. Süket dolgozni ment, ezt sem egészen
értette, ezt a pár napot igazán kivehette volna. Remegett
a háta, a hasa, a talpa, a haja, a füle, mindene, szinte fájt.
Rettenetesnek érezte a hideget. Hiába kapcsolta be a vil-
lanytűzhely minden lapját, még a sütőt is, s a villanymele-
gítőt, meg sem kottyant ebben a jégveremben. Az nem
létezik, gondolta tehetetlen dühvel, hogy egy ilyen kis
vacak lyukat ne melegítsen be ennyi minden. De úgy lát-
szik, létezett, sőt, a hideg mintha egyre fokozódott volna.
Hát ez aztán már több volt a soknál. Körülnézett, mit vág-
hatna földhöz, de semmi alkalmas tárgyat nem talált, le-
gyintett. Nem, ez egészen egyszerűen lehetetlen, gondolta,
és odament a tűzhelyhez, hogy legalább a kezét megmele-
gítse, ekkor vette észre, hogy a főzőlap éppen hogy csak
langyos, a sütő meg jéghideg.

Talán a biztosíték, gondolta, de hát azt se tudom, hol
van. Sírva ment ki az előszobába. Itt már sötét volt, alig
jött be fény a kicsi kukucskaóablakon. Villanyt kellett
volna gyújtani, de a világítás is kiment, nem égett semmi,
gyufát, gyertyát keresett, s ennek a fényénél próbálta meg-
találni a biztosíték dobozát. Szerencséje volt. Csak éppen

székre kellett állnia, kihozott hát egy széket, fölállt rá, és belenézett a dobozba, kapcsoló, biztosítékok, óra, minden a helyén volt. Most mit csináljak, szállt le csalódottan. Minden haragja Süket ellen fordult, ilyenkor kell elmennie ennek is, mindig ilyenkor, amikor baj van, mintha megérezné, s attól menekülne. Én nem érdeklek, le vagyok ejtve, fagyjak meg, forduljak föl, vagy boldoguljak, ahogy tudok, a gyerekekkel együtt, ez a véleménye, csak ő jól szórakozzon, más nem érdekli. Jó is az, nem mondom, csak hogy az élet nem ebből áll, nem csupa szórakozásból... Elfáradt, túl hamar elfáradt a szélmalomharcban, mert hát minek mondja mindezt, amikor senki sem hallja.

Igen, az is jobb lett volna, ha ellentmond valaki, ha mindez élesben megy, veszekszenek, s valóban van miért kiállnia, van, akivel szemben védheti magát, az igazát, de így a vakvilágba, a semmibe vagdalkozni nevetséges, egyszerűen nevetséges volt, nevetséges és megalázó. Hirtelen futotta el a szégyen, s hagyatott abba mindent vele. Szinte támolyogva ment oda a gyerekhez, aki megszegyenítően békés arckifejezéssel aludt, mintha nem is sírt volna föl az előbb, és most Süketre hasonlított. Nehezen győzte le az ellenszenvet, amelyet ennek a hasonlóságnak a fölfedezése ébresztett benne. Összerezcent. Ajtónyitást vélt hallani. Figyelt, de hiába, a zaj nem folytatódott. Tévedtem, gondolta csalódottan. Olyan merev volt az egész teste, hogy amikor lehajolt a gyerekhez, attól félt, eltörik a dereka. A gyerek közelsége, melege – mert meleg volt, és puha, mint egy fészek –, mocorgása, bőrének, hajának megnyugtató, már-már közömbös illata föloldotta a görcsösségét, könnyedén egyenesedett fel. Megint embernek érezte magát, aki ura a saját gondolatainak, cselekedetének. A tűzhely továbbra sem működött, de mintha mégsem lett volna annyira hideg. A bojlerban még volt egy kis meleg víz. Legalább lesz miben fürdetnem, gondolta, de hát ez is, a fürdetés is ilyen hidegben egyre lehetetlenebbnek látszott. Pedig valahogyan fürdetnem kéne! A lázas

akarás azonban nem látszott ehhez elégnek. Ki van szolgáltatva, ezt be kellett látnia. Szinte összezsugorlott a fölismerés súlya alatt.

Nem, hát ez így nem mehet tovább, gondolta, és előhúzta a bőröndöt az ágy alól, s elkezdett csomagolni. Nem volt sok dolga. A saját holmijához jóformán hozzá sem nyúlt, csak a gyereké hevert szanaszét, azt kezdte összekapkodni gyors, most már újra szinte gondtalan mozdulatokkal.

Süket tudta, érezte, egyetlen elfogadható megoldás létezik a számára, meg kéne alázkodnia, bocsánatot kéne kérnie Barnától, és akkor még minden elsimulhatna, ha jóra nem is fordulna. Minél inkább nyilvánvalóvá vált azonban előtte, hogy ez volna nemcsak az egyetlen lehetséges, de talán az egyetlen helyes út is, annál vadabb ellenkezés ébredt benne. Valahogy azt képzelte, ha enged a külső kényszernek, ha meghajol, ha beismeri senki voltát, utána enged az értékítéletüknek, azzal tényleg kevesebb lesz, pedig talán éppen ez lett volna az egyetlen mód, hogy fölülemelkedjék rajtuk. Minél makacsabbul kitartott, annál nyilvánvalóbbá vált a veresége, de mintha észre sem vette volna. Felfuvalkodottságában odáig ment, azt is elképzelhetőnek tartotta, a makacssága képes lesz megtörni Barnát, s persze vele együtt az egész hivatali rendszert, mind meghátrálnak, beismerik tévedésüket.

A külön e célra összehívott értekezleten maga az igazgató is megjelenik, kezet fog vele, így kell ezt, fiatal barátom, mondja, gratulálok, ilyen hajlíthatatlan, őszinte emberekre van szükségünk, ilyen bátor kiállásra, ilyen forradalmi harcos magaviseletre, ezért prémiumban részesítem, fizetésemelést kap, és kinevezem osztályvezetőnek, azt a csúszó-mászó, hízelkedő Barna elvtársat pedig úgy kirúgom innen, hogy a lába se éri a földet, mire persze a többiek is odajönnek hozzá, akik mint a leprást kerültek eddig, hogy kezet szorítsanak vele, s elrebeghessék kisded mentségeiket, családom van, gyerekeim, anyám beteg, szegény öreg nagynénémet kell eltartanom, és így

tovább, ő tudja, hogy mire megy ki mindez, gyáva férgek, de mentséget, azt bármire találhatnak ezret is, a saját anyjukat is fölfalják egy kis fizetésemelésért, előléptetésért, november hetedikéi jutalomért, nem emberek ezek, ocsmány hivatali féreg valamennyi, de ő nem tesz szemrehányást, megbocsát nekik, hagyja, hadd tekeregjenek tovább a maguk kis féregalagútjaiban, csalják, lopják meg, sűgják be egymást, éljék tovább megszokott életüket, nem üt szét közöttük, nem csinál ki senkit, még Barnát se, nem, még őt is futni hagyja... Egyetlen szerény mosoly elég lesz a győzelmét megünnepelni, fölülről tekint le rájuk.

Annyira megszédült ezektől az ábrándoktól, hogy még a durván az orra alá dörgölt tények is csak megkésve voltak képesek ráébreszteni igazi helyzetére, akkor, amikor már nem lehetett semmit jóvátenni, visszacsinálni, írásban beadott felmondását elfogadták, a munkaviszonya megszűnt. Nemhogy az igazgató, senki sem vizsgálta ki az ügyet, senki sem kérdezte meg, miért mondott fel, mi baja van, nem törődött vele a kutya sem, mehetett, amerre látott, szemmel láthatóan örültek, hogy megszabadultak tőle. Erre azért nem számított, ez egy kicsit fejbe kólintotta, kénytelen volt kijózanodni.

Kényszeredetten nyúlt a telefonhoz, valahogy szégyellte, hogy megint Nagytól kell segítséget kérnie, akit, hiába volt a barátja, lenézett elvtelen karrierizmusa miatt. Ott leszek, mondta Nagy a telefonban. Valami perverz örömet okozott neki, hogy Süket lehetetlen ügyeivel bajlódjon, pedig ehhez aztán igazán semmi érdek nem fűzte, mondhatni, a saját kárára csinálta, de hát ilyen a szenvedély. Ahogy kilépett a kapun, Nagy már várta.

– Gyere, vettem jegyet, ülünk be ide a moziba!

– Mi megy?

– Nem tudom. A kínai papírvágó kés, vagy valami ilyesmi. Francia krimi. Ez kell most neked – mondta Nagy, és nevetett, olyan sátáni biztonsággal, hogy fekete, gondozatlan fogai mind kilátszottak.

– Sietek – próbált minden meggyőződés nélkül tiltakozni Süket.

– Ugyan, hova sietnél – mondta Nagy, átfogta Süket vállát, és hurcolta befelé a moziba. – Az állással meg ne törődj, majd szerzek, jobbat is ennél. De azért máskor ne csinálj ilyen marhaságot, mert ezt sehol se nyelik le... – A sötétben székek és lábak között botorkálva keresték a helyüket a jegyszedő lámpájának körét követve. Már a nagyfilm ment.

Óriási bordó kocsi gördült végig a kerti úton, a fák alatt, mögötte a villa üvegfa kékes álomfényben játszott, a volánnál rezzenetlen arccal ült a férfi, ingnyaka, kezelője fehéren világított, s a foga is a barna, jóképű cigányarcból. A kocsi kigördült az automatikusan nyíló-csukódó kerti kapun az útra. Idegborzoló száguldás következett, veszély veszélyre halmozva egyetlen percben, amelynek a végén ott vigyorog a győztes öröm szemérmetlen kielégülése.

A lélegzet-visszafojtott figyelemből mocorgásba, halk cukorkáspapír-zörgésbe oldódó közönség újabb feszültségnek fészkelte neki magát a pállott, bűdös műbőrüléseken. Nem volt megállás, szédülten forogtak a látványtól megbabonázva, mintha örvény szívta volna őket.

– Menjünk – súgta Süket, s rekedt hangjából akaratlanul is kiértzett a kétségbeesés.

– Most a legjobb...

– De nekem akkor is... mennem kell...

– Hülye vagy! – adta meg magát egyetlen vállrándítással Nagy, s fölkászálódott a székről. A mögöttük ülők szitkozódása kísérte őket. Az ajtóban, a vészlámpa fényétől vörös arccal Nagy még megállt egy pillanatra, hogy visszaneézzen. – Most osztja ki őket – mondta szemrehányóan Süketnek. – Ezt még várjuk meg! – Amikor az utolsó ütés is elcsattant, a revolverek elhallgattak, akkor volt csak hajlandó elfordulni a vászontól, s kilépni az ajtón. – Itt a telefonom – csúsztatott egy papírgalacsint Nagy Süket kezébe.

– Szólj oda hozzám holnap. Nem vagyok valami nagy ember, de a KISZ-t, azt azért respektálják, attól félnek. De hát féljenek is, nem igaz? – Az utcalámpa fénye leleplezte Nagy arcán a sárga, torz vigyort. – A lakással mi van?

– Az albérletből kirúgtak a gyerek miatt... Egy faházat bérelek...

– És jó az?

– Nem zavar senki...

– De befagy a seggetek.

– Épp most akarok kályhacsövet venni.

– Hát akkor siess! – El sem búcsúztak, Nagy már sehol sem volt, mintha a föld nyelte volna el, Süket hiába kereste. Tud-e a közelben valami vasboltot, azt szeretne volna tőle megkérdezni.

No mindegy, gondolta, nem egészen egykedvűen, s kénytelen-kelletlen a saját tájékozódási képességére, ismereteire próbált hagyatkozni. Mindjárt az első boltban megkapta a csöveket, de könyök nem volt. A madzaggal összekötözött köteget a hóna alatt szorongatta, a másik kezében az aktatáska, így járta végig az ajánlott boltokat, de egyikben sem találta, amit keresett. Az utolsó boltba már el sem akart menni, de valami belül azt súgta neki, ne add föl! Sosem bocsátotta volna meg magának, ha nem próbálja ki ezt az utolsó eshetőséget is.

Szinte dühödten esett neki az üvegajtónak, amikor hosszas tévelygés, kérdezősködés után végül sikerült megtalálnia a boltot, de az ajtó zárva volt. Még égett a villany, néhányan térferegtek odabent. Kopogott, de senki nem vett róla tudomást, mintha nem hallanák. A végén már maga is kételkedni kezdett benne, tényleg hallható-e ez a kopogás. Ököllel verte a vastag üveget, csak úgy rengett belé az egész portál, az ökle sajgott... Azt se vennék észre, ha betörném? Végül valaki odajött az ajtóhoz, nem azért, hogy őt beengedje, egy távozó vevőnek nyitotta ki az ajtót, s utána rögtön be is zárta. Süket hiába próbált benyomkodni, hiába kiabált, a bentiek szemében egyszerűen nem

létezett. A szerencsés vásárló is úgy ment el mellette, mintha meg sem hallotta volna a kérdését, amelyet pedig csaknem az arcába kiabált. Összehúzta magát, letörten oldalgott el a tett, jobban mondva a tehetetlenség színhe-lyéről. A csövek minduntalan szét akartak csúszni, állan-dóan igazgatnia kellett őket, nehogy lepotyogjanak.

Annyira valószínűtlennek látszott, hogy valaha is haza-érhet, s annyira kimerült a reménytelen erőfeszítésektől, hogy először meg sem ismerte a házat, mintha nem tudta volna, minek jött ide, csak állt a rozoga léckapu előtt, és képtelen volt belökni. A kapu erre magától zörrent meg, egy macska huppant le róla egyenesen a lába elé. Na, te, mit akarsz, hőkölt hátra, s ijedtében csaknem belerúgott a szerencsétlen állatba, miközben az némi simogatás re-ményében megpróbált hozzádörgölődni a cipőjéhez.

A házból gyanús csönd sípolt, s borzongató hideg szí-várgott kifelé. Rosszat sejtett. Sietve nyúlt a konyhaajtó kilincse után. Meglepő volt a rendetlenség. Nem tudta mire vélni a helyzetet, amelynek rendkívülisége most zavarba hozta. A kályhacsöveket és a táskát ledobta a padlóra, a csövek szétgurultak, a lábával próbálta összeterelni őket. Oda sem nézett, mégis azonnal észrevette az asztalon ha-gyott cédulát. Anyámhoz mentünk! Ez állt rajta, meg az aláírás: Mari. A kirojtosodott lapszélre kapkodón, csupa kisbetűvel még az is oda volt biggyesztve utóiratként: és ne gyere utánunk.

Elejtette a cédulát, olyan nehéz lett hirtelen. Hát igen, ettől tartott, de valahogy nem gondolta, hogy így, ilyen egyszerűen, már-már könnyedén következik be. Az ajtót elfelejtette becsukni maga mögött, s az éjszaka erre a ke-vés meleg utolsó maradékát is kiszippantotta a házból. A szobában egyre kiábrándítóbb lett a sötétség. Csak most vette észre, hogy nincs villany. Kiment az előszobába, gyufavilágnál új drótot fűzött a biztosítékba. A villany kigyulladt, s ettől, ha lehet, még üresebb lett a ház, mint eddig volt. A rideg kongás, amellyel a csövek szétgurultak,

ott visszhangzott a háta mögött, de nem enyhítette, sőt, talán még kibírhatatlanabbá tette az ürességet.

S ekkor valami neszezést hallott a belső szoba felől. Megörült a váratlan segítségnek, rohant azonnal a zaj irányában. Csak nem hagyta itt a gyereket? Rohantában majdnem föllökte Marit, aki éppen most indult kifelé a szobából, hogy megnézzze, mi van. Már útra kész volt, az egyik karján a bepólyált gyerek, a másik kezében a degeszre tömött bőrönd.

– Mi történt?

– Megcsináltam a villanyt is.

– Vettem észre.

– Ki volt égve a biztosíték... – Mari nem szólt, érezte nem szabad megállnia, körülnéznie, elbúcsúznia, mennie kell, s akkor nem lehet semmi baj.

– El akarsz menni? – már az előszobában volt, amikor Süket fölismerve a helyzetet, ijedten utána kiáltott.

– Nem olvastad a leveletem?

– De igen.

– Akkor mért kérdezed? Ne csinálj úgy, mintha nem tudnád.

– De ha egyszer tényleg nem tudom...

– Se fűtés, se semmi, nézd meg, csupa kék a kicsi szája... Ha tüdőgyulladást kap... hát én nem állok jól magamért...

– Mért kapna – próbált szabadulni a vádtól Süket –, amikor pólyában van?

– De néha azért tisztába is kellene tenni, nem gondolod? Hogyan is gondolnád! Ilyen apróságokkal te igazán nem törődsz. Igazad van, kellemesebb az embernek a saját szórakozásával foglalkozni, mint az ilyen apró kellemetlenségekkel. De hát valakinek avval is törődnie kell, akármi-lyen semmiség, hogy ne fagyjon meg a gyerek, hogy ne csípje ki a fenekét a kaka, mosni, vasalni, tisztába tenni, főzni, etetni, minden... Azt mondod, erre itt vagyok én? Egyedül, mindent csak egyedül nem lehet, nem bírok megcsinálni. Nem bírom, egészen egyszerűen nem bírom,

érted? – Nem tudott tovább parancsolni magának, sírva fakadt. – Hol jártál, hogyan voltál képes elmenni, amikor tudtad, tudnod kellett, hogy itthon, hogy itthon mi van. Dél óta az ajtót lesem, hogy jössz-e már, én marha, hozod-e azokat a rohadt kályhacsöveket, sikerül-e begyűjtanunk, de hát úgy kellett nekem, minek bíztam én benned, amikor tudhattam volna, tudnom kellett volna, hogy neked a család csak annyit számít vagy talán még annyit se, mint a piszok a körmöd alatt... – Görnyedten zokogott, mintha görcs húzná össze. Süket érezte, meg kellene valahogyan vigasztalnia, de annyira az elevenébe talált minden szó, annyira elhatalmasodott rajta az önvád, s olyan bénítóan hatott rá, hogy képtelen volt megszólalni, vagy akár csak megmozdulni is. De ha sikerült volna is úrrá lennie magán, Marit akkor sem merte volna megérinteni. Annyi fenyegetés lapult törékeny, görnyedt alakjában, hogy minden kísérlet, amely ki akarta mozdítani ebből az állapotából, képtelenségnek tetszett. Lehajolt, hogy összeszedje a kályhacsöveket.

– Ezek után rohangáltam egész nap... Aztán könyökök mégse kaptam, pedig végigjártam öt boltot is, nem volt sehol, az egész városban... Közben a munkahelyemről is kirúgtak, Barna közölte velem, hogy most már ne menjek be többet, látni se akar, kereshetek más helyet, elfogadták a fölmondásomat.

– Mondtam én, hogy nem kellett volna megírni azt a levelet.

– De hiszen nem fölmondás volt az, csak egy egyszerű levél, és nem is Barnának címeztem, hanem az igazgatónak...

– És az meg leadta Barnának... Számíthattál volna rá. Így szokott ez lenni.

– Azt mondod, ebben is én vagyok a hibás? – Süket arca eltorzult, a szemhéja, a szemöldöke rángatózott, a szája szinte eltűnt, az orrcimpája kitágult; olyan furcsa volt így.

– Dehogy – mondta Mari, s hirtelen megsajnálta Süketet. Olyan szerencsétlennek látszott most itt a kályhacsövek között térdelve! Letette hát a bőrdönt, közelebb lépett hozzá, és megsimogatta a haját. – Szegény – mondta. Kicsit szégyellte, hogy az előbb annyira ingerült volt. Megpróbálta enyhíteni a fájdalmat, amelyet a másiknak okozott, de a saját fájdalmára nem volt orvossága. Letette a gyereket. Lesegítette Süketről a nagykabátot. – Csupa víz, te bolond – mondta. – Legalább vegyél föl valami mást, különben megfázol. – A sütő kezdett meleget adni. Mari odaakasztotta melléje a nagykabátot. Automatikusan zsebelte ki, ahogy mosás előtt szokta a ruhákat. Hát ez meg mi, akadt meg valami gyanús papírfecnyben a keze, előhúzta, s a villany felé fordulva megvizsgálta. Mozijegyek, csodálkozott el. Ráadásul kettő. Megnézte a dátumot, mára szólt. A piszok, szisszent föl. És én marha, majdnem hittem neki. Barna, munkahely, kályhacső, utazás, mi mindent ki nem talál, össze nem hord, istenem, mi mindent, csak hogy a kurvájával moziba mehessen, jó meleg moziba, amíg mi idehaza fagyoskodunk. Nem akart szólni, csak elmenni észrevétlenül. Fölvette a gyereket, s megpróbált kisurranni az ajtón, de Süket észrevette, s nem engedte. Erre nem volt mit tennie, Süket orra alá tolta a jegyeket. – Ez mi?

– Találkoztam Naggyal, és bementünk, de nem néztük végig... – Hogy kerültek ezek hozzám, bámult hitetlenkedve a jegyekre Süket, amikor nem is láttam eddig őket, Nagy vette meg, adta oda a jegykezelőnek mind a kettőt, neki is kellett volna zsebre tennie, és most mégis...

– Azt még csak lenyeltem volna valahogy, hogy a kurváddal moziba jársz, amíg mi majdnem megfagyunk a fűtetlen lakásban, de hogy becsapjál, azt nem tűröm el. Elég hülye voltam, hogy eddig is hittem neked. És most újra át akarsz vágni! De hát minek, minek, azt mondd meg, mit akarsz evvel elérni? – A választ már meg se várva, kirohant a házból azon hajadonfőtt, gyerekekkel a karján, ahogy

volt, éppen csak a kabátját kapta le a fogasról, még a bőrröndöt sem vitte magával. Süket utánairamodott, de ahogy az éjszaka kesernyés illata az arcába tódult, megtántorodott.

A gyerek fölsírt, talán a futás okozta rázkódástól, vagy az éjszaka hidegétől, s ez a sírás, mintha kés fúródott volna át a torkán, az ajtófélfának szegezte. Mire szabadulni tudott, Mariék már messze jártak. Ha nem jön az autóbusz, még így is utolérhette volna őket. Fölkapta a bőrröndöt, és rohanni kezdett, tárva-nyitva hagyott maga mögött mindent. Nem volt szerencséje. Még látta, ahogy a busz eltűnt a kanyarban. Ilyenkor este jó, ha félóránként jár. Utálta most a lakást, utált visszatérni bele, de nem volt mit tennie.

Egy szénaboglyánál állt meg. Nekidőlt. A füledt, dohos melegből hirtelen fölérzett a mezítlábas gyerekkor napsütésillata, amikor még minden olyan önfeledt volt, minden beteljesíthetőnek látszott. Hát nem, erre aztán végképpen nem volt szüksége, újabb gyomorszorító fájdalomra, akkor már inkább az üres, hideg lakás, a villató villanyfény, akkor már inkább jöjjön az. Ellökte magától az önként kínálkozó haladékot, és futni kezdett.

Odabent olyan rettenetes fáradság lepte meg, hogy a tűzhelyet lezárni, a villanyt eloltani alig volt érkezése. Ruhástul bújt be az ágyba, húzta, gyűrte magára a takarót. Mégsem tudott elaludni. Reggelig harcolt az álom és az álmatlanság közé szorult gémberedettség ellen.

Próbálta valahogyan rendbe hozni magát, kisimogatni a nadrágját, a haja gubancait szétrángatni fésű híján a tíz ujjával, a kabátja, az inge gyűrődéseit átrendezni, de hamar rá kellett jönnie, az igyekezete teljesen hiábavaló. Belebújt a nagykabátjába, amely Mari jóvoltából valamilyen kiszáradt az éjszaka a tűzhely mellett, s most jótékonyan takarta el rendezetlen ruházatát. Kezébe vette a bőrröndöt, s kilépett a házból. Mariék felé vette az útját. Visszaviszem a bőrröndöt, gondolta.

Becsöngetett. Nem Mari nyitott ajtót, ahogyan pedig várta, hanem az anyja. Mi az, ma még dolgozni sem ment be, ijedt meg Süket. Nem lepődött volna meg, ha egy jókora pofon fogadja. Ehelyett olyan kedves volt hozzá a mama, mint még soha. Zavarban volt, hiszen nem szolgált rá, nem ezt érdemelte.

– Te vagy az, fiam?

– Igen – mondta Süket, s a meghatottságtól könny szökött a szemébe. El kellett takarnia az arcát.

– Ne, most ne gyere be – mondta a mama, és miközben elvette tőle a bőröndöt, kitolta az ajtórésből. Mielőtt azonban végleg becsapta volna Süket orra előtt az ajtót, még egyszer kidugta a fejét: – Azért ne feledkezz meg rólunk – mondta, s a háta mögé mutatott, ahol a szobából mintha valami gögicselésféle hallatszott volna ki. – Jó lány ez. Nagyon jó. Talán túlságosan is, az a baja. És szeret téged. Nagyon szeret. Csak hát...

NYOLCADIK FEJEZET

A kezében egy agyongyűrött papírgalacsint morzsolgatott. A papír már túljutott a kezdődő bolyhosság fokán, éppen elfoszlanı készült, néhány gyűrődés le is vált róla, és belefészkelte a tenyere árkaiba, amelyek ettől viszketni kezdtek. Erre a kellemetlen, viszkető érzésre eszmélt föl, és ijedten hagyta abba a papír gyűrögetését, göngyölte ki a rojtossá foszlott, itt-ott kilyukadt cédulát, de amikor látta – a dél-előtti, szokatlanul erős napsütés sokat segített ebben –, hogy a betűk, a számok éppen rajzolódnak ki a meggyötört papiroson, hamar elfelejtkezett iménti ijedtségéről. Elolvasta a címet, de ugyanolyan gyorsan és nyomtalanul el is felejtette, mint amikor először próbálkozott vele, hogy megjegyezze. Ha továbbra is a markában marad a papír, tudta, megint csak nem állhat ellen, gyorsan zsebre dugta hát. Jobbnak látta, ha a kezének valami más elfoglaltságot keres; a sálja szélét kezdte cibálni. Hogy ilyen igazán ártatlan munkára akadtak az ujjai, ez megnyugtatta, már-már elégedettséggel töltötte el.

A külvárosi kapualj sötétje, akár egy ágyúcső, úgy maradt mögötte, ő maga golyóként, vakon löködött előre, meg sem látva, föl sem ismerve mindazt, ami elmaradt mellőle. Bár érezte a tavasz jelenlétét, a rosszízű április verebekkel, pattogzó rügyekkel teli káprázatát, sokat nem gondolhatott vele, a háta mögött ásító kifürkészhetetlen kényszer hatalma egész lényét megülte, lezárta az érzékeit, úgy, hogy képtelen volt fölfogni azokat az üzeneteket, amelyek a külső világ változásairól, vagy csupán csak annak a jelenlétéről tudósíthatták volna. Ez a feszültség a nekiindulás pillanatában tartotta fogva, aztán gyorsan fölengedett. Amikor leszállt az autóbusról, mert közben autóbuszra is kellett szállnia, szinte nem tudott mit kezdeni a váratlanul rája köszöntő szabadsággal. Minden helyzetet, amibe

a következő lépés esetleg belesodorhatná, idegennek, el-lenségesnek vélt. Amikor a belátás mégis a nem kívánt elhatározás közelébe juttatta, szédült, a szeme káprázott, rosszullét kísértette.

Az a széles sugárút, amelyiknek a sarkára a kezdeti lendület kivetette, ahol az autóbusról leszállt, egyenesen a céljához vitte volna, ha rajta indul el. Kinyíló érzékei belefeledkeztek a látványba, ugyanakkor mintha meg is tagadták volna. Úgy érezte, ez az egész díszes, virágos, füstös forgatag ellene tör, szembeárad vele, elsodorni készül, valahova egészen máshova, mint ahova indult. Alig kellett valami, a szél egy kiszámíthatatlan hullámütése, valamelyik járókelő vállának a koccanása, vagy csak egyszerűen a tekintet elkalandozása, hogy kitérjen, elhagyja a még meg sem kezdett utat, és beforduljon a legközelebbi mellékutcába. Amikor észrevette, hogy engedett a környezet kényszerének, egy kis elégedettség töltötte el, örült a haladáknak, amelyet ezzel a kitérével nyert, mert szerette volna elodázní, minél jobban elodázní a megérkezést. Ugyanakkor volt benne valami szorongás, s némi elégedetlenség is, hogy meghátrált, hogy megint csak nem tudott úrrá lenni a gyerekkora óta benne fészkelő gátlásokon, s a világ kirakatfelszíne helyett mellékutakon, kerü-lökekkel igyekszik megközelíteni a célját.

Pedig hát ott sem figyelt volna rá senki, ott sem vették volna észre. Nem is ettől félt. A saját szemét nem hunyhatta be, és minden egyes járókelő az önbecsülésében ingatta volna meg, ennél is, annál is alábbvaló vagyok, folyton csak ezzel kellett volna foglalkoznia egész úton, és ezt nem akarta.

Itt más volt a helyzet. Itt minden cipő félre volt taposva, kopott kabátok, ázott svájcisapkák népe tévelygett bennük. Nem kellett szégyellnie magát, sőt, úgy érezte, lenézheti őket, akik itt tülekszenek a fal mellé szorulva kicsinyes dolgaik után, gúnyos mosollyal bámulhat bele a foghíjas, koravén arcokba, mintha ezzel a lenézéssel elleplezhetné

azt a sorsközösséget, amely legbelül összekötötte őket, bármennyire titkolta, szerette volna tagadni. Én önként kerültem erre, vetette ellen az önérzete a belső kételkedés szavának. Miért, folyt tovább benne a vita, ők talán nem?

Látszatra mindenki önként választja meg a maga útját. De hogy milyen körülmények vezetik az embert erre az önkéntes választásra, arról jobb nem beszélni. Nem, nem az erőszak. Az erőszakot legtöbbször megelőzi a belátás. Ilyenkor úgy látszik, fölösleges annyi gonddal, bírósággal, rendőrséggel s egyéb demokratikus intézmények sorával őrizni rang és kórság ezer kiváltságát, előjogát. Ha az emberek belső ítélőképességére bízánk mindezt, ugyanúgy megmaradnának a különbségek nélkülük is, mint velük, az őrizetükben, vagy talán még biztosabban.

Akik fölül vannak, tudják, szükséges ez a kényszer, ha nélküle is elrendeződne az élet, akkor is, mert ennek az árnyékában hat az a belső kényszer, amelynek iránytűje helyes útra tereli a tévelygőket. Ez ad biztonságot, önbizalmat a fölüllevőknek a cselekvéshez, azokhoz a cselekvésekhez, amelyekről ők maguk, de mindig csakis ők azt állítják, hogy az alul levők érdekeit szolgálják.

Azok, akik odalenn penészes odvakba húzódva már talán el is veszítették saját képességeiket, s a nyomorúsággal kötöttek szövetséget, valóban nemigen formálhatnak jogot sem a világ, sem a saját dolgaik intézéséhez. Ők maguk is jól tudják ezt, és nem tartanak, hogyan is tartatnának igényt efféle jogokra. Nem érezte magát a nyomorúság szövetségesének, ő aztán igazán nem. Inkább az ellenfelének. Igaz, ez a szembenállás csak elméleti volt, a harc még nem kezdődött meg, de már készült rá, elhatározta magát, az erkölcsi aggályokat már félretolta, csak az első adandó alkalomra, az első lehetőségre várt.

Bármennyire utálta a tavaszt, elkerülni nem tudta a vele való találkozást. Ahhoz pedig, hogy szemtől szembe megtagadja, gyöngé volt. Mit tehetett volna mást, elfogadta az ízléstelen hízelkedést, föloldódott a Nap és a szél meleg

riogatásában, bedőlt csábításuknak, kigombolta még a kabátját is, az ócska szárnyakat odavetette a szélnek, pedig már most sejtette, hogy köhögés, megfázás lesz az alattomos együttlét, a meleggel álcázott mérges érintések vége.

Éppen a legrosszabb időpontban, amikor már-már kibontakoztak volna a séta kellemes percei, kellett észrevennie, hogy megérkezett. A címet, a házsza mot meg sem nézte, a szag árulta el neki, hol van. A papírok penészes, dohos szaga elvetemülten áramlott fölfelé a pincéből, dőlt a folyosón át a keramitkockákkal kirakott bérházudvarra, a kapualjba, ahonnan már csak egy lebbenés az utca; az utca, amely nem tűri az efféle otthonosan meghitt szagokat, benzinszagú, szeles zsákjába mindent felold.

Mintha sosem ismerte volna a megtorpanás, a tétovázás bűnét, úgy ment előre a zegzugos benyílókon egyenesen, amerre a raktárszag vezette. A folyosó mennyezetét belepte a fénycsövek szúnyogzűmmögése. Megállt, pedig a folyosó végéről már jól idelátszott a csigalépcső, amelynek erőszakos görbületei hívták, húzták maguk felé. Nem mozdult, és mégis ott volt, szinte akarata ellenére, szemben az első lépcsőfokkal, keze zavartan babrált az esztergált széktámlára emlékeztető vaskorláton. A kopás fényesre csiszolta a vasfokok bordás mintázatát, a rovátkákból visszavibrált a fénycsövek érthetetlen, fehér tompasága.

A lépcső felső csúcsán egy meg-megrezzenő tejüveg ajtó mögött a személyzeti osztály kartondobozokkal bélelt, sötét odvában szemüveges, nyájas öreg pók fonja fonalát, rendezgeti jóindulatúan a cédulákat, leveleket, amelyek közül egyik az ő bűneit tartalmazza. A jóságos pókarcon fölényes mosoly fut át, amely lassan sajnálkozó fejrázássá változik.

Előfordult nemegyszer, hogy még kávéval is megkínálták, s csak utána jött a hideg zuhany. Valószínű, sohasem sikerül megtudnia, mi van a titokzatos dobozok mélyén, mert az nem rá tartozik. Hanem kire? Amikor észrevette, hogy túl udvariasak vele, azonnal elkezdett nyomolni

a gyomrából fölfelé a keserűség. Van a hivatalnokoknak egy bizonyos mosolyuk, amelyet kizárólag akkor vesznek elő, amikor már végképp elhatározták, hogy kirúgják az embert. Jobb lett volna, ha nem ismeri meg sohasem ezt a mosolyt, de kénytelen volt megismerkedni vele. Az egészben az volt a legkínosabb, hogy nagyon jól tudta, csakis önmagát okolhatja a történetekért.

De magában keresni a hibát, ehhez nem rendelkezett elég lelkieövel. Az önvád alattomosan ülte meg az érzéseit, kötötte gúzsba a gondolkodását, szította el előle a levegőt. Az elrontott dolgok egymás sarkába hágyva kavarogtak föl, annyira buján és öntetszelgőn, hogy néha már maga a nemzőatyjuk sem ismert volna rájuk. Elengedte a korlátot, és nekitámaszkodott a falnak, de itt sem érezte nagyobb biztonságban magát, mint a korlátnál.

Ekkor kivágódott az ajtó, és ez a csapódás, s a nyomába toluló üvegzörgés megszakította benne a gondolatok önmélesztő örvénylését, amelynek magától sehogy sem tudott gátat szabni. Mintha egy pillanatra abbamaradt volna a fénycsövek esztelen zümmögése is. Aztán, ahogy megnyugodott keretében az ajtó üveglapja, a fénycsövek újra elkezdtek zümmögésüket. A fény, most ötlött csak a szemébe, kemény volt, és kissé kékes árnyalatú, ennek ellenére a foglepedék penészessárga színével vont be mindent.

Egy férfi jelent meg a csigalépcső ormán. Megtorpant, mintha valami meglepte volna, de aztán annál nagyobb robajjal rúgtatott le. Majd' föllökte a falnak támaszkodó Süketet. A férfi egyébként elegánsnak mondható szürke öltönyét is kikezdte a világítás undorító sárgasága. Ki ez, nyilallt bele Süketbe. Nem állt félre, pedig nem volt kizárt, hogy a rámenős idegenben esetleg, ha szerencséje van, leendő főnökét sérti meg. Mit tolakszik, gondolta, és nem mozdult továbbra sem a helyéről.

A férfit nem zavarta Süket modortalansága, hosszan az arcába nézett, bizonytalan mosolyra rándult a szája szög-

lete, a műfogsora is kivillant egy pillanatra. Biztosan ismerjük egymást.

– Szervusz – mondta. Süketet bosszantotta, hogy megelőzték. Ezzel a szervusszal sem tudott mit kezdeni. Hogyan viszonzozzam? Ha már egyszer megoldani képtelen volt, megpróbálta elkerülni a feladatot: morgott valami köszönésfélét az orra alatt, amely a hangalakját tekintve a szervusz és a jó napot közé esett. Kezdjen vele, amit akar, gondolta, indulni akart, de a férfi, bizonytalan ismerőse visszatartotta.

– Mondd – hajolt közel –, honnan ismerjük mi egymást? Süket szerencsére nem adta ki egyik képtelen ötletét se, megvárta, hogy az idegen hozakodjék elő a magáéval.

– Nem dolgoztál te véletlenül a Csomínál?

– De igen.

– Hát akkor megvan. Propaganda, igaz?

– Igen.

Mondd, ki is volt ott akkor az osztályvezető? Valami Robi, milyen Robi is, na...

– Barna.

– Barna, ez az, Barna Robi. Rendes gyerek volt, nem? De te aztán elmentél. Mért is mentél el? Akkor te már nem voltál ott, igaz, amikor a Somos, tudod, az igazgató... – közelebb hajolt Sükehez, még a vállát is megfogta, a hangját suttogóra vette, miközben a szeme ide-oda járt, nem hallja-e őket valaki, úgy mondta: – ...lebukott. Valami piszkos ügybe keveredett, kérlek. Erre aztán eltették a Kellékkiegészítő Vállalathoz, nem mondom, ott is valami igazgatóhelyettes volt, de hát tudod, az mit jelent, semmit, kérlek, semmit az égvilágon. De a lánya, a lánya, az nagy karriert csinált. Nem tudom, emlékszel-e rá, ott dolgozott egy darabig a Csomínál. Nem akarták fölvenni az egyetemre. Nekem is szóltak, hogy csináljak valamit az érdekében, mert én sokáig a minisztériumban dolgoztam, na, hát én beszéltem is ott egy-két emberrel, azt már aztán nem tudom, azért-e, másért-e, elég az hozzá, a lányt végül

is fölvetették. Ott aztán nagyon jól futott. Valami külkeres, vagy mi az ördög volt. Előbb a KISZ, aztán a párt, tudod te is, ami az ilyesmihez kell, a végén hozzáment valami vonalas pasihoz, kint voltak egy évig a Szovjetunióban, most hazajött és...

– Váljék egészségére – szakította félbe nyersen Süket a végeérhetetlen szóáradatot. Nem akart hallani mások sikeréről, már maga a téma is a végletekig fölbosszantotta. Karrier... Pfoj! Micsoda idióta csaj volt, te úristen. Karrier! Fulladjon bele!

– És te, kérlek, mit keresel itt?

– Állást.

– Én nem dolgozom itt, csak beugrottam egy ismerőssémhez. Különben is nyugdíjban vagyok, tudod. – Menni készült, de mintha szégyellt volna ilyen nyilvánvalóan megfutamodni. Kínjában tette föl a kérdést: – És milyen állást keresel, ha szabad kérdeznem?

– A raktárban van valami...

– Ó, ott biztosan van hely. Nekem nem mondták, de biztos vagyok benne, hogy van. Na, szervusz, kérlek, én akkor megyek is, nem tartalak föl. Sok szerencsét, sok szerencsét.

De beijedtél, öregem, pedig kár volt olyan hirtelen összetojnod magadat, én nem vagyok Somos igazgató úr, vagy pardon, elvtárs, nem kérek az ilyen beszari alakoktól semmit. Mástól se. Le vagytok ejtve mind egy szálig. Mire fölért a lépcsőn, elpárolgott a haragja. Megállt az ajtó előtt, és megpróbált belesni a homályos üvegen, kockára téve, hogy rajtakapják. A valószínűtlenül alacsony mennyezet alatt egymást érték az asztalok, az asztalokon mindenütt dobozok, a dobozokban cédulák, a cédulák fölött fejek imbolyogtak, mintha léggömböket kötözött volna valaki tréfából az asztali lámpákhoz, mormolás, suttogás és poharak csörömpölése hallatszott ki, rejtélyes és érthetetlen zajok, amelyeknek semmi közük nem volt egymáshoz.

A keze ott volt a kilincsen, csak le kellett volna nyomnia, és bent van egyenesen az irodában, ahol Bajnok elv-

társat kellett volna keresnie. Csak ennyit mondasz, Bajnok elvtársat keresem, és akkor már tudnak rólad. Behunyta a szemét, nem akart látni, nem akart tudni semmiről. Fekete karikák táncoltak előtte, a bársonyos árnyalattól egészen a szurokfeketéig minden. És ez olyan szép volt, de olyan szép, hogy most semmi mást nem akart látni. Ahelyett, hogy lenyomta volna a kilincset, hátat fordított az ajtónak, és a karikák után vetette magát. Az elveszített kamaszkor minden igyekezetét visszaérezve lerúgtatott a csengő-bongó, már-már csilingelő vaslépcsőn, mit sem törődve most a háta mögött settenkedő lelkiismeret-furdalással, hiába sugdosott az a fülébe hitegetőn, meg kellett volna próbálnod; biztos sikerült volna, most biztosan. A felszabadultságnak eddig még sosem ismert érzése lett úrrá rajta.

Kilépett a kapualjból, s máris benne találta magát az utca forgatagában. Alig érte a lába a földet, valami tompa tánc rugdalta előre, amelynek nem tudott parancsolni, az parancsolt neki, nem is neki, a lábának, ő csak tehetetlenül nézte, mit művelnek vele, hova cipelik a saját testrészei.

Végül is elejtette a lendület, s a környezet prése egyre szorosabbra zárult körülötte. A fák hálójába akadt szél ott nyekergett, nyögött, vergődött a feje fölött, szinte csak egy karnyújtásnyira, és nem lehetett biztos benne, hogy a következő pillanatban nem szakad a nyakába, nem görnyeszti még szorosabban bele a földbe, ahonnan most néhány lépés erejéig is alig tudja elszakítani magát.

A kapualjak pinceszagú sötétje, a házfalak kőmerevsége oldalirányból fenyegette. Nem volt más választása, előre kellett mennie. Ez sem látszott azonban egyszerűnek, a szembejövők azt az érzést keltették benne, ők mennek helyes irányba, őket kellene követnie, s ha megfordul, megint ugyanaz lett volna a helyzet, megint csak a szembejövők lettek volna többen, és megint csak nekik lett volna igazuk. A fejét behúzta kopott kabátja gallérjába, és a tüdeje tele lett a szövet áporodott, téli szagával. Mint egy

gázálarc, szűrte át a gallér a hideg tavaszi levegőt. Nem fordult, nem nézett, nem figyelt semerre, csak ment, örülve a puszta lépéseknek is már.

A hét vezérnek s az Árpád-házi királyoknak szemük sem rebtent, szoktak ennél különb látványhoz is, ha hazugul parádés külsejük ellenére mégiscsak van közük azokhoz, akiket jelképeznek, talán még vesébe is látnak a pusztanyargalástól gyulladt szemükkel. Az idő rossz tréfája az emlékezés. És milyen kedvtelve él vissza még ezzel is. Egy emberöltő valamit véghez vinni semmi, a pusztuláshoz talán még sok is.

Kinézett a fölhajtott gallér mögül, és fölemelte az arcát, mintha az esőnek tartaná oda, pedig az ég még csak nem is ígérte az esőt. Fenntartás nélküli egyszerűséggel állt fölötté. Bizalmasan csak az övé is tudott lenni, ellentétben az emberi világgal, amely többnyire a bizalmatlanságtól roskadozik. Futva vágott át a téren, rohant föl a lépcsőn, mintha volna hol védelmet keressen.

A múzeum unalmas, ásító szája egykedvűen nyelte el. Nem nézelődött, mint róka a ketrecben, sietve és bizalmatlanul jött-ment végig a termeken, ki tudja, miért akarta azt a látszatot kelteni, hogy keres valamit? A véletlen állította meg, vagy még az sem. A repedezett ecsetvonások alatt megborzongott a vászon. Az okker és a vörös harsogó napfelkeltéje a kopott komód szúette, régi barnájából süttött fel, zsörtölődő csuparác öreganyám százéves élete pizska alól lövellt.

A szavak lomtárában, amelyet az agynak egyik használaton kívüli tekervényében rendezett be a pókhálós emlékezés, rátalált valamire. Régi bútordarab, ennyi volt csak. Eleinte nem tudott mit kezdeni vele, nem érdekelte, később meg, amikor aztán rákényszerült, hogy foglalkozzék vele, túlságosan is komolyan vette. Elemi erővel robbant szét a zsigerei mélyéből egész testében az undor. A szolgaságé.

Hányfelé kapaszkodnak az ember emlékei egyszerre, és amikor valamelyik pókszálat követni kezded, a többit el kell

hagynod, pedig mind egyforma mohósággal tapad a múltba. Egy bútor barnája, a szolgaság levethetetlen gögje, te úristen, hány nemzedéken át kell cipelni az átkot. S ha eljön az idő, a te időd, és levetheted, akkor sem menekülhetsz tőle, esetleg, ha szerencséd van, másra hárítod. Talán azért marják szét olyan eszelősen azok a kiszámíthatatlan ecsetvonások a levegő hatalmára hivatkozva, amit egybe szerettek volna tartani? Nem olyan kérdés ez, amelyre bárki is választ akarna adni, amelyre választ várna bárki.

Átérezte magában, mi az: irtózni az érintéstől. Úgy érezte, most egy kézfogás, egy vállveregetés, egy idegen kabát véletlen súrlódása elég lenne hozzá, hogy teljesen kiforgassa önmagából. A komód ormótlanul ejtette a lába elé a szanaszét-gyümölcsöket: a bibircsókos bőrű narancsokat, a szögletes felületű almákat. Minden teli volt velük, óvatlan lépést nem tehetett az ember. Megérezte a sárgába, a vörösbe fűlő ízek marását az ínyén, a nehézkes kancsóból kiömlő víz portalan áramában úsztak föl hozzá, elsodort virágszirmok útján egy sohasem volt nyárból tévedezve.

Már magát azt a szót, hogy dél-francia, ellenszenvesnek találta. Enyhén barna szemöldöke megrángott, amikor erre gondolt. Nem akart tovább maradni. Narancsokkal, almákkal bajlódni, mit ér lélegezni, nevetni, ha nem te vagy, játszod csak, ami volnál?

Egy eddig ismeretlen mozdulat parancsát érezte átsugárzani, amely túl csonton, izmon, a belek ellenőrzetlen renyhesége alján ütött tanyát, és sündisznókuporgáshoz hasonló helyzetbe kényszerítette, ahol a levegőből is kevesebb kell. Mindenből, ami megszédítheti az embert. Ínyén még ekkor is ott parázslottak az ismerős, de meg nem ízlelt ízek, s a homlokát egy fogorvoslámpa kitartásával sütötte a tompa, almasárga fény.

Meglökte valaki. Eddig észre sem vette, hogy más is van a teremben rajta kívül, most meg hirtelen ez az elviselhetetlen karattyolás, zsivajgás! Pedig régóta itt lehetnek már.

– Maga meg hogy kerül ide? – énekelte a nyakába egy dohányos, rekedt női hang. Sárika volt az, azonnal fölismerte, még csak hátra sem kellett néznie.

– Én még csak-csak, de maga hogy kerül ide?

– Pszt! – tette az ujját kövér, de csábítóan szív alakú szájára Sárika, és a szemével intett Süketnek, hogy hajoljon közelebb, akkor megsúgja. Süket engedelmeskedett. Sárika pálinkás lehelete szinte talpig beburkolta. – A szocialista brigáddal jöttem! – mondta Sárika, s némi büszkeség érződött a hangján. Mozgósítva egész irdatlan kövérségét, gyöngéden odasimult Sükehez. – De nem maradok – és a hangjában undor bujkált. Seszínű, mégis beszédes tekintetét, amelynek mélyén már ott lapult a merev részegség árnya, rávetette Süketre, és hosszan, kínosan hosszan rajta felejtette. – Maga nem jön velem? – kérdezte. Minden szót külön elővigyázatossággal ejtett ki. A teste hullámszerűen látszott, az apró malacszemek alatt táskák lüktettek, egész lényéből csak úgy sütött a várakozás. Süket érezte, hogy felelnie kéne, de nem volt mit. – Jöjjön! – karolt bele puhán, bár kissé erőszakosan Sárika. – Jöjjön, na! – és az ormóttan test magát meghazudtoló könnyedséggel lebegett vele végig a termen, s csak a botlasztó lépcsőkön ingott meg, nehezült el néha, de amint visszanyerte az egyensúlyát, azonnal újra lebegni kezdett. Kiléptek a kapun, átevickéltek a téren, és mentek tovább. Süket kifújta magából a megkeseredett levegőt, a tekintetét átbújtatta a tavaszi platánok még csupasz ágbogai között. Sárika, mint egy vén macska, úgy dorombolt, szuszogott, harákkolt mellette. Kezdte kényelmetlennek érezni, hogy egy ilyen ronda kövér nőt kell cipelnie itt a nyílt utcán magával. Most már szeretett volna megszabadulni tőle. Sárika akkor sem volt sokkal soványabb, amikor együtt dolgoztak a Csominál, de a főnök titkárnője volt, és igencsak fönnhordta az orrát, nem sokat törődött vele. A köszönését is csak akkor fogadta el, ha jó napja volt. Sanyikám, lebegett el az asztala előtt föltartott fejjel, lesütött szemmel, én

túl szép vagyok magának, mondta, és nevetett, nevetett, nevetett. De nemcsak ő, nevetett mindenki, aki a szobában volt. A hideglelős szégyen pókhálóként ragadt az arcára, hetekig, hónapokig nem tudta lemosni, mintha hozzánőtt volna a bőréhez, talán még most is ott volt. Pedig semmi oka nem volt rá, semmi oka, hogy így bánjon velem. A főnök szeretője, súgta a fülébe valaki mindjárt az első napon. Ettől kezdve még csak rá sem nézett Sáríkára, nem, nem mintha undorodott volna tőle, inkább félt, mintha előre megérezte volna, hogy meg akarja szégyeníteni. – Tudja, de sokat nevettünk mi magán ott a Csomínál, jaj de sokat! Furcsa fiú volt. Nagyon furcsa.

– Furcsa, miért?

– Miért, miért, hát honnan tudnám én azt? Egyszerűen csak furcsa volt. Olyan furcsa. Olyan nem közénk való volt... Olyan... Mit mondjak? Régen volt, elmúlt, nem érdekes.

– És most már nem vagyok... olyan? – Válasz gyanánt Sárika nevetni kezdett. Közel hajolt, mintha bizalmasan súgni akarna valamit, de ehelyett merészen és váratlanul szájon csókolta Süketet. Már közben, és csak sietve szuszogta ki:

– Nem, nehehem... – Süket hidegen látott mindent, egyáltalán nem érintette meg az a heves szenvedély, amely Sárikát. Az ormóttan, idegen nyelv pállott cigarettaíz és savanyú alkoholszagot fröccsentett szét a szájában. Nem volt képes viszonzni a csókot, még elviselni is komoly erőfeszítésébe került.

Ha nem Sárika lett volna a tettes, hát biztosan ellöki magától, itthagyná a kerítés tövében, és elszalad, és meg nem áll hazáig. Így azonban maradt, maradnia kellett. Ennyivel tartozott régi önmagának. Talán bosszút akart állni? Sárika teljesen ki volt szolgáltatva neki, az alkalom hibátlan volt, mégsem tudott élni vele.

Sárika semmit nem vett észre, továbbra is csábítóan illegette magát súlyos mellét Süket karjának eresztve.

A megállóban álltak, a buszra várva. Süket lassan, óvatosan, de egyre följebb csúsztotta kezét Sárika hóna alá, aki nem sokat tétozott, egyből viszonzta a közeledést. Villamosfogantyúktól, korlátoktól elkoszolódott mutatóujját Süket szájára tette, a lüktető ujjbegy egyre erőszakosabban nyomódott beljebb és beljebb a foga közé. Süketet ekkorra már a fuldoklás és az undor egyformán megkörnyékezte, nem tehetett mást, mint hogy megharapta a lázas kívánsággal szájába tolakvó ujjat. Tollpihesikoltás rebent föl Sárika mázsás testéből.

Bár senki nem figyelt rájuk, Süketet, aki túlságosan is félt a feltűnéstől, feszélyezte Sárika kihívó modortalansága: ahogyan a legváratlanabb helyzetekben, s látszólag teljesen indokolatlanul buján föl-fölkacagott, ahogy, részségét cseppet sem leplezve, eltűzött bizalmassággal a vállára dőlt, a keze becsúszott a kabátja, az inge alá, és ott kalandozott a puszta hátán, meg a dereka körül.

Csak a kapualjban eszmélt föl. Távolról áthallott ugyan valamit a kivilágított autóbusz nyögéséből, érzett valami édeskés, émelyítő utóíz a tömény benzingáz emlékeként, de mintha mindez nagyon régen történt volna, és mintha nem is egészen vele. Meleg-mocskos szemétszag lengte körül őket, amelyet a kifordult belü kukák árasztottak magukból. Ennek a szagnak a hatására kijózanodott. Elhárította magától Sárika ránehezedő súlyát, és odébb lépett. Olyan könnyűnek tetszett most ez is, befejezni az egészet, odébbállni, és szabadon menni tovább, Sárika térde megbicsaklott, de mielőtt végleg elesett volna, sikerült megkapaszkodnia az egyik kukában. A másik kezével ugyanakkor elkapta Süket kabátját. Hihetetlen elszántsággal, minden erőtartalmát latba vetve szorította. De hát miért, amikor sohasem kedvelte igazán? Annak idején egyenesen idegesítette. Ronda, modortalan pali volt. Csak gondolnia kellett rá, azokra a régi, szép időkre, és nyomban megváltozott, szinte nagylelkűen hagyta sorsára Süketet, mintha nála boldogítóbb támaszban is reménykedhetett volna.

Amikor aztán mégis számot vetett a realitásokkal, szemrehányóan, a síráshoz közel álló arckifejezéssel kapott újra Süket után, s kábán motyogta maga elé:

– Gyere vissza! Gyere... vissz... sza! – A kisemmizett-ségtől megalázva várta a csodát, várta, hogy Süket vissza-
jöjjön. Süket nem az az ember volt, aki érti a szív szavát, de most föltámadt benne a részvét, s úgy elhatalmasodott rajta, hogy a józan ész képtelen volt mértéket szabni neki. Visszafordult, s elindult Sárika felé. Szinte a sírással küszködött, amikor átölelte. Meg kéne magyaráznom, gondolta, de ahogy Sárika hóna alá csúsztotta a kezét, hogy helyettesítse a még mindig támasztékul szolgáló kukát, egyszerre mindenről elfeledkezett. Sárikában, megérezvén újra a biztos támaszt, föloldódott az iménti feszültség, teljes súlyával ráakaszkodott Süketre, akinek ugyancsak össze kellett szednie magát, hogy meg tudjon felelni a várakozásnak. Ez a fájdalomba torkolló erőfeszítés váratlan vágyakozást ébresztett benne, amely a dobhártyáján kezdett dobolni türelmetlenül, mint az asztal lapján ugráló éhes ujjak. Keze Sárika melle felé csúszott, a kövér kitüremlések között azonban nem tudott pontosan eligazodni. Egyre bizonytalanabban tapogatta Sárikát, aki nem látszott észrevenni a heves ostromlást. Ez lehangolta Süketet. Tényleg nem venné észre? Ha meg észreveszi, miért tesz úgy, mintha nem venné észre, mit akar vele közölni? Sárika, talán, hogy leplezze izgatottságát, megeresztett egy cifra káromkodást. A borízú, cigarettaérdes hang ellenére Süketet meglepték a szavak, elvégre mégiscsak egy nő ejtette ki őket, akár-hogy vesszük. Sárika nem zavartatta magát, kezét Süket vállára tette, tárgyilagosan a lépcső felé fordult. – Menjünk! – mondta, és elindult, magával vonszolva Süketet.

– A kulcs – mondta Süket. – Nem találom a kulcsot.
– És el-elmaradozva a zsebeit kezdte kutatni. Volt neki jó néhány. Akadozva, dülöngélve, de azért haladtak. – Nem találom – suttogta Süket szinte egyszerre a lépcsőház visszhangjával. – Hova tehettem? – Sárika a korlát segít-

ségével előrekapaszkodott, magára hagyva Süketet, aki a nadrágzsebeket már kiforgatta, s most a felöltővel vesződött. Hátra voltak még a zakó, a szivar-, a belső- meg az oldalzsebek.

Végül mindezek ellenére a kulcs mégiscsak előkerült. Süket csak most kezdte igazán sajnálni, hogy hagyta elszökni Marit a nyaralóból, aztán elszökött ő is vissza Döméhez, aki most már így gyerek nélkül kárörvendően visszafogadta.

– Na, na! – kuncogott csiklandósan Sárika, és mélyet lélegzett. Ezáltal végre kidomborodott hatalmas melle, amely időközben Süket érintései alatt izgatott keménységre lelt. Süketen áthullámozott a rátalálás kétes öröme. Elszántan indultak neki mind a ketten újra a lépcsők elleni kilátástalan küzdelemnek. – Ez az? – súgta kérdően Sárika, ahogy az első pihenőre értek. Fáradt volt, a nevetés is lihegés kíséretében bugyborékol ki a száján.

– Nem – mondta Süket.

– Hát melyik?

– A harmadik. – Szó nélkül indultak tovább. Közel jártak már a célhoz, amikor Sárika minden teketória nélkül hirtelen a falhoz fordította Süketet, és teljes súlyával rádőlt. Süket mozdulni sem tudott, kikerülhetetlen, vastag csók zárta le szabadkozásra nyíló száját. De Sárika így is kifejezést adott az érzéseinek, egy hasbeszélő ügyességével.

– Nem bírom, érted, egyszerűen nem bírom tovább! – mondta. Nem lehetett tudni, mire érti mindezt, a lépcsőmászás nyomán föllépett fizikai fáradtságra, vagy a vágyakozás hatalmasodott el rajta ennyire. Ennek egyébként eddig nem sok jelét mutatta, de most már szabad kezével Süket nadrágján kotorászott, és belemarkolt, ahol keménységet érzett. – Itt van, ni, megtaláltam a kapukulcsot! – böfögte egyszerre fulladozva a röhögéstől és az izgalomtól. Süketnek nehezére esett megszakítani ezt a trágár pillanatot, de cselekednie kellett, ha nem akarta, hogy Sárika az egész lépcsőházat fölverje. Szinte a karjára kapta, érdekes,

mintha semmi súlya nem lett volna, úgy vitte föl a hátra-
levő két-három lépcsőfokon Sárikát, az ajtó előtt tette le.
Ekkor, utólag nyilallt bele a hasfalába a szúrás, csak nem
sérvet kaptam? Óvatosan tapogatta ki a zárat, mélyesz-
tette bele, forgatta meg a kulcsot. Sárika szinte átsodorta
a küszöbön. Ez a mohóság aztán megint kettejük közé
telepítette a gyanút. – Vigyázzon, mert még elcsábítom
a végén – szirénázta démonira véve a hangsúlyt Süket
fülébe. Elbambult, a részegségtől meggyötört ábrázata
csak igen nagy jóindulattal lett volna csábítónak nevez-
hető, Süket mégsem tudta kinevetni.

– Ugyan – mondta Süket, hogy elhárítsa magától e kí-
nosnak érzett felszólítást –, nem vagyok én már gyerek...
sajnos...

– De hozzám képest az – kacagott vissza a rosszullet
pereméről hamuszürke arccal Sárika. – És ráadásul maga
még józan is – jegyezte meg lehangoltan, de ezt már csak
magának. Kissé még el is fordult, mintha megbántódott
volna.

– Józan? Ugyan, hogyan is lehetnék én józan... – Süket
érezte, hogy a válasz nem teljes, valamit mondania kell
még, ami igazán hitelessé teszi Sárika szemében ezt a val-
lomást, de sokáig nem találta meg a helyes kifejezést,
pedig már kezdettől fogva ott hevert a lába előtt, vagyis
inkább a nyelve alatt. – ...maga mellett! – mondta ki végre.
Örült, hogy sikerült rátalálnia a keresett közhelyre, s befe-
jezhette a mondatot. Sárika erre hangosan, szinte hidegen
fölnevetett. Süket, hogy elhallgattassa, szájára tapasztotta
a tenyerét, amelyet erre Sárika minden teketóriázás nélkül
megharapott. – Au! – kapta el Süket a kezét.

– Kellett ez magának? – kérdezte Sárika szemrehá-
nyóan, és hosszan, erősen, amennyire csak az előszoba
sötétje engedte, Süket szemébe nézett. – Minek játszik
a tűzzel?

– Pszt! – sziszegte Süket mutatóujját a szája elé téve,
miközben fejével a jobb oldali ajtó felé biccentett. Sárika

helyeslően bólogatott, jelezve, hogy megértette a jeladást, de törődni nem sokat törődött vele.

– Itt nincs villany? – kérdezte. Indokolatlanul hangos maradt továbbra is. Süket arra gondolt, szájon kéne csókolnia, de most annyira józan volt és kiábrándult, hogy képtelen volt rászánni magát egy ilyen ízetlen rohamra. Magyarázkodni kezdett inkább ideges, itt-ott suttogásba fúló hangon.

– Van, csak nem akarom fölgyújtani.

– Miért?

– Majd odabenn megmondom. – Óvatosan lopóztak befelé. Micike ajtaja előtt kellett elmenniük. Az ajtó, igaz, csak résnyire, de nyitva volt. Hogy hallgatózhasson, a piszok, morgott magában Süket. Legszívesebben belerúgott volna az ajtóba. Mégis Sárikát figyelmeztette inkább, aki már megint zajt ütött, nehezen vergődött át az ismeretlen előszoba akadályain. Süket a fekete ajtónyílásra kapta a szemét, ahonnan egyre gyanúsabban szivárgott elő a csönd. Az öregasszonynak még a szuszogását sem lehetett hallani. Nem is lélegzik, az annya úristenit! Szakadna benne örökre, gondolta Süket, mármint a lélegzet, s elfordult az ajtónyílástól. A saját szobájába vezette Sárikát. Itt már viszonylag biztonságban voltak, de Süketnek még mindig az öregasszony járt a fejében. Hét óra sincs, de ő már alszik. Ilyen hülyének néz engem? Már nem gyanította, tudta: nem sikerült észrevétlennek maradniuk. Ezért aztán nem is csillapította Sárikát, aki botladozva járt-kelt a szobában, s még egy széket is felborított. Süket felkapcsolta a villanyt. – Hát ez az – mondta, és hunyorogva körbemutatott a szobában. Sárikát nem érdekelte a szoba, ingerlően riszálta a farát, s közben kihívóan nézett Süketre.

– Nem zárod be az ajtót? – dorombolta.

– Nem jó a zár. Már megint elrontotta ez a vén szipirtyó.

– Akkor legalább tegyünk eléje valamit! – Süket odavitte a felborult széket az ajtóhoz, és nekitámasztotta.

– Ez jó lesz? – Sárika már levetette a nagykabátját. Ahogy gombolkozott, ahogy kibújt a kabátból, Süketet szinte megvadították ezek a mozdulatok. Átölelte Sárika derekát, már amennyire érte. Miközben Sárika válaszolni készült, a nyitott száját kezdte csókolgatni. Sárika ennek ellenére kimondta, amit elkezdett.

– Jó... – és ez egyformán fölfogható volt válasznak, vallomásnak. Amikor véget ért a csók, Sárika szétnyíló, vastag ajka között újra láthatóvá lettek a nyáltól csillogó, erőteljes, sárga fogak. Süket kéjesen megborzongott a harapásuktól való félelem alatt. Sárika borízú hangon mindenféle disznóságokat sugdosott a fülébe. Süket nem értette szó szerint egyiket sem, annyit azonban kihámozott belőlük, hogy időközben Sárika is a teljes odaadás útjára lépett. Hátul Süket ekkor már a szoknya, a melltartó kapcsaival babrált, de nem boldogult, nem ismerte bonyolult fortélyait. Sárika szétterpesztett lábbal állt, s egyre jobban magára húzta Süketet, aki hiába kapkodott elvesző egyensúlya után. Sárika tartotta meg. Süket erre teljesen rábízta magát, szinte belesüppedt, úgy csókolta. Aztán újabb kísérletet tett a kapcsokkal és a gombokkal. – Hagyd, majd én – bugyborékkolt Sárika, és hátranyúlt, hogy segítsen, a vigyázatlan mozdulat eredményre vezetett, kipattant a melltartó csatja, és Sárika melle, ha lehet, az eddiginél is viharosabban áradt szét a blúz alatt, ugyanakkor azonban az egyensúlyukat is elveszítették. Lezuhantak a szőnyegre. Az asztal nem borult fel, csak a váza dőlt el Süket hátára csurgatva egy kevés áporodott hideg vizet. Az eséstől-e, vagy Sárikának útközben még erre is volt ideje, kipattant a másik csat is, és Sárika erőteljes rúgásokkal igyekezett megszabadulni az összegubancolódott szoknyától. Süket is vetkőzni kezdett, ledobta a nadrágját, és éppen a gatyáját készült levenni, amikor Sárika rászólt, oltsd le a villanyt. Süket engedelmeskedett, aztán tovább vetkőzött. Valami kaparászást hallott az ajtó felől a sötétben. Nem vette komolyan. A szürke tűzfal végeztével, az

ablak felső harmadában az eszeveszetten mély kékség hátterén fehéren ragyogtak a csillagok. Utálta őket, elkapta hát a tekintetét. Sáríka felé indult, aki ekkor már majdnem egészen meztelenül feküdt a szőnyegen, csak a harisnyájával volt még egy kis baj. Letérdelt, hogy segítsen, s ekkor földőlt az ajtó elé állított szék. – Mi volt az? – emelkedett félkőnyékre Sáríka. Mind a ketten az ajtót bámulták, amely lassan, mintha tolvaj akarná benyitni, tolódott befelé. A résen egy gyakorlott kéz nyúlt be, és minden keresés nélkül egyenesen a kapcsolóra kúszott. Fölkattant a villany, a durva és erőszakos villanyfényben ott állt előttük Micike.

Kidülledt szemmel bámult, hogy semmit se mulasszon el, és közben izgatottan kapkodta a levegőt. Az izgalomtól vagy a rossz levegővételtől szederjes arcán a fölháborodás kifejezése ült. Süket fölfokozott vágyakozása hideg csömmré változott. Hirtelen mintha a szoba is kihűlt volna. Az egyik zokniját még mindig a kezében szorongatta. Főlnézett. Egyenesen bele Micike arcába. Már nem volt csalódott, mint az első pillanatban. Ettől félt, erre számított eleitől fogva, de hát Sáríkanak hiába beszél az ember. Micike eltakarta a szemét, hogy ezzel is jelezze fölháborodását. Az ujjai közül kukucskált ki, s így azért a kíváncsisága sem maradt kielégítetlenül.

– Nem szégyelli magát? – Süket nem válaszolt. Micike ettől bátorságra kapott. A következő kérdésében már Sáríkat is belefoglalta. – Nem szégyellik magukat?

– Állítsd le magad, öreganyám! – torkolta le türelmét veszítve Sáríka Micikét. Eddig is csak azért nem szólt, mert azt remélte, Süket előbb-utóbb eleget tesz férfiúi és házigazdai kötelességének, kirúgja az öreglányt, de most, hogy ennyire elfajult a helyzet, belátta, nincs más megoldás, neki kell beavatkoznia. Kényelmetlen, félkőnyöklő helyzetéből visszaereszkedett a szőnyegre, és nagyot ásítva egy jólesőt nyújtózott, hadd lássa a vén szipirtyó, nem sokat törődik vele. Szinte biztos volt benne, hogy ezek után eltakarodik.

– Na, én akkor megyek is – mondta Micike –, nem zavarok tovább – de nem mozdult. Most már egyre leplezetlenebb szemtelenséggel bámult hol Süketre, hol Sáríkára.

– Ugyan, Mici néni – mondta Süket, bár tudta, hogy ezzel a nénivel végképp elrontja a helyzetét –, maradjon csak nyugodtan, engem nem zavar –, de ekkor már a szavaival teljesen ellentétben nagyon is szégyellte magát. Kínos igyekezettel kapkodta föl a zokniját, és kajtatott a szétszórt ruhadarabok között a gatyája után. Sáríka csábítóan nyújtózott el a szőnyegen, látszott rajta, hogy esze ágába sincsen eltakarodni. Süket időközben megtalálta a gatyáját, föl húzta, és most a nadrágjával vesződött. Csak úgy félvállról, mintha nem is neki mondaná, vetette oda az öregasszonynak: – Na, mért nem ül le? – Micike nagy lélegzetet vett, látszott rajta, most már végleg elhatározta, fölhaborodik.

– Hívom az erkölcsrendészetet – mondta. Süket azon begombolatlan nadrágban, betűretlen inggel ugrott hozzá, hogy megbékítse. Egyik kezével a nadrágját tartotta, hogy le ne csússzon, a másikkal Micike karjába kapaszkodott, úgy kérlelte.

– Na, de kedves Micike, gondolja meg... – Micike kirántotta Süket szorításából a karját, és odébb húzódott.

– Nem gondolom! – mondta, de láthatóan megfeledkezett előbbi elszántságáról, amellyel a telefon felé indult.

– Elvégre maga is volt fiatal, nem? – Micike elvörösödött, nem sok hiányzott, hogy pofon vágja Süketet.

– Hagyd, hadd menjen – szólt közbe Sáríka, és bosszúsan fölült. Süket engedelmeskedett, otthagyta Micikét az ajtónál, és újra az öltözködésbe mélyedt. – Ott dolgozik a férjem, majd az ad neki – fejével az öregasszony felé biccentett –, ha sokat okoskodik.

– A férje – élénkült föl Micike –, és mit szól a kedves férje, hogy maga ilyen alakokkal... – itt majdnem kiköpött az utálattól. – Megengedi?

– Ahhoz magának semmi köze.

– Szép kis alak lehet, szép kis férj, mondhatom – hadarta Micike, miközben kihátrált az ajtón, és alighanem mégis a telefonálás mellett döntött, mert hallani lehetett, hogy fölemeli a kagylót, a billentyűt kattogtatja, vonalra vadászik.

Süket rémülten vetette magát utána. Mielőtt kilépett volna az ajtón, visszafordult, és kétségbeesve mutogatta Sáríkának, hogy gyorsan, gyorsan, öltözzön föl, bár maga sem hitte, hogy Sáríka figyelembe veszi a kérését.

Milyen jól behallatszik minden, csodálkozott Sáríka. Azt is hallani lehetett, ahogy Süket megszakította a jelentkező vonalat. Az ezután fölhabzó beszédben, vitatkozásban azonban egymásra torlódtak a szavak, megtépázta őket a fojtott indulat, csak egy-egy mondatfoszlány jutott el hozzá, de ezek is alaposan fölkellették az érdeklődését. Azonnal vigye innen ezt a... Szerette volna hallani, minek nevezi őt az öregasszony, bár sejtette, nem sok kétsége lehetett ez irányban, és mégis. Idegesítette, hogy mindig csak az öregasszony beszél, Süket, ez a mulya meg csak hallgat.

Olyan kristálytisztá józanság lett úrrá rajta, hogy maga sem akart hinni neki, de amikor öltözni kezdett, akkor már tudta, nem csalás, úgy van valóban: az összevissza gabylyodott, forgatott ruhák, a harisnya, a bugyi, a szoknya, a melltartó, a blúz másodpercek alatt kisimultak és a helyükre kerültek a keze alatt. Feszült rajta minden, csak nem a régi volt megint, mondhatni csinos. Kilépett a szobából, és a két veszekedő, telefont csapkodó bolond mögött, anélkül, hogy azok ebből bármit is észrevettek volna, eljutott a kijárat ajtóhoz. Kinyitotta, és máris a huzatos, szemétszagú lépcsőházban találta magát.

Süket, amikor meghallotta az ajtócsapódást, s a visszhangzó lépések kihívó kopogását, félrelökte az öregasszonyt, és csak úgy zokniban, ingben, ahogy volt, Sáríka után vetette magát. A lépcsőházban még mindig ott visszhangoztak az ismerős lépések. Mélyen áthajolt a korláton,

de nem látott semmit. Talán nem is ő volt, próbálta vigasztalni magát, hiszen lehetetlen lett volna ennyi idő alatt felöltöznie. Rohant vissza a szobájába, de a szoba is üres volt, akárhogyan nézegette, vizsgálta, Sáríkának még csak egy levetett ruhadarabját sem lelte meg benne. Hallotta, ahogy az öregasszony becsapta a nyitva felejtett bejárati ajtót, és elégedetten bevonult a szobájába, aztán csönd lett. Hosszú, kimerítően hosszú csönd. Leült az ágy szélére, és a szőnyeg emberarc-sejtelmeket rejtő kopásaiba bámult, oda, ahol nemrég még Sáríka feküdt, de bármennyire akarta, képtelen volt visszaidézni az alakját, mintha ez az egész nagyon régen, álmában, vagy még ott sem történt volna meg.

KILENCEDIK FEJEZET

Hol van Döme? Furcsa volt, hogy a kérdés, amely már napok óta, hetek óta foglalkoztatta, de amelyet eddig egyszerűen nem tudott megfogalmazni, most ilyen magától értetődően állt elé. Egyszerre világos lett, amit eddig nem értett, hogy miért van teli feszültséggel, jár-kel föl s alá mostanság a lakásban, miért érzi úgy magát, mintha hiányozna neki valami. Döme kellemetlenkedése, zsörtölődése, veszekedése hiányzott. Azt azért, hogy ilyen hajnalok hajnalán ezzel ébredjen, mégsem találta rendjén valónak. A szemközti tűzfal fölött éppen hogy elsápadt a cikcakkos keskeny égdarab, ahogy mondani szokták, halvány derengés futotta el, úgy négy-öt óra körül lehetett. Valami motozás-féle zajra ébredt. A konyhából vélte hallani. Micike nem lehet, morogta álmosan, este még a lányáéknál volt, de ha itt lenne is, ilyen korán nem kel föl, tízkor szokott fürödni, soha egy perccel sem korábban. Biztosan képzelődöm, gondolta, és megpróbált a másik oldalára fordulni, hátha úgy sikerül újra elaludnia, de hiába. Kénytelen volt kiugrani az ágyból.

Lámpalázasan, tétova kézzel nyitotta föl a konyhaajtót. Nem lepődött meg, hogy odabent Rózsi fogadta, sőt, mintha számított volna rá, olyan praktikus kérdések merültek föl benne: hogy kerülhetett ide, mit akar, és hasonlók. Azért zavarban volt, az ajtóval babrált, a hajába túrt. Rózsának kerekre nyílt a szeme, amikor Süket megjelent az ajtó keretében, még a szembogara is megremegett. Süketnek hízelgett ez a rémülettel vegyes kíváncsiság, hiszen eddig Rózsi észre sem vette. Amikor találkoztak, inkább elfordította a fejét, nehogy véletlenül köszönnie kelljen. Mintha az a vigyorgó, féleszű selyemfiú, az a Muki, a férje, annyival különb volna nálam! Eh, buta liba, mit törődöm én vele! Sokat adott volna érte, ha ő is semmibe veheti

Rózsit, de Rózsisal nem lehetett ilyen könnyen elbánni. Könnyű volt neki, nemcsak a mindenféle cuccok, a külföldi kölnik miatt, egyébként is csinos volt, még a legegyszerűbb ruhában is megakadt rajta a férfiak szeme, s nemcsak a férfiaké, még a kutyák, macskák sem tudtak közömbösen elmenni mellette, úgy, hogy a lábához ne dörgölözzenek. Alighanem jó pár férfit esz utána a fene, különbeket, mint én. Nem volt hát meglepő, hogy Rózsi hirtelen támadt érdeklődése ennyire hízelgett a hiúságának.

Rózsi természetesen borzas hajából, amely máskor roskadozott a lakttól, most az ágy meleg szaga szállt föl. Csak nem itt aludt, képedt el Süket. Ó, én marha, miért nem vettem észre? Talán félt, hogy ilyen korán fölébredt? Csak nem tölem? Biztosan a mama beszélte teli a fejét. Életemben nem láttam még egy ilyen kelekótya nőt, mint ez a Micike. Süket Rózsi vállára tette a kezét. Oktalan merészség vezette, de mint az most is bebizonyosodott, nem egyszer ez, az oktalanság a legjobb tanácsadó. Érezte, hogy Rózsi megrázkódik, mintha hosszas belső vívódás eredményeként most indult volna el a félelemtől az odaadás felé vezető úton. Dacosan, szinte kihívóan viszonzotta Süket vallató tekintetét, s érdeklődéssel, már-már hidegen nézett bele az arcába. A homloka lapos, állapította meg, a szeme olyan szűk, hogy alig lát ki rajta, a pofacsontja széles, s ettől olyan feszültek az arcvonásai, mintha maszkot hordana. A szája még valahogy elment volna, szabályosnak látszott, csak az volt a baj, hogy a szögletében valami kellemetlenül rezgő árnyék vibrált folyton, amelyről nem lehetett tudni, a durvaság vagy a bizonytalanság jele-e éppen. Úgy érezte, ha a mama meséi nem borzolják föl az idegeit, akkor is volna mitől tartania, akkor is ugyanilyen furcsán érezné magát. Csak tudnám, mit esznek rajta a nők, az a Mari, aztán ez a Sárika, vagy kicsoda, hát még akikről nem tudok, na hiszen, nem akarom összeszámolni őket, nem az én dolgom, van neki felesége, számolja az, van mit számolnom nekem anélkül is.

Ettől ideges lett, hogy már megint ilyen hülyeségek járnak a fejében, amelyekre nem akart gondolni. Muki pedig le van ejtve, határozta el, csináljon, amit akar, élje a maga életét, hiszen én is élem a magamét.

A kérdés megfogalmazva, kimondásra készen lapult a nyelve alatt, mégsem mert előállni vele. Érezte, nem alkalmas a hangulat, az időpont.

– Hol van... – itt megakadt, de aztán mégiscsak tovább folytatta – ...a férje? – Rózsi félreérthetetlen célzatossággal fölnevetett.

– De nagy csibész maga...

– Miért? – öltött álmétköző arcot Süket.

– Hát hogy ilyeneket kérdez. – Rózsi kicsit zavarta, hogy Süket úgy tett, mintha nem érzékelte volna a beszélgetés sikamlós kétértelműségét.

– És a kedves mamája?

– Ó, a mama, a mama nagyon haragszik. Azt mondta, látni se bírja magát. Nem is aludt itt. – Hát persze, jól sejtettem, gondolta Süket. – Mondja, miféle disznóságot csinált, hogy így megharagította? – Az öreglány tényleg nem szólt volna semmit? Nem, az lehetetlen. Azért én se vagyok olyan hülye, amilyennek látszom, ilyen egyszerűen nem lehet átvágni.

– Mért csúfolódik velem?

– Komolyan beszélek – mondta elmélyülő hangon Rózsi, és közelebb hajolt Sükethez, szinte a mellére borult.

– Ugyan, ismerem én a mamát, biztosan mindent elmesélt.

– És ha igen?

– Akkor mért tőlem kérdezi?

– Mert én magától szeretném hallani. Ha elmondja...

– Szívesen – szökött Süket arcába a vér –, magának szívesen. A mamája biztosan jól befektetett, mi?

– És én mégis kíváncsi vagyok. Nem elég ez?

– Dehogynem – mondta Süket, és egy váratlan mozdulattal átkarolta Rózsi nyakát, aki erre hátravetette a fejét. Süket szájon csókolta. Rózsi ajka engedékenyen nyílt meg,

az odaadás kesernyés íze szivárgott az ajka peremére, de a csókot nem viszonzta. Süketet ez a közönyösség meghátrálásra készítette, sokkal inkább, mintha némi ellenállást tapasztalt volna, amelyre egyébként föl volt készülve, mi több, számított.

– Ne ilyen hevesen! – mondta Rózsi, és mindkét tenyerét Süket mellének feszítette, de nem tolta el magától. Lesütötte a szemét, az arca ki volt pirulva, az ajka remegett, s nedvesen csillogott.

– Bocsánat! – mondta Süket, és meglazította az ölelését.

– Azt hiszi, mert védtelen nő vagyok, azt csinálhat velem is, amit akar?

– Nem hiszem, de különben sem akarok én semmit csinálni magával – mondta Süket leforrázva, és elengedte Rózsit.

– Nem? – akadt el Rózsi lélegzete, s a sértett hiúságtól összeszűkült a szeme. Nem törődött vele, hogy elleplezze érzéseit, amire pedig máskor mindig olyan gondosan ügyelt. – Szóval nem? – sziszegte esendően az őszinteség sodrába gabalyodva. Mintha csupán azért nyitotta volna ki a száját, hogy ingerlő nyelve kilásson, s a szavakat csak úgy mellékesen ejtette volna el. Bár az indulatai vezették, inkább bátortalanul viselkedett. – Akkor meg miért erőszakoskodott az előbb? Na, nem baj, így is jó – mondta, és hátat fordított Süketnek.

Süket nem tudott figyelni, még mindig a régi kérdés rágta belül. Képtelen volt megfeledkezni róla, ugyanakkor arra sem tudta rászánni magát, hogy odaálljon Rózsi elé, és minden kertelés nélkül nekiessen. Eleinte azért nem, mert nem akart mindjárt ajtóstul rontani a házba, aztán meg túl bizalmasra fordult a viszonyuk.

– Hol van Döme? – nyögte ki végül mégis. Rózsi úgy tett, mint akinek fogalma sincs, miről van szó. Pedig tudta, ó, ez nagyon is nyilvánvaló volt. Mind tudják, Micike is, Muki is, Rózsi is, de csak Rózsitól tudhatom meg, tűnődött Süket. A mama túl dörzsölt ahhoz, hogy bármit is eláruljon, vele semmire se mennék, az egyszer biztos, Muki

meg... Legyintett. Vele egyszerűen nem lehet mit kezdeni. Rózsiban volt minden reménye, mert Rózsi nem olyan volt, mint a többiek, mintha semmi köze sem lett volna hozzájuk, ehhez az idegesen vibráló, gyűlölködő légkörhöz, amely Döme új házassága óta az egész lakást betöltötte. Rózsi nem gyűlölte, eljött hozzá, itt aludt vele egy lakásban, a hajában még ott volt a párna illata. De hát miért, rezzenet meg benne a gyanú. Megérezte, itt valami titoknak kell lappangania, de nem akart tudni róla. Annyira eszelős makacssággal tolakodott ki belőle a kérdés, hogy szinte utálta magát miatta: – Tud valamit Döméről? – Megpróbálta feloldani a kérdés okozta kínos hangulatot, odahajolt Rózsi nyakához, olyan közel, hogy a lehelete megcsiklandozta a konty alatti, kócosan szerte meredező pihéket. Már nem remélte a sikert, úgy érezte, minden elveszett, s talán ettől lett ilyen vakmerő.

– Mi van vele? – rándult össze riadtan Rózsi.

– Én is azt akartam kérdezni – makacszkodott Süket.

– Nem tudom, fogalmam sincs – próbált kitérni a válasz elől elszántan Rózsi. – Talán beteg. Maga nem hallott róla?

– De igen – hazudta egy váratlan ötlet sugallatára Süket. Még nem tudta pontosan, mit akar vele elérni, de azt igen: hazudnia kell, nem árulhatja el a tájékozatlanságát. Biztosan beteg, s ha beteg, akkor kórházban van, következett meglepő logikával. – Éppen meg akartam látogatni – mondta ki azonnal, ahogy leszűrte a tanulságot. – Maga nem jön?

– Nem – zárkózott el Rózsi.

– Nincs egy villamosjegye? – kérdezte tettetett együgyűséggel Süket, miközben a zsebében kotorászott, mintha tényleg jegyet keresne.

– De hiszen az onkológiára busszal kell menni... – mondta Rózsi. Észrevette, hogy elszólta magát, s ijedten elhallgatott.

– Busz, villamos, nem mindegy? – nyerített föl Süket diadalmasan, és átölelte Rózsit. Rózsi merev volt, mint

a deszka. Mindent tud, döbbsent rá ebben a pillanatban. Elárultam magam, elárultam, én bolond, én bolond! Meggörnyedt, s hangtalanul rázkódni kezdett, mintha sírna. Süket megsajnálta, próbálta vigasztalni, de hiába, a zokogáshoz hasonló rázkódás azonban mintha csillapult volna. Süket ezt, nem tudhatni, milyen alapon, biztatásnak vette. Az ujja belemélyedt az asszony puha vállába. Ó, micsoda vad ellenállás lett erre a válasz. Rózsi még karmolni is megpróbált, hogy szabaduljon, de Süket most már semmivel sem törődött, a konyhai asztalra döntötte a rúgkapáló asszonyt. Ekkor derült ki, nem is volt olyan veszélyes ez az ellenállás. Egy-két apró karmolás, vércsík azért ott maradt az arcán, a nyakán emlékeztetőül.

– Disznó, te, te disznó – suttogta szinte szerelmesen Süket fülébe Rózsi, miközben a haját cibálta. Most már nem próbálta ellökni, a mellére húzta, mintha ott akarná elringatni, ott, a két combja között. – Rohadt állat, hát azt hiszed, én is olyan vagyok, mint a kurváid, velem is azt csinálhatod, amit ve... lük... – váratlanul egyetlen odaadó sóhajlás kedvéért kifogyott a szóból. Süketet is meglepte, hogy ilyen villámgyorsan, szinte kegyetlen célratöréssel peregtek le az események, miközben a mozdulatok, a szavak egészen másról, éppen az ellenkezőjéről látszottak tanúskodni. Bármilyen óvatosan is csikordult meg a kulcs a zárban, Süket figyelmét nem kerülte el.

– Jönnék! – suttogta ijedten Rózsi fülébe, s menekülni próbált. Nemcsak a rajtakapástól félt. Mari is eszébe jutott, Mari, a gyerek, akiket olyan kurtán-furcsán elfeledni látszott, amikor pedig értük, miattuk akart tenni mindent.

– Hadd jöjjenek – mondta Rózsi, és ellentmondást nem tűrő hévvel még szorosabban ölelte, szinte préselte magába Süketet.

– És ha az anyád az? – Rózsi ajkán eltorzult kiáltás tört ki. Süket csókkal igyekezett elnémítani. Azok ott ketten, a zajokból jól ki lehetett venni, hogy ketten vannak, akkor már túljutottak a bejárati ajtón, s az előszobában kalamol-

tak. Valószínű hallottak mindent, mégsem jöttek beljebb, mintha csak az alkalmas pillanatra vártak volna. – És ha Muki, ha a férjed az? – Rózsi ernyedtboldogan hagyta magára az időt, s nem törődött semmivel. Süket sietve próbálta rendbe szedni a ruháját. Rózsának is segíteni akart, de ő nem engedte.

– Hagyjon! – mondta, s úgy állt ott szemben Sükettel, mintha semmi sem történt volna közöttük. Süket teli volt gyengeséggel, amelyet a büntudat ébresztett benne, de Rózsi nem engedte közel magához. – Hagyjon engem – emelte föl a hangját –, és ne erőszakoskodjon. – Erre, mintha végszóra, Micike föltépte az ajtót. Megállt a küszöbön, s tágra meredt szemmel, tettetett fölháborodással bámult Süketre.

– Hát így állunk? – mondta. Egyáltalán nem volt meglepve, inkább elégedettnek látszott. Egészen más tükröződött Muki arcán. Teljesen kifordult magából, a máskor mindig derűs, túlságosan is derűs arc most szinte az ismeretlenségig föl volt dülva, a készséges, szelíd modorából sem maradt semmi. Ha Micike nem tartóztatja föl, biztosan nekiesik Süketnek.

– Hagyjon, hagyjon engem – próbált utat csinálni magának –, megölöm ezt a szemetet! – Süket úgy érezte, ha Muki most megütné, vagy kést rántana ellene, nem volna képes védekezni, hiszen igaza van. Gyáván húzta be a nyakát, hajtotta le a fejét, s takarta el az arcát, hogy ne is lássa, mi történik. A verés azonban elmaradt. Gyáva szar, gondolta, miközben elvette arca elől a kezét, én szétverném a fejét annak, aki a feleségemet, és ráadásul a szemem láttára... A gondolat meghökkentette, nem lehetett biztos benne, hogy vele is nem történik-e meg ugyanez, ha nem is a szeme láttára, ha a tudta nélkül, de azért ugyanez.

– Maradj békén! – förmedt rá Micike a vejére, s a biztonság kedvéért könyökkel még egyszer jól oldalba taszította. Muki erre azonnal összegörnyedt, s eltűnt a háta mögött. – Majd én elintézem – mondta Micike, s belépett

a konyhába. Süket tekintete Rózsi unott arcára tévedt. Szinte nem is figyelt rá, Micike jóváhagyó pillantásának engedelmeskedve azon fáradozott éppen, hogy rendbe hozza magát. Szánalmas volt. Akárcsak én, gondolta Süket, s ez több volt, mint együttérzés. Csupa félreérthető mozdulat, olyan, mint maga az élet. Most sajnálta csak, hogy nem lehet igazán őszinte hozzá. Segíteni akart, de Rózsi ellökte. Talán még csak nem is haragból. Nincs szükségem rád, ennyi volt ebben a mozdulatban, és nem több. – Nem tudom, a kedves felesége mit szól hozzá, ha megtudja – fordult aggódó arccal Sükehez Micike. – Nem mintha tőlem tartania kéne, én nem mondom el neki, de hát úgyis kitudódik egyszer, mint minden ebben a városban. Hát nem szégyelli magát, amíg ő a gyereket neveli, addig maga itt... és ráadásul az én szegény lányommal... – Váratlanul zokogásban tört ki, de egy rövid, hatásos roham után hamar visszanyerte a nyugalvét – ...erőszkodik.

– Mit csináltam? – horkant föl Süket méltánytalanságot szimatolva, de Micike hidegen, mondhatni kegyetlenül állta útját.

– Hagyjuk ezt – mondta –, majd a bíróságon, ott igazolja magát! – Megfogta Rózsi könyökét, és sietve tuszkolta kifelé Muki karjaiba. – Menjetek, menjetek! – mondta, és becsukta mögöttük a konyhaajtót. – A többit elintézzük már mi ketten is. – Mit akarhat a vén szipirtyó, nyugtalanodott Süket, de azért megpróbált úgy csinálni, mintha cseppet sem érdekelné ez az egész.

Szökni szeretett volna, Micike azonban eléje penderült, s megpróbálta föltartóztatni. Olyan erővel lökte félre az öregasszonyt, hogy az nekitántorodott a konyhaszekrénynek, ahonnan a hirtelen rázkódástól ki is esett néhány üveg-pohár, s idegesítően tompa puffanással robbant szét a kövön. Süket fölhasználta Micikének ezt a pillanatnyi megingását, s kilódult az előszobába, onnan a lépcsőházba. Nem lehetett megállítani. Micike utánarohant, de már nem érte el.

– Ezért még megfizetsz! – hasított bele vérfagyasztó élességgel a lépcsőház visszhangos, cipőkopogással teli csöndjébe a hangja. – Nem elég, hogy megerőszakoltad a lányomat, engem is meg akartál ölni! Rács mögé juttatlak, abban biztos lehetsz!

A lába szinte magától vitte Süketet a kórház felé. A háború kitört, s most már nyíltan is. Okosabb lett volna persze, ha késlelteti egy kicsit, talán sikerül kipuhatolnia ezt azt, megtud még néhány nem éppen érdektelen részletet, de hát most már a kocka el volt vetve. Az indulatok ellenőrzetlen rulettkerekein újabb lehetőségek úsztak el. Bolondság lett volna sajnálni őket, éppen ezeket, ha annyi mást gond nélkül hagyott oda, de azért bántotta a dolog. Sokat azonban nem rágódhatott rajtuk, mennie kellett tovább.

Egy húszast nyomott a portás kezébe, s máris átrohant a kapun. Fogalma sem volt, látogatási idő van-e, vagy tilosban jár. Nem törődött semmivel, csak ment előre. Gyógyszer, izzadság és ürülék szaga keveredett össze, s mindenütt a folyosókon ez a nyomasztó szagkeverék kísértette. Átjárószobákon osont keresztül, ahol a szellőztelen ágytakarók alól beesett szemű betegek pillantásai kísérték, de nem törődött velük. Mindegyik arcában csak azt kereste, hasonlít-e Dömére, ahogy megbizonyosodott róla, hogy nem, máris ment tovább. Végre az egyik szekrény melletti ablaktalan mélyedésben rátalált. Megállt az ágy előtt, és nem tudta, mit csináljon, csak állt, és nézte az öreget, mintha ezzel véget is ért volna a küldetése.

Döme kidugta az orrát a takaró alól, ahova a feléje törgető idegen láttán behúzódott, csalódottan ismert rá Süketre, mintha valaki mást várt volna. Semmit sem változott, talán még le sem fogyott, az ember azt gondolhatta volna, kutya baja, még a modora is ugyanolyan mogorva, elutasító volt, mint egészséges korában.

– Á, méltóztatott idetolni a képét fiatalúr? – rikácsolt Süket arcába, s fölült.

- Most tudtam meg – próbált mentegetőzni Süket.
- Engem akarsz átejtetni?
- Becsületszavamra...
- Ne esküdj hamisan, azt bünteti a törvény!
- Micike nem mondta meg.
- Kicsoda?
- A felesége.
- Felesége a hóhérnak.
- Hát nem vette el mégse? – derült föl Süket.
- Csak papíron.
- Sütheti – fakadt ki Süket –, amikor itt nálunk semmi más, csakis az számít, a papír.
- De nem nekem.
- Az lehet, a törvény azonban szarik magára, azt csak a papír érdekli, akinél a papír, azé az igazság. Ügyvédtől is megkérdeztem, ez így van.
- Ha meghaltam, lehet, de még élek. Ne félj, szétütök én közöttük, ha kiengednek innen.
- És ha nem?
- Ki kell engedniük, különben megszököm. Ilyen könnyen azért nem adnak túl rajtam. Hiba volt, hogy bejöttem, de akkor még hittem neki, a mocskos könnyeinek. Még sírt is, úgy könyörgött, ne csináld ezt velem, azt mondta, ha meg akarsz gyógyulni, be kell menned, mindenképpen be kell menned. Valami ismerőse van itt, az intézett mindent a pizsoknak, egy mütös. És én jöttem, én marha, bedőltem a könyörgésének, mert akkor még nem tudtam, amit most már tudok, csak a lakás érdekelte, arra hajtott elejitől fogva. A vén banyája! Hova tettem az eszemet, amikor elvettem, csak azt tudnám? Marha voltam, közönséges marha, hiszen már akkor nyilvánvaló volt, nem család ez, valóságos bűnszövetkezet. – Gondterhelten túrt bele a hajába, egész csomók maradtak az ujjai között. Közelebb intette magához Süketet. Süket leült a takaróra. Döme, miután körülnézett, s látta, hogy senki sem figyeli őket, bizalmasan a fülébe súgta. – A végén még eltesznek

láb alól, ha nem vigyázok. Ez a mütös is például, csak belém vág egy injekciót, és már nem is vagyok. Semmi az egész, egy léggel több vesződség jár, ha agyon akarják ütni. – Átfogta Süket nyakát, s a suttogását egészen bizalmasra tompította. – De ugye, öcsém, te ezt nem hagyod? Ha segítesz, tied a lakás, odaköltözhetek mind a ketten, jöhet a gyerek is, hát persze, a gyerek is, nem bánom.

– Miért hozták be?

– Rosszul voltam, nagyon rosszul, megmérgezett a büdös kurva. De most már jobban vagyok, nincsen semmi bajom.

– Akkor biztosan kiengedik.

– Ezek? Nem ismered te ezeket, sintérek ezek, nem orvosok, jószántukból nem engednek már sehova engemet, csak a hullaházba. Talán jobb is volna, előbb-utóbb úgyis meg kell halnia az embernek, az a pár év ide vagy oda nem sokat számít, de azt nem akarom, hogy ezek kiröhögjenek. Amióta azt hiszik, az övéké a lakás, ide se tolták a képüket. – Egész súlyával rákapaszkodott Süketre, és húzta, húzta lefelé úgy, hogy Süket egészen közelről érezte az ágy tompa szellentés- és vizeletszagát, olyan töményen és egymásba áporodva, hogy az már nem is volt bántó, nem is undorította, inkább heves, könnyekig ható sajnálkozást váltott ki belőle. – Figyelj rám! – suttogta olyan hangosan Döme, hogy az már kiáltásnak is elég lett volna.

– Figyelek – mondta Süket.

– Harcolj! – rikkantotta el magát Döme, de Süket nem válaszolt. – Nem hallod? – türelmetlenkedett Döme.

– Dehogynem – mondta Süket –, hallom.

– Ne ijedj meg tőlük, nem olyan erősek, amilyennek mutatják magukat, csak bele a közepibe, az anyjuk kurva hétszázát! – Elengedte Süket nyakát, és most már mind a két kezével hadonászott, ököllel csapkodta a levegőt, mintha ezzel akarná újabb és újabb rohamra vezényelni Süketet. – Fogadj ügyvédet, az a lakás a tied, és senki másé. Csak ki ne menj belőle, maradj bent, vidd a családot

is, és védj magad, védjétek magatokat, jogotok van hozzá. Nézzed át a szerződést ügyvéddel, ha nem jó, még átírat-
hatjuk, én mindent aláírok, minden a tied, neked adok
mindent. Csak ki ne menj a lakásból, mert ha kimégy,
ezek nem engednek vissza többet, akármit csinálsz.

– De hiszen van egy lakásuk.

– Egy garzon. Mi az? Semmi. Az marad a mamáé, ők
meg idejönnek.

– De hiszen ide csak Micike van bejelentve.

– Mondd már, Rózsi elvállik, odaköltözik az anyjához,
hova máshova költözhetne, persze, viszi a gyereket is, persze
csak névleg, addig, amíg tégedet kicsinálnak, akkor aztán
majd szépen megosztóznak a lakáson, úgy, ahogyan akar-
nak. Idejönnek a fiatalok, a régiben meg marad a mama.
Igazán nem nagy ügy. Ennyit megér egy lakás manapság.

– Ugyan, csak képzelődik.

– Bár úgy lenne!

– Ennyire azért nem számítók.

– Majd, ha már kiforgattak mindenből, akkor azért gon-
dolj rá, mit is mondott az öreg a halálos ágyán.

– Nem hal meg maga, nem olyan könnyű meghalni.

– Hát nem, de ezek tesznek róla, ne félj, hogy sikerüljön.
Most már többet ne törődj velem, eredj, és harcolj...

– Megpróbálok.

– Ne csak próbáld, szánd el magad... mindenre!

– Mindenre?

– Másképp nem lehet. A lényeg az, hogy sikerüljön. Az
igazság mindig annak az oldalán van, aki győz, de mit prédí-
kállok én itt neked, te ezt jobban tudod, mint én, legalábbis
jobban kéne tudnod. Ha sikerül kitúrnod őket, mindegy, ho-
gyan, tied a lakás, és nem kérdezi senki, hogyan szerezted.

– Nem tudom, hogy ilyen áron is megéri-e, nem tudom...

– Nem hiszel nekem?

– Dehogynem, csakhogy más mondani, és más megcsi-
nálni. Nem szívesen szánja rá magát az ember tisztesség-
telen dolgokra.

– Te még fiatal vagy, neked bírnod kellene.

– Erre, azt hiszem, sohase elég fiatal az ember, erre születni kell...

– Ha a helyzet rákényszerít, olyasmit is meg kell tennünk, amit egyébként sohase tennénk. Na, szedd össze magad! – mondta Döme, és beteghez egyáltalán nem illő erővel, szinte eszelősen szorította meg Süket kezét. – És most menj! – lökte el magától. – Eredj, intézd el őket... helyettem is! – Süket visszanézett a jól ismert arcra, amelyen most mintha hirtelen megjelenni látta volna a halál rezzenéstelen árnyékát. Menekült. Futva jutott ki a terem-ből. Végigrohant a folyosón, le a lépcsőn. Alig várta, hogy kibukjon a kapun, s beszívhatta a város benzingőzös, nehéz levegőjét, amelyet olyan mohó fuldoklással nyelt most, mintha a legtisztább hegyi fenyőillat lett volna.

Körül a város hideg egykedvűséggel örölte áldozatait. Testi, lelki, társadalmi nyavalyáikkal mit sem törődve gázolt bele lakói jelentéktelen életébe, törte össze, forgatta ki őket igazi valójukból, ahogyan éppen jött. Itt, aki nem elég éber, nem veszi észre időben a veszélyt, nem tér ki előle, az bizony elveszett, ellenben, aki jól tájékozódik, kihasználja a kedvező fordulatokat, okosan szolgál s hízeleg, az igen, annak van jövője, élettere. Nem mondom, kivételes adottságokra van szükség ehhez is, de hogy mifélékre, arról jobb nem beszélni. Jókra, rosszakra? Azt hiszem, senkinek sincs joga megítélni, egyes-egyedül csak az életnek, az ő gyakorlata pedig aligha alapszik a méltányosságon, erkölcsi elveken. Talán ő az egyetlen, aki ezt nyugodtan meg is teheti, lehet méltánytalan, bűnözhet bátran, nem kell félnie a megtorlástól.

Szokatlan volt mindezt látnia, szédült bele, a fejét fogta, úgy indult meg a lejtős utcán. Nem volt kedve hazamenni. Egyre jobban eltávolodott otthonról, egyre kijebb sodródott a város centrifugájában, mint mindenki, akinek fogytán az ereje, egészen addig, amíg aztán bele nem röpült a mindent és mindenkit szemrebbenés nélkül elnyelő kül-

városokba. Szinte lebegett ebben a bizonytalan állapotban, a gondolatait mégsem volt képes eltépni az öregasszonytól, vele vitatkozott, veszekedett, harcolt vég nélkül, akármit tett, akármerre is járt egyébként. Úgy érezte magát, mint a mesebeli farkas, amelyik köveket hurcol a gyomrában. Már nem bánta volna, ha valaki késsel szabadítja meg a szenvedéseitől, kegyetlen terhétől, csak szabadítaná már, csak szabadítaná, minél hamarabb. A legszívesebben mindent abbahagyott volna, mindent, amit csak lehet, az egész életet akár.

Mindenáron, mindenáron, ezt hajtogatta magában, de nem hitte el, hogy lehetséges engedelmeskednie. Mégis, amikor a kapukilincsre tette a kezét, olyan magától értetődőnek tetszett minden, mintha tényleg ide indult volna, s nem egy meglepő, önmaga számára is meglepő fordulat térítette volna el.

A repecskes, vénséges arcon átvetült a ritkás akáclomb csipkehullámozása, a ráncokból darázsszárnyak mérge süttött. A sehonnan sehova udvari ösvény, a szappanos víz marta kopár föld, ahol se fű, se gaz nem virul ki, semmi zöld, nem ellenkezett, biztonságot adó egykedvűséggel állt alatta. Láta, hogy az arc, gyermekkorá egyetlen biztos támasza most ellene fordul, de azért csak ment tovább, befelé, nem törődött vele.

– Micsinyátá te rohadék avva' a szögén lánnya'? Emon-ták a szomszédok, ne féjj! Hogy a férög rohassza mög a beledet, te szarházi, te Sobri Jóska, te Rinaldó Rinaldini... Hordd el magadat, amíg szépön mondom! Mög ne lássalak többet itttenék, mer mingyár hívom a röndért, az eccer biztos... – A Nap, most már abból a valóságos, kegyetlen télutóból, amelyben valóban állt, az arcába süttött, s jeges, erőtlén érintése rémülettel töltötte el. Hálóüres tétovasággal rángtak meg a védtelen öregasszonyráncok.

– Néném – szólalt meg Süket meghatottan.

– Nénéd ám neköd a hóhér – mondta az öregasszony, s befordult az ajtón a sötét szobába, ügyet sem vetve to-

vább a kéretlen jövevényre. Süket nem ment utána. Telítve volt így is a viszontlátás kettőzött érzésével; a beleiben bizsergett, a gyomrában pezsgett ez az érzés a fájdalom s a boldogság határán kétesen imbolyogva. A sírás környékezte, túl sok volt ez, bár maga akarta, túl sok. Megmarkolta a hideg, jeges törzset, s az akác- kérge belemélyedt a bőrébe, érezte, tudta, valahol ott van benne a nyár mézízű messzesége, bármilyen hihetetlen, bármilyen valószínűtlen, bármilyen érthetetlen, ha ő sohasem látja többet, ott van akkor is. Nem, nem lehet visszacsinálni semmit. Tudta ezt eddig is, de sohasem érezte ilyen végérvényesen. Valahogyan úrrá kellene lennie a helyzeten, gondolta, de semmiféle ésszerű megoldás nem ötlött elébe. Az öregasszony újra előjött a házból, s megindult feléje. Egy sodrófát lóbált fenyegetően a kezében a feje fölött, fekete, fogatlan száját kitátotta, Süketnek az volt az érzése, elnyeli, mindjárt elnyeli a Napot.

– Hát még mindig itt vagy, te isten átka? – rontott rá rikácsolva Süketre, aki kiábrándítóan józanul fogta föl kezével az ütést, s csavarta ki az öregasszony kezéből a sodrófát. Megkísértette az ötlet, hogy visszaüssön, de szerencsére nem kapott rajta. Nevetni kezdett inkább, s nevetett, nevetett, ahogyan csak a torkán kifért cinikus nemtörődomséggel. A sodrófát odalökte a földre, az öregasszony lába elé, aki nehezen, szuszogva, nyögve hajolt le érte. Nem is annyira a fáradtság, mint inkább a megszégyenülés miatt.

– Megyek, megyek már – mondta Süket, s kihátrált az utcára. – És nem jövök vissza többet.

– Ajánlom is! – Az öregasszony rikácsolása úgy állt bele a hátába, mint egy kés. S ettől mintha megkönnyebbült volna.

Mariék felé vette az útját, beszélnem kell vele, beszélnem mindenképpen, ezt hajtogatta magában egész úton, amíg csak oda nem ért a ház elé. Nem mert becsöngetni, a hűgyszagú orgonasövény árnyékába húzódott, onnan leste, mi lesz, nyílik-e az ajtó, ki lép ki rajta. Mari volt.

A kezében egy fehér műanyag bilit tartott, és hirtelen, sietős mozdulattal az orgonabokor felé lötytyentette. Véletlen volt, de Süketen ez nem sokat segített. Papírzsebkendő vett elő, azzal próbálta letörölgetni magát. Nem szégyenkezett. Elvégre, ha igaz, a saját gyerekemé, gondolta, s csaknem örült, hogy így történt. Azért ezek után valahogyan mégsem akarózott neki előlépni. Inkább csak egy önkéntelen mozdulat, semmint tudatos elszánás eredménye volt az a tétova lépés, amely kisodorta baljós rejtekhelyéről. Mari a meglepetéstől csaknem elejtette a bilit, amikor észrevette Süketet.

– Ne haragudj – mondta –, nem akartam.

– Semmi – mondta Süket –, nem számít.

– Gyere, segítsek – mondta Mari, és odalépett Sükethez, s a kezében levő száraz pelenkával megpróbálta tisztára törölni a nadrágját.

– Hagyd, nem érdekes – mondta Süket.

– Nem is olyan nagyon látszik meg – mondta Mari, és békítően nézett bele Süket szemébe. Süket túl mohón csapott le az alkalmasnak látszó pillanatra.

– Gyere vissza! – mondta.

– Nem megyek – tiltakozott ijedten Mari.

– Miért?

– Mindenki tudja...

– Mit?

– Hát hogy Rózsival, szóval, hogy mit csináltál vele...

– Mit csináltam volna?

– Na, ne add itt nekem az ártatlant! Talán nem igaz?

– Azt nem mondtam.

– Hanem? Mit tudsz, ezek után is tudsz még valamit mondani?

– Gyere vissza!

– Soha! Érted? Soha!

– Az öreg nekünk adta a lakást, a miénk lenne, ha visszajönnél. Jóra fordulna minden. Szeretlek... mert csak téged szeret... lek... Hidd el!

– Nem hiszem – mondta Mari elhaló hangon –, nem tudom elhinni. Már nem! – Látszott az arcán, hogy a sírással küszködik, talán azért is fordított olyan hirtelen hátat Süketnek.

Süket át akarta fogni a sírástól rázkódó vállát, de Mari nem hagyta, berohant a házba. Süket megpróbált utána menni, az ajtó azonban nem engedett. Bezárkózott, itt már nincsen több keresnivalóm, ismerte el. Valahogyan mégsem akarózott odébbállni. A lelke legmélyén, a többi beváltatlan titok között még most is ott lapult a remény, hogy Mari csak próbára akarja tenni, nem kell sokat várnia, egyszer csak kinyitja az ajtót, a nyakába ugrik, megcsókolja, mintha mi sem történt volna, és elindulhatnak végre újra együtt hazafelé, mint régen, de valahogy most egészen másként, mint akkor, mélyebb, sokkal mélyebb egymásrautaltsággal az idegeikben, olyan mély egymásrautaltsággal, amely erősebb a leghőbb szerelemnél. A gyerek, hát persze, a gyerek is velük lesz, Imre, a kicsi Imre. Könnyet préselt a szemébe a szégyen, hogy eddig nem gondolt rá.

Úgy érezte, végtelen ideig képes volna várni, ha egyszer biztos lehetne benne, hogy sikerül elérnie, amit akar, csak-hogy minél tovább várt, annál bizonytalanabb lett a kimenetele a várakozásának. A keserűség és a düh gombócái meg-megakadtak a torkán, ahogyan nyeldekelte őket. Belerúgott a kerítésbe, s bár a cipője orra felhasadt, a lábujja sajgott, mégis némi elégtételt érzett, valamelyest csillapult a kétségbeesése. Futni kezdett, öklével belevágott az ócskatelep deszkapalánkjába, a korhadékból fröcskölve szálltak szét a véres szilánkok, de vissza se fordult. Lihegve, izzadtan hagyott maga mögött mindent.

Na, most aztán leszámolok Micikével, nőtt meg benne az elszánás. Szinte berobbant a lépcsőházba, de már az ajtónál meg kellett torpannia, kulcskeresés, meggyás, volt ideje rájönni, nem is olyan egyszerű, amire készül. Leszámolni, mit jelent ez, nem tisztázódott benne, nem is tartotta fontosnak, hogy tisztázódjék, aztán, amikor cse-

lekvésre került volna a sor, kiderült, enélkül lehetetlen moccannia. Ahonnan nem várjuk, onnan támad mindig a bizonytalanság. Mert ez lapult benne, a bizonytalanság, bármilyen vad mozdulatokkal, meggondolatlansággal tört is be a lakásba, nyitogatta sorra az ajtókat, kockáztatva, hogy valamelyik mögött Micikére talál. S amikor így történt, amikor a fürdőszobaajtót belökve a sikoltozó Micikével találta magát szembe, akinek még a törülközőt sem volt ideje maga elé kapni, akkor dadogva hőkölt hátra, csukta vissza az ajtót, nem tudta, mitévő legyen.

– Bocsánat, bocsánat, bocsánat... – hajtogatta tehetetlenül, már-már nevetségesen a becsukott ajtó előtt. Miért nem zárja be a fürdőszobaajtót, ha egyszer levetközik, a vén kurva, még a végén azt hiszi, hogy leskelődöm utána, méltatlankodott magában.

– Semmi, semmi – mondta Micike. Igyekezett úgy viselkedni, mint aki természetesnek veszi ezt az egészet, egy apró, szóra sem érdemes balesetnek, de azért ki volt pirosozva, amikor előjött állig a frottírköpenyébe burkolózva. – Tessék, parancsoljon – hagyta nyitva az ajtót maga mögött, s el akart menni Süket mellett, de az elállta az útját. – Mit akar? – kapta föl erre ijedten a fejét Micike, mintha csak most döbbsen volna rá teljes kiszolgáltatottságára. Süket nem készakarva állta el Micike útját, de Micike ezt nem tudhatta, talán ezért volt erőszakosabb a kelleténél. A könyökével próbálta félretolni Süketet, többször is a bordái közé dőlt, de Süket nem mozdult. – Eresszen, eresszen már! – sziszegte az asszony, s megpróbálkozott a menekülésnek egy újabb módjával. Azt remélte, talán sikerül átréselődnie Süket és a fal közötti résen.

– Na, mit lökdös? – horkant föl Süket, megelégedve a landadatlan ostromot.

– Maga lökdös, nem én – mondta Micike –, én csak a szobámba szeretnék bemenni, a saját szobámba, érti!

– És? Miért nem megy?

– Mert nem enged. Mondja, mi baja van velem?

- Nem tudja?
- Honnan tudnám, nem vagyok gondolatolvasó.
- Voltam az öregnél. Meglátogattam a kórházban.
- Na és aztán?
- Szeretne hazajönni.
- Magának ehhez semmi köze. Ha akarja, meglátogathatja, nem állok az útjába, de a gyógykezelésébe nem szólhat bele, az a mi ügyünk, a szűkebb családé, na, és persze legfőképpen az orvosoké.
- Beszélek velük, hogy engedjék haza!
- Hogy képzeli, milyen jogon?
- Gondoltam...
- Maga csak ne gondoljon semmit! Talán nem voltam elég világos? Elmondhatom még egyszer. Semmi köze hozzá, érti?
- Hát azért ez nem egészen így van...
- Nézze, nekem nincsen időm arra, hogy magával vitatkozzam. Különb is, akinek vaj van a fején, ne menjen a Napra!
- Mindent tudok – mondta elfúló hangon Süket, az arca szürke volt, s szederjes foltok ütköztek elő rajta a visszafojtott indulattól.
- Ne mondja!
- De mondom. Csak azért csinálnak mindent, hogy megszerezzék a lakást.
- Miféle lakást?
- Hát ezt.
- És kik?
- Maguk. Maga meg a kedves családja.
- Téved. Én nem akarom megszerezni ezt a lakást.
- Nem? – csodálkozott el Süket.
- Nem, mert az enyém.
- A magáé?
- A férjemé, meg az enyém.
- És én?
- Maga itt csak egyszerű albérlő. Az is csak volt.

– Téved, szerződésünk van. Ha Döme meghal, enyém a lakás, és maguk mehetnek a francba.

– Szerződés? Hogy maga miket ki nem talál!

– Ez nem kitalálás, ez az igazság.

– Ne gyerekeskedjék!

– Nem hiszi? – horkant föl Süket, és berohant a szobájába, hogy megkeresse a szerződést. Idegesen túrt bele a fiókokba, de a szerződés nem volt sehol. Az egyik fiók kiborult, a papírok a szőnyegre ömlöttek, letérdelt, úgy csúszott-mászott közöttük. Az nem lehet, az nem lehet, egyre csak ezt hajtogatta magában. Pedig tudta, hogy lehet, hogy nagyon is lehet. Talán még számított is rá, csak éppen nem volt ereje beletörödni. Ellopták, motyogta maga elé, igen, el, s egyszerre sötét lett körülötte minden. Olyan hihető és olyan logikus volt az egész, hogy már nem is gyanú volt ez, talán még a bizonyosságnál is rosszabb. A keze ökölbe szorult, fölmarkolt egy papírcsomót, aztán tehetetlen dühében a földhöz vágta, de a papírok nem engedelmeskedtek, röpiült, szállt szanaszét a szobában valamennyi. – Nincs meg! – üvöltötte, de ekkor már Micike nem volt sehol. Tanácstalanul torpant meg a hirtelen ránehezedő harag súlya alatt.

Tekintete a becsukott ajtóra tévedt, rászorította a fülét: lélegzet-visszafojtva hallgatózott. A tétova kaparászás, szöszmötölés tulajdonképpen semmit sem jelentett. Könnyen lehet, hogy csak a saját érzékeim csalódása, játéka mindez, s arra szolgál, hogy becsapjon, tévútra vezessen, gondolta, lehet, hogy amíg én itt hallgatózom, Micike már hetedhét országon is túl jár, és jót röhög rajtam. Egy ilyen boszorkánytól minden kitelik. Akármilyen értelmetlennek ítélte, azért maradt, különben sem volt egyelőre más választása. Várt egy darabig, aztán kopogott, de nem jött válasz. Mohón nyúlt a kilincs után, hátha nyitva van, azonban hamar ki kellett józanodnia, az ajtó zárva volt. Bezárkózott a nacsasasszony, no, de se baj, kifüstölöm én, az egyszer biztos. És most már ököllel kezdett dörömbölni.

– Jöjjön ki, jöjjön ki! – kiabálta. – Csak egy pillanatra, nagyon fontos dolgot akarok megbeszélni magával. Nem hallja? – Nem jött válasz. Szemrehányást is tett magának, hogy ilyen átlátszó trükkel próbálkozott. Hiába tapasztotta megint a fülét az ajtóra, még annyira sem jutott, mint az imént, a szoba makacsul hallgatott.

Megjátszom, gondolta, hogy elmegyek, ha bent van, biztosan fölbátorodik, kimerészkedik, és akkor nyakon csípem, a markomba kerül. Az ötlet könnyen jött, szinte magától, annál több baj volt a megvalósítással. Nem kiabálhatok be neki, hogy na, én most megyek, a viszontlátásra, az túl átlátszó volna, amilyen dörzsölt, egyből kitalálná, miről van szó. S bár szívből utálta a színészkedést, most, hogy ráfanyalodott, szinte a kedvét lelte benne.

– A bűdös anyját – élte bele magát a szerepbe –, ez biztosan megszökött, de ne félj, tudom, hova mentél, elkaplak, az egyszer biztos... – morogta félig elfordulva az ajtótól, de azért úgy, hogy behallatsszék, aztán tüntetően hangos léptekkel elindult kifelé. Föltépte, becsapta az ajtót, csak úgy visszhangzott tőle a lépcsőház. Várt egy darabig, majd óvatosan, osonva indult vissza. Már egyáltalán nem bízott a sikerben, egész úton, az első léptéstől kezdve az volt az érzése, Micike mindent tud, átlát az egész ravaszkodásán, s jót röhög a markába, mégis végigcsinálta, amit elkezdett. Visszalopózott az ajtóhoz, s most már nem volt más dolga, mint hogy várakozzék. Ki gondolta volna, hogy ez is ennyire nehéz? Alighanem még percek sem teltek el, de mintha évek lettek volna, olyan volt, és ráadásul teljesen értelmetlennek érezte, amit tesz. Ha elkapom is Micikét, a szerződést úgyse tudom visszaszerezni tőle, hülye volna, ha visszaadná, én se adnám a helyében, gondolta. Szinte jobb szerette volna, ha minden marad a régiben. Végül Micike mégiscsak kinyitotta az ajtót, óvatosan kémlelt elő a tenyérnyi résen, tiszta-e már a levegő. Nem volt szerencséje, a tekintete éppen összetalálkozott Süketével. Dermedten néztek farkasszemet. Süket lába automatikusan

csúszott be az ajtó részébe, mintha valami iskolás csínytevésről volna szó. Nem törődött vele, hogy az ajtó becsípte a tyúkszemét. S ekkor az indulat furcsa erővel tépette föl vele az ajtót. Micike, ahogy a kilincs kicsúszott a kezéből, térdre esett. Sietve tápászkodott föl, érezte, nem szabad egyetlen pillanatig sem ilyen szánalmasnak, kiszolgáltatottnak mutatkoznia. Ha van mód a menekülésre, az csak a támadás lehet. Megpróbált hát ehhez mértén viselkedni. A nyakát előrenyújtotta, s fenyegető pózban közelített Sükethez. Süket védekezően az arca elé emelte a kezét a gyerekkori reflexnek engedelmeskedve, mintha pofontól félne. Hiszen, akár a fiam is lehetne, döbbsent meg Micike, s elfogadta a kihívást, ütött, úgy ütötte meg Süketet, olyan megdöbbenéssel, de olyan kíméletesen is, mintha a saját gyereke lett volna.

– Mit képzelsz magad? – sziszegte a szemébe vakmerően.
– Velem nem lehet csak úgy erőszakoskodni, kaphat még egyet, ha ez nem volt elég!

– Megütöttél? – sziszegte Süket. – Meg mertél ütni? – és elkapta az öregasszony grabancát.

– Hívom a rendőrséget – próbált újra a fenyegetéshez folyamodni Micike, s már nyúlt is a telefon felé, de Süket visszarántotta.

– Előbb kérem a papírt!

– Miféle papírt?

– Hát a szerződést.

– Nem tudok semmilyen szerződésről.

– Nem? – hördült föl Süket, és megrázta Micike fürdőköpenyét. Micike megpróbálta erősebb húzni a szétnyílt köpenyt, de nem tudta. – Nem szégyelli magát? – kérdezte Süket, s az asszony lába elé köpött. Micike elsápadt.

– Ezért még megfizetsz – suttogta eszelősen, s megint a telefon után kapott. Süket két marokra fogta az asszony nyakát.

– Megvan a szerződés, vagy nincs?

– Mondtam már – jött a válasz. Süketet elképesztette a vakmerőségnek ez a foka. Csaknem hitt neki, tényleg valaki más tette volna? De közben szórakozottan tovább szorította Micike nyakát. – Au, au, ááá, segítség! Segítség! Segítség! – kiabált Micike. Egy szempillantás alatt megváltoztatta a taktikáját, a halálmegvető bátorságot a legmélyebb kétségbeeséssel cserélte fel. Nem abban reménykedett, hogy a szomszédok meghallják a kiabálását, nem, erre nem sok remény volt, hiszen soha nincsenek itthon, de talán Süket megijed. Süketet valóban idegesítette Micike kiabálása, csak hogy nem azt a megoldást választotta az elcsöndesítésére, amelyben Micike reménykedett, esze ágában sem volt elengedni, éppen ellenkezőleg, tovább szorította a nyakát.

– A szerződést – hörögte egyenesen Micike arcába Süket.

– Jó – mondta Micike, és elsötétült előtte a világ. Süket baljós igyekezettel próbálta életre kelteni, jól meg kellett ráznia, pofoznia, mire sikerült.

– Hát mégis magánál van? – kérdezte megkönnyebbülve, csaknem barátságosan.

– Nem, nem nálam.

– Hogyhogy?

– Talán Rózsi vitte el. Idehívom, jó?

– Át akar ejteni!

– Ha nem hisz nekem, hívja föl maga. Mondom a számot.

– Nekem a szerződés kell. Ha nem keríti elő fél percen belül, nem állok jól magamért. – Újra elkapta az asszonyt.

– Add ide, add ide! – ordította. – Hát nem érted, különben meghalsz! – mindezt csak ijesztésnek szánta, de olyan meggyőző volt, hogy maga is remegni kezdett. A hatás nem maradt el, Micike végső kétségbeesésében a körmével Süket arcába, a szeme közé kapott. – Még karmolsz is, te szemét? – jajdult föl Süket, és elengedte Micikét, aki nem számított ilyen gyors sikerre, szinte elszédült tőle, megtántorodott a váratlan szabadság súlya alatt, s neki-esett a radiátornak, azután ott maradt fekvé a fűtőtest fém-

bordázata előtt. Süket nézte egy darabig, majd óvatosan közelebb merészkedett hozzá. Föléje hajolt. – Na, keljen már föl, mit szórakozik itt velem! – mondta, és a cipője orrával megpiszkálta a földön fekvő tehetetlen testet, először csak a vállát, aztán a fejét is.

Úristen, talán már nem is lélegzik, ijedt meg, s letérdelt. Nem, az nem lehet, hogy ilyen hamar vége legyen! Talán csak meg akar ijeszteni, hiszen nem is csináltam vele semmit, az égvilágon semmit. Remegő kézzel nyúlt az asszony pulzusa után, nem találta, de a keze még meleg volt. Óvatosan bánt vele, reménykedett, csak színlelés az egész, Micike egy váratlan pillanatban fölpattan, szemközt köpi, vagy a hasába rúg. Főlegyenesegett, s csak ekkor, távolról vette észre, ami közlől elkerülte a figyelmét, hogy Micike füle tövében az ősz tincsek között egy apró, lila lyuk van, s hogy ebből a lyukból ritka, de állhatatos cseppekben valami sötét, olajszerűen sűrű folyadék csöpög, s egész kis tócsává gyűlik a padlón. Erőt vett magán, s újra lehajolt. Az ujját végighúzta az öregasszony halántékán, s hozzáértette a lyukhoz, ijedten állt föl, de még a szemének, a tapintásának sem akart hinni, semminek és senkinek. Az ablakhoz ment, sokáig nézte az ujjára ragadt vörös síkosságot.

– Vér – motyogta maga elé szinte unott tárgyilagossággal –, hát mégiscsak vér – mondta. Olyan közömbösen törölte bele a nadrágjába a kezét, mintha még mindig nem hitte volna egészen.

Hiába nézett ki az ablakon, nem látott semmit. Ez a homályos, szürkén lüktető semmi belelökődött az arcába, eltömte a fülét, a szemét, az orrát, a száját, puhán, kíméletesen tapadt a bőrére, és nem engedte lélegzethez jutni, de most ez is jó volt. Nem vezeklés, de afféle. Hátrálni kezdett, mintha bármit is megoldhatna ezzel. Egyszer csak ott volt mögötte a szék, és ő belerogyott. Újra látta, ahogy a vékony fekete vércsík gilisztája végigmászik a halántékon, és apró cseppekké válva beletekergőzik a padlón levő

tócsába. Mentőt kellene hívni, ez volt az utolsó gondolata, aztán hosszú emlékezetkihagyás következett: álom volt ez, kimerültség, vagy valami más, ki tudná megmondani.

Csöngetés riasztotta föl, zökkentette ki az öntudatlanság kátyújából. Várta, hogy megismétlődjék, de hiába. Talán csak álmodtam az egészet, gondolta, s várt, hátha mégis történik valami, de a csönd érintetlen volt, mintha soha többé nem akarna megmoccanni. Kivánszorgott a lépcsőházba, áthajolt a korláton. Meg kellett kapaszkodnia, nehogy az üresség magához rántsa.

– Van itt valaki? – kiabált le. Durván verődött vissza a hangja. Úgy érezte, valaki beletömi a szájába, visszagyömöszöli a torkán ugyanazokat a szavakat, amelyeket az imént kimondott. Fulladva, ereje fogytán vánszorgott a helyére, és leroskadt a székbe. Becsukta a szemét, de így is látta az öregasszonyt. A halántéka alatt egy-egy csepp súlyától sötéten megremegett a vértócsa, mintha még mindig nem lett volna bevégezve semmi.

7626 | 15

*A Magyar Napló Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének,
valamint az 1999-ben alapított
Könyves Szövetségnek a tagja
www.konyves-szovetseg.hu*

Magyar Napló Kiadó Kft.
1062 Budapest, Bajza u. 18.
www.magyarnaplo.hu

Felelős kiadó a Magyar Napló Kiadó vezetője

Felelős szerkesztő Zsiga Kristóf

A könyvet gondozta Bíró Gergely

Tördelőszerkesztő Bornemissza Ádám

A borítót Oláh Katalin Kinga rajzának

felhasználásával Zách Eszter készítette

Készült a Miklósi Product Kft.-nél, Budapesten

Felelős vezető Cseh István

Fotó: Bakos Zoltán

OLÁH JÁNOS (Nagyberki, 1942) első versei már tizenéves korában megjelentek. A Képzőművészeti Gimnáziumban érettségizett, majd az ELTE BTK-n szerzett diplomát (1966). Az általa is kezdeményezett *Elérhetetlen föld* című antológiában indult költői pályája. Politikai konfliktusok miatt elvesztette népművelői állását, és húsz éven át cselgáncs-edzőként dolgozott. Eközben az Illés Endre vezette Szépirodalmi Könyvkiadóban sorra jelentek meg könyvei. *Kenyérpusztítók* című drámáját Ruszt József állította színpadra (Universitas, 1971). A rendszerváltozás után előbb a Remetei Kéziratok alapító-szerkesztője, majd 1994-től a Magyar Napló folyóirat főszerkesztője, a Magyar Napló Kiadó alapítója. Az év versei, Az év novellái című antológiásorozat és a Versmaraton kezdeményezője. Európai völegény című színművét Bucz Hunor rendezésében a Térszínház mutatta be 2009-ben.

Könyvei: *Fordulópont* (versek, 1972), *Közel* (regény, 1976), *Visszatérés* (regény, 1979), *Jel* (versek, 1981), *Az örült* (regény, 1983), *Az Örvényes partján* (novellafüzér, 1988), *Nagyító fény* (válogatott versek, 1991), *Kenyérpusztítók* (hang- és színjátékok, 1993), *Vérszerződés* (novellák, 2001), *Por és hamu* (versek, 2002), *Száműzött történetek* (novellafüzér, 2011), *Közel* (regény, 2014), *Belső tükrök* (összegyűjtött versek, 2014).

Díjai: Greve-díj (1992), a Magyar Érdemrend Tiszti-keresztje (1993), József Attila-díj (1994), Március 15-e-díj (2007), Bethlen Gábor-díj (2007), a Partiumi Írók Tábor-díja (2012), Arany János-díj (2012), Márai Sándor-díj (2012), Magyarország Babérkoszorúja-díj (2014).

„Ki ez a fiatalember? Ki ez a Süket névre hallgató bölcsész? Készt magyar Raszkolnyikov? Lázadó? Örült? Vagy akaratlanul is gyilkos? Nem gyilkos, nem örült; igazában nagyon is békességre vágyó, a kétkezi létből az értelmiségbe törekvő fiatalember. Elődjait, a mélységből napfényesebb magaslatokra törekvőket ábrázolta már korábban is irodalmunk; különösen a fényes szellők szárnyán indulókat. Oláh János embere azonban más időben, a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején keresi a maga helyét, más emlékekkel, más körülmények között. Húsz esztendővel idősebb bátyjai még a világmegfordítás lehetőségét vélték érezni – ő a cselekvés korlátozottságát, sőt a tehetetlenséget érzékeli; elődjait melegítették a gyermekkori emlékek – ő még szűkebb családjá múltjából is csak keserű mozzanatokra emlékezhet. Egyedül áll a világban, már-már olyan egyedül, mint az ürbe kivetett sejt. Ezért is érzékeli olyan fokozottan az élet kicsinyes és rettenetes mozzanatait. Ezért is lát mindent felfokozott indulattal. Az az indulat munkál benne, mint az első *Elérhetetlen föld* lírájában; a kudarcok élményével, a veszteségek káoszával fűtött indulat és a gonoszságnak, az embertelenségnek olyanféle megvetése, amely Petőfi Örültjében lobogott, mikor levegőbe akarta röpíteni a világot.

Talán a regény címe, *Az örült is erre a Felhők korszakabeli petőfis igaz emberi indulatra utal. Ezzel az indulattal ábrázolja Oláh János a maga Süket Sándora útját. Persze, az ő embere nem ás le a föld mélyébe, csak albérletet, csak lakást akar szerezni; csak tenyérnyi helyet magának a Nap alatt. S még ez is reménytelennek tetszik sokszor előtte: anyagi háttér és társadalmi kapcsolat nélkül – úgy véli – nincs boldogulás; az önmagához való hűség inkább teher; az előrejutás nélkülözhetetlen feltétele a hasonulás a felettesekhez. Ezzel a keserűen néző szemmel közvetlen környezetében is szükségképpen a riasztó dolgokat veszi észre: akikkel találkozik – lányok, pincérek, rendőrök, orvosok –, szinte valamennyien gyalgó emberek. Még a tájnak, a városnak is inkább a riasztó foltyain akad meg a tekintete: a hideg mezőkön, a málló tűzfalakon és a szemétszagú lépcsőházakon. Tűnődő, elmélkedő hajlamú; gondolatok, érzések lebegnek benne, tudna szállni is – de az adott körülmények között csak arccal zuhanhat a kövezetre. Kiszolgáltatott, sorsában bukdácsoló ember; a rúgások, az ütések szinte számolatlanul érik.”*

(Czine Mihály, Tiszatáj, 1984/6. szám)

2000 Ft

OLÁH JÁNOS • AZ ÖRÜLT

MB
255.3

A